

Slovenski pravljíčarji

Anton Dremelj RESNIK

Milko Matičetov
Anja Štefan

SLOVENSKI PRAVLJIČARJI

ANTON DREMELJ - RESNIK

Pojasnilo

Pričujoča prva elektronska izdaja, Ljubljana 2018, je pdf datoteka, ki v vseh drugih pogledih reproducira tiskano izdajo iz leta 2010.

Datoteka vsebuje tudi zvočni posnetek zgodbe Ad Pusta (v tiskani knjigi so na zgoščenki v posebni prilogi).

Zbirka **Slovenski pravljicarji 1**

Uredniki zbirke Monika Kropej, Ingrid Slavec Gradišnik, Milko Matičetov

Anton Dremelj - Resnik

*Knjigo zasnovala in pripravila, besedila transkribirala
in spremno študijo napisala* Anja Štefan
Pripovedi zapisal in posnel ter zbirko zasnoval Milko Matičetov
Jezikovni pregled narečnih besedil Vera Smole
Jezikovni pregled Vera Jakopič
Prevod povzetka Nives Sulič Dular

Ilustracije Zvonko Čoh
Oblikovanje in prelom JJK design studio
Izdelava zgoščenke Drago Kunej

Izdajatelj Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU
Za izdajatelja Monika Kropej

Založnik Založba ZRC, ZRC SAZU
Za založbo Oto Luthar
Glavni urednik Vojislav Likar

Tisk Birografika Bori d.o.o., Ljubljana
Naklada 400 izvodov

Delo je izšlo s podporo Javne agencije za knjigo RS.

Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola (<http://ZRCola.zrc-sazu.si>), ki ga je na ZRC SAZU v Ljubljani razvil Peter Weiss.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

398.2(497.434)
929Dremelj A.-Resnik

ANTON Dremelj-Resnik / [pripovedi zapisal] Milko Matičetov in
[besedila transkribirala in spremno študijo napisala] Anja Štefan ;
[prevod povzetka Nives Sulič Dular ; ilustracije Zvonko Čoh]. -
Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2010. - (Zbirka Slovenski
pravljicarji ; 1)

ISBN 978-961-254-183-5
<https://doi.org/10.3986/9789610501336>
I. Dremelj, Anton
250315008

© 2010, Založba ZRC, ZRC SAZU

Vse pravice pridržane. Noben del te izdaje ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v kateri koli obliki oz. na kateri koli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali kako drugače, brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic (copyrighta).

SLOVENSKI PRAVLJIČARJI

MILKO MATIČETOV IN ANJA ŠTEFAN

ANTON DREMELJ - RESNIK

LJUBLJANA 2010

Vsebina

Beseda ob spložitvi nove knjižne zbirke	11
Predgovor	30
I. O pripovedovalcu, zbiranju in objavi njegovih pripovedi	35
Zapisovanje in snemanje Resnikovih pripovedi	37
Posamične objave Resnikovih pripovedi	46
Transkribiranje in urejanje celotnega Resnikovega repertoarja	48
Življenje v Petrušnji vasi za časa Resnikovega življenja	51
Življenje Antona Dremelja - Resnika, dolenskega kmeta	58
Anton Dremelj – Resnik, pripovedovalec	71
II. Besedila	85
Živalske pravljice	87
1. Ad lasice pa ad zajca, poli pride pa jejž na vrsta	87
različica št. 1	87
različica št. 2	89
različica št. 3	91
2. Ad srne in jejža	93
različica št. 1	93
različica št. 2	96
3. Ad Kapunavga pəsà	98
različica št. 1	98
različica št. 2	102
različica št. 3	104
4. Ad Paličarja s Čejšenc	107
različica št. 1	107
različica št. 2	110
5. Lāsica, medved, volk in zajc	112
6. Lāsica in patnoštr	113
Čudežne pravljice	114
7. Ad Pusta	114
različica št. 1	114
različica št. 2	119

8. Ad čudežne ləhtierne	122
različica št. 1	122
različica št. 2	134
9. Ad tristu zajcu	143
10. Ad lintverna	149
različica št. 1	149
različica št. 2	154
11. Ad ačieta, k se je na n akú juokav, na nga pa smejav	157
12. Ad məglé v žaklji, pa ad təmé in rosé	164
13. Ad Jožefa, kaku je šu v deveta dežela po Šestalena	169
14. Ad zlate ribce	173
različica št. 1	173
različica št. 2 – odlomek	176
Realistične pravljice	177
15. Stiški opat in cesar	177
različica št. 1	177
različica št. 2	179
različica št. 3	181
16. Katujški kievdrc	182
različica št. 1	182
različica št. 2	186
Pravljične formule	188
17. Ad nore gliste al ad steklega povža	188
različica št. 1	188
različica št. 2	188
Šaljive pravljice in povedke	190
18. Petelin in mačka	190
19. Ribənčan in kobilje jajce	192
različica št. 1	192
različica št. 2	193
20. Kaku je Ribənčan v drek padu	194
21. Kaku so v Ribənci cerkev prestavli	195
22. Ribənčan in koza	195
različica št. 1	195
različica št. 2	196

23. Ad Ribēnčana, kaku je šov v Lublana	196
24. Ad Ribēnčana, k je mov vola Rjavca	197
25. Ad Ribēnčana, kaku je po Lublan čez nuč prosu	197
26. Oče Reciprestor v Ribnici ogenj gasi	198
27. Bridka martra na bukvi	198
28. Fant in šocka in berač na peči.....	199
29. Glej, spet stoji!.....	199
30. Hlapec in dekla v gozdi drva sekata	200
31. Priča na sodnji molči	200
32. Lubi svet Anton, dej mi stu kron!.....	201
33. Prstavški mežnar in farovška kuharca	201
34. Kaku čez voda	202
Bajčne povedke	203
35. Črne bukve.....	203
36. Hrstan kuha črnega mačka.....	203
različica št. 1	203
različica št. 2.....	203
37. Menih in rajska ptička	204
38. Trije deževski gospodje v Konjicah	204
39. Kaku se človk more obvarje	205
Legendne povedke.....	206
40. Kristus in svet Peter na Krasu.....	206
41. Noetovka – cupranca	207
42. Cupranca in Kristus na križu	207
43. Na Zaplaz s je šov dnar sposodit	207
44. Sveti Jurij, zakaj ga nej v litanijah.....	208
različica št. 1	208
različica št. 2.....	208
Zgodovinske povedke	209
45. Kral Matjaž.....	209
46. Kral Atila	209
47. Vojvodinja Virida.....	209
Anekdotične povedke.....	211
48. Dec iz gadam	211
49. Gadar pa Jurčkov Matija na slami spita.....	211

50. Žena in kačca	211
51. Berač prenočuje pri Binku v Pristavlji vasi	212
Spominske povedke.....	213
52. Ribniški žedni, čebele in lintvernova jama.....	213
53. Francozje pri Resnikovih.....	214
različica št. 1	214
različica št. 2	216
Povedke s socialno tematiko	217
54. Šentviški fajmoštr dav njivo v štant Venceljni z Omotc	217
55. Vencelnov koj na farovškem travniku	217
56. Ad prevžitkarja	218
Pripovedi po vzoru večerniških povesti	220
57. Preklov Jaka.....	220
58. Kaku je Tone iz Trnja dvajst lejt po nedovžnem biv zaprt.....	223
59. Čiešpljeva kaša	226
Pripovedi po literarnih vzorih	230
60. Jurij Kozjak.....	230
61. Sreča v nesreči	239
62. Marija pomočnica	246
63. Ad Višnje Gore.....	254
Uganke, verzi, pregovori in reki.....	259
64. Kaj je fant prnesu puncu v dar.....	259
65. Kater je biv ta prvi v nebesih?	259
66. Brus.....	259
67. Prtena klobasa.....	260
68. Čep v sodu	260
69. Pipa	260
70. Pesem o Noetu in potopu (odlomek)	260
71. Mihelj ta petruški.....	261
72. Aljaž, kam krevlaš	262
73. V čast svetmu duh.....	262
74. Če te zgaga peče	262
75. Svoboda zlata.....	262
76. Star kozu.....	262
77. Kdor enkrat da	263

78. Kulk bøl star.....	263
79. Vpije ko tica.....	263
80. Pasja jajca	263
81. Jæst raj vrjamem.....	263
III. Priloge	265
Priloga I: Fonološki zapis Resnikovega govora.....	267
Priloga II: Kronološki prikaz Resnikovih pripovedovanj	269
Priloga III: Pripovedi Resnikovih tet France in Micke	272
Priloga IV: Dedov popis gospodarjev Resnikove kmetije	284
Priloga V: Poročilo Milka Matičetovega o terenski raziskavi Šentvid pri Stični 1950 ..	288
Opombe.....	291
Seznam pravljjičnih tipov	308
Seznam informatorjev.....	309
Slovarček manj znanih besed.....	311
Viri	315
Izvor slikovnega gradiva.....	317
Literatura.....	318
Slovene Storytellers 1: Anton Dremelj - Resnik	322

Beseda ob spločitvi nove knjižne zbirke

Pozabimo vse, kar je kdorkoli pisal v takem duhu:
»*Minula je doba, ko se je skladalo in pélo. Kar se ni še do
zdaj nabralo, poslej se ne bo dobilo več dosti izvirnega.*«
(Levstik, Popotovanje iz Litije do Čateža, 1858)

1.

Ob nepričakovani vremenski ohladitvi proti koncu septembra 1932 se je oča Nanos neko jutro zbudil s prvo jesensko belo kapo na glavi. Iz mehov, zaprtih v gori, je ušla in se razdivjala burja. Zaradi bolne mame smo zanetili, da je bilo v hiši št. 70 prijetno toplo. Okoli štedilnika smo sedeli: moji stara mati in mama, nekdanja moja koprivska součenka Bertka Metna, jaz in **Tone Šemkov** (Lavrenčič, 1885–1936). Ob prihodu k nam je rekel, da ni mogel kar tako mimo in se je stopotjo oglasil pri nas (v resnici je hotel še enkrat videti živo mojo mamo, ki pa je le ostala med nami še dobre tri mesce). Za Toneta je bilo znano, da lepo pripoveduje, zato smo ga prosili, naj nam kaj pove, karkoli. Ni mogel odreči in je obljubil nekaj »resničnega«, kar je sam doživel lanske zime. Podpisani, na počitnicah po koncu nižje gimnazije, vnet član *Kraške dijaške družine*, nastale malo prej na pobudo *Strica Janeza* (psevdonim urednika nekaj mladinskih glasil, avberskega gospoda Vergila Ščeka), sem – ne bodi len – brž potegnil na dan papir in svinčnik, da bi ujel, kar bomo poslušali. Tedaj zapisano (obj. v skrivnem dijaškem listu *Pisanice*, Gorica, vel. noč 1936, 16–18, pod naslovom »Kako sem volka skojnal«) danes štejem za svoje najzgodnejše zajetje iz ljudske pripovedne proze. Takoj mi je bilo jasno, da gre za nekaj izmišljenega, kakor so potrdile tudi variante pripovedi istega načina (v prvi osebi),¹ nabrane drugod. Tonetova žena **Matilda Šemkova** (roj. Lupinc, 1881–1951, prišla iz Šempolaja) pa je v pripovedovanju nemara celo prekašala moška v domači hiši; od sina **Milana** imamo posneto na traku nekaj odlomkov, ki bi bili kot nalašč za dunajsko revijo *Anthropophyteia* ali njeno pariško predhodnico *Kryptádia*.

V Koprivi pri Mrcinovih, »v Gasi« sredi vasi, sem bil reden gost – poleti pred hišo, pozimi na ognjišču; hišni gospodar **Tone Mrcina** (1849–1936), najprej dolgo hlapec v Tomaju, je meni narekoval, učeniku in organistu Lojzetu Šoncu pa zapel pripovedno kolednico o sv. Andreju, kako se je rodil dvakrat, zraven pa natresel tudi nekaj imenitnih povedk (npr. Kralj Matjaž, prva moja objava iz ljudske pripovedne proze); zato sem njegovemu spominu leta 1961 posvetil svojo študijo *Sežgani in prerojeni človek* (Dela II. razreda SAZU 15).

¹ Med Nemci temu pravijo tudi *Ich-Erzählung*. Eden mojih izbranih pravličarjev, Tratar, je desetletja kasneje kar med napetim pripovedovanjem preskočil iz tretje osebe v prvo. Za konec, ko je kot najmlajši od treh bratov dobil kraljično za ženo, je Tratar že predvidel ugovor iz poslušavskih vrst in zarobil zgodbo nekako takole: »Potlej pa mi je revica umrla in sem se oženil s tole Jerčko, ki jo imam še zdaj!«

Vendar moram tu nekaj pošteno priznati: kadarkoli sem doma v Koprivi ali kje drugje na górnjem Krasu hotel kaj zapisati v nevezani besedi, sem zmeraj obtičal pred podobno dilemo, kakor moj kraški rojak prof. Karel Štrekelj. V njegovi zapuščini sem namreč videl (in žal ne takoj objavil) kratko živalsko zgodnico o volku. Štrekelj (slavist: jezikoslovec, literarni zgodovinar, kritik itn.) je bil tu v podobni zadregi kot podpisani ob Mrcinovi povedki o »Kralju Matjažu [in soli]«. Besedilo slišiš, razumeš vse do zadnje črke, ampak kako ga napisati in objaviti: ali odsekano, v anakolutih, ali lepo zlikano in poškrobljeno, gladko, v knjižnem stilu ali prav po domače, v **leksiki in sintaksi**? (Z zapisi v vezani besedi takih problemov ponavadi ni.)

Rešitev se mi je pokazala poleti 1940, v kraju, kjer sprva sploh nisem razumel, kaj pravijo. Na desnem bregu reke Ter (ital. Torre) v vasi Ter (ital. Pradielis) sem se nastanil v hiši po domače pri *Ciljési*. Za boljše razumevanje krajevnega govora sem si vsak stavek zapisoval sproti in pri tem glasno ponavljal besedo za besedo, tako da je moj sogovornik natanko vedel, kje sem, se mi tako prilagodil in svoje pripovedovanje upočasnil ali pohitel. To »tehniko« zapisovanja sem obdržal do prvih posnetkov na magnetofonskem traku. Kajpada sem svoje nikomur razumljive čačke vsak dan sproti prepisal na čisto. Ker mi v Teru niso mogli pokazati osebe, ki bi znala kaj pripovedovati, sem se podal v sosednjo vas Pod Bárdan (ital. uradno Cesariis). Tudi tam ob prvem informativnem obisku nisem imel sreče. Na kogarkoli sem se obrnil, vsak mi je zatrjeval, da »právíc« pri njih ne zna nihče. Poparjen sem zapuščal naselje po strmem bregu navzdol. Kar zaslišim za sabo otroško vpitje in zagledam trop otročadi, kako teče za mano in mi maha, naj počakam. Ko smo prišli skupaj, so mi povedali, da jih pošilja ta in ta, ki bi mi rada povedala nekaj »pravíc«. Kajpada mi ni bilo treba reči dvakrat! S spremstvom vred sem se pognal po stezi navzgor in tokrat res zadel na pravi naslov. V polmraku ob nizkem ognjišču je sedela, sključena v dve gubé, **Režina Krámaro** po domače **Količesa**, pravljíčarka, da malo takih! Samo 13 pravljíc mi je povedala do zadnjega slovesa in, čeprav sem skoraj vse slišal kasneje tudi drugod, spet in spet spoznavam, da je v njih razlita posebna, enkratna milina. Ko sem eno njenih pravljíc delno objavil v tržaških *Razgledih* 1948 in jo postavil nad Jurčičevo obnovo iste ljudske snovi (»Brat in ljubi«), je literarnozgodovinska kritika to sprejela (Ruplove opombe k Jurčiču, *Zbrano delo I*, 1961, str. 317).

Po slovesu od Režine Krámaro na dan novega leta 1941 je prišlo v mojem zbirateljskem delu do dolge neprostopoljne pavze. Konec maja sem bil namreč vpoklican k vojakom in samo spomladi 1942 sem, bolj mimogrede, mogel izkoristiti priložnost bivanja v Bileći (kot uradni tolmač srbohrvaščine v italijanski vojski) za nekaj proznih zapisov legendarnih pravljíc in povedk (gl. Uz nove varijante Vukove priče »Carigrad«, *Rad III. kongresa SUFJ*. Cetinje 1958, 179–184).

Svoje pretrgano delo s pravljíčarji sem mogel nadaljevati šele po koncu vojske iz Etnografskega muzeja. Najprej v zvezi z iskanjem slovenskih variant legendarne pravljíce ATU 788 (gl. Matičetov, *Sežgani in prerojeni človek*, 1961; tudi s pomočjo

prijatelj, znancev in sodelavcev), nato še v terenskih ekipah, ki jih je sprožil Etnografski muzej v Ljubljani pod vodstvom B. Orla (vprašalnice zanje smo pripravili Matičetov, Novak, Orel in Vilfan). V krajih, ki so jih Orlove ekipe zajele, kajpada ni mogel uiti neopaženo mimo nas noben pravljicar. Tako smo na primer že v prvi ekipi v Podgorici pri Šenturju staknili »Bohóvega očeta« (**Anton Boh**, 1873–1950). Le-ta je pripovedoval mirno, ker mora »storjica« po njegovem teči gladko kot očenaš. Ko sva se na martinovo 1949 s Tinetom Logarjem zapeljala na kolesih k Bohu, se je mojemu spremljevalcu pripovedovanje starega moža zdelo pustó, jaz pa sem v njem videl notranji ogenj in vodilno nit.

Razen po dolenskem tiru so skupinska preiskavanja do 1950 tekla tudi po istrskih tleh. Tako se mi je leta 1949 iz izhodišča Marezige pri Kopru, v coni B STO, posrečilo izslediti človeka po mojih željah. To je bil **Bepo Malnar** (Umer, 1889–1950), ki je zrasel v nekdanji gostilni in tako kar v domači hiši imel priložnost prisluhniti pripovedovanju gostov. Posebe privlačni so se mu zdeli Rezijani, ki so se ob sobotah zbirali v zakotni istrski vasici, prenočevali pri Malnarjevih in si pripovedovali »právíce«. Bepo, ki mi je na koncu vsake svoje pripovedi zaupal njen vir, je večkrat omenil Rezijanko **Pipinco**. Tako je bilo tudi pri pravljici o spretnem tatu, uvrščeni v zbirko slovenskih pravljic pri *Fabuli* v Göttingenu (več o tem gl. v op. 2). Radovednost (osebna in poklicna) me je silila, da sem kasneje spet in spet poskusil srečo v Reziji, dokler se mi ni končno prismejala naproti varianta, ki bi mogla biti predloga temu, kar je prišlo na uho zvedavemu istrskemu dečku. Ta je razumel rezijansko pripovedovanje, čeprav naj bi po najnovejših »odkritjih« slovenščini nenaklonjenih modrijanov, rezijanščina bila *samostojen jezik* (!). Poglavitni argument za to »samostojnost« je »nerazumevanje« med govorcí iz Rezije in iz drugih krajev. Če bi bilo to res, bi bile, prvič, čisto odveč *skrite biside* (žargon, ki ga je opazil že Baudouin de Courtenay), drugič pa, kako neki bi ena od rezijanskih pravljic mogla zaiti – čez »neprehodno« (!) jezikovno bariero – v repertoar istrskega Slovenca?!

Naslednjega leta – 1950 – sem bil posebej vesel, saj nam je prineslo Dolenjca **Resnika** (Anton Dremelj, 1910–1961 iz Petrušne vasi blizu Stične), s katerim danes odpiramo knjižno zbirko *Slovenski pravljicarji*. Dokler se ni na slovenskem pripovednem obzorju, kot svetla zvezda, prikazala Rezijanka Valentina Pielich (po domače Tina Wajt, Vajtawa ipd.), je Resnik imel absolutno številčno prednost (56 enot, od tega pet živalskih pravljíc), živo ustno zvezo (po dedu) celo s predjurčičevskim svetom, korenike široko razpredene v krajih, koder je tekla zibka slovenski literaturi in pisani besedi sploh. Tudi zato je prav, da se nova knjižna zbirka začne z njim – pod številko 1.

Dobri pravljicarji ponavadi vejo, kje blizu ali daleč živi človek, njim podoben ali celo boljši, kakor so sami. Kakega ljubosumnega prikrivanja nisem nikoli čutil. Resnik mi je npr. natanko razložil, kako bom po bližnjicah prišel do **Pírovca** (1897–1969), njegovega »kolega« iz Pustega Javorja (Témeniška dolina na Dolenjskem).

Tovariševala sta in se poslušala v Škofji Loki, kjer sta skupaj odsedala kazen zaradi prikrivanja pridelkov pred obvezno oddajo. V vrsti prenosov *Pri slovenskih pravljicarjih* na RTV Ljubljana 1967 je nanese, da je Pirovec prišel na vrsto prvi. Obetal sem si, da bom mogel v njegovem primeru natančneje preučiti prehajanje ustnega izročila iz roda v rod. Iz previdnosti sem hotel najprej dodobra preučiti očeta, poslušanje sina pa odložil. Žal je sin Lojze, priženjen v hišo nekaj sto korakov niže v mlinu, odšel prav kmalu za očetom.

V času, ko se je začelo uvajati terensko delo v skupinah, se je združila tudi vrsta ljubljanskih študentov in ustanovila samorastniško študijsko ekipo za raziskovanje koroških Slovencev. Njeni člani so bili mdr. J. Šušteršič, M. Jagodic, J. Bezić in še kdo. Za zbiranje predmetnega, pripovednega, pesemskega (celo notnega!) gradiva so udeleženci pred začetkom dela prosili za finančno podporo razne ustanove, tudi ISN SAZU, pa sem se jim mdr. priporočil za obvestilo, če bi kje naleteli na dobrega pravljicarja. Tako smo – od Marije Jagodic – zvedeli za Vincenca Pečnika, po domače **Biclja** (1883–1963) iz Rut pri Pliberku. (Moji zapiski od tam so varno arhivirani na Novem trgu 5 v Lj.) Ko je študentska skupina končala delo, nismo nikdar videli obljubljenega gradiva.

Ista študentka, ki je v Podjuni na Koroškem zasledila pravljicarja Biclja, je v Podgorju pri Kamniku zvedela še za drugega. Ime mu je Franc Bergant - **Jefar** (1879–1955), pri njem je od nov. 1951 do maja 1952 zapisala 26 pripovedi. Od tega števila jih ima, po skrbnem pregledu Monike Kropelj, 21 paralele v zadnjem mednarodnem kazalu pravljичnih tipov (ATU, četrtem po vrsti, 2004) in samo pet enot ostane brez take povezave. V podnaslovučasne predstavitve pravljicarja Jefarja sicer piše, naj bi to bilo »*gradivo za proučevanje slovstvene folklore*«, kar pa – žal – ne drži, čeprav je tako natisnjeno v *Traditiones* 24 (Ljubljana 1995, 407–419) v prispevku Marije Makarovič. Noben avtor, noben urednik pač ne more doseči, da bi se priložnostni povzetki prekvalificirali v **gradivo**. Od 1952 do 1995 je minilo 43 let; zelo bi bilo lepo, če bi v doglednem času (le dosti prej kot prvič) dobili v roke še avtentični prepis izvornih zapisov 1951/52 – samo to je namreč lahko **gradivo**.²

Nekoč pozimi, ne dolgo po novem letu 1950, je v Etnografski muzej prihitel Vilko Novak in nama z Orlom veselo rekel: »Fanta, nič več odlašanja z nameravano potjo! Vzemita s sabo, kar mislita, in gremo onkraj Mure! Za vse je poskrbljeno: jerperge, košto, če bi zmanjkalo perja v tuhni, ga bomo že nacufali! Ne od mraza ne od lakote nobeden ne bo umrl! Gremo!« Kajpada sva odšla z njim na pot in v tednu

---

² Ko sem pripravljaval slovensko antološko zbirko z delovnim naslovom *Živa slovenska pravljica*, ki naj bi izšla v seriji prilog k časopisu *Fabula* v Göttingenu, sem zaprosil zbirateljico M. Makarovič (Jagodic), da iz lepe Jefarjeve zbirke dovoli vključitev ene teh pravljic v antologijo, ki sem jo snoval. Od kolegice Marije sem privoljenje dobil in pravljica št. 2. »Božična« (seveda z drugim naslovom!) je bila že zdavnaj prevedena v nemščino (prevajavska triperesna deteljica: Kuret-Grafenauer-Kretzenbacher!). Zbirka se je po spletu nesrečnih okoliščin (med temi je smrt K. Rankeja in sourednika F. Harkorta, časovno blizu skupaj!) zdavnaj zgubila in nedavno spet našla v njuni rokopisni zapuščini. Sam Ranke mi je ob potrditvi prejema zbirke sporočil, da bi želel še enkrat toliko besediti (takrat še ni bilo na obzoru Rezije). Zdaj bi bili oviri samo dve: primeren prevajavec in transkripcije iz narečja; o nobeni pa ni mogoče reči, da bi bila nepremostljiva!

dni sta pokrajina in ljudje v nji zaživela pred nama in celo za nekaj pravljíčarjev je bilo poskrbljeno. Ne eden, kar trije so se našli. Trije »lagavci« ali mojstri besede so: **Lajči Gújtmanov**, lastnik nekdanje tipične, s slamo krite hiše z gnezdrom štrka na dimniku; gobar **Naci Martinov**; **Vinci Lopertov**, ki je s kočijo vozil ženine in neveste k »zdavanju« (poroki). Po naših takratnih skupnih stopinjah sem kasneje, da bi ta ravninski svet zajel v vsi epski širini in privlačnosti, hodil sam. Da se mi ne bi bilo treba ponavljati, dajem morebitnim interesentom kar naslov svojega starega prispevka izpred 45 let: Pri treh Bogánjčarjih, ki znajo »lagati« (*Slovenski etnograf* 18/19, 1965/66, 81–114). Takrat je vse še živelo v meni in okoli mene, Vilko Novak pa mi je izvirna narečna besedila lepo počesal, da ne bi šla skuštrana v svet. Še enkrat mu hvala tudi za red prekmurske *cincalice* (ledene sveče so tedaj visele s številnih slamnatih streh), ki ga je nama z Orlom ob sklepu prekmurske turneje podelil!

Če obidem Vipavsko, Brda, »Kot« (*Kobariški* in ne »Breginjski«, kakor ga mnogi nepremišljeno imenujejo), kjer sem spoznal nekatere s pravljíčarsko žilico obdarjene osebe, vendar se nisem mogel temeljiteje seznaniti z njihovim repertoarjem. Tembolj zagnano pa sem se lotil obdelave trentarskega kljukca **Marinčiča** (Joza Kravanja, 1876–1969). K njemu me je 1950 napotila Tréntarica Katra Jóvžovka v danes opuščenem zaselku Zapódnom. Poiskal sem ga v Vrsniku »Pod skalo«, kjer je razveseljeval svojo okolico, tako da je soseda upravičeno rekla: »Mamo tejater ž njim!« Njegova žena, ki jo je nekoč med najinim »delom« na prostem po naključju pot prinesla mimo, nama je za hip prisluhnila in takoj pripomnila: »Zdej res ne vem, kater je bolj neumen: te ki piše al te ki pravi!« Takih seans je bilo med nama dosti in k njemu sem nekajkrat popeljal tudi koga od tujih folkloristov. Mož (nepismen) je namreč v mladosti delal v raznih nemških rudnikih in je za silo lomil tudi nemško. Pri Marinčiču smo posneli (ton: dr. V. Vodušek, kamera: fotograf SAZU B. Štajer) tudi nekaj prizorov za nameravani dokumentarni film o njegovem pripovedovanju in življenju; gradivo menda še tiči v audiovizualnem laboratoriju ISN in bi se o priložnosti dalo s pridom kaj porabiti.

Za tega ali onega svojih izbranih mojstrov besede sem kajpada zvedel tudi samostojno, ne le med delom v terenskih ekipah. Tako npr. sem imel srečo tudi s Smerinjekom iz Kranjske Gore: učenka prof. A. Pirnata mi je po nekem predavanju o pravljíčarjih na nekdanji Trgovski akademiji v Ljubljani zatrdila, da mi ne bo žal, če se v Kranjski Gori oglasim pri **Smerinjeku** (Petru Jaklju, 1886–1979). Mož, po poklicu mizar, je med drugim rezljal lesene figurice za jaselce, obnavljal risbe v obpotnih znamenjih in kapelicah, igral razne vloge in režiral več igríc (nekaj celo lastnih). In seveda, zmeraj dobro razpoložen, jasno in glasno bajal in sproti raztegoval zgodbe o *Bédancu* (ne Bedáncu!), *Pehti* (zanj in sploh za Boróvce včasih tudi *Pehta Krulja*, nikdar pa Pehtra!), *Kosobrinu* in drugih. Vrsto takih in podobnih zgodb je Smerinjek slišal od svoje matere Magdalene v sami Borovski vesi (drugo, morda prvotno, neuradno ime za Kranjsko Goro, nemško Kronau), brez dvoma kaj dodal iz svojega in pripovedoval domačinu Josipu Vandotu. Peter, čeprav mlajši, je živel

nepretrgoma doma in zajemal iz živega izročila. Rad je pomagal svojemu malce starejšemu rojaku - pisatelju, ta pa ga nikdar ni omenil; to je Petra hudo bolelo in se mi je ne enkrat potožil. Smerinjeka je že krepko obdelala ista avtorica kot Resnika, Anja Štefan, tako da bi v seriji *Slovenski pravljicarji*, lahko kmalu prišel na vrsto in dobil v nji samostojno številko 2.

Po še bolj čudni poti sem se dokopal do pravljicarja **Lebna** v Rožu. V eni od oddaj, ki jih je dr. P. Zablatnik pripravljajl v navezi z dr. H. Hartmannom za slovenski program radia Celovec, sem si ob sproščenem besedovanju takrat meni neznanega moža nagonsko rekel: Ta človek bi pa lahko bil tudi pravljicar! Prijatelj Pavle je pritrdil, da je moja slutnja pravilna in dodal še nekaj več: Moj »neznanec« je Franc Isop po domače **Leben** (1910–1981) in ima na slovenski gimnaziji v Celovcu sina, ki mu je on profesor, zato dobro pozna tudi dijakovega očeta. Odtlej je vse steklo gladko: prijatelj Pavle me je preprosto popeljal v Gorinčiče k Lebnovim, me tam predstavil gospodarju in nato prepustil, da naprej »delava« sama, kakor se nama bo zdelo najprimerneje. Tako se je začelo uspešno in prijetno sodelovanje med (poklicno) radovednim Kraševcem in prijaznim, ustrežljivim Korošcem, ki je kot pokončen Slovenec med vojsko doživel mdr. nasilen izgon v Nemčijo. Iz obiskov pri Lebnu imam ne samo kup lepih basmi (gl. Basmi koroških Slovencev. *Koroški kulturni dnevi I.* Maribor, 1973, 188–196), ampak tudi mikavne spomine na pravljicarstvo **šolanje**, ko je v otroških letih hodil v Šentjakob poslušat privlačne pravljice starega romarja z imenom **Mačkov Franci**. Pogovor z Lebnom je v Gorinčičah jeseni 1967 posnela in 26. 2. 1968 predvajala tudi RTV Ljubljana oz. njena izobraževalna redakcija. Ker oddaj ljubljanske RTV koroški Slovenci takrat še niso mogli spremljati doma, smo pravljicarja Lebna povabili v Ljubljano. Midva sva potlej šla še na krajši potep po Dolenjskem: Stična, Muljava (Jurčičev muzej), **Pravljíčarka iz Zagradca** (nje ime je skrito od 1964; dal mi ga je župnik s Krke Jože Gregorič). Srečanje med Dolenjko in Korošcem Lebnom mi je še zdaj živo pred očmi: kolega in kolegica z istim hobijem sta se razživila ob medsebojnem poslušanju in pripovedovanju, kakor bi hotela pokazati, kaj vsak od njiju zmore. Jaz sem medtem tiho premleval, kaj bi šele bilo, če bi prišla vkup vsaj dva ali celo več pravljíčarskih »asov« (denimo Resnik, Smerinjek, Tratar, P. Dulica ipd.). Prepričan sem, da bi se med njih pripovedovanjem kresale iskre!³

V času Orlovih ekip so prišli na površje še nekateri odlični govorci. Ko smo se npr. razpršili po okolici Mokronoga, sem v Gorenji vasi takoj naletel na Tratarja, že zgoraj omenjenega zaradi njegovega *salta* iz tretje osebe v prvo. **Lojze Tratar** (1884–1960) je bil vseskozi prav veselo razpoložen. Nekoč, ko je na jesenskem travniku pasel kravico, sem mu delal družbo in je moral za hip stran zavračat žival, da ne bi šla v škodo. Ko se je spet vrnil k meni, je vedel, kje sva obtičala, in nadaljeval pripovedovanje natanko tam, kjer je bilo pretrgano. Pripovedi so bile, vsaj po njegovem lastnem zatrdilu,

---

³ Na Ruskem, kjer so podobne poskuse že uresničevali, so se baje dobro obnesli, vendar jaz do danes nisem ne bral ne slišal nobenega avtentičnega poročila koga, ki je bil sam udeleženec take prireditve.

povzete zvesto po pripovedovanju očeta Franca, prav tje do sklepne formule »*zadnja pošta ritna gora*«. (Več o njem gl. *Slovenski etnograf* 12, 1959, 121–131.)

Zadnji moj ekipni »otrok« je bila **Štefanija Kalarjeva** (Likar 1898–1974) iz Mrzlega Loga pri Črnem Vrhu nad Idrijo; prvo srečanje nama je onemogočil sneg; šele naslednje poletje sem jo staknil v globokem dolu, kjer so njeni predniki stoletja redili ovce in se z njimi pred zimo umikali k morju nekam blizu Devina ali Štivana. Ob nedeljah so otroci z zahodnega konca planote, v Zadlogu, nestrpno čakali, kdaj bo Štefanija sestopila s stranske na glavno pot proti cerkvi, da bi bili vsaj malo deležni njene družbe in živega bajaranja.

Poznanstva, sklenjena med strokovnim delom ekip, so ponavadi dobivala globlje, toplejše oblike. Zmeraj sem se vračal k tem svojim podeželskim prijateljem. Čeprav so mi vsakokrat vneto zatrjevali, da »Zdaj res ne vem nič več«, to preprosto ni držalo, saj so se zmeraj spomnili še česa za povečanje svojih pripovednih inventarjev. To seveda velja tako za čas pred letom 1962 kakor po njem.

2.

Kaj pa se je takega zgodilo leta 1962, da ga štejemo za nekakšno prelomnico? Maja mesca tistega srečnega leta nam je na stežaj odprla svoje duri Rezija, naš folklorni eldorado. Po prijateljskem dogovoru z italijanskima kolegoma iz Rima (D. Carpitella, G. Nataletti) smo U. Krek, M. Matičetov, M. Šuštar in V. Vodušek iz Ljubljane v družbi z maestrom Natalettijem v zahodnem vnožju Kanina prvič skupaj stopili na tla rezijanske občine, med ljudi, ki govorijo (*romonijo*) starinsko narečje slovenskega jezika, pojejo (*pújajo*) svoje nabožne, lirične, pripovedne pesmi (*wiže*), godejo (*zwonijo*) na gosli (*cítiro*) in bas (*brúnkulo*), vneto plešejo svoje starinske plese (ki se ne odvijajo v parih, ampak solistično), si pripovedujejo pravljice (*právice*) o živalih (*zverinich*), o čudežnih popotovanjih junakov po tem svetu in na drugi svet, o srečanjih z bajnimi bitji, kot so *Vědawci*, *Godovčičaci*, *Čas*, *Hüda ura*, *Grđina*, *Duják*, *Dujačesa*, *Kodkodéka* idr., o lovskih in drugačnih dogodivščinah, o resničnih, sanjskih, domišlijskih doživetjih, lastnih ali podedovanih, prevzetih iz bogate zakladnice ustnega izročila te polzaprete doline, pa tudi povzetih od sosedov ali pridobljenih vsenaokoli v stiku z ljudmi, s katerimi so se srečavali na svojih rednih, utečenih poteh za zaslužkom, včasih pa tudi samo za preživetje.

V zvezi s pripovednim ustnim izročilom moramo po dobrih 130. letih, kolikor je preteklo od Baudouinovih prvih študijskih korakov po dolini Reziji, le povedati nekaj bistvenega, kar je poljski lingvist tam čisto spregledal. Ker je že tvegalo prenačljeno, zviška izrečeno sodbo o pesmih iz Rezije, češ da so »**večinoma brez vsebine**« in »**tako kot njih pravljice, ne pomenijo nič posebnega**«, se ne smemo čuditi, da razen uradnih in domačih imen informatorjev, ni skoraj nobenega drugega podatka o ljudeh, ki so vendarle prispevali lep delež za to, da je jezikoslovec dobil pod pero več pravljic, ki so že na začetku 20. stoletja prišle v mednarodni komparativni obtok

– seveda kot *slovenske!* – v delu J. Bolte-G. Polivka, *Anmerkungen zu den Kinder und Hausmärchen der Brüder Grimm* (I–III, 1913–1918). Malce dlje se je Baudouin de Courtenay pomudil le pri improvizatorskem nagnjenju nekaterih Rezijanov do komuniciranja v verzih. Omenil je mladeniča iz Lipovca – Ferdinando Trankón – ki je bil njegov vodnik na poti iz Rezije čez Karnico v stransko dolino Učjé (geografsko v povodju reke Soče in ne Tilmenta). Podobno nagnjenje v Reziji še ni ugasnilo in ima danes prvovrstno zastopnico: to je Cirila Preslica (Madotto, 1925), ki se je odselila s Korita in živi v Špitalu (Ospedaletto) na robu Gumina (furlansko Glemone).

Člani mešane slovensko-italijanske študijske odprave Ljubljana-Rim pa smo že maja 1962 spoznali in izkoristili nekaj pevsko in hkrati pripovedno nadarjenih posameznikov, ki nam otipljivo pričajo, kako pomembni so dobri pravljličarji, pevci in godci za ohranjanje in prenašanje ustnega izročila iz roda v rod. Med nadarjenimi posamezniki iz vrst pevcev in govorcev sta že leta 1962 stopili iz teme na svetlo dve imeni: Rozalija Čunkina iz Bile in Žénja taw Gradu (Lipovac).

Rozalija Čunkina (Di Lenardo, 1873–1962), ki smo jo imeli srečo spoznati tik pred njeno »dvanajsto uro«, je bila najvišja inštanca, absolutni arbiter, ko je Italo Teja, tonski tehnik RAI iz Trsta, po Voduškovih in Natalettijevih napotkih posnel vrsto starih nabožnih pesmi. Med pripovedovanjem v nevezani besedi je v meni morda zaslutila hvaležnega odjemavca svojih nenavadnih zgodb, ki jih je po potrebi, v dobrem razpoloženju, rada epsko raztegovala v šir in dalj. Gibala se je sicer še v mejah tradicije, vendar lahkotno in prosto, skoraj zmerom ob robu lastnega sanjskega/domišljiskega sveta. Kot zgled naj podam vsaj ogrodje ene njenih pravljic, naslovljene »Gobić« (Grbavček). Junak se želi izučiti nečesa pomembnega za življene. Z očetom (mati je umrla od žalosti zaradi telesne hibe sina edinca) naročita čudežno *cítiro*. Mojrski citiravec hodi po svetu in oče ga zvesto spremlja z *brúnkulo*. Počasi pa se oče naveliča in pusti sina samega. Gobić se potlej sreča s hudičem, ki za svoje goste v peklu pripravlja plesno prireditev. Nikjer ne najdejo osebe za spremljanje, zato prevzame brúnkulo hudič. Ko pa ta ne spoštuje delovne pogodbe, se citiravec hudiču maščuje tako, da čisto izprazni pekel in mu spelje vse goste, da grejo kot ovce za glasom čarobne cítire v Rim. Papež zasliši velik hrum pred svojo hišo in skoz okno vpraša Gobića, kaj narediti s tako pošastnim navalom ljudi. Gobić odsekano: »Ma, kar čete: jaz sem vam jih pripeljal iz pekla, vi zdaj spovejte jih, obhajajte, kakor veste in znate, saj ste papež vi in ne jaz!« To bi bila kratka vsebina do danes neobjavljene zgodbe. Samo sklepna formula, ki je je drugod le za stavek ali dva, obsega tokrat celo stran (*Glasnik SED* 4/3, 1962, 12). Med besedilom (ducat vsebinsko napetih strani!) je mdr. epizoda o Gobićevem srečanju z njegovo nekdanjo zaročenko, ki ga je pustila in šla s postavnijšim moškim. O tem, kako oba z izvoljencem priplešeta skoz peklenke sobane pred oder citiravca Gobića, človeku pride v hipu na misel Dantejeva Francesca da Rimini (*Inferno*, spev 5). Tudi Dante bi tu bržkone takoj položil Gobiću na jezik vsaj privoščljivo parolo: »*Ben ti sta!*/Prav ti je!« Med pripravljanjem prve

knjige *Slovenskih ljudskih pesmi* [z napevi] Rozalijin »Gobić« še ni bil transkribiran/analiziran, da bi ga mogli približati našemu pesemskemu tipu št. 48, »Godec pred peklom«, z okoli 30 slovenskimi variantami in tremi od drugod (Moravsko, Lužica – gl. *Slovenske ljudske pesmi I.* Ljubljana 1970, 282); hvaležna naloga, ki čaka le, kdaj bo kdo od mlajših krepko ugriznil tudi v zeleno jabolko o razmerju med vezano in nevezano besedo, od sive davnine (*Orfej*), mimo srednjega veka (*Peregrinatio Virginis*), do praga 21. stoletja.

Ženja taw Gradu (Eugenia Siega, 1884–1964, Lipovac): župan Enzo Lettig nam je leta 1962 priporočil, da stopimo obvezno do Ženje taw Gradu, češ da zna mdr. pravljico, kjer se pogovarjata miška in Marija. Dobili smo v verzih sporočene odlomke srednjeveško nadahnjene apokrifne zgodbe *Peregrinatio Virginis*, z lepim vložkom, enim najdaljših v rezijanski pripovedni pesmi; medtem ko imajo druge variante 50 do 100 verzov, jih ima Ženjina skoraj 200 (gl. *Slovenske ljudske pesmi II.* Ljubljana 1981, tip št. 77, str. 70). Srečanje z mišico ima nekaj paralel v romunskem pesemskem izročilu, kjer je namesto mišice druga žival – žaba (gl. Rosa del Conte, »Le due madri«. *Revue des études sud-est européennes* 6. Bucuresti 1968, 191–226). Italijanska romanistka pa je spregledala evropsko izročilo v prozi, kjer namesto mišice nastopajo tudi želva ali sova. O. Dähnhardt je prišel na misel, da sta se v epizodi med živalco in Marijo najbrž srečali dve izročili: apokrifno krščansko in ajdovsko predkrščansko (gl. *Slovenske ljudske pesmi II.* Ljubljana 1981, 96). Od iste pravljicarke je decembra 1962 prišla verzija o rezijanskem Krpanu z imenom *Löl Kotlić*. Nalašč sem pohitel s prenosom tega narečnega besedila v knjižni jezik, da bi moglo iziti čimprej. To se je sicer zgodilo že v tretji številki *Sodobnosti* 1963, ampak urednik ga je vtaknil kar v rubriko »gradivo«, kjer je obtičalo malone brez odmeva. Pravljíčarko sem takrat lepo predstavil, vendar tudi to ni dosti zaleglo.

Jelica di Floriano je odraščala v zaselku Borovičje (nekaj raztresenih hiš ob stari pešpoti, ki se z Ravance mimo Križac spusti skoraj do reke Bile in nedaleč od osojsko/sólbaških hiš z imenom Zamlin doseže cesto z začetka 20. stoletja, preden se le-ta začne naglo vzpenjati proti Solbici), in po njem dobila svoje stalno ime **Jelica taw Borovičju** (1916). Prvič sem jo morda srečal že 1962 na Bili (Resiutta), in pogosto zahajal tje v vsakomur široko odprto hišo nasproti železniške postaje, ob prastari prometnici Italija–Avstrija. Živela je skupaj z 22 let starejšo materjo Ano Čélinawo iz Učjé, odraslima sinom in hčerjo Maríco z dvema otrokoma. Tudi po potresu sem Jelico še obiskoval: v Borovičju, kjer je bivala v za silo zbiti kočici zraven vnukovega lokala, in nazadnje že spet na Bili, v čedni hišici ob železni cesti. (Zdaj je v domu za priletne v Tumječu.) Čeprav sta Jelica in mati v dveh desetletjih zapeli vrsto pesmic in nadrobili marsikaj pomembnega o rezijanskih navadah, govoric, delu idr., želim Jelico povzdigniti predvsem kot pri nas največjo ljubiteljico zvrsti živalska pravljica. V knjigi *Zverinice iz Rezije* (Ljubljana-Trst, 1973, 211) se je v pregledu tistih, ki so kaj prispevali, Jelica znašla na prvem mestu, s šestnajstimi teksti. Tudi sama Rezija se

je ti zelo pomembni hčeri po svoje zahvalila z barvno ilustrirano knjižico *Ta prawä pravicä od liscä od Rezijä* (registracija in prepis Katja Quaglia, Rozajanski Dum, tisk Arti Grafiche. Tolmezzo 1997). Po *Zverinica*h iz leta 1973 so mariborski lutkarji pripravili ducat oddaj, ki jih je predvajala slovenska RTV v Ljubljani in v Kopru, z dvema, tremi ponovitvami. Nekaj teh besedil pa je bilo tudi posebej natisnjenih. Da so bile Jeličine zgodbe res pripovedovane »con amore«, pričajo taki nepričakovani »ocvirki«, kot je npr. odlomek iz »Bogate in uboge mišice« (št. 55): dvogovor med mišico iz grmovja v Kraju pri Njivi in tisto osojsko, nastanjeno pri Šemúnovih, je še posebej mikaven, ker se živalci pogovarjata v govoru vasi, od koder prihajata. Jelica je nastopila ob predstavitvi *Zverinic* v Trstu in v Ljubljani. Tu se je igravec B. Cavazza zanimal, kako bo svoje »recitala« Jelica. On je bil namreč zaprosen, da na sedežu Društva slovenskih pisateljev, na Tomšičevi 12, prebere knjižnoslovenski prevod tiste pravljice, ki naj bi jo Jelica povedala v rezijanskem narečju. Kakšni so bili njegovi vtisi oz. sodba ob poslušanju Rezijanke, nisem zvedel. Le za Jelico vem, da so ji določeni krogi v Reziji tako obisk kakor nastop v Ljubljani (1974) zamerili.

Do zdaj smo se gibali po domačih, slovenskih tleh in le izjemoma naleteli na omembo skrivnostne Rezijanke **Pipince**. Ta je bajala in pustila sled o sebi v spominu soimenjaka Bepa Malnarja, ki jo je pred kakimi sto leti poslušal in prevzel v svoj pripovedni repertoar njeno lepo spredeeno varianto pravljice »Spretni tat« (ATU 1525 A), prenesene v slovensko istrsko govornico vzhodno od Kopra. V pogovoru z Rezijanko Libero s Korita pod Kaninom, omoženo s poštnim uradnikom iz Benetk (kamor se je sicer odselila, vendar vsa poletja ostajala zvesta kupljeni osojski hiši), mi je nekoč, ko je zvedela, kaj pravzaprav iščem v Reziji, rekla približno takole: »Če bi rad slišal kaj pristinih pravljič, morate pohiteti v Graz!« Jaz: »H komu pa?« »K Rozaliji Longhino na dom!« Obljubila mi je njen graški naslov; ker do tega ni mogla priti, mi je svetovala: »Ne odlašajte, ženska je stara. Kar pot pod noge in na sadni trg v Graz. Tam so tako in tako vsi *štúntavi* (stojnice) v rezijanskih rokah!« Ubogal sem jo in prišel po nekaj ovinkih do **Rozalije Longhino**. Ta je prvi hip debelo pogledala, ko sem pozvonil na njena vrata in povedal po rezijansko, kaj bi rad. Že prvi večer je steklo pripovedovanje in snemanje. Poslušavki: moja žena in nečakinja Rozaljinje sestre, **Edda Di Lenardo** (r. 1930 v Gradcu). Dvakrat sem se jeseni 1969 peljal nalašč v Gradec k Rozalji. Zvedel sem vse mogoče: da so do prve vojske živeli v Postojni, se preselili v Gradec, imeli tam trgovinico z južnim sadjem, za katero so bili nazadnje ogoljufani. Ko sem januarja 1970 v tretje prišel zvonit na duri graškega stanovanja Rozalje Longhino, nje že ni bilo več! Z nečakinjo njene sestre smo šli prižgat svečko na sveži grob, čez teden dni pa je mirno pripovedovala naprej Edda. Eno zgodbo tudi po nemško. Ko sem jo prosil, da bi za mojega prijatelja (Sepp Walter: ko še ni bil direktor graškega narodopisnega muzeja, je na neki srednji šoli poučeval tudi Eddinega sina), ker da ne razume rezijanščine. Pravljico »Amor in Psihe« (ATU 425 E*) je povedala v nemščini. Med pripovedovanjem v rezijanščini je graški kolega

pritisnil nekaj posrečenih fotografij. Vse to (rezijanski tekst obeh žensk, Eddino ponovitev v nemščini in Walterjeve fotografije) sem ponudil uredništvu zbornika, ki so ga nemški in avstrijski kolegi pripravljali L. Kretzenbacherju kot vezilo ob 60-letnici rojstva (1973), vendar so odgovorili, da bi že sama besedila s prevodi obeh rezijanskih tekstov in z Walterjevimi posnetki dvakrat preseгла določeno dolgost, kaj šele, če bi dal zraven še svoj komentar. Tako je, žal, šla po vodi objava te redke slovenske pravljice tipa ATU 425 E*, ki je po mojih vztrajnih poizvedbah potovala iz Bile v Postojno, nato iz Postojne v štajerski Gradec; še zmeraj čaka na integralno objavo v repertoarju Rozalje Longhino in njene nečakinje Edde Di Lenardo. Danes je na voljo samo povzetek v mojem uvodu k zbirki K. Brenk, *Slovenske ljudske pripovedi* (1970); tam je ndr. navedena tudi uspavanka:

»Spi, spi, sinek moj!
Če petelini bi ne peli,

luči ne gorele, zvonovi ne zvonili,
zmeraj bi jaz zibal te!«

Če se vrnemo na matično rezijansko ozemlje, je tu prva osebnost, ki je ne gre obiti molče, **Paska Dulica** (Siega, 1908–1975); ime je dobila po nekdanjem skritem Dolu na severni strani Osojan, kjer je stala njena rodna hiša, po potresu 1976 zasuta z navoženimi gradbenimi odpadki iz cele vasi. Paska Dulica je pravzaprav polovico vsakega leta (od maja tje do konca oktobra) preživljala na sončni strani doline: na planini Bukovica, ki jo je uredil njen ded. Ko sem pravljíčarko obiskal v njeni letni rezidenci, da ji izročim separat študije o njeni imenitni povedki »Il furto del fuoco« (Ukradeni ogenj), je sproščeno stekel pogovor o ognju, ki ga je, tako na Sardiniji kot v Reziji pokristjanjeni *kulturni junak* šel iskat tje, kjer ga je na pretek – v pekel. V Paskini pripovedi junak ni ne grški Prometej ne gruzinski Amirani, ampak starokrščanski svetnik Anton, puščavnik, opat iz Egipta, ki je prišel z zvijačo, s pomočjo svojega prašička (le-ta v likovnih upodobitvah redno spremlja gospodarja) do nekaj žarečih ogljev, pristalih v votli palici (*nárteksu*), in tako z ognjem obdaril ljudi, ki so dotlej prezebali. Druga pripovedna tema, ki je Pasko in njeno mojstrsko pripovedovanje vzdignila visoko med naše pravljíčarje, je klasična varianta z naslovom »Peto Abano« (gl. *Schweizerisches Archiv für Volkskunde* 61, 1–2, Basel 1965, 32–59). Pri nas je bolj znana kot *Tolovaj Mataj* (Milčinski 1917). Razloček med obema je v tem, da je Milčinski snov zajel iz starejše objave in jo literarno obdelal, medtem ko je Dulica segla v domače izročilo in ga po svoje zamesila/pregnetla čisto na novo. Tako da sem sredi poslušanja in ravnanja z magnetofonom lahko videl, kako se v očeh poslušavk nabirajo solze, in nazadnje tudi sam nisem mogel zadržati svoje ganjenosti. Kot sem kasneje zvedel od svoje pomočnice, nekakšne prostovoljne »asistentke«, Minke Santić, je njena prijateljica Paska že dan poprej priredila na svojem domu »vajo« in zabičala obema poslušavkama, naj bi nobena ne povedala zgodbe komurkoli; želi mi namreč pripraviti presenečenje. Takrat, v prvih dneh marca 1965, se je nad Rezijo utrgal snežni oblak in je namedlo več kot meter snega, tako da sem si za pot iz srede

vasi, kjer sem bil nastanjen pri Ánkinih, moral za prenos magnetofona sposoditi *korbo* (oprtnjak), gospodar Pólito pa je staknil stare soldaške krplje za hojo po snegu, ker nisem hotel zamuditi pravljíčnega zmenka s Pasko Dulico, Luižo Managát in Minko Santić. Medtem ko sem tri ali štiri dni čakal, da bojo očiščene okoliške poti, sem že pisal v Baselu Robertu Wildhaberju, souredniku strokovnega glasila *Schweizerisches Archiv für Volkskunde*, naj pri glavnem uredniku skuša rezervirati v prvi naslednji številki prostor za tako rezijansko pravljico, kakršnih ni na pretek. Že v Reziji sem začel zgodbo prenašati s traku na papir in jo po vrnitvi v Ljubljano takoj prevedel v italijanščino. Uredništvo je predlog z odprtimi rokami sprejelo in pravljica je izšla (*Schweizerisches Archiv für Volkskunde* 61, 1–2, Basel 1965, 32–59).

Ko sem se še zadrževal v Bili, na začetku 60-ih let, so me znanci napotili »Pod klanac« (uradno Poclanaz) k staremu vsevedu s privrzkom »Adua« (po mestu, ki ga je večno nosil na jeziku). Ker me njegovi spomini niso mikali, sem se rajši oprijel mlinarjevega zeta Štefana Di Floriano, doma s Križac. Le-ta, **Štifen taw mlinu** (1913–1999), se mi je pohvalil, da ga otroci (lastni in iz soseščine) stalno prosijo, naj jim pravi o lisici, volku ipd. »Saj jih vem precej, ampak sem si izmislil zapovrh še eno novo, ki je niso mogli slišati, ker je ni bilo.« Tudi meni na trak da jo lahko pove, če želim. Zagrabil sem priložnost in na dan so prišle »Tri botre lisičice«, prepričljiv dokaz, da živalska pravljica v Reziji še živi in ima celo mlade (gl. *Zverinice iz Rezije*, 1973, 26, 136). Moj prevod v knjižno slovenščino je bil izhodišče vsem kasnejšim: v hrvaščino, srbsščino, slovaščino, lužiško srbsščino, nemščino, italijanščino. Od vseh teh prevodov je bil avtoriziran, kot se spodobi, samo eden, italijanski (po osebni zaslugi Jolke Milič); drugi so šli v svet kar napol divje. Najbolj me je pri tem motilo, da rezijanski izvornik leži neobjavljen v predalu, zato nisem dal miru, dokler se nista MK in Založništvo Tržaškega Tiska odločila za skupno izdajo, čeprav le v 500 izvodih. Pa še nekaj sem želel: da bi izvorne *Tri lesičice gotrice* prišle v roke učencem Šolskega centra Aldo Moro: vsakemu posebej en rezijanski in en italijanski izvod, saj je založba Giunti-Marzocco iz Firenc dala tiskati kar 12.000 izvodov! Žal, za kaj takega ni bilo posluha; pobožna želja je ostala neuresničena: *Tri lesičice gotrice* niso bile deležne niti skromne predstavitve.⁴ Za zadnji, angleški prevod (izšel je dvakrat), pa sem sploh izvedel šele dolgo *post festum*. S strani založbe za vse to niti drobnega sporočila, kaj šele »dolžnostnih izvodov«. Moral sem dočakati 90 let, da so mi mlajši strokovni kolegi-ce iz ISN v *Traditiones* 38/1 pripravili še eno vezilo. Iz nove bibliografije (V. Huzjan) sem jeseni 2009 zvedel, kakšnih »presenečenj« so lahko deležni stari, zvesti sodelavci MK, če ne bdijo nad vsakim njenim korakom. *Slovenske ljudske pravljice/*

⁴ *Tri lesičice gotrice*: s Štifanom taw mlinu sva poleti pred natisom vzela v roke mojo transkripcijo njegovega rezijanskega besedila, da bi skupaj vnesla nekaj nujnih popravkov (npr. ital. **cancello**, rez. **bran** ipd.). Skrbnost ni odveč, saj bo izboljšano besedilo odslej moralo biti podlaga za morebitne nove prevode. Tudi slovenskega, ki kmalu izide v II. izdaji pri Mladinski knjigi. (Na to sploh nisem pomislil in bo treba za to poskrbeti zdaj!) Ta izboljšava, hkrati delo dveh mož (pravljíčarja in nabiravca/prevajavca) je seveda daleč najboljša avtorizacija tudi *pri Zverinicah*, če bi jo mogli izpeljati enakomerno čez celo knjigo, kar pa danes žal ni več mogoče. Tako bojo *tri lesičice* častna izjema. (Samo v Kranjski Gori sva s Smerinjekom poskusila nekaj podobnega – s pol ducata pripovedmi, ki pridejo na vrsto v drugi, Petru Jaklju posvečeni knjigi te pravljíčne kolekcije.)

Slovenian Folk Tales (od 1992 naprej pet ali šest izdaj) so po tekstni provenienci skrupucalo, ki ga držijo pokonci samo imenitne ilustracije Ančke Gošnik - Godec. Pri »Treh botricah« – samo za te nam gre – pa je tedanji urednik res imel smolo, da besedila ni pripisal avtorju, **Štiferu taw mlinu**, ampak meni, človeku, ki se vse svoje življenje bojuje proti neodgovornemu opletanju z ustnim izročilom.⁵

Na svoji sistematični raziskovalni poti od decembra 1962 naprej sem v Reziji srečal veliko oseb (moških in še več žensk), ki bi zaslužile uvrstitev v knjižno zbirko *Slovenski pravljíčarji*. Ker bi jih rad vsaj nekaj navedel tudi poimensko, čeprav so za ves svet (z izjemo Rezije) še *illustres incogniti*, naj to naredim ne potratno, z vsemi mogočimi anagrafskimi podatki, ampak skrženo v domačo rezijansko obliko, pa še s hišnim/družinskim imenom ali navadnim osebnim vzdevkom. Tule je nekaj izbranih imen: sestri **Marija Rozáljina** (ostala na domu) in **Ana Biska** (vzela Hudičana⁶ s Solbice), v Bili še **Žuljana Klítinja**, **Doro Čunka**, **Dorina Čúnkina**, **Doro ta pod Robido**; **Armando Žbrenč** (Križaca); v Osojáh **Marčelina Čekarín**, **Luiža Managát** in **Vit Jikiž**; na Njivi **Toni Niškin** in **Feručo Grinjún**; na Solbici **Toni Ojskin**, **Meni Biderle**, **Ženo Skverč** in hči **Marija** s Počivalca; iz Učjé še **Toni** iz zaselka **taw Polozé** (tega sem našel jaz, nekaj je po dogovoru posnel dr. Pavle Merku in mi poslal kopijo). Če bi se z orlom in kraljičkom vzdignili do najvišje ptičje perspektive, bi marsikatero ime brez dvoma še odpadlo, vendar sem prepričan, da bi v najstrožjem strokovnem pretresu, kjer bi v svetovni panorami ljudskih pripovednikov ostalo vsaj eno ime, ki sem ga tu prihranil kot *dulcis in fundo*, saj vem, da nikoli ne bo zbledelo: **Tina Wajt**. Ona nadkriljuje vse slovenske pravljíčar-ke/je ne samo po številu tega, kar je povedala, ampak tudi še po marsičem drugem, kar bo pisalo o nji v eni/dveh prihodnjih knjigah zbirke, ki ji danes odpiramo vrata v svet.

3.

Na vzhodni strani Solbice, v zaselku Ladina, v hiši št. 14 rojena Tina je prišla v rojstno knjigo in druge uradne listine kot Valentina Pielich (1900–1984), doma v Reziji pa je najbolj znana kot **Tina Vajtawa**. Z možem (Žwan Negro, Ojska, 1898–1954) sta imela osem otrok. Že pred prvim srečanjem s Tino sem o nji zvedel, da se je odselila v Pordenún k hčeri Želindi, gospodinjit in varovat njena otročiča; mož se ji je namreč ponesrečil, ona pa ni mogla kar tako pustiti službo v tovarni bele tehnike Zanussi »Rex«.

Za Tinino duhovno premoženje – pripovedni dar – mi je nekaj malega najprej povedal Toni Lisac, na Solbico priženjeni Biján, domači kronist, urejen človek, ki se v svojih sodbah o ljudeh ni motil. Tino mi je opisal kot fenomen, ki zasluži, da ga

⁵ Zasebna korespondenca je tu navrgla besedo kompromis. Da, ampak logičen in zame še sprejemljiv bi bil samo eden: da se trem rezijanskim lisičicam vrne absolutna samostojnost, ki so jo uživale v letih 1976-79-81-82-83-85-87-1990, bodisi v izvorni podobi, bodisi v knjižni slovenščini ali v tujih jezikih. Vse, kar se jim je dogajalo od leta 1992 naprej, ko so postale brez mojega privoljenja – za mojim hrptom – razglašen privesek nečesa tujega.

⁶ K hiši je kdovekdaj prišel zet iz vasi **Húdice** (ital. uradno La Carnia); Rezijani so tu še obdržali nekdanje predfurlansko ime.

čimprej spoznam in ovrednotim. Vsako leto poleti da prihaja s sestro Ano v svoj stari dom na Ladini. Ker sem želel biti čim bliže pravljíčarke, sem z dovoljenjem lastnice zemljišča razpel naš družinski šotor na nenavadnem prostoru, ki mu domačini pravijo »*ta-na Trubóni*«. Od tam sem imel slabih sto korakov do Vajtove stare velbane hiše, kjer se je zmeraj dogajalo najpomembnejše: kuhalo, jedlo, pripovedovalo, gostje pa – podnevi otroci, zvečer tudi odrasli – so prihajali, postajali, posedali, kakor in kadar se je brez ceremonij komu ljubilo. Jaz pa sem ta vrvež spremljal, včasih tudi kaj posnel na trak, če se mi je zazdelo. Tako sem mogel biti samostojen in bdeti hkrati nad vsem, kar se je teden dni dogajalo pri Vajtovih. Večeri so bili od začetka po tihem dogovoru posvečeni pripovedovanju in poslušanju. Dan je bil namenjen otrokom, večeri sosedom, radovednežem idr. (Statisti namreč še kako pomagajo pri ustvarjanju boljšega razpoloženja.) Že v prvem tednu dni, prebitem v stalnem stiku z našo pravljíčarko Tino, se je v mojem terenskem dnevniku nabralo osemdeset naslovov njenih besedil, raznorodnih: zdaj tradicionalnih, zdaj avtobiografskih pripovedi, daljših in krajših, pa vseeno v spominskih predalih še zmeraj ni bilo sledu o kakšnem upadanju, povsod je bilo čutiti zajemanje iz polne posode. Pred Tininim odhodom sem glasno vprašal: »Kaj pa zdaj?« Odgovor je bil kratek in preprost: »V Pordenún bo treba!« To sem seveda tudi uredil; po starem načelu: kuj železo, dokler je vroče, sem že v prvi jeseni, ki je sledila, večkrat za nekaj dni odpotoval iz Ljubljane v mesto, ki je bilo izbrano, da postane sedež nove province v Zahodni Furlaniji: Pordenún (Pordenone), in se nastanil v gostišču, najbližjem Tininemu stanovanju (Viale Rotto 6), in tam odložil svojo kramo (magnetofon itn.). Ker se to ni pokazalo praktično, sem se ob naslednjih obiskih sporazumno preselil na njihov dom, kjer so mi uredili koticék. Tako je delo lahko teklo nemoteno naprej, deloma celo še bolje kot na Solbici. V mislih imam poslušavstvo, ki ga je včasih bilo celo več kot »doma«. Tu so se obveščali po telefonu, vse skupaj je bilo novost, dogodek. Naša Tina je kar žarela od zadovoljstva, da je prav ona središče dogajanja, da se vse to odvija zaradi nje in njenih pravljíc. V stanovanju zraven, pod isto streho in z enim skupnim dvorom, je živel svak Tinine hčere Benjamino z ženo iz Osojan; tu je bila že kakorda majhna rezijanska kolonija. Tako so se večerni vasovavci čutili skoraj napol doma. Tudi če je kdaj bilo bolj glasno, to ni nikogar motilo. Na meni pa je bilo, poskrbeti, da ljudje, ki so prišli na obisk, malo namočijo ustnice in kaj prigriznejo. Tako je bilo prav za obe strani. In tudi glavna akterka Tina je včasih nagnila kozarček, čeprav se je v glavnem le držala hruškovega soka, ki ga ji je svetoval zdravnik. Včasih se je vzdignila rezijanska pesem, marsikdo je tudi zaprosil za mikrofón in povedal tudi kaj daljšega, da si je Tina malce oddahnila. Ko so se zadnji gostje razšli in sva ostala sama, jo je med pripovedovanjem le začel loviti spanec. Pomagala si je tako, da se je po obrazu poškopila z vodo ali, če je zunaj rosilo oz. deževalo, nesla glavo malo na dež, da bi jo to »zbrihtalo«. Ko sem jo vprašal, zakaj je to dobro – »Kar pustimo še kaj za jutri!« – je odklonila in razložila po svoje: »Tako daleč ste prišel, moramo ja

malo tudi pohiteti!« Očitno je skušala ustrežljivo prevzeti nase tudi del mojih skrbi, kot bi hotela reči: če že prihajate sem zaradi mene, se moram tudi jaz malo potruditi!

Ob vrnitvi v Ljubljano sem vsako pot poslušal vse pravkar posneto. Če je bilo kaj pomanjkljivega (tehnično, vsebinsko ali stilno) in je v podajanju bilo morda čutiti zaspanost ali utrujenost, sem si to zapisal, in kasneje, že ob prvem ponovnem srečanju s pravljíčarko, to skušal popraviti, z novim posnetkom, s tem ali onim izgovorom, češ to in to se »slabo sliši« ali kaj podobnega; pri takem dodatnem krpanju je lepo sodelovala.

Ker so prav takrat tekla televizijska snemanja oddaj o pravljíčarjih, sem kajpada tudi Tino Vajtawo spravil v to in je dobila svojo oddajo na RTV Ljubljana 25. marca 1968. Za kraj snemanja smo sporazumno izbrali pot od Žage proti Učjé, blizu stare avstrijsko-italijanske meje. V strugi tečejo divje vode združenih Belega potoka in Učjé, na drugi strani pa je tuintam moč videti celo učjárski zaselek Polog (*taw Polozé*). Po cesti je med samim snemanjem – kot naročen – prišel domačin, sicer z Žage, ampak za ublažitev samote je bil tudi on pri priči vključen v oddajo.

Svojo osebno navezanost na pravljíco nam je Tina Vajtawa zaupala v čudoviti prisposodbi, ki se ji je utrnila spontano, na nobeno določeno vprašanje, ampak v prostem pogovoru, kako je bilo z njo, ko se je iz otroka razvila v dekle: »*Za čot no lipo právíčico, ja tēšen jtet po ná`ih kolíncah nuw Banitke!*« (Da bi slišala lepo pravljíco, bi bila jaz šla po nagih kolencih v Benetke!) Po nagih/golih kolencih je namig na spokorniško, zaobljubljeno, boleče premikanje po golih kolenih ob koncu kakega romanja, okoli cerkve ali okoli oltarja. Tu je pot nalašč premaknjena bolj daleč, tje do Benetk. In za kaj bi si naložila tako breme? Samo za to, da bi čula/slišala lepo – ne pravljíco, ampak z ljubkovalnim deminutivom – »pravljíčico«! Šele po ti izjavi prav razumemo, kako se je v železni spomin pravljíčarke Tine v njenem dolgem, razmeroma težkem življenju, moglo vtisniti tolikšno število lepih pravljíc, *pravljíčic!* Nabralo se jih je toliko, da sama ni vedela, koliko. Da bi se v tem pravljíčnem »gozdu« sploh znašel, sem za domačo rabo sklenil narediti nekakšen priročni registarij. Po oddaji »končne« verzije, za tisk, se mi prikaže četrti, založeni del regist (št. 301–400). Tu sem videl, da je Tina dosegla **štiristo** pripovednih enot že 25. septembra 1968, ko me je obdarila z 11 novimi: 393–403. Pod okroglo št. 400 je tole: »**Ti ke tēl wsē**« (Ta, ki je hotel vse); sledi devet vrstic povzetka in kako je tekst zaznamovan. (Zaradi naglega napredka tehnike so za trajnost zapisa nujni presnetki in bo treba dodati nove ubikacije.) [Vsebinska bi bila, v telegrafskem stilu, lahko taka: *Čarovnik obogati revnega gozdarja; ta pozabi na uboge, zato mora spet vzeti v roke sekíro.*]

Ko sva temeljno, statično, v bistvu kabinetno fazo dela – magnetofonsko snemanje pripovedi – odložila, sva si privoščila malo potepanja. Pobuda za to so bile priprave za oddajo pri RTV Ljubljana, izbiranje kraja za snemanje. Ker na samo Rezijo ni bilo misliti, smo iskali in našli rešitev v Soški dolini in skupaj s Tino obiskali Kobarid,

Bovec, Žago, skoraj gor do Učjé. Potlej smo se spravili malo še na izlete: v Cerknico (Tina je želela najprej videti *pené* – kamen, kjer je bil njen mož krščen), Postojno (kjer je leta 1943 izročil v hrambo svojo *krösno*, pa je leta 1968 nismo več našli) in Ljubljano, da se Tini in njeni hčeri Želindi vsaj simbolično oddolžim za svoja številna bivanja v Pordenúnu. Na teh zadnjih turističnih poteh sem končno prišel do spoznanja, da v repertoarju pravljíčarjev pravzaprav nikdar ni in ne more biti konca. V avtomobilu, kjer je Tina sedela spredaj, zraven mene, da bi se lahko med potjo kaj pomenila, njena hči Želinda pa zadaj, je le-ta nevede postala neke vrste zapisnikarica. Njeni materi je namreč pogosto priplavalo v spomin kaj nepričakovanega. To ali ono, kar smo videli skoz okno, je Tino spomnilo na kaj pomembnega, kar bi bilo tudi še dobro posneti, ko spet pridemo do magnetofona. Včasih je šlo le za lažen utrinek, večkrat pa tudi za drobec ali kamenček v mozaično knjižno podobo, ki bo prej ali slej izšla z naslovom TINA VAJTAWA. Najini »zapisnikarici« sva sprti sporočala, kaj naj zapiše, prav na kratko, z geslom, ki bo pomagalo priklicati v spomin, kar smo želeli. Nekaj je bilo že realizirano (v Ljubljani ali Pordenunu); nobenega tedanjega listka nisem zavrgel. Tudi če nam danes nič več ne povejo in jih nima kdo izpolniti, naj bojo za nespodbiten dokaz, da noben, še tako dober pravljíčar, dokler je živ in pri zdravi pameti, ne more reči: »Tako, zdaj sem povedal vse, kar vem!«

Radovednost mi danes ne da miru: kako je zaokročila svojo varianto ATU 756 B naša Tina, ki jo tudi ima v repertoarju pod naslovom Pietro Rodeo; komaj čakam, kdaj jo bom lahko dešifriral s traku in primerjal s *Pet[r]o[m] [de] Abano*, tako mu je ime pri Paski Dulici (gl. zgoraj). Izmed redkih doslej objavljenih Tininih pripovedi naj najprej omenim atilovsko izročilo iz Rezije, ki se ga je pravljíčarka spomnila, ko smo se peljali iz Pordenuna proti Trstu; opazila je razvaline nekega gradu pri Tržiču (Monfalcone) in to pospremila s pikro pripombo: »Še eden, ki ga je uničil Atula!« Z obsežnejšim vložkom–opombo v zbirki A. Mailly⁷ (*Leggende del Friuli e delle Alpi Giulie*. Gorica 1986, 239–244) sem skušal pokazati, kako še tako suhoparna povedka zaživi, če pride iz pravih ust! Tudi v predgovoru k temu delu in v petih izdajah (šesta je iz leta 2004) je navedena mojstrica besede Tina. Tudi njena pripoved »Dvanajst ujev«⁸ je doživela več natisov: od priložnostnega prvega v *Primorskem dnevniku* (Trst, 31. 12. 1967, 8), do samostojne ilustrirane knjižice v zbirki *Čebelica* (Mladinska knjiga, 1973, 14 str.). Če se ne motim, je prav prvi priložnostni natis, v posebni *silvestrski številki Primorskega dnevnika*, spodbodel tržaško Rezijanko prof. Nevo Di Lenardo, da je odšla tudi sama (po rodu iz osojske družine) k Solbičanki Tini na obisk in posnela nekaj njenih pripovedi na magnetni trak. Tina in njena hči sta me

⁷ Prva bibliografska navedba zbirke Maillyjevih povedk s Primorskega je iz dela J. Bolte-G. Polivka, *Anmerkungen zu den Kinder und Hausmärchen der Brüder Grimm. III.* 1918: glasi se: Mailly (A.), *Sagenschatz aus dem Küstenlande*, (Manuskript 1917). Zaradi vojske je bil tisk odložen; do njega je prišlo šele 1922. Zamenjava naslova: *Sagen au Friaul und den Julischen Alpen* je ponesrečena in samemu avtorju ni bila pri srcu; ostala je – kot potrebno zlo – in prešla tudi v italijansko izdajo pri Editrice Goriziana [Ossola].

⁸ **Ujec**, rez. **voj**, plur. **wújaví**, materin brat; tudi stari Rezijani so »strícili« (rabili besedo **stric**, očetov brat), pa jo je spodrnil **voj** in je šla v pozabo.

seveda o tem obvestili – takrat mojega zbiranja v Viale Rotto še ni bilo konec – Nevo pa sem zaprosil, da mi je kopijo svojih posnetkov prinesla v Ljubljano. Pravljičar-ji/ke imajo po mojem vso pravico pripovedovati, kadar in komur hočejo. Ali je kdo od tistih, ki se je do danes ubadal s pravljicarji, morda skušal prenesti svoje poglede tudi na teoretična tla, res ne bi vedel. Sam česa podobnega še nisem načel. Najbolj vprašljiv člen je pri tem najditelj/odkritelj, ki bi po mojem moral kdo vendarle zavarovati vsaj nekaj njegovih pravic.⁹ Madžarske kolegice so mi npr. vedele povedati, da je njihov prof. Gyula Ortutay (dolgo tudi predsednik Madžarske akademije znanosti) zagrozil: če bi si kdo drznil približati pravljicarju, ki ga je on odkril in imel v obdelavi, bo streljal nanj! Od kolegov/kolegic v Makedoniji pa vem, da je šel razvoj tam v drugačno, malone nasprotno smer: ob Ohridskem jezeru, v vasi Peštani odkriti pravljicar ni ostal v najditeljskih rokah, ampak so ga skopski profesorji, kot podlago za disertacijo, dali v obdelavo študentu s Poljskega.¹⁰ Tretji meni znani primer je z univerze v Trstu: pri prof. G. P. Griju je s pravljíčarko Ilde Chiabudin iz vasi Ščigla na desnem bregu Nadiže nasproti Podbonescu leta 1993 promovirala Raffaella Jussa.¹¹ Bil sem v komisiji in k meni je kandidatka na posvetovanja prihajala v Ljubljano. (Pravljíčarka Ilde Chiabudin je umrla v letu 2009.)

Če bi pa zdaj kdo od mene želel, da konkretiziram Tinino zgoraj navedeno izjavo o poti v Benetke po nagih kolenih in pokažem s prstom vsaj eno »pravljíčico«, ki bi zaslužila tako težko žrtev, bi ne bil niti hipec v zadregi, ampak bi razglasil, da je to tista, ki ji je že Tina dala naslov: »Ta hýy, ke na tēla wbot nji otroká«. Jaz sem pohitel ž njo v Pahorjev *Zaliv*, kjer je izšla v izvorniku in knjižnoslovenskem prevodu: »Dekle, ki je hotela ubiti svojega otroka«; S. Jeras-Guinot, iz provansalske družine pravljíčarjev, jo je prelila v francoščino: «La fille qui voulait tuer son petit » (*Le Livre Slovène* 8/4. Ljubljana 1970, 178–180); v italijanščino pa sta jo preoblekla in pospremila (seveda z neprikritim občudovanjem) D. Bonamore in Nadja Pertot: “La ragazza che voleva uccidere la propria creatura” (*Ce fastu?* 48/49, Udine 1972/73, 164–6).¹²

Še više in dlje – ne samo geografsko ali literarno, ampak tudi čisto strokovno – pa je prišla pripoved že s pravljíčarkinim naslovom »Žužufét«, ki sem mu jaz dodal le tekočo številko 121. Skromna, preprosta ženica iz Reziye, mati osmih otrok, vdova po brusaču Žwanu Negro s Solbice, je poskrbela za to, da smo tudi Slovenci (čeprav precej kasno) stopili med narode, ki poznajo »Joazafa in Barlaama«. Moralo je biti nekje pred koncem 19. ali na začetku 20. stoletja, da je prišel – s posredovanjem

⁹ V zasebnih, seveda nevezanih, pogovorih med kolegi, smo se kajpada dotikali tudi takih vprašanj, ampak ostajali redno pri vrhu, pri anekdotah, brez sklepov.

¹⁰ K. Wrocławski, *Makedonskiot naroden raskazuvač Dimo Penkoski*. Skopje 1979. (Naključje je hotelo, da je bil pravljíčar Penkoski rojen istega leta 1900 kot Tina Vajtawa.)

¹¹ R. Jussa, *Narrativa orale in Val Natisone. Il repertorio di Ilde Chiabudini*, 1993. Teksti so bili nekaj časa za podlistek v *Domu* (Čedad), nato pa so menda izšli še kot samostojna knjiga.

¹² Po več objavah te Tinine zgodbice sem se začudil, da me prosi za privoljenje tudi urednik rezijanskega župnijskega glasila *Ta pod Čaninauo sinco*, češ da je zelo primerna v takrat (1974) živahni kampanji proti splavu! Na to res nisem niti pomislil; oči mi je odprl A. Barazzutti, doslej najboljši urednik omenjenega lista (izhaja od 1928).

rezijanskega »puščavnika« Barbéta (Šwan Siega, 1847–1923) – na magnetofonski trak 1966/67. Za to zadnje gre vse priznanje pravljíčarki Tini, ki je v času od 1923 najbrž bila dobrih 40 let edina hraniteljica pravljíčne legende »Žužufét« pri nas. Hranjenje tega častitljivega izročila na podoben način – ustno – pa zdajle poznam samo iz literature: zahodno od nas v retoromanski Švici, v Sivem kantonu, kjer je C. Decurtins objavil rokopisno knjižico *Vita de Soing Josaphat* iz prve polovice 18. stoletja in hkrati sporočil, da so med katoliškim gornje-silvanskim življem še 1881. krožile tudi ustne pripovedi na isto temo, prave paralele slovenski iz Rezije.¹³

Ker mi je ob prebiranju že natisnjene pripovedi 121A (Pordenún, 24. 10. 1966) ostalo še nekaj dvomov, sem Tino zaprosil, da bi mi Žužufata povedala še enkrat; brez besed mi je ustregla (121B, Solbica, 14. 9. 1967). Prav posebe sem bil radoveden, kako je Žužufét pokopal svojega botra Barlema. Pokazalo se je, da tudi v drugi verziji ni nič drugače: *pokonci!* Maja 1970 na 6. zborovanju *Alpes Orientales* v Sivem kantonu v Švici sem se posvetoval s prijateljem Lezo Ufferjem, ki je poskrbel, da sem že na samem srečanju dobil v roke gornje-silvansko besedilo *Vita de Soing Josaphat* etc., in mi razložil tudi teže razumljiva mesta v tem »**duhovnem romanu**«, kot ga je imenoval C. Decurtins.

4.

Približno pred 50 leti, na eni izmed sej vsemogočnega foruma, ki je takrat vedril in oblačil v naši deželi, je v razpravljanju o raznih znanstvenih vejah iz ust neke veličine udarilo med udeležence kot strela z jasnega tudi grobo retorično vprašanje:

Ali je intervjuvanje starih bab sploh znanost?!

Razvoj zadnjih 50 let seveda ni dal prav možu, ki se je s svojega sorbonskega piedestala z neprikritim zaničevanjem naše stroke norčeval iz stvari, ki mu niso bile popolnoma jasne. Brez »starih bab [in descev]«¹⁴ bi namreč ne moglo biti ne »Homerjevega« premetenca Odiseja ne guatemalske mitične zbirke *Popol Vuh*¹⁵ s predkolumbovskim izročilom ne finsko-laponske *Kalevala* ne kopice vrhunskih dosežkov svetovne literature! V univerzitetnih središčih po domovini (Ljubljana, Maribor, Koper, Nova Gorica) se kažejo celo znamenja hipertrofije, z drobljenjem matične discipline, z novimi poimenovanji ipd. Kljub neugodnim razmeram, ko je bilo npr. preučevanje ljudskega pripovedništva v mejah t. i. »duhovne kulture« otežkočeno, pa se nam je vseeno posrečilo najti in ohraniti marsikaj za slovensko

¹³ Za kaj več o Jozafatu – predvsem za napatila k tuji literaturi – prim. Matičetov, Die Legende von »Josaphat und Barlaam«. In: *Volksüberlieferung. Festschrift Kurt Ranke*. Göttingen 1968, 197-209; Isti, La leggenda di Giosafat e Barlaam. Tipico esempio di tradizione discendente. In: *Studi di letteratura popolare friulana*. Udine 1970, 32–64. V nemški izdaji je Tinin tekst 121A dan v nemščini, v Vidnu verzija 121B v rezijanskem izvorniku in mojem italijanskem prevodu; moj prvi knjižnoslovenski prevod pa glej tudi v poljudni objavi: *Trinkov koledar*. Gorica-Čedad 1985, 122–157.

¹⁴ »Desce«, v ti zvezi nič manj pomembne od »bab«, je govorec bržkone izpustil, da bi bilo bolj poudarjeno norčevanje iz stroke, ki smo ji mnogi bili in [kljub težavam ostali] zvesti. Pa še nekaj: čez *moške* ne moreš kar tako pavšalno/neargumentirano udrihati kot čez »šibki spol«, ki mu je zmeraj teže najti o pravem času pravega zagovornika.

¹⁵ *Popol Vuh. Sveta knjiga Indijancev Quiché*. (Iz španščine) prevedla Nina Kovič. Mladinska Knjiga, Ljubljana 1994.

kulturno identiteto trajnega pomena.

Tole besedovanje sklepam z željo, da bi – ne glede na spremenljivost razvojnih smeri – mlajši sodelavci mogli samostojno ugotavljati, kaj je trajne veljave, prav vlagati znanje, pridobljeno od svojih učnikov (naj si bo *pravovernih* ali *krivovernih*!) in dati narodni skupnosti na razpolago, zraven lastne prirojene nadarjenosti, še svoje neizrabljene mlade moči.

Ljubljana, decembra 2009

Milko Matičetov

Predgovor

V sestavku Pravljičarju Resniku v slovo, ki je bil objavljen kmalu po Resnikovi smrti, je Milko Matičetov zapisal, da se bomo Resnikovemu spominu »najlepše oddolžili z objavo njegovih šestdesetih pravljic«. Najbrž takrat niti približno ni slutil, da se bodo njegove besede uresničile šele čez pol stoletja. Dobrih petdeset let po tem, ko je Resnik Matičetovemu povedal zadnjo izmed svojih pripovedi, prihaja na dan vse njegovo ohranjeno gradivo, da bi hkrati počastilo oba – tistega, ki ga je povedal, in tistega, ki ga je zapisal in posnel. S knjigo »Slovenski pravljicarji: Anton Dremelj - Resnik« se želimo akad. dr. Milku Matičetovemu ob njegovem visokem jubileju zahvaliti za bogastvo pripovednega izročila, ki nam ga je ohranil, in hkrati pred njegovimi očmi odpreti pot, po kateri naj bi se to gradivo vračalo med ljudi. Želeti si je namreč, da bi za Resnikovimi pripovedmi prišle na dan tudi pripovedi drugih »Matičetovih« pravljicarjev, ki potrpežljivo čakajo v rokopisih in na posnetkih.

Zgodba nastajanja »Resnikove« knjige je dolga. Matičetov je prve Resnikove pripovedi zapisal pred 59 leti, septembra 1950. V naslednjih letih je njegove pripovedi zapisoval in snemal še štirinajstkrat, nazadnje maja 1959. V petdesetih in šestdesetih letih jih je nekaj prepisal in objavil, odkritje Rezije in njene pripovedne zakladnice pa ga je odvrnilo od nadaljnega sistematičnega dela na področju objavljanja in urejanja celotnega zbranega gradiva. Leta 2000 sva se odločila, da priženeva Resnika do objave s skupnimi močmi. Lotila sem se transkribiranja in razvrščanja pripovedi ter opremljanja s spremnim besedilom in drugim potrebnim aparatom. Resnikov svet sem odkrivala z očmi nekoga, ki ne samo, da ga ni poznal, ampak se niti rodil še ni, ko Resnikove pripovedi že nekaj časa niso več zvene. Leta, ki so pretekla od Resnikove smrti do zaključnega dela za knjigo, so s seboj odnesla mnoge ljudi, ki so našega pripovedovalca poznali, in živost spomina pri tistih njegovih poslušalcih, ki so še ostali. Zato je predstavitev, ki sem jo napisala o njem in njegovem času, mozaična, sestavljena iz bolj ali manj sočnih drobcev, ki jih je dovolj, da sliko lahko zaslutimo, hkrati pa si marsikdaj želimo, da bi lahko izvedeli več.

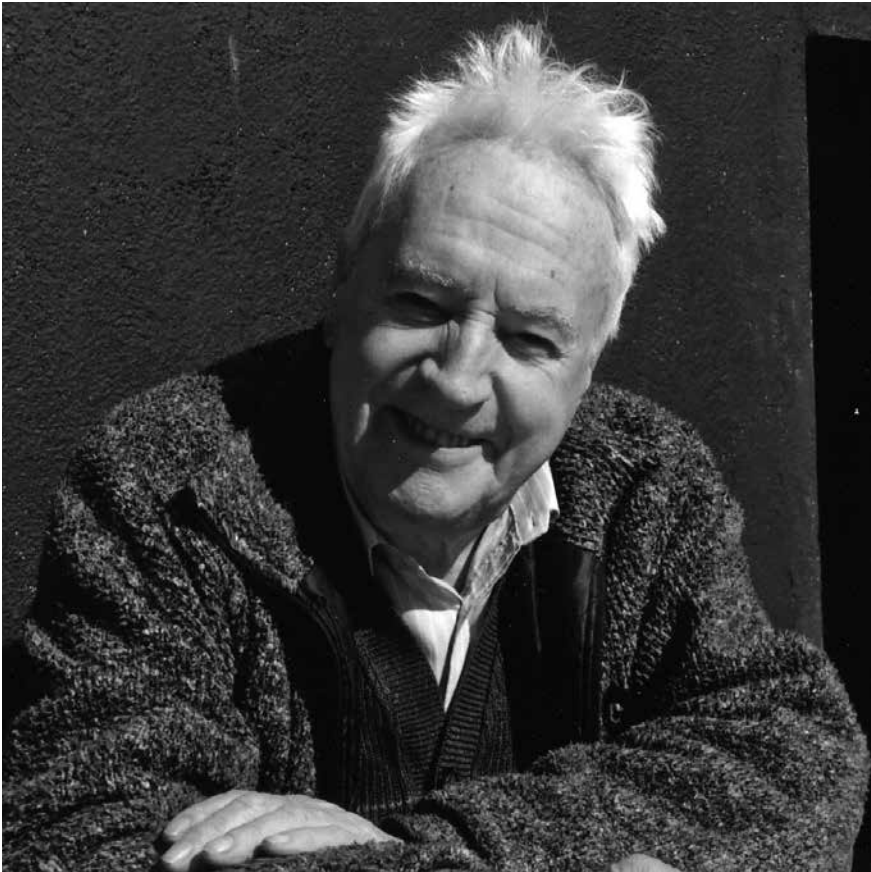
Pri nastajanju celotnega dela mi je pomagalo veliko ljudi, ki bi se jim rada zahvalila. Naj začnem z Resnikovimi sokrajani, ki so me prijazno sprejemali v svoje domove, in z Resnikovim sinom Antonom, ki je pomagal tako s svojimi razlagami kot z materialnim gradivom. Za vedno omogočen dostop do gradiva in strokovne literature se zahvaljujem Inštitutu za slovensko narodopisje v celoti, vsem njegovim raziskovalcem, s katerimi sem prihajala v stik, knjižničarkama Sinji Golob in Vanji Huzjan in obema predstojnicama – nekdanji, dr. Mojci Ravnik, pod katero se je projekt Resnik začel, in sedanji, dr. Moniki Kropelj, ki ga je pomagala spraviti pod streho tako po strokovni kot po birokratski plati. Dr. Moniki Kropelj se zahvaljujem tudi za pomoč pri določanju tipov pravljic in njihovem razvrščanju po žanrih. Za izdatno pomoč na dialektološkem področju se zahvaljujem dr. Veri Smole. Fanči Šarf

se zahvaljujem za pomoč pri identificiranju fotografij in za vse koristne podatke o delu na terenu l. 1950. Za slikovno gradivo in dostop do zapiskov s terena Šentvid 1950 se zahvaljujem Oddelku za dokumentacijo pri Slovenskem etnografskem muzeju. Glasbenonarodopisnemu inštitutu se zahvaljujem za dostop do zapiskov dr. Hrovatina, dr. Dragu Kuneju pa za presnemavanje posnetkov. Predvsem pa se seveda zahvaljujem akad. dr. Milku Matičetovemu – tako za zaupanje kot za privzganje predane odgovornosti do pripovednega izročila na sploh. In za tiho, (kot se mi zdi) naklonjeno zavedanje, da sva si kljub podobnosti vendarle različna. Najbrž se v imenu obeh nazadnje lahko zahvalim še gospe Vidi Matičetovi, ki naju je skozi vsa leta skupnega dela podpirala z besedo, drobnimi dobrotami in svojo navzočnostjo.

V Cerknici, 12. septembra 2009

Anja Štefan

Milko Matičetov, doma, l. 2009 (foto Matija Gogala).

Vsaka prava ljudska pripoved – ne glede na to, kako si jo razlagajo privrženci te ali one »šole« – je sad bolj ali manj zavestnega umetniškega prizadevanja. Od izročila je dano predvsem ogrodje, medtem ko meso, kri in dušo dobijo pripovedi vsakokrat sproti od pripovedovalca. Če je ta res »mojster svoje obrti«, se bo vselej potrudil, da bo zgodbi vdihnil nekaj sebe samega. Zgodbe, kakor jih posreduje izročilo, dopuščajo vsakomur, da se razživi, uveljavi svoj pripovedovalski dar in izrazi svojo osebno stilistično noto.

(M. Matičetov, Zgodovina slovenskega slovstva I., 1956,122)

Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, l. 1950.

Pravljica lahko priklene nase ne samo otroka, ampak tudi odraslega človeka, zlasti če jo pripoveduje mojster. V takem primeru poslušanje pravljic ni samo kratkočasje, ampak pomeni že svoje vrste umetniško doživetje. Da, dober pravljicar je umetnik, ki ti s skromnimi sredstvi svoje besedne umetnosti pričara čudovite svetove, da sam ne veš, ne kdaj in ne od kod.

(M. Matičetov, Slovenske narodne pravljice, 1989, 232)

I

**O pripovedovalcu, zbiranju in objavi
njegovih pripovedi**

Zapisovanje in snemanje Resnikovih pripovedi

Milko Matičetov je bil od novembra 1945 do marca 1953 zaposlen v Etnografskem muzeju v Ljubljani kot kustos raziskovalec. Leta 1950 se je v okviru raziskovalne skupine Etnografskega muzeja, ki jo je vodil takratni ravnatelj muzeja Boris Orel, za en mesec odpravil na teren v Šentvid pri Stični. V delovni skupini so bili poleg njega še Boris Orel, Radoslav Hrovatin, Majda Jermanova, Jerko Bezić, Vilko Novak, Angelos Baš, Marija Bohinec, Roža Strojjan, Fanči Šarf, Jernej Šušteršič, Sergej Vilfan, Ivan Romih, Franc Maček, Terčan in Ocvirk, pomagali pa so jim tudi priložnostni zunanji sodelavci.¹⁶ Iz Ljubljane so odpotovali z vlakom, stanovali so v večji zadružni stavbi v Šentvidu. Nekateri med njimi, tudi Matičetov, so s seboj imeli kolesa, drugi so do sosednjih vasi hodili peš. Med ljudmi so poizvedovali po materialnem in duhovnem izročilu Šentvida in bližnjih vasi, vsak je imel svoje področje dela. Svobodno so se odločali, kam se bo kdo namenil, zvečer pa so pred skupino poročali o svojih odkritjih in si priporočali informatorje. »Smo delali, če je bilo treba, dvanajst ur na dan, ali pa štirinajst ali pa še ponoči,« se spominja Fanči Šarf. »Smo trdo delali, pa je bilo lepo. Pa razumeli smo se med sabo.« Čez mesec dni je ponje in po vse nabrane predmete prišel tovornjak ter jih odpeljal v Ljubljano.

Del ekipe Etnografskega muzeja, ki je l. 1950 raziskovala teren v Šentvidu pri Stični in okolici. Spredaj od leve proti desni Jernej Šušteršič, Ivan Romih in Milko Matičetov, zadaj od leve proti desni Angelos Baš, Jerko Bezić, gdč. Ocvirk, Radoslav Hrovatin, Fanči Šarf, Boris Orel in Vilko Novak.

¹⁶ Podatki iz Oddelka za dokumentacijo SEM, posredovani 22. 9. 2009, z upoštevanimi komentarji Fanči Šarf, ki jih je dodala v Ljubljani 23. 9. 2009.

Vabilo na predavanje raziskovalcev Etnografskega muzeja v Šentvidu 1950. Da se krajani raziskovalcev ne bi izogibali, se je pobudnik in vodja terenskih ekip Boris Orel odločil, da svoje delo predstavijo na uvodnem predavanju v Prosvetnem domu v Šentvidu. Ob koncu terenskega dela so raziskovalci v Šentvidu pripravili razstavo zbranih predmetov in predavanje s fotografijami.

V času od 15. avgusta do 17. septembra je Milko Matičetov obiskal Artižo vas, Šentvid, Velike Pece, Glogovico, Vrhpolje, Velike Češnjice, Male Češnjice, Petrušnjo vas, Veliki Kal, zaselek Na Ilovci pri Mekinah, Radohovo vas, Dob, Podboršt, Pusti Javor, Lučarjev Kal, Hrastov Dol in Gorenjo vas. Popisal je sedem malih zvezkov, večinoma 40-listnih. Vnaprejšnjih priporočil o morebitnih izstopajočih pripovedovalcih ni imel. Zapiski kažejo, kako je postopoma prihajal do informacij, ki so ga pripeljale do Antona Dremelja - Resnika.

31. 8. 1950, torej po dobrih dveh tednih terenskega dela, mu je Franca Hrstanova iz Velikega Kala omenila Resnikovo Franco iz Petrušnje vasi, češ ta ve vse sorte storije.¹⁷ Matičetov se je še istega dne odpravil v Petrušnjo vas, da jo poišče. 60-letni Franci se je pri pripovedovanju pridružila 74-letna sestra Marija, zgovornejša od obeh. Povedali sta več kratkih pripovedi in pesmi¹⁸ – nekatere od njih (npr. o stiškem opatu in njegovem hlapcu Anžetu, o lovcu Miheljnu, o Venclju z Omotc) je Matičetovemu kasneje v zelo podobni, a bolj dovršeni obliki povedal tudi njun nečak Anton Dremelj - Resnik. Obe Resnikovi teti ob svojih pripovedih omenjata, da sta jih izvedeli od očeta: »oče so znali tako, da je blo v verzih« (Franca) ali »oče moj je to pravil« (Mica).

Pri Resnikovih tetah se je Matičetov ponovno oglašil naslednjega dne, 1. 9. 1950, in od njiju izvedel še nekaj povedk in dve pesmi.¹⁹ Poleg očeta kot svojega predhodnega informatorja omenjata tudi Ščitnikovega strica, ki je bil znanec starega Resnika, tudi pripovedovalec, in se je na poti iz domače hribovske vasi v Šentvid večkrat ustavil pri svojem stanovskem kolegu: »ranjk Ščitnik je to pravu« in »smo tako radi ličkal,

¹⁷ Zapisal Milko Matičetov v zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 25, str. 57.

¹⁸ Rokopisni zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 25, str. 58–75.

¹⁹ Rokopisni zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 26, str. 1–7.

če je Ščitnikov stric pršu«. Mimogrede omenita tudi očetovo mater in nakažeta, da se je veriga prenašanja ustnega izročila v družini začela še prej: »Od Alekša so očetna mati znali zapet.«²⁰

Dan za tem se je Matičetov spet odpravil v Petrušnjo vas k Resnikovim tetam. Od Micke Resnikove je izvedel še eno povedko in nekaj nepopolnih predstavitev vaških iger.

3. 9. 1959 zvečer je začel zapisovati pri Resniku. Trem zelo kratkim šaljivim povedkam sta že ob prvem srečanju sledili daljši pripovedi Od Pusta in Od Poličarja s Češenjc, ki nedvoumno razkrivata Resnikov pripovedovalski dar.

Matičetov se je k Resniku vrnil 8. septembra in zapisal devet pripovedi, med njimi dolgo čudežno pravljico Od lahtirne, ki v zvezku Št. Vid pri Stični 6 obsega 30 strani (vse gradivo, ki ga je zapisal tega dne, pa 52 strani). Kaže, da mu je Resnik že na tem obisku kot dobrega pripovedovalca priporočil tudi Lojzeta Adamleta – Pirovca,²¹ saj se je Matičetov v naslednjih dneh odpravil v Pusti Javor in ga poiskal. Tudi v Pirovcu je našel mojstra govornje besede, h kateremu se je vrnil še večkrat.

Ko se je Matičetov pri Resnikovih oglasil 10. 9. 1950 zvečer, Resnika ni bilo doma. Od njegove žene je izvedel za eno od iger, ki so se jih igrali ob metju prosa, pripovedi pa nobene, ker jih Resnica ni pripovedovala.

17. septembra se je Matičetov še zadnjič v okviru terenske raziskave Etnografskega muzeja vrnil k Resniku, najbrž zato, da bi ga pred odhodom povprašal po pripovedih, ki jih še pozna. Pred daljšo povedko, ki jo je zapisal tistega dne, je namreč zabeležil dvajset naslovov pripovedi, po katerih bi Resnika lahko vprašal naslednjič.²²

---

²⁰ Rokopisni zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 26, str. 4.

²¹ Resnik in Pirovec sta bila bila v času obvezne oddaje krompirja po drugi svetovni vojni skupaj zaprta v Škofji Loki, ker sta utajila pridelek. Sebi in drugim zapornikom sta krajšala čas s pripovedovanjem. (Povedal M. Matičetov, v Ljubljani, 26. 9. 1996, zapisala A. Štefan.)

²² V seznamu, zapisanem v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 7, teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 29, na str. 56, beremo:

1. Marija naša pomočnica
2. Sreča v nesreči (Od Svetinove družine)
3. Od Jurija Kozjaka
4. Petruška lipa (iz turških časov)
5. Evstahij (mučenec, knjiga)
6. Preklov Jaka (kako je kozo kupil)
7. Peter Grmar (na Grmadah je imel bajto, ob Savi)
8. Erazem Predjamski
9. Bogomir Puščavnik (graščak)
10. Od treh sinov, oče se je na anmu očes jokov, na anmu smejav
11. Franc Jožef je šel v 9. deželo po Šestaleno (ženska)
12. Od srne
13. Od zajca
14. Od lesice
15. Od vovka
16. Od Fabjola (branje)
17. Od Robinzona
18. Martin z Velikga hriba – jagr bil je, malo prida (pesem)
19. Kačca – kačca! (rjava, varovala ženski hišo in mleko, na pragu je ležala)
20. Oče šteje cvangarce

V poročilu,²³ ki ga je Matičetov o rezultatih enomesečnega terenskega dela napisal po vrnitvi v Ljubljano, med drugim beremo: »Med pravljicami so posebej zanimive tiste, ki jih je povedal Resnikov Tone v Petrušni vasi:²⁴ to je mlad mož (še ne 50 let star), ki pa je izredno lepo ohranil v spominu to, kar mu je pripovedoval ded Anton Dremelj, po zatrdilu domačinov (tudi dr. ja Kastelica) odličen pravljicar; pravljice niso toliko zanimive po svoji originalnosti kolikor po svežini in domačnosti – saj so skoraj vse lokalizirane v bližnjo okolico in presajene v domače razmere.«

Matičetov se je nato k Resnikovim vrnil še večkrat, prvič že čez mesec in pol. Ker se je pripovedovanje rado zavleklo pozno v noč, je pri njih večkrat tudi prespal. Navadno sta zapisovala v hiši pri mizi ali na zapečku, jeseni, ko je Resnik kuhal žganje, pa v lopi ob hiši. »Rahlo je bila razsvetljena, kotel je bil tam, Resnik je govoril, vmes sva morala pa pretrgati, da je vodo menjal. Pa nekaj časa je bil zraven še nek sosed, potem se je naveličal, ker je zgodbe že poznal,«²⁵ se spominja Milko Matičetov, ki je, če je le bilo mogoče, poskrbel, da je poleg njega Resnika poslušal še kdo. Včasih se jima je pridružila Resnikova žena,²⁶ pogosto so prisluhnili otroci. »So imeli štiri, pet pobov, ki so spali na peči. Ne vsi, ne, trije pa gvišno. Pa je pravljica trajala – storjica, je rekel Resnik – je trajala, tako da so en čas poslušali, potem pa pospali tam na koruzi, ki se je sušila na peči. Pa so se pretegovali in kakor se je kdo stegnil, tako je tista koruza letela dol, zrnje. To je bilo v hiši, so rekli, v glavnem prostoru...«²⁷ Otroci so največkrat molčali,

Resnikova družina pred domačim kozolcem l. 1950. Od leve proti desni: sin Pavel, oče Resnik, sin Lojz, mati Resnica, sin Karel, sin Peter. Najstarejšega sina Antona ni na sliki.

²³ Celotno poročilo je vključeno med priloge.

²⁴ Današnji uradni zapis tega krajevnega imena je Petrušnja vas; raziskovalci terenske ekipe Šentvid 1950 v svojih zvezkih in poročilih zapisujejo Petrušna vas.

²⁵ Povedal M. Matičetov, v Ljubljani, 3. 7. 2002, posnela A. Štefan.

²⁶ Resnikova žena ni znala pripovedovati, bila je zelo realistična, nekaj let starejša. Poslušala je, kako je Resnik pripovedoval Matičetovemu, Matičetovega je bila vesela, sama pa ni pripovedovala. Povedal M. Matičetov, v Ljubljani, 18. 1. 2001, zapisala A. Štefan.

²⁷ Povedal M. Matičetov, v Ljubljani, 30. 11. 2001 in 3. 7. 2002, posnela A. Štefan.

včasih pa tudi vstopali v pripovedi. Nekatere posrečene primere si je Matičetov zabeležil, npr. naslednjega: Resnik pripoveduje: »... gre pa dol pogledat. Not je bla pa ana tujšna kača ...«, »de b bla kmal veči ku pogača,« vskoči njegov sin Lojz.²⁸ Opolzkih pripovedi Resnik pred otroki ni hotel govoriti.

30. novembra 1950 zvečer je Matičetov zapisal štiri daljše Resnikove pripovedi in dve pesmi, skupaj 39 popisanih strani. Naslednjega dne se je iz Petrušnje vasi odpravil v Pusti Javor do pripovedovalca Pirovca. Tudi tu je zapisal sedem pripovedi, večinoma čudežnih pravljic, nato pa še več naslovov pripovedi, ki bi jih lahko zapisala ob naslednjem srečanju.

V letu 1951 se je Matičetov pri Resniku oglasil trikrat, prvič pozimi, 1. februarja. V dolgem večeru je zapisal dvanajst pripovedi, to je 48 strani v zvezku št. 9. Večinoma gre za krajše povedke, le živalska pravljica o lisici, zajcu in ježu je daljša, najdaljša pa je pripoved o Mariji pomočnici, ki je do Resnika sicer prišla po ustni poti, vendar je literarnega izvora.

Matičetov je k Resnikovim ponovno prišel 23. oktobra 1951. Kot po navadi sta pripovedi zapisovala zvečer. Po kratkem uvodu (uganki in povedki) je Resnik povedal pripoved o Juriju Kozjaku, ki jo je spoznal kot ustno izročilo: stari oče jo je slišal v cerkvi in jo nato povedal svojim domačim. Pripovedovati jo je začel okoli 19^h, vmes so večerjali in se malo pogovorili, končal jo je ob 23.15. Nadaljeval je še z osmimi krajšimi pripovedmi.

V začetku decembra 1951 si je Matičetov za zapisovanje Resnikovih in Pirjevčevih pripovedi vzel ves konec tedna. Že v petek, 7. 12. zvečer, zapisuje pri Pirjevcu, pri njem prespi in zvečer spet zapisuje, v nedeljo, 9. 12., ob pol osmih zjutraj izve od Pirjevca še zadnjo pripoved. Malo po deseti dopoldne že zapisuje pri Resniku. Resnik mu pove dolgo čudežno pravljico Od megle v žakli, pa od teme in rose. Kljub vmesnima obiskoma jo izpelje do konca in jo konča ob 15.15. Po pripovedovanju pravi, da jo je oče govoril po cel večer. Sledijo še štiri pripovedi, dve krajši in dve daljši, s pripovedovanjem in zapisovanjem končata pozno popoldne. Pred odhodom si Matičetov zabeleži podatke o pripovedih, po katerih bi lahko vprašal naslednjic.²⁹

Vendar se naslednjic zgodi šele čez pet let, zadnjo soboto in nedeljo v letu 1956. V soboto, 29. 12., je Resnik Matičetovemu povedal štiri povedke, pesem o lovcu Mihlju in pripoved Sreča v nesreči, ki je kljub knjižnemu izvoru v Resnikovi družini živela kot ustno izročilo (govoril jo je od 22.10 do 23.40). V nedeljo, 30. 12. 1956, sta zapisala še devet povedk in štiri pravljice. Konec tedna je bil ploden – Matičetov je s seboj odnesel novih 80 strani zapisov Resnikovih pripovedi.

²⁸ Komentar med pripovedjo Od zlate ribce, zapisan v zvezku Resnik 12, dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959, str. 44 (v nadaljevanju: zvezek Resnik 12).

²⁹ V zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) je na str. 103–104 zapisano:

- Od enga očeta, ki se je na en oku jokov, na enga pa smejov

- Od zlate ribce, ki so jo na 4 kose razsekli: 1. pojedla žena, 2. kobila, 3. psica, 4. so v vrt zakopali. Vsi rodijo otroke z zvezdo na čelu.

- Fantič pri brezni, pa pride črn maček ...

Matičetov se je pri Resniku večkrat oglasil tudi brez zvezkov za zapisovanje. Leta 1957 ali 1958 je k njemu pripeljal svojega stanovskega kolega Jana-Öjvinda Swahna, leta 1959 pa Stitha Thompsona,³⁰ obakrat z namenom, da bi spoznala dobrega slovenskega pripovedovalca. Resnik jima je pripovedoval brez zadrege, čeprav ju ni razumel.

Jan-Öjvind Swahn na obisku pri Resnikovih, Petrušnja vas l. 1957 ali 1958. Od leve proti desni: Jan-Öjvind Swahn, njegova žena, Resnikov sin Pavel, Resnik, Vida Matičetova, Resnikov sin Karel. (Foto: Milko Matičetov).

Leta 1958 je Matičetov pri terenskem delu začel uporabljati magnetofon.³¹ Ko mu je Resnik aprila 1959 povedal, da mora v ljubljansko klinično bolnišnico na preiskave, se je z odgovornim zdravnikom dogovoril, da ga v bolnišnici lahko obiskuje in posname njegovo pripovedovanje. Na šestih srečanjih sta posnela devetnajst pripovedi, ki so najverodostojnejši dokument Resnikovega pripovedovanja, čeprav Resnik ob njih toži, »da študira, pa mu tu v bolnišnici ne gre čisto, ker ga jezi, da ven ne more«. ³² Snemala sta v bolniški sobi, čeprav je bilo v njej več ljudi. Resnik je sedel na postelji, drugi bolniki so poslušali. Med snemanjem so v sobo vstopali zdravniki in medicinske sestre, vendar pripovedovanja niso prekinjali, tiho so počeli svoje ali pa počakali, da je Resnik pripoved končal. »Je prišel doktor na vizito, pa se je tudi on ustavil in poslušal, ni hotel prekinjati,«³³ se spominja Milko Matičetov.

Resnik magnetofona pred tem ni poznal, vendar ga ni motil. Začuden pa je bil nad njegovim delovanjem. Poglejmo naslednji odlomek:

Medtem ko se Matičetov in Resnik pripravljata na snemanje pripovedi o lintvernu, zunaj mogočno zagrmí.

³⁰ Povedal M. Matičetov, v Ljubljani, 3. 7. 2002 in 4. 6. 2009, zapisala A. Štefan.

³¹ 14-kilogramski aparat znamke Grundig, za katerega si je dal zašiti nahrbtnik po meri, da ga je lahko nosil po terenu. Povedal M. Matičetov, v Ljubljani, 26. 9. 1996, zapisala A. Štefan.

³² Zapis v Matičetovem zvezku Resnik 12, nastal ob snemanju pripovedi Ad čudežne lahtierne.

³³ Povedal Milko Matičetov, v Ljubljani, 30. 11. 2001, posnela A. Štefan.

Matičetov: Zdej – lih ta pravo bo za lintverna. (Se posmeje.)

Resnik: A zdej se tud tu šliš?

Matičetov: Ja, bomo vidli, čakte. (Prevrti trak nazaj, poslušata pravkar posneto, nato spet snema.)

Resnik: (Se čudi.) To j bu, an grom, grom ujela.

Matičetov: (Se smeje.)

Resnik: (Momlja, težko razumljivo.) Əh, hudič nazaj, tu pa je, tu j s hudičem.

Matičetov: (Se smeje.)

Resnik: Tu pa rejs – prov vse, ne. Ja, in zdej mene, kaj, kaj, kaj zdej govorim?

Matičetov: Tud.

Resnik: A glih takú je takú?

Matičetov: Ja.

Resnik: Ja, pol muorəm bit pa tih.

(Se smejeta.)

Resnik: (v smehu) Ja, pa ja! Buom tle gobcov, ta, ta pa vse ujev, kənè. Nə grie tu, kənè.

Obmolkne, se odkašlja in začne zares.³⁴

Resnik v klinični bolnišnici v Ljubljani, l. 1959.

Po koncu snemanja je Matičetov magnetofon potisnil pod posteljo, da je počakal do naslednjč.³⁵ Razgovori pred pripovedmi in po njih kažejo, da se je Resnik pred Matičetovimi prihodi na pripovedovanje pripravljaj in da ga je z veseljem pričakoval:

³⁴ Uvod v pripovedovanje pripovedi Od lintverna (30. 4. 1959, klinična bolnišnica v Ljubljani), trak ISN 8.

³⁵ Povedal M. Matičetov, v Ljubljani, 30. 11. 2001, posnela A. Štefan.

Resnik: *Pa v sabuota pridete, kənè?*

Matičetov: *M-hm.*

Resnik: *Buom pa drugoč je, kənè. Tist je tud ana takale, kənè, lejpa, kənè, pripovedka, kənè.*³⁶

Ton, v katerem se pogovarjata, pa tudi besede, ki jih je Matičetov zapisal Resniku v slovo,³⁷ dajejo slutiti bližino, ki se je skozi številna srečanja in skupno delo razvila med njima.

Resnik na glas razmišlja, katero bi še lahko povedal.

Resnik: *Ja, pa tega ne zdej. Če b je skuz djav, b je tu blu, kənè, za, za tri ure.*

Matičetov: *Ne, lih tolko, de mamoz zamierkano za kdaj pozimi.*

Resnik: *Pazim, k ba cajt.*

Matičetov: *K bo sneg ležov.*

Resnik: *Pa bma pil zrawn, pa ba, pa se buom, pa mardè se buom kej zamislu.*

Matičetov: *Če bo dobra letna še.*

Resnik: *Ja, ja, ja. Zdej je taku še, kənè, al buo al na buo, kənè. Lanska je bla dobra. Tuk orejhu fajm, kənè, tu pa drži.*³⁸

In kakšna je bila skupna bera snemanj v klinični bolnišnici?

28. 4. 1959 je Resnik povedal dve živalski pravljici in eno čudežno – skupaj je govoril dve uri.

29. 4. 1959 je povedal tri čudežne pravljice.

30. 4. 1959 je povedal najmanj pet pripovedi, vendar sta ohranjeni le dve, saj je pri

³⁶ Pogovor sledi pripovedi Od lintverna, posnel M. Matičetov, v Ljubljani, 30. 4. 1959, trak ISN 8.

³⁷ V Glasniku slovenskega etnografskega društva, 1, 1960/61, str. 3, je Matičetov zapisal:

PRAVLJIČARJU REŠNIKU V SLOVO

V času, ko smo se folkloristi iz cele države zbrali v Makedoniji, je v Petrušni vasi na Dolenjskem dotrpel eden najboljših slovenskih pravljničarjev, Anton Dremelj, po domače Resnik. Tako se je zgodilo, da njemu, ki je tako rad imel prijatelje okoli sebe, nisem mogel priti – po starosvetni dolenski navadi – delat družbo zadnjo noč pod domačo streho in tudi ne po slovo k odprtemu grobu.

Ob žalostni novice sem šel lahko iskat tolažbe le k tistemu Resniku, ki ni umrl, ampak živi še naprej: k njegovim pravljicam. Najprej k prvim, ki sem si jih pisal pred desetimi leti v Resnikovi hiši za mizo ali v zapečku ali kje zunaj v jesenskih in zimskih večerih in nočeh pred desetimi leti. Potem pa še k tistim, ki jih je pravil v ljubljanski bolnišnici spomladi 1959, ko je čakal na težko operacijo, in tudi še po nji. Te zadnje – dvajset besedil – imamo k sreči ohranjene na magnetofonskih trakovih, ki so dolgi za nekaj ur.

Ko sva se z Resnikom prvič srečala, mu je bilo štirideset let. Mlad človek, ki je pa v svoji pripovedni zakladnici zvesto varoval še predjurčičevska izročila. Temelj Resnikovemu repertoarju so bile namreč »vistorije«, ki mu jih je pripovedoval ded istega imena, Anton Dremelj. In v tem repertoarju najdemo zraven kratkih šaljvk in vseh mogočih pravljic – od živalskih do dolgih čudežnih in zgodovinskih – celo »Srečo v nesreči« in »Jurija Kozjaka«. Dolenjsko fabulativno veselje! Žeja po živi besedi iz časov, ko pisana beseda ni bila vsakomur in vsak dan pri roki kakor danes ...

To in ono je z Resnikom leglo za zmerom v grob na njegov petdeseti rojstni dan 18. septembra 1960, marsikaj pa živi naprej v mladih Resnikih, v ožji in širši pokrajini, ki brez dvoma premore še kaj dobrih pravljničarjev. Spominu tistega izmed njih, ki je bil en sam in ki smo mu rekli Resnik, pa se bomo najlepše oddolžili z objavo njegovih šestdesetih pravljic.

³⁸ Pogovor sledi pripovedi Ad lintverna, posnel M. Matičetov, v Ljubljani, 30. 4. 1959, trak ISN 8.

preostalih Matičetov pozabil pritisniti na gumb za snemanje.³⁹

2. 5. 1959 je povedal pet pripovedi in eno pesem.

Po operaciji sta 22. 5. 1959 posnela tri pripovedi, 23. 5. 1959 ravno tako.

Med snemanji si je Matičetov osnovne podatke o pripovedih zapisal v terenski zvezek.⁴⁰ Dopolnjujejo jih zapisi nekaterih Resnikovih sočnih izjav in razlag.

Resnik iz Petruše vasi

1.	Oče Rajparč v Ritanju je spet prazni, in si sem še dolgo peante ogledal	4 (26), str. 65	3.9.1959
2.	Bratna učiteljica na Otoki (golben post)	-	-
3.	Ribičica vasi kjer mi oči gade v očeh	4 (26), str. 66	-
4.	Od jutra (rinski svet, nigrid, kulin, zija)	4 (26), str. 66-71 in 5 (29), 1-2	-
5.	Od jutra (Čepčev (kain) v Ritanju)	5 (29), str. 2-8	3.9.1959
6.	Kako se v Ritanju učebni postaviš	6 (26), str. 11-12	2.9.1959
7.	Planik in njegova ptička	6 (26), str. 12-13	-
8.	Vporočila v Ritanju (pa si v post, str. 11-12)	6 (26), str. 11-12	-
9.	Še ni mlek se v Ritanju	6 (26), str. 11-12	-
10.	Frant in Bocha in čerit na poti	6 (26), str. 23-25	-
11.	Trije dečaki: Smojčič in Kraljčič, eden mit	6 (26), str. 26-28	-
12.	Še ena čaka	6 (26), str. 29	-
13.	Hrsten kula omaga meška	6 (26), str. 29-30	-
14.	Od čelivca	6 (26), str. 31-32	-
15.	Čelivca jutra	6 (26), str. 31-32	2.9.1959
16.	Ker je čelivca jutra (pa si v post, str. 11-12)	6 (26), str. 11-12	2.9.1959
17.	Od Ritanja jutra, kako je imenovala	6 (26), str. 11-12	-
18.	Jama, pr korei se pride na drugo post	6 (26), str. 11-12	-
19.	Od snela (in jutra)	8 (43), str. 26-31	-
20.	Mi kraljeva (in jutra)	9 (44), str. 12	1.2.1959
21.	Kraj Atina	9 (44), str. 13	-
22.	Ribičica in kaja	9 (44), str. 14-15	-
23.	Ribičica jutra (in jutra)	9 (44), str. 16-21	-
24.	Od Ribičica, kako je imenovala	9 (44), str. 22	-
25.	"	9 (44), str. 22	-
26.	Od Ribičica (in jutra)	9 (44), str. 23-24	-
27.	Marjina (in jutra)	9 (44), str. 25-26	-
28.	Še ena (in jutra)	9 (44), str. 27-28	-
29.	Križarica (in jutra)	9 (44), str. 28-29	-
30.	Jutra, korei se	9 (44), str. 29-30	23.10.1959

Matičetov seznam Resnikovih pripovedi (prva stran), narejen okoli l. 1960.

³⁹ Po obisku je Matičetov v zvezek Resnik 12, na strani 68 zapisal: »Pozabil sem pritisniti za snemanje, tako da je cela zgodba o Katujskem kevdruc izpuščena; žal, ker jo je lepo povedal! Potem pritisnil na gumb o farovškem hlapcu, ki je 'od spred kosil, od zad gnojil'. Pa še št. 45 izpuščena in še nekaj pesmic. To je bilo pred slovesom pred operacijo. Ko so ga že začeli čistiti in se je jezil na čaje. Takrat se je spomnil na farovškega hlapca!«

⁴⁰ Zvezek Resnik 12, str. 65-71.

Posamične objave Resnikovih pripovedi

Nekaj Resnikovih pripovedi je Matičetov objavil že kmalu po tem, ko jih je našel. Pripoved *Od srne in ježa* je l. 1951 uvrstil v berilo za četrti razred.⁴¹ Za objavo jo je prenesel v knjižni jezik in pri tem dosledno sledil izvorniku. Besedilo spremljajo osnovni podatki o pripovedovalcu, zapisovalcu in letu zapisa ter razlage neznanih besed in krajevnih imen. Dodana je opomba o sintaktičnih posebnostih pravljice in o pripovedovalčevi mladosti.⁴² V istem berilu je objavil tudi pripoved *Ribničan* in *bridka martra* na bukvi.

Dolgo čudežno pravljico *Od megle v žaklju*, pa od teme in rose je leta 1952 objavil v prispevku z naslovom *Živa slovenska pravljica: Prispevki za antologijo*.⁴³ V mislih je imel antologijo slovenske pravljice, v kateri bi predstavil reprezentančna besedila več slovenskih pripovedovalcev, izbrane pripovedi pa naj bi zaradi načina zapisa (čim bolj dosledno po pripovedovalčevih besedah) bolj jasno kot dotlej ponazarjale, v kakšni jezikovni uresničitvi ljudske pripovedi med ljudmi v resnici živijo. Opombo ob koncu besedila začne z besedami: »Tukajšnjo pravljico mi je povedal Resnik – moj najboljši pravljicar – 9. decembra lani v Petrušni vasi /.../« in jo konča z »zadnjo pravljico pa sem uvrstil sèm zlasti kot primer prikupnega pripovedovanja.«⁴⁴

V Slovenskem berilu III⁴⁵ je Matičetov l. 1956 objavil pripoved z naslovom *Zgodba o Katujškem kevdrcu*, ki mu jo je Resnik povedal l. 1950. Ker mu jo je Resnik pripovedoval kronološko neurejeno, jo je Matičetov za objavo preuredil – osrednji del, ki ga je Resnik povedal najprej, je vrnil med kasneje povedana uvod in zaključek.

Leta 1961 je Matičetov dve Resnikovi pravljici (*Lisica, medved, volk in zajec* ter *Od lintverna*) objavil v zbirki pravljic evropskih narodov *Von prinzen Trollen un Herrn Fro*.⁴⁶ Izšli sta v slovenščini in nemškem prevodu Ivana Grafenauerja.

Resnika je predstavil tudi v seriji *Pri slovenskih pravljicarjih*, ki je v *Pionirju* izhajala

---

⁴¹ Slovensko berilo IV, Ljubljana 1951, str. 118–120.

⁴² »Resnik iz Petrušne vasi, ki je narekoval tukajšnjo živalsko pravljico, ima komaj 40 let. To povemo zato, ker je precej razširjena napačna predstava, da so hranitelji pravljic in ljudskega pesništva sploh samo starci, ki skoraj že ležejo z eno nogo v grob.« opozarja M. Matičetov ob prvi objavi pripovedi iz Resnikovega repertoarja.

⁴³ Milko Matičetov: *Živa slovenska pravljica (prispevki za antologijo)*, Novi svet, 7, 1952, str. 542–553. Poleg Resnikove pravljice je tu objavil še pripoved *Hlapec in graščak* (povedal Lojze Adamle - Pirovec) in *Petelin in mačka* (povedala Cvetka Cenčič - Sužikna).

⁴⁴ Celotna opomba je naslednja: »Tukajšnjo pravljico mi je povedal Resnik – moj najboljši pravljicar – 9. decembra lani v Petrušni vasi na Dolenjskem. Slišal jo je od ranjkega deda (umrl 1934), ki jo je menda znal speljati še bolje, posebno proti koncu; trajala pa je ves večer.

Če hočemo spoznati ljudsko stilistiko, potrebujemo pač veliko takih tekstov. Samo z drobci, ki jih ujame in iztrga iz žive zveze slovničar in dialektolog, skoraj ne vemo, kaj bi. Precej boljše gradivo nam v svojih delih posredujejo pisatelji, ki so zrasli iz ljudstva – od Levstika in Jurčiča naprej. Vendar bo treba tudi pri njih šele določiti, koliko in v čem so »ljudski«. A to bo moči storiti predvsem, če bo na razpolago obilo res pristnega ljudskega gradiva za primerjavo z umetnim.

Gornje tri zgodbe same seveda ne morejo dosti več kot nakazati, na kaj pravzaprav mislimo, ko govorimo o »pristnih zapisih«. Zadnjo pravljico – ostal ji je tudi izvorni naslov – pa sem uvrstil sèm zlasti kot primer prikupnega pripovedovanja.«

⁴⁵ Slovensko berilo III, Ljubljana, 1956, str. 7–8.

⁴⁶ Von Prinzen, Trollen und Herrn Fro. *Märchen der europäischen Völker (Rheine in Westfalen)* 1961, str. 231–247.

v šol. l. 1963/64: v člankih je s kratkim spremnim besedilom in krajšo pripovedjo izpostavil posebej nadarjene pripovedovalce, ki jih je srečal po različnih slovenskih pokrajinah. Predstavitvi pripovedovalca⁴⁷ sledi pripoved Kača pod kamnom, ki jo je posnel leta 1959 in ki je tu naslovljena Ad Paličarja s Čejšanc.

Matičetov je načrtoval skupno objavo Resnikovih živalskih pravljic. Prepisal jih je že v letih od 1959 do 1961, vendar do objave tega gradiva ni prišlo.⁴⁸

Leta 1999 je v samostojni slikanici izšla Resnikova pripoved O pustu in zakletem gradu⁴⁹ v priredbi Anje Štefan; leta 2008 je bila objavljena v Cicibanu; istega leta je izšla tudi na zgoščenki Za dva groša fantazije: Sedem pravljic 5.⁵⁰

---

⁴⁷ Pod naslovom Pri Resniku iz Petrušne vasi (Pionir, 19, 1963/64, str. 43) beremo:

»Na kirurški kliniki ljubljanske bolnišnice 1959. V posebni sobici z dvema posteljama ležita notranjski drvar in dolenski kmet. Notranjca je hudo polomilo drevo v hosti, Dolenjec pa je na opazovanju in čaka, kdaj ga bodo operirali. Zdravniki, svojci in prijatelji vedo, da je pri sedanjem stanju zdravniške vede pomoč samo navidezna, tudi če se operacija posreči. Bolnik sam, Resnik – s polnim imenom Anton Dremelj (1910–1960) – najbrž sluti, da njegova bolezen ni kar tako, vendar mu njegova srečna narava ne dovoli, da bi se vdajal črnim mislim, da bi grebel po svojih skrbeh ali celo tožil. Rajši se smeje in šali – tudi na račun lastne nemoči.

Od kod mu nenavadna žilica in privlačna moč? Mož je doma v Petrušni vasi, to je zraven Šentvida pri Stični. Tam blizu je Jurčičeva Muljava, tam ti boža uho najčistejša dolenska govornica. Ne daleč od tam je pred štiristo leti tekla zibelka naše knjige in od tam je tudi triperesna deteljica, ki je pred sto leti polagala temelje naši sodobni pripovedni prozi. Ne da bi hoteli nešolanega kmeta po sili postavljati v eno vrsto z njimi, je treba vendarle pribiti, da se je Resnik kot pripovednik iz ljudstva napajal pri istem neusahljivem viru kot omenjeni slovenski pisatelji, pri ustnem izročilu. Z dedom Antonom Dremljem, od katerega je naš pravljicar prevzel dober del svojega repertoarja, pa je mogoče premostiti tudi časovno odmaknjenost od dolenskih klasikov.

Resnik mi je od prvega srečanja jeseni 1950 do svoje smrti utegnil povedati 63 povestic. Med njimi so čisto kratke »ribniške«, domisljice v nekaj stavkih, obenem pa tudi pravljice, da je ena npr. tekla od polnoči pa do štirih zjutraj (pri kuhanju žganja jeseni). Pravljico, ki jo danes prinašamo kot primer njegovega pripovedovanja, je Resnik povedal v ljubljanski bolnišnici 30. aprila 1959.«

⁴⁸ Povedal Matičetov, v Ljubljani, 9. 3. 2001, posnela A. Štefan.

⁴⁹ O Pustu in zakletem gradu: slovenska ljudska pravljica. Povedal Anton Dremelj - Resnik, zapisal Milko Matičetov, priredila Anja Štefan. Ljubljana: Slovenska knjiga, 1999.

⁵⁰ Za dva groša fantazije: Sedem pravljic 5 (priloga revij Ciciban in Cicido), 2008.

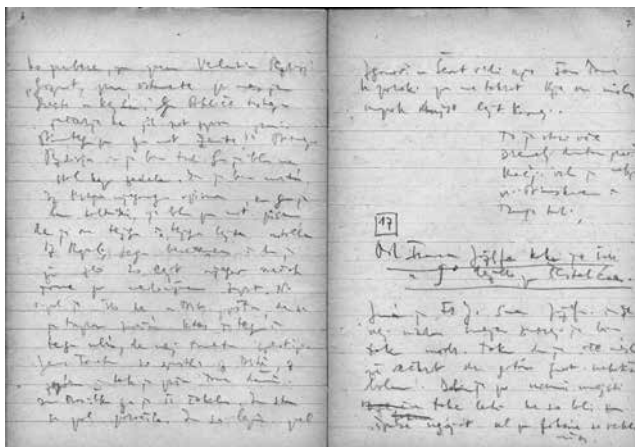
Transkribiranje in urejanje celotnega Resnikovega repertoarja

Leta 2000 sva se z Milkom Matičetovim odločila, da prevzamem transkribiranje in urejanje celotnega Resnikovega repertoarja. Ker je bil za večjo dostopnost Resnikovih pripovedi zainteresiran tudi Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, je projekt vzel pod svoje okrilje.

Način dela se je izoblikoval že pri predhodnih transkribiranih pripovedi iz Matičetovega arhiva, Tratarjevih iz okolice Mokronoga in Smerinjekovih iz Kranjske Gore. Matičetov mi je prepustil svoje terenske zapiske, ki sem jih doma pregledala, odbrala Resnikove pripovedi in začela prepisovati. Prepisovanje je zaradi slabe čitljivosti rokopisov potekalo zelo počasi. »Njegovih zapiskov nikoli ni znal brati nobeden. Seveda, na terenu, če je tako zelo hitro pisal, je najbrž tudi pisavo pokvaril. /.../ Jaz sem se čudila. Kot je Resnik govoril, tako je on pisal. Ja, tako hitro je pisal,«⁵¹ je komentirala nastajanje Matičetovih zapiskov njegova nekdanja sodelavka iz Etnografskega muzeja Fanči Šarf. Zaradi slabe čitljivosti nekaterih besed sem nato s prepisi in originali odhajala k Matičetovemu, kjer sva prepise preverjala tako, da sem glasno brala transkripcije, on pa hkrati svoje zapiske. Včasih sva skupaj razvozlavala le posamezne neznane besede. Prepisovanje in dopolnjevanje prepisov je potekalo od novembra 2000 do marca 2002. V letih 2002 in 2004 sem transkribirala tudi vse posnetke Resnikovih pripovedi, ohranjene na trakovih ISN 8 in ISN 10. Ob poslušanju posnetkov se je rešila marsikatera jezikovna uganka iz rokopisnega gradiva.

Platnice Matičetovega terenskega zvezka (osmega od dvanajstih iz snopiča z naslovom Šetvid pri Stični 1950).

Matičetov rokopis Resnikovih pripovedi.

⁵¹ Povedala Fanči Šarf, v Ljubljani, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

Objavljanje narečnih besedil je vedno izziv in trd jezikovni oreh. Vedno je možnih več poti in zdi se, kot da optimalne ni. Potrebno se je odločiti, katere narečne lastnosti ohraniti in katerih ne, da bo besedilo doseglo svoj namen. Moja želja v zvezi z Resnikovimi pripovedmi je bila, da bi zapise lahko bral tudi nestrokovnjak, da pa bi se hkrati ohranile tipične narečne lastnosti. Pri vzpostavljanju načina zapisovanja mi je pomagala dr. Vera Smole, s katero sva med večkratnimi posvetovanji in popraviljanji iskali primerno poenostavljen dialektološki sistem. Gradivo je končno jezikovno podobo dobilo šele ob njeni zadnji korekturi.

Govor Petrušnje vasi na Dolenjskem spada v dolensko narečje – v njem je prisotna večina glasoslovnih značilnosti, ki veljajo za dolensko narečje na splošno. Naglašeni samoglasniki so lahko kratki ali dolgi (kvantitativna opozicija), dolgi naglašeni samoglasniki so lahko rastoči ali padajoči (intonacijska opozicija), sistem dolgih samoglasnikov vključuje monoftonge in diftonge. Dolgi zlogi so veliko daljši od kratkih naglašanih, zato je govorica počasna in akustična; zaznamuje jo velik tonski razpon. Zelo razširjeno je akanje. Kot dolgi naglašeni samoglasniki se pojavljajo i:, ie, e:i, a:, o:, uo, u: in ə:r, kot kratki naglašeni i, e, a, u in ɛ, nenaglašeni samoglasniki pa so j, e, a, [o], u in ɛ. Med soglasniki izpostavimo velarni ʎ in palatalni ɲ, ki med samoglasniki prehaja v j (konja – koja).

V predstavljenem gradivu je večina narečnih glasov zapisana s črkami knjižnega jezika, dodan je le znak za polglasnik. Polglasnik zapisujem povsod, kjer se pojavlja, razen pred zlogotvornim r. Narečne dvoglasnike ohranjam v nekoliko poenostavljenem zapisu, in sicer ie (vziela, spiet), uo (nuotar, buom) in ei, pri čemer polsamoglasnik j, ki se pojavlja kot del dvoglasnika ei, pišem z j (rejs, vejš). Polsamoglasnik ɥ zapisujem z v (prav, jabovka). Velarni ʎ zapisujem z l, nezveneči velarni pripornik x zapisujem s h (glih, huda). Naglasna znamenja zapisujem v primerih, ko naglas očitno odstopa od knjižnega. V zapisu ohranjam akanje (ana prošnja mam do vas), preglas (sreče angà berača), prekozložno asimilacijo (šlišov), mehčanje pred palatalnim soglasnikom (ž njim), asimilacije po zvenečnosti pa ne vedno (pišem raztrgala in ne rastrgala). Redukcijo upoštevam (angà namesto enega), ker vpliva na govorni ritem. Z vejicami zaznamujem tudi krajše premore v pripovedovanju, torej nimajo le svoje slovnične vloge. Glede na pomen sem po lastni presoji razporedila ločila in besedila razčlenila na odstavke.

Gradivo ni jezikovno enotno. Posnetki namreč ponujajo verno podobo Resnikovega govora in omogočajo, da se tudi v zapisu ohrani precej njegove avtentičnosti – na besedni in skladenjski ravni popolnoma, na glasovni pa – kot sem pravkar nakazala – poenostavljeno. Z rokopisi je drugače: zaradi samega procesa dela so mnogi glasovni odtenki pri pisanju neulovljivi, dodatno pa se zabrišejo zaradi nečitljivosti. Zaradi nje je tudi nemogoče podati veren prepis Matičetovih zapiskov (marsikdaj ne moremo ločiti med a in o, konce besed pogosto ugibamo, včasih ugibamo tudi celotne besede glede na pomen sobesedila). Verno prepisovanje zapiskov bi zaradi nedoslednosti,

ki je zaradi hitrosti zapisovanja samoumevna, tudi ne bilo smiselno (polglasnik v isti besedi npr. doživlja več različnih zapisov (jən : jen, nəč : neč : nič), prav tako so različno zapisane besede z asimilacijami po zvonečnosti (grad : grat, torbca : torpca, so odpustli : so otpustli) in besede, v katerih se pojavlja dvoustnični l (šel : šou : šou, čoln : čoun), pomožni glagoli in naslonke so občasno spojeni v sklope ('de tbo' za 'da ti bo', 'pa mje' za 'pa mu je') itd. Te in druge posebnosti rokopisa sem poenotila skladno z načeli, ki sem jih upoštevala pri transkribiranju posnetkov. Kljub možni primerjavi s posnetki Matičetovih rokopisov nisem želela naknadno narečiti, zato se v njih akanje (ti bom vzev ana baca), preglas (je premişlevov soje nesreče), prekozložna asimilacija (šlužu) in dvoglasniki (v presejkanmu gabri, cejsta, rejs) pojavljajo manj pogosto kot v prepisih posnetkov. Skladnja je v primeru rokopisov bolj urejena (manj je ponavljanj, zarekov ipd.). Okrajšane besede sem izpisala tako, kot se na drugih mestih pojavljajo zapisane v celoti, ali tako, kot sem jih slišala izgovarjati na posnetku. V besedilo sem vnesla narekovaje, prilagodila ločila in besedila razčlenila na odstavke.

Pri naslavljanju pripovedi sem si pomagala z Matičetovim popisom Resnikovih pripovedi, nenaslovljene sem nasloвила glede na vsebino. Pripovedi sem razvrstila po žanrih, pri čemer sem dala prednost tistemu gradivu, v katerem se Resnikovo mojstrstvo najjasneje pokaže, torej pravljicam. V primerih, ko je ohranjenih več različic iste pripovedi, jih ne podajam v kronološkem vrstnem redu, ampak dajem prednost najboljši – največkrat tisti, ki je bila posneta.

Transkribiranju in prepisovanju pripovedi je sledilo iskanje razlag za neznane narečne besede, predvsem tiste, ki poimenujejo predmetnost iz preteklosti (žlambor, škupanca, škoba ipd). Pri domačinih iz Petrušnje vasi sem preverjala tudi zapise ledinskih in hišnih imen.

Od Resnikove smrti je minilo skoraj petdeset let in Dolenjska, vključno s Petrušnjo vasjo, se je v tem času opazno spremenila. Zato sem želela vsaj okvirno predstaviti okolje, v katerem je Resnik živel in pripovedoval. Ker je Petrušnja vas samo ena izmed mnogih dolenjskih vasi, se s predstavitevjo njene preteklosti – kot kaže – ni ukvarjal še nihče. Zato sem predstavitev sestavila iz podatkov, ki sem jih našla v dostopnih zapiskih raziskovalcev ekipe Etnografskega muzeja, in iz podatkov, ki sem jih našla na terenu pri starejših prebivalcih Petrušnje vasi in Šentvida.

Tudi predstavitev Antona Dremlja - Resnika je nastajala kot postopno zlaganje mozaika: največ podatkov sem našla pri informatorjih na terenu, predvsem pri Resnikovem sinu, dopolnjevala pa sem jih s podatki iz dokumentov Dremljeve družine ter podatki iz zapiskov Milka Matičetovega in drugih raziskovalcev ekipe Etnografskega muzeja. Informatorji s terena so mi tudi pomagali identificirati slikovno gradivo, ki sem ga večinoma našla v Oddelku za dokumentacijo Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani in pri pripovedovalčevem sinu Antonu Dremlju.

Življenje v Petrušnji vasi za časa Resnikovega življenja

Dolenjski pripovedovalec Anton Dremelj - Resnik (1910–1960) je svoje življenje skoraj v celoti preživel v domačem kraju, Petrušnji vasi pri Šentvidu pri Stični. Okolje ga je sooblikovalo kot človeka, s svojimi pričakovanji, spodbudami in zavračanju je vplivalo na razvijanje in ohranjanje njegovih pripovedovalskih sposobnosti ter predstavljalo okvir, v katerem se je njegovo pripovedovanje godilo. Zato začnimo Resnikovo predstavitev s predstavitvijo njegovega okolja: najprej domačega kraja in nato njegovega doma.

Petrušnja vas l. 1950.

Petrušnja vas je gručasta vas v Dolenjskem podolju, severno od Šentvida pri Stični. Leži na zložnem pobočju Kala (450 m) v suhi kraški dolini, ki jo oklepajo Kavka in Centov hrib na vzhodu, Kutnarjev hrib na zahodu in Gradišče na severozahodu. V času, ko so bile Resnikove pripovedi prvič zapisane, torej l. 1950, je bilo v Petrušnji vasi 36 domačij.⁵² Vilko Novak jo opisuje kot razloženo naselje, sestavljeno iz več skupin hiš, ki so bile postavljene v gručah, brez pravega reda, ob ulicah. Sredi vasi je stala velika lipa. V vasi je bilo nekaj bogatejših hiš gručaste zasnove z velikimi gospodarskimi poslopji in drugimi pomožnimi objekti, prevladovali pa so manjši stegnjeni domovi, pri katerih sta bila bivališče in hlev pod isto streho. Poleg tega

⁵²Raziskovalci, ki so statistično predstavili podatke o takratnih bivalnih razmerah v Petrušnji vasi, so 29 domov opredelili kot hiše, 4 kot kajže in 5 kot bajte. V preteklosti je bilo domačij manj, vendar so – kot v okoliških krajih – tudi tu mnogi posestva postopoma razprodajali zaradi pijače in slabega gospodarjenja. Tako so nastajale nove domačije, meje med zemljišči so se spreminjale. (Iz poročila socialne skupine, ki je Šentvid in okolico raziskovala v okviru ekipe Etnografskega muzeja v Ljubljani od 15. avg. do 15. sept. 1950.)

so bile v vasi kajže brez gospodarskih poslopij.⁵³ Ljudje so Petrušnjo vas delili na Culko, Pavelco, Strsko, Vehovc, Orešje, Vas (Gorej Konc in Dulej Konc), Na Cvibl in Gradišče.⁵⁴ Hiše so bile večinoma grajene iz kamna (26), le redke iz opeke (4), nekatere so bile pollesene⁵⁵ (5), lesena je bila le še ena. Večinoma so bile pokrite z opečnatimi strešniki, le še devet streh je bilo slamnatih. Najizraziteje so bila izdelana in okrašena vrata, le redke hiše so imele skromen slikarski okras. Skoraj polovica domov je še imelo črno kuhinjo z ognjiščem, v dobro polovico pa je že našel pot štedilnik, zidan ali železen. Izbor in razpored pohištva sta se od hiše do hiše pogosto ponavljala (npr. v »hiši« nasproti vrat miza, obdaja jo klop, nad njo je bohkov kot, na eni strani vrat peč in klop okoli nje, na drugi pogosto mentrga in omara, velikokrat je v hiši tudi postelja; v kamri navadno le postelja in skrinja ali omara), je pa med staro pohištvo že prodiralo tudi sodobnejše.⁵⁶ Vodo so zajemali iz štiren na dvoriščih, kamor se je stekala kapnica. Ponekod so jo filtrirali skozi pesek in oglje, večinoma pa ne. Vodovod so v Petrušnji vasi zgradili l. 1959. Glede na velikost posestva so se prebivalci delili na gruntarje (12–15 ha zemlje), polgruntarje, »vostatarje« (1/3 grunta), »firkəlčarje«, kajžarje ali bajtarje in končno sobejeke, ki so hodili delat od hiše do hiše in niso imeli svojega doma. Navadno je oče prepustil kmetijo, ko se je sin oženil, ob tem pa si je izgovoril preužitek.⁵⁷ Po poroki je ženin nevesti navadno pripisal pol grunta, če je ta prinesla dovolj veliko doto (enako nevesta ženinu, če se je priženil).

Prebivalci Petrušnje vasi so živeli predvsem od svojega kmečkega dela, le redki tudi od obrti (tesar, čevljar, šivilja). Sejali so pšenico, ajdo, repo, rž, koruzo, proso, repo, korenje, ječmen, deteljo, sadili krompir. Pridelovali so tudi lan, čeprav manj kot v preteklosti: boljše platno so porabili za srajce in hlače, slabše pa za rjuhe. Kolobarili so večinoma na pet let. Od vojne naprej so že mlatili s preprosto strojno mlatilnico, le še redko s cepci. Travnike, ki jih je bilo razmeroma malo, so kosili in seno spravljali domov, vendar ga je bilo za krmljenje živine pogosto premalo, tako da so pozimi za krmo uporabljali tudi slamo, koruznico, krompirjevko ipd. Živali so hranili tudi s korenjem, repo, deteljo in koruzo. Poleg krave so doma pogosto imeli vola za vprego, ponekod tudi konja. Vole so redili tudi za prodajo. Redili so prašiče, kunce, perutnino – v preteklosti so jajca prodajali celo v Trst. Ovčereja ni bila široko razširjena, imeli pa so posamezne ovce za volno. Ob hišah so se navadno raztezali ozki ograjeni vrtički – flanščki,⁵⁸ v katerih so vzgajali solato, sadike za na njivo in cvetlice, na njivah pa so v zelnikih gojili preostalo zelenjavo (fižol, zelje, kumare, buče) in cvetlice. Od

⁵³ Zapisal v okviru ekipe Etnografskega muzeja Vilko Novak, teren 5, zvezek št. 7, stran na prepisih zapiskov ni označena.

⁵⁴ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 9. 12. 1951, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46), str. 103.

⁵⁵ Postavljene »na paradano«: sestavijo ogrodje iz lesenih stebričkov in ga zapolnijo s kamnom in ilovico.

⁵⁶ Iz poročila, ki ga je o delu na terenu 5 (Šentvid 1950) v okviru ekipe Etnografskega muzeja napisala Marija Bohinec.

⁵⁷ Le najtrši očetje so se ravnali po načelu »meni luč, tebi ključ«, kar je pomenilo, da so imetje prepustili šele po smrti.

⁵⁸ Flanšček – ker so na njem vzgajali »flance« (sadike).

sadnih dreves so bile najbolj razširjene jablane, tepke in drobnice, sliv in orehov je bilo nekoliko manj, češnje redke. Sadje so večinoma stiskali v mošt, ga sušili v peči ali na soncu in kuhali žganje. Gozd jim je dajal stavbni les in drva, pa tudi listje in praprot za steljo.⁵⁹

Resnikova sušilna jama za lan, ena redkih v Petrušnji vasi. V jami so kurili, zgoraj so razprostrli lan, ko se je posušil, so ga trli. Petrušnja vas, l. 1950.

Jedli so zelo preprosto: najpogosteje žgance, zelje, repo, krompir, mleko, kruh – torej to, kar se je pridelalo doma. Ob nedeljah se je jedlo tudi meso. Sam obred uživanja hrane se je od gospodinjstva do gospodinjstva razlikoval glede tega, ali so sedeli na stalnih mestih ali ne, ali so pri jedi lahko govorili ali ne, ali je jedla vsa družina skupaj ipd. Glede navad v zvezi s prehranjevanjem je Marija Bohinec ravno pri Resnikovih zapisala: »Vse obroke hrane uživajo skupno pri mizi v hiši. Otroci ne čakajo na starše in lahko začno jesti tudi sami. Za mizo ima vsak svoj prostor. V kotu sedi oče in na njegovi desni mati, hlapci, deklice in otroci pa sede pomešano. Manjši otroci so jedli iz svoje lesene skledе, ker niso dosegli do sredine mize. Pred jedjo molijo oče naš, po jedi pa angeljsko češčenje. Med jedjo lahko vsi govore, tudi hlapci in otroci. Od pribora so imeli (prej – op. A. Š.) vsi lesene žlice in ničesar drugega. Zdaj pa že vsi uporabljajo pribor. Na polju jedo vsi iz ene skledе in na tla ne pogrnejo ničesar.«⁶⁰

Od živilskih izdelkov so kupovali le sladkor, sol in olje, rekli so mu laško olje. »Ženske so beretale, so mæckæn košarile, so nabrale jajca pa kakšne piščance, so v

⁵⁹ Iz poročila, ki ga je o delu na terenu 5 (Šentvid 1950) v okviru ekipe Etnografskega muzeja napisal Vilko Novak.

⁶⁰ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 19. 8. 1950, zapisala v okviru ekipe Etnografskega muzeja Marija Bohinec, teren 5, zvezek št. 1, str. 25.

Lublana šle, pa je prodala, pa je damu pršla, je pa nakopila tist, da je preživela družina,«⁶¹ je o nakupovanju povedala ena najstarejših prebivalk Šentvida. Nekatere so v Ljubljano prodajale tudi posušene gobe.⁶² V Šentvidu so imeli pred 2. svetovno vojno tri trgovine. Moški so si radi kupili tudi tobak, med vojno pa so nekateri za kajenje nabirali kar trtno lubje.

Živino so kupovali in prodajali na bližnjih sejmi: v Šentvidu, Višnji Gori, Stični, Radohovi vasi, Veliki Loki, Litiji, po prašiče so hodili tudi v Novo mesto. V Šentvidu so bili pred vojno štirje sejni na leto. Poleg živine se je na sejmi lahko kupilo tudi seme, obutev, obleko in lect. »Ja, to je blo za žvav, ja, so pa tud tisti pršli, smo rekli kramarji, so bli gotovi, k so na vsak samaj pršli. So bli, iz Višnje Gore so pršli, adən je tekstil prodajav, ta drug čevlje, klobuke, moške obleke, ne, so bli trije. Pol so bli, sma rekli lectarji, za srčke pa tole, pa punčke pa kojncke pa tu, sa bli tud. O, jo, je blu včas ene deset štantu.«⁶³

Lov ni bil splošno razširjen, proslavili pa so se posamezni lovci, npr. petruški Mihelj, ki je tudi po smrti med ljudmi živel v pesmi. »Ravbšici« so lovili predvsem na zanko.

Od tega, kar narava sama da, so ljudje nabirali brinove jagode, maline, jagode, gobe, drevesne sokove, smolo za zdravljenje ran in za vozove⁶⁴ ter zdravilna zelišča, katerih izbor je bil razmeroma ozek. Najpogosteje so nabirali lipovo in bezgovo cvetje, tavžentrože, lapuh in kamilice.⁶⁵ Večino zdravil, tako za ljudi kot za živali, so pripravljali iz zdravilnih rastlin. Na domače zdravilstvo je še vedno precej vplivalo vraževerje.⁶⁶ Posebno iz pripovedi starejših ljudi je čutiti, da je še vedno obstajalo v njihovem delovanju in dojemanju sveta. Micka Dremelj, Resnikova teta, je Matičetovemu npr. povedala: »Če krava ni imela mleka, so vrgli v žerjavico žabo, da je večala.⁶⁷ Potem so čakali, kdo bo prvi prišel k hiši, in ta je bil kriv, da krava ni imela mleka.«⁶⁸ Ista pripovedovalka je brez vsakršnega sledu skepse povedala tudi dve pričevanji o odpiranju neba, čudežu, ki ga je imenovala »druge sorte zrak«.⁶⁹

---

⁶¹ Povedala Marica Klemenčič in Andrej Linec, v Šentvidu pri Stični, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

⁶² Povedal Franc Miklič (roj. 1898, pr Mlimon), (?). 8. 1950, zapisala v okviru ekipe Etnografskega muzeja Marija Bohinec, teren 5, zvezek št. 1, str. 34.

⁶³ Povedala Marica Klemenčič, v Šentvidu pri Stični, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

⁶⁴ Iz poročila, ki ga je o delu na terenu 5 (Šentvid 1950) v okviru ekipe Etnografskega muzeja napisal Angelos Baš.

⁶⁵ Iz poročila, ki ga je o delu na terenu 5 (Šentvid 1950) v okviru ekipe Etnografskega muzeja napisal Angelos Baš.

⁶⁶ Iz poročila, ki ga je o delu na terenu 5 (Šentvid 1950) v okviru ekipe Etnografskega muzeja napisala Marija Bohinec.

⁶⁷ Vekala.

⁶⁸ Zapisala v okviru ekipe Etnografskega muzeja Marija Bohinec, teren 5, zvezek št. 1, str. 30.

⁶⁹ Povedala Resnikova Micka, v Petrušnji vasi, 31. 8. 1950, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 70.

Katina Bučar, sestra Resnikove matere, iz lanu izdeluje oprte, s katerimi se je nosilo »žaklje v malon«. Petrušnja vas, l. 1950.

Ob nedeljah so ljudje iz Petrušnje vasi in drugih vasi v okolici hodili k maši v Šentvid. Po maši so ženske večinoma odšle domov, da pripravijo južino, moški pa so se zbirali v gostilnah. »Jih je blu, gostilne so ble pa štir, ana je mela še pekarija zadej.« To je bil čas za modrovanja, dogovarjanja in posvetovanja, je pa Andrej Linec, sin predvojnega gostilničarja, do vsebine gostilniških pogovorov tudi kritičen: »Bahal sa se en pred družmu, pa čist nač družga. Ta je imu tuk in tuk žvine, ta je imu tuk, pa je blu v resnic al pa nej.«⁷⁰

Poleg nedeljskih obiskov gostilne je življenje v Petrušnji vasi pred drugo svetovno vojno in po njej ponujalo še veliko drugih možnosti druženja,⁷¹ tako ob skupnem delu kot ob počitku po njem, ob praznikih in drugih posebnih priložnostih. Košnja, spravilo sena, mlatenje pšenice, ječmena, rži, ajde in ovsa, ličkanje koruze, metje prosa, kuhanje »tovčenca«⁷², tretje lanu itd. so bili neločljivo povezani s petjem, včasih

---

⁷⁰ Povedal Andrej Linec, v Šentvidu pri Stični, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

⁷¹ Podatke o petju, plesu, igranju in pripovedovanju, ki sta jih v ožji okolici Šentvida zapisala R. Hrovatin in M. Matičetov (oba na terenu 5, 1950), je s svojimi spomini na takratno stanje v Petrušnji vasi komentiral Anton Dremelj. Posnela v Ljubljani, 4. 6. 2009, A. Štefan.

⁷² »Godl smo doma, na to so plesal. To ni blo ohcet. To je največkrat ob nedeljah popoldne, ko smo tovčenc kahal, al pa vin prešal. Je šlo včas tudi do polnoči. Mladi pa stari.« Povedal France Grabljevec - Fršci (65 let), v Glogovici, 3. 9. 1950, zapisal R. Hrovatin, ter. zv. III, str. 10.
Tovčenc – jabolčnik (tovčenc zato, ker so jabolka včasih tolkli).

tudi s plesom in igrami.⁷³ »Ko so zvečer kako skupno delo opravili, so potem malo posedeli: peli, igrali in plesali,« beremo v zapiskih⁷⁴ Radoslava Hrovatina. Veseli likovi so sledili priložnostim, ko so si sosedje med seboj pomagali po nesrečah (npr. po skupnem obnavljanju pogorelega poda ali kozolca ali prekrivanju strehe).⁷⁵ Pozimi so sedli k izdelovanju košar, krtač, grabelj, ročajev. »Takrat je največ pogovor,« je ob poizvedovanju, kdaj se poje, pleše, igra, pripoveduje, od Hrstanovega Pepeta izvedel R. Hrovatin.⁷⁶ Tudi od drugih informaterjev izvemo, da je bil zimski čas primernejši za pripovedovanje. »To so bli zimski časi, ja, ja. Spomlad in polet je bil pa dan dolg, pa tudi takrat so ljudje na njivah delal, veste, so na njivah delal, pa so bli zmatran zvečer. Utrujen. To je bil jesensko-zimski čas.«⁷⁷ Ženske so se pozimi družile ob preji. Družili so se, ko so drug k drugemu hodili »v svete« – na posvetovanja, kako kaj narediti. »K našmu očet vem, de so kar dost hodil takole po razne informacije, ne – kako bi to naredu, kaj ti mislaš, kaj bi mi svetval, ne. Pa debatiral so, veste – mudil se ni takot nikamər.«⁷⁸

Ob nedeljah so fantje hodili v vas – zbirali so se pri hišah, kjer so živela dekleta, enkrat pri eni, enkrat pri drugi; tudi druga dekleta so prišla.⁷⁹ V Šentvidu je bil ob nedeljah ples, vsakič v kateri od gostilen.⁸⁰ Kar doma so plesali na silvestrski večer ob pričakovanju novega leta.⁸¹ Vedno so plesali na pustni večer, tudi »na sapo, če ni blo muzke. Vrtil se je kar ke v en dan.«⁸² V navadi je bilo, da so se sosedje in sorodniki obiskovali na štefanovo, na novega leta dan, na velikonočni ponedeljek. Na belo nedeljo po veliki noči se je vsa vas zbrala na žegnanju: maši v čast vaškega patrona svetega Nikolaja je sledilo druženje ob hrani in pijači, ki so ju vsak po malem prinesli s seboj. Na veliki šmaren so se navadno odpravili do sosednje vasi ali cerkve.⁸³ Za

---

⁷³ »Bučo trgat: v dveh vrstah se sprimejo in vlečejo narazen. Vsaka vrsta svoje. Padejo ali se vtrga. Pri metju na prosu to delajo.« Ali: »Igrali so se Žakelj šivat. Na podu, ko so proso omeli. Brez muzike in brez petja, kar tako kot kača je šlo okoli. Dva sta držala roke v laft, drug so pa tekli zdolaj. Ta prvi je dal komando: Hop!« Povedal Fidanov Pepe, v Petrušnji vasi, 1. 9. 1950, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 75.

⁷⁴ Povedal Jože Puš (pr Zeman), Grumlof, 7. 9. 1950, zapisal R. Hrovatin, ter. zv. III, št. 35, str. 31.

⁷⁵ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 4. 6. 2009, posnela A. Štefan.

⁷⁶ Povedal Jože Anžlovar (Hrstanov Pepe), v Petrušnji vasi, med 8. 9. in 17. 9. 1950, zapisal R. Hrovatin, ter. zv. IV, št. 36, str. 36.

⁷⁷ Povedal Alojz Vencelj, v Šentvidu pri Stični, 6. 3. 2009, posnela A. Štefan.

⁷⁸ Povedal Alojz Vencelj, v Šentvidu pri Stični, 6. 3. 2009, posnela A. Štefan.

⁷⁹ Povedala Ana Potokarjeva (Firarjeva mat, 81 let), v Velikih Češnjicah, 8. 9. 1950, zapisal R. Hrovatin, ter. zv. IV, št. 36, str. 15.

⁸⁰ Povedala Jožefa Vidmar (Ankolova Pepa, 77 let), v Artiži vasi, (?). 8. 1950, zapisal R. Hrovatin, ter. zv. I, št. 9, str. 28.

⁸¹ Povedala Ana Rus (Kasarepčeva Ančka), v Velikih Češnjicah, 24. 8. 1950, zapisal R. Hrovatin, ter. zv. I, št. 33, str. 51.

⁸² Povedala Jožefa Medved (Anžlovska Pepa, ta gareja), v Češnjicah, 24. 8. 1950, zapisal R. Hrovatin, ter. zv. I, št. 9, str. 45.

⁸³ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 4. 6. 2009, posnela A. Štefan.

novo leto in za svete tri kralje so po hišah še vedno hodili koledniki.⁸⁴ V navadi je bilo, da so se sorodniki in tudi sosedje zbrali na godovanjih: včasih so le govorili, peli, včasih se je tudi zaplesalo. Ples in petje sta neločljivo spremljala ohceti. Pri mrliču se je dobila vsa vas: molili so, peli, se pogovarjali, tudi igre so se šli (npr. rihtarja bit, mesce štet, špeh vagat, luno vleč),⁸⁵ pripovedovali so, proti jutru pa tudi že »kakšno bolj tako« zapeli.⁸⁶

Ko govorimo o druženju, si ga vendarle ne smemo predstavljati preveč idilično. Medvojno in povojno dogajanje je tudi v Petrušnji vasi in okolici bistveno spremenilo odnose med ljudmi. »Pred, še pred vojsko, ne, ko sām jās bla še mlada, je vse drgači se živel tle pr nas. So bli taki družabni ljudje med seboj. K se je pa vojska začela, so bli pa ta bel pa ta rdeč. Se je začel pa odstojanje od enih do drugih. /.../ In tud potle, k je vojska minila, so šli ljudje pa vsak sebi. Veste, smo rekli, de ene sorte tič sa skəp letel. Ta rdeč sa skəp letel, ta bel sa skəp letel. In pol se je tu, kaku bi rekla, mav mešal, pol pa ktir je biv bəl zagrizen, je biv zagrizen, ktir ni biv, je blu pa dobru.«⁸⁷

Vrtljak, ki so si ga naredili Resnikovi otroci. Petrušnja vas, l. 1950.

⁸⁴ Povedal Fidanov Pepe, v Petrušnji vasi, 1. 9. 1950, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 79.

Resnikova Micka je o kolednikih povedala sledeče:

Ob novem letu so po vasi še vedno hodili koledniki – to so bili fantje, stari od 16 do 20 let, ki so peli: »Mi vam voščimo srečno novo leto ...«

Če dobe dost:

»Pr vas ostane sveti duh,
z nami gre pa kozji ruh.«

Če nič ne dobe:

»Z nami gre svet duh,
pr vas ostane pa kozji ruh.«

Zapisal M. Matičetov, v Petrušnji vasi, 31. 8. 1950, v zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 59.

⁸⁵ Informator neznan, zapisal R. Hrovatin, avgust 1950, ter. zv. I, str. 13.

⁸⁶ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 4. 6. 2009, posnela A. Štefan.

⁸⁷ Povedala Marica Klemenčič, v Šentvidu pri Stični, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

Življenje Antona Dremelja - Resnika, dolenskega kmeta

Anton Dremelj - Resnik (v Resnikovi rodbini šesti Anton zapored) se je rodil 18. februarja 1910 v Petrušnji vasi na Dolenskem. Bil je najstarejši izmed štirih otrok, ki so se rodili očetu Antonu (1879–1914) in materi Mariji, roj. Bučar, Budnarjevi iz Petrušne vasi (1883–1929). Imel je sestro Marijo (1911–1944), brata Jožefa (1913–1984) in sestro Terezijo (1914–1962). Ko mu je bilo štiri leta, je bil njegov oče poklican na fronto v Galicijo, kjer je še istega leta umrl. Tako so otroci ostali sami z materjo, dedom Antonom (1853–1934) ter očetovima neporočenima sestrama Marijo (1876–1952) in Frančiško (1890–1950)⁸⁸. Mati je z otroki živela v glavni hiši, ded in teti pa so živeli na preužitku v kajži. Kot je bilo takrat v navadi, so se na preužitek umaknili, ko je kmetijo prevzel novi gospodar.⁸⁹

Resnikova mati je bila skrbna gospodarica: »Vse si je zapisovala, kaj in kako gre pri gospodarstvu, veselje je imela do tega.«⁹⁰ Gospodarila je dovolj dobro, da je otrokom zapustila enako veliko kmetijo, kot jo je prevzela. Pri delu na kmetiji so ji pomagali možev oče (predhodni gospodar), moževi sestri Franca in Micka, njena neporočena sestra Katina in otroci. Kljub težkemu življenju je bila vedra in družabna ženska – kot bi vedrino prevzela od očeta, ki je bil priljubljen vaški šaljivec

⁸⁸ Matičetov je med terensko raziskavo Šentvida in okolice l. 1950 obe Resnikovi teti srečal, še preden je srečal Resnika. Obe sta se izkazali kot plodni informatorki. V zapiskih se ob njunih pripovedih ali pesmih pojavljajo tudi imena Franca in Micka ali Mica.

⁸⁹ Oče našega pravljicarja je kmetijo prevzel l. 1911, torej je bil gospodar samo tri leta. Pred predajo kmetije si je predhodni gospodar, Resnikov ded, zelo natančno izgovoril pogoje, pod katerimi odhaja na preužitek. Natančnost, s katero je izgovoril pravice svoji ženi in potomcem, nam daje slutiti trdost takratnega kmečkega življenja. V njegovih oporoki, ki ni ohranjena v celoti, je zapisano:

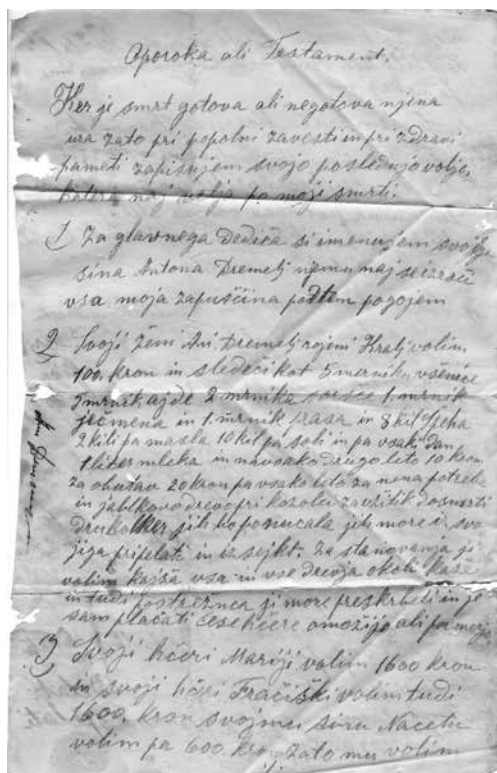
Oporoka ali Testament

Ker je smrt gotova ali negotova njena ura zato pri popolni zavesti in pri zdravi pameti zapisujem svojo poslednjo voljo, katera naj velja po moji smrti.

- 1. Za glavnega dediča si imenujem svojega sina Antona Dremelj njemu naj se izroči vsa moja zapuščina pod tem pogojem*
- 2. Svoji ženi Ani Dremelj rojeni Kralj volim 100 kron in sledeči kot 5 merniku všenice 5 mernik ajde 2 mernika soršce 1 mernik ječmena in 1 mernik prasa in 8 kil špeha 2 kili pa masla 10 kil pa soli in pa vsaki dan 1 liter mleka in na vsako drugo leto 10 kron za obutev 20 kron pa vsako leto za nena potreba in jabolčno drevo pri kozolci za vžitek do smrti. Dru kolker jih bo ponucala jih more iz svojiga pripelati in izsejkat. Za stanovanje ji volim kajža vsa in vse drevje okoli kajže in tudi postrežnica ji more preskrbeti in je sam plačati če se hčere omožijo ali pa merjo.*
- 3. Svoji hčeri Mariji volim 1600 kron in svoji hčeri Frančiški volim tudi 1600 kron svojmu sinu Nacetu volim pa 600 kron. Zato mu volim men ko hčeram ker ta je mene koštal ko je bil v šoli doma mi ni nič pomagal naj ima pa nekej men.*
- 4. Svojem hčeram Mariji in Frančiški in tudi svojem sinu Nacetu volim Kajže in iz vsemi shrambami pri kajži vžitek do smrti in tudi niva pot kajža vsa da steze in vart pri kajži da škovbe in drevja okoli kajža vse to vžitek da smarti.*
- 5. Svojem hčeram Mariji in Frančiški in Nacetu tudi volim gozda ob Lazčku da Kutnajeve doline in pod lasčkam da občinskiga pota vžitek do smarti de imajo listje grabit in dro sjekat za svoja potreba.*
- 6. Svojem hčeram Mariji in Frančiški in sini Nacetu pravica na podu mlattiti tudi jim more pri nivi 2 štanta kozolca postaviti in en cimper postaviti za shramba slame in mrve in more štala in kevder popraviti da boda krava imele svoja. Vžitek tudi pot da poda da nive in druge pota po varti imaja vsi v poraba.*
- 7. More tudi jim niva abdelat z nive in z gozda domov spelati iz svoja žvina.*

Dokument hrani Anton Dremelj, pripovedovalčev sin.

⁹⁰ Rokopisni zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 7, teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 29, str. 71.

Prva stran oporoke Resnikovega deda Antona, s katero je kmetijo prepustil svojemu sinu, Resnikovemu očetu. Napisana v Petrušnji vasi, v začetku 20. stol.

in priložnostni pesnik.⁹¹ V prostem času, kolikor ga je imela, jo je zelo izpolnjevalo petje. Bila je vodilna pevka v cerkvenem pevskem zboru, znala je brati note. Vsako leto, ko je bilo žegnanje na Gradišču, je pevce pogostila z vsem, kar je imela. »Prej smo bli lačni, potem pa spet,« je svojim otrokom vedel povedati Resnik.⁹² Ohranila se

⁹¹ Še leta po njegovi smrti so med ljudmi krožile zgodbe, ki so izpostavljale njegovo dobrovoljnost. Resnikova teta Micka je o starem Budnarju (torej Resnikovem dedu po materini strani) povedala naslednjo pripoved:

Budnar pa sin sta orala na polj. Pa sta žvižgala, pa žvižga nej bla še skoz, sta pa kar naprej po sosedovem travniku orala. Pa pride žena:

»I, kaj pa počneta?«

»I, koga?« je reku. »Žvižga nej bla skuz!«

Je bil foks nar, da ga je vsa vas rada imela.

Zapisal M. Matičetov, v Petrušnji vasi, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 69.

Hrstanov Pepe, tudi sovaščan iz Petrušnje vasi, pa je o starem Budnarju povedal naslednjo anekdoto:

Budnar je biv bolan. Gaspud ga je šov pa obiskat. Pa je reku, de mu je slabu. Gaspud pa prav:

»Le tri sladke besede zgovorite, pa bo bul!«

Un je pa reku:

»Cukr, med pa tržaške fige.«

Zapisal M. Matičetov, v Petrušnji vasi, 30. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 40.

⁹² Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 8. 5. 2009, posnela A. Štefan.

je pesem, ki jo je zložila v spomin na izgubljenega moža,⁹³ Resnik pa omenja še drugo z naslovom Po svetovni vojski, ki naj bi štela celo 12 kitic. Pred smrtjo je mati kmetijo z oporoko prepustila Resniku, hkrati pa – kot je bilo v navadi – izgovorila izplačilo njegovima sestrama in bratu.

Materina odprtost in naklonjenost besednemu ustvarjanju sta gotovo vplivali na Resnikov čustveni, socialni, miselni in govorni razvoj. Zdi pa se, da je vsaj enako močno nanj vplival tudi ded, ki je bil eden najbolj razgledanih ljudi v vasi. Kot Resnikovemu pripovedovalskemu vzorniku se mu bomo podrobneje posvetili kasneje, za zdaj povejmo le, da je desetletja pozorno zapisoval pomembne dogodke iz svojega vsakdana, bral iz bogate domače knjižne zbirke, predvsem pa zelo dobro pripovedoval. S pripovedovanjem in branjem je krepil vnukovo sposobnost poslušanja, zbranosti in izražanja in sooblikoval njegovo kasneje tolikokrat opaženo razgledanost. Domače okolje je Resnika »šolalo« bistveno bolj kot štiriletna ljudska šola v Šentvidu.

Ko je bilo Resniku osemnajst let, je izgubil mater. Ker za tiste čase še ni bil polnoleten, je kmetijo kot skrbnik najprej prevzel njegov stric, Resnik jo je dobil šele po dopolnjenem enaindvajsetem letu. Leta 1931 je za devet mesecev odšel na služenje obveznega vojaškega roka, ki ga je preživljal nekje na Celjskem. Zapis v njegovi

---

⁹⁴ *Minil je čas*

*Ko sem mlada bila
v cvetju svojih let
vesela sem živela
da raj je bil na svet.*

*Svoje mlade leta
ki sem jih prejela
vse boga darovane
veselja in radosti raj.*

*Zdaj pa je mladosti raj
moj je že potekel,
že sem mlada mamica
v križih zakopana.*

*Imela sem tudi jast moža
ljubega in blagega srca
me je moral zapustiti
in za dom se šel boriti.*

*Milo je on solze točil
ko se od doma je podal,
ko je od mene in otročičev
zadnjikrat slovo jemal.*

*Zdaj pa tam v galski zemlji
dragi moj trohni,
njega duša pa pri Bogu
večno naj se veseli.*

*Ljubi moji otročiči
imajo dedka starega
jim povesti pripoveduje
vsak večer za kratek čas.*

Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 30. 11. 1950, zapisal Milko Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 7, teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 29, str. 71–72.

vojaški knjižici⁹⁴ je zanimiv tako zaradi podatkov o Resnikovih fizičnih lastnostih in statusu kot zaradi vpogleda v položaj slovenščine v tistem času. Iz vojske se je v Petrušnjo vas vrnil v začetku leta 1932.

Resnik med služenjem obveznega vojaškega roka l. 1931 – portret iz vojaške knjižice.

⁹⁴ Rubrike v knjižici so natisnjene v cirilici in latinici, podatki o vojaku Resniku so izpisani v cirilici, in sicer:
Ime i prezime: Dremelj A. Anton
Selo: Petrušnja
Vojni okrug: Celjski
Oči: smeđe (rjave)
Kosa: smeđa
Brada: brije
Brki: brije
Nos: pravilan
Razvijenost: srednja
Govori: slovenski
Osobni znaci: nema
Broj obuče: 4
Broj odela: 4
Rodjen: 19. 2. 1910
Upisat v stalni kadar: 22. 4. 1931
Ispisat iz stalnog kadra: 22. 1. 1932
Rok službe u kadru: 9 meseci
Poslednji čin u vojsci: redov (vojak)
Je li pismen: osnovna škola
Je li oženjen: nije
Obim (obseg pasu) i visina: 82/159
Zanimanje: zemljodelac
Neposredna godišnja poreza (letni davek): 21.60 din
Veroispovest i mater. jezik: rimo.-kat. jugoslovenski
(slovenske prevode v oklepajih dodala A. Š.)

Leta 1933 se je oženil s tri leta starejšo Ano Mahkovec iz zaselka Reka – Gozd v Prežganjski fari. Imela sta sedem otrok: sinovi Anton (r. 1935), Pavel (1937–1976), Peter (1939–1966), Karel (1942–1995) in Alojz (1947–1987) so preživeli, hčeri sta umrli takoj po rojstvu. O Resnikovi družini je ena od znank pokojne Résnice povedala: »... ker kakšna družina je zaprta, nač se ne ukvarjajo z nobenim, dočim so ti, ta je bla pa tako, kako bi rekla, svetska, med ljudmi, ne, de bi mel znanje, poznanje in vse tu.«⁹⁵

Resnik je bil – tako kot njegovi predniki – vse življenje kmet. V letih pred drugo svetovno vojno je prodal nekaj zemlje, da je izplačal sestri. Njegova kmetija je bila trdna, vendar ne med najmočnejšimi v vasi. Resnikov sin Anton se spominja: »Živeli smo bolj borno. Kruh je spal. Zakaj? Ker je mama spekla sedem, osem hlebcev in to je blo za ves teden. Nas je blo sedem, pa še dve teti, pa še ena. /.../ Ker je blo žita premalo, so v kruh tud fižol mešali, pa krompir, da ga je blo več. Potem se ga je tudi manj pojedlo, ker ni bil tako dober.«⁹⁶

Resnik s sinom Antonom in psom na domačem dvorišču, l. 1942. Levo v ozadju kašča, v sredini v ozadju klet.

⁹⁵ Povedala Marica Klemenčič, v Šentvidu pri Stični, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

⁹⁶ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 12. 7. 1999, posnela A. Štefan.

Hiša,⁹⁷ ki jo je Resnik podedoval, je nad vrati nosila letnico 1697⁹⁸ in je bila precej preprosto grajena. Skozi vhodna vrata si stopil v vežo, ki se je nadaljevala v črno kuhinjo – skupaj sta sestavljali sredinski del hiše. Na desno se je šlo v osrednji prostor ali »hišo«, na levo v štibele⁹⁹ in shrambo. V »hiši« so imeli mizo s klopjo, peč, posteljo za starše, omaro, in ko je bil pri hiši dojenček, tudi zibko. Drugi otroci so spali v štibelcu ali na peči – kot je bilo v tistih časih pogosto, niso imeli vsak svoje postelje. Pod štibelcem je bila manjša klet. Ko so poslopje l. 1948 popravili in preuredili, so vežo zmanjšali, črno kuhinjo pa povečali in preuredili z zidanim štedilnikom in prostorom za jedilno mizo. Tram z napisom 1697 so odstranili, saj so vhodna vrata prestavili na drugo stran. Iz veže so na podstrešje speljali strme stopnice, vendar podstrešja nikoli niso uporabljali v bivalne namene. Stranišče je ostalo na

Resnikova družina ob domači hiši, l. 1950.

⁹⁷ Vilko Novak je v zapiskih s terena 1950 v zvezek št. 7 pod rubriko Stavbarstvo o Resnikovi domačiji zapisal: »Predlanskim popravil, prej skoncema bila vrata, odstranil tram z napisom 1697, vzporedno stala s podom, ima svoj maln na motor.

Ograjen vrtec: flanšček. Kašča in drvarnica, zidano posebej, hlevi, posebej, zid, delavnica in šupa. Ānfakar. Živa ograja, zapuščen uljnak, med na peči stekel. Pov.: Dremelj Anton, 1910, pri Resnik, št. 22.«

V istem zvezku tudi:

»Gospodarsko poslopje. Ob cesti. Pritličje kamnito 1879 zidano, prvi prostor od ceste, mlin na motor, stopnice (lesene) na pod, štala, lupa, zaihkamra.

Nadstropje leseno 1940.

Pred podom gank, pod.

Nad lupo snica, nad podom:

2) ta mal oder (po hribih vice, svisli)

1) ta velk oder

plevnik – za stražo

gnojišče – dgor (dvor)

Tloris št. 22!

Pov.: Dremelj Anton, 1910, pr Resnik, št. 22.«

⁹⁸ V terenskih zapiskih Rože Strojjan (Strojjan, teren 5, zvezek 22, str. 3, leto 1950), beremo pod rubriko Zgodovinska zavest naslednji zapis Resnikovih besed: »Pred približno (1000?) leti bila ta hiša farovski grunt. Neki župnik dal ta grunt svojemu hlapcu. Pred 200 leti se pisali Puchar. Iz Ljubljane se priženil sem Luka Dremelj (200 leti). Od takrat se ime ni spremenilo. Hiša nosil letnico 1697. Tega leta pogorela. Preje bila lesena.

V bivši Jugoslaviji odprodal gospodar nekaj zemlje, da je poplačal sestri.«

⁹⁹ Manjša soba.

Resnikova hiša s štirno v ospredju.

dvorišču ob kašči in svinjaku. Pred hišo je bila štirna iz leta 1925, v katero se je zbirala kapnica. Iz štirne so zajemali vodo za pitje, kuhanje in napajanje živine, prali pa so še vedno pri potoku. Hiše se je držal čisto ozek, slab meter širok vrtiček – flanšček, v katerem so rasle zelenjavne sadike, solata in skromne cvetlice. Preostalo zelenjavo so gojili v zelniku na njivi.

Ob hiši je ob cesti stalo gospodarsko poslopje. Njegov spodnji del je bil kamnit, sezidan l. 1879, leseno nadstropje pa so postavili l. 1940, potem ko je predhodni samostojni pod pogorel. Spodnji del so sestavljali klet, ki jo je Resnik uporabljal tudi kot delavnico, hlev in lupa (prostor za steljo – listje in praprot). Na zgornji del gospodarskega poslopja, pod, so vodile stopnice, ki so se nadaljevale v gank. Pod so delili na mali pod, ki je bil nižji, in veliki pod, ki je bil višji, nad njima pa sta bila veliki in mali oder. Veliki oder je bil dovolj visok, da se je na njem lahko mlatilo s cepcem, drugod so shranjevali seno in deteljo, v snici so shranjevali slamo, v plevniku pleve. Pod stopnicami so v cajhkamri shranjevali orodje, voz so spravljali pod streho pri hlevu. Ob hlevu je bilo gnojišče ali dgor. Ob njem so stali zajčniki. Vilko Novak je v svoje zapiske zabeležil, da so Resnikov pod skicirali kot primer velikega poda v Petrušni vasi,¹⁰⁰ torej je bil za tiste čase kar ugledno poslopje.

Žito so Resnikovi shranjevali v manjšo zidano kaščo, ob kateri sta bila tudi drvarnica in svinjak. Nad kaščo je bila soba, v kateri je do odhoda s kmetije spal Resnikov brat Jože. Poslopje, ki je bilo prvotno klet in pod, so po požaru leta 1940 samo pokrili, da je imela klet streho. Za kletjo je stal manjši kozolec. V smeri proti travniku je stal čebelnjak, ki je bil l. 1950 že zapuščen. H kmetiji je spadala tudi kajža za preužitek z malo vrta, drvarnico in manjšim kozolcem.

Resnikovi so imeli približno 5 ha obdelovalnih površin (njiv, travnikov, pašnikov) in 10 ha gozda. Sejali so pšenico, rž, ječmen, ajdo, proso, repo, korenje in koruzo, sadili fižol, krompir in buče za prašiče. Deteljo so sejali za krmo in za seme, ki so ga potem prodajali. Tudi lan za platno so pridelovali doma: imeli so celo eno od redkih petruških sušilnih jam zanj. Doma so ga trli in predli, tkali pa drugje. Pridelki so bili času primerno skromni, glede krompirja npr. izvemo: »Če je Resnikova familija

¹⁰⁰ Iz poročila, ki ga je o delu na terenu 5 (Šentvid 1950) v okviru ekipe Etnografskega muzeja napisal Vilko Novak.

pridelala za en koš krompirja – to je bil že dober pridelek. En gnojni koš. Tisti, v katerem so gnoj vozil na njivo.«¹⁰¹ Po drugi svetovni vojni so žito začeli mlatiti s preprosto strojno mlatilnico, ki so jim jo pomagali narediti nemški vojni ujetniki iz Šentvida. V gozd so hodili po drva, les za gradnjo, listje in praprot. Praprot so želi, listje grabili ali – kjer je bilo kamenja veliko – celo pometali. V hlevu so imeli po dve kravi, dva vola, tele in konja, v svinjaku po dva prašiča. Navadno so enega vola redili za vprego, drugega za prodajo. Tudi teleta so prodajali. Živino so od pomladi do jeseni pasli, tudi po gozdu, ker so imeli le en pašnik. Pozimi so jo krmili s senom, deteljo, slamo, koruznico, krompirjevko, listi repe in pese, plevami, ki so jih zamešali med naribano repo. »Kravi ne smeš dat samo sena, moraš dat tud slamo. Če ne bo zelen mlek,« se je iz skromnosti svojega časa šalil Resnik. Krave so imeli za mleko; doma jih niso klali, ampak so jih, ko so se postarale, prodali mesarju. Maslo, skuto in sir so delali le občasno. Za meso so redili prašiče in zajce, kokoši predvsem za jajca. Jajca so tudi prodajali, da so potem lahko kupovali sol in sladkor. Meso se je jedlo le ob nedeljah, med tednom ne. »Špeh« so na kruh dobili le za večje praznike: »In kaj mi je takrat rekel oče? Pošlušej, je rekel, dej ga na špaga, pa ga pojej, pa ga pol gor pa dol vlač, de bo kruh šu raj dol, k špeha več ne bo.«¹⁰²

Ob hiši je rasla trta šmarnica, imeli so jablane, hruške drobnice in tepke, slive in orehe, pa še češnjo, ki ni skoraj nikoli rodila.

V času, ko je na kmetiji gospodaril Resnik, hlapcev in dekel niso več vabili k sebi, saj je bilo za delo dovolj domačih ljudi: zanj so poprijeli Resnik in njegova žena, otroci, Resnikove tete in brat Jože, nekaj časa pa tudi neporočena sestra Mina. Po potrebi so pomagali sosedje in znanci.

Iz povedanega je razvidno, da je glavnino Resnikovega življenja predstavljalo delo na polju, v hlevu in v gozdu, vzdrževanje hiše, drugih poslopij in orodja ter izdelovanje tega, kar je bilo za delo na kmetiji potrebno. Resnik je npr. znal plesti koše in košare, narediti leseno kad ali sod, gnojni koš, grablje, lesene vile, kosišče in ročaje za orodje, kolo, pa tudi celoten voz z izjemo kovaških del.¹⁰³ Tudi motorni sadni mlin si je naredil sam, imel ga je med prvimi v vasi. Ob uporabnih predmetih je včasih izdelal tudi kakšnega samo za veselje, npr. lesenega ptiča, podobnega grlici ali golobu, ki je lahko razprl peruti.¹⁰⁴ Tesal je v delavnici ob hlevu, pozimi, ko je zmrzovalo, pa v hiši.

Pred drugo svetovno vojno je moral kot rezervist starojugoslovanske vojske za devet mesecev v Škofjo Loko – bil je bolničar v planinski pešadiji. Da so si možje med služenjem vojske čas med drugim krajšali s pripovedovanjem, priča Resnikovo priporočilo Matičetovemu, naj obišče nekega Kragelj Franca, ki »zna strašno dosti

¹⁰¹ Povedal Alojz Vencelj, v Šentvidu pri Stični, 6. 3. 2009, posnela A. Štefan.

¹⁰² Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 3. 6. 2009, posnela A. Štefan.

¹⁰³ Povedal Anton Dremelj - Resnik Borisu Orlu: ohranjeno v zapiskih s terena Šentvid pri Stični 1950, Boris Orel, teren 5, zvezek 1, str. 11.

¹⁰⁴ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 12. 7. 1999, posnela A. Štefan.

črvivih za smeh. Ima mlin in žago malo ven iz Šentruperta. V Škofji Loki pod šotorom, za dol past pravil, govori špasno, da se že pri tem moraš smejat.«¹⁰⁵ Pri vojakih je Resnik v celoti prepisal knjižico Sanje Marije device, ki jo je eden od njegovih sovojakov bral in ves čas nosil pri sebi v veri, da ga potem kroglja ne zadene, ne zlata ne srebrna ne svinčena. Matičetovemu se je pohvalil z njo, češ da je »toliko dal na to, da je prepisal. Saj ni škodilo!«¹⁰⁶

L. 1943 je bil vpoklican k partizanom – z večjo skupino dolenskih mož naj bi odšel na Primorsko, vendar so jih že pri Grosupljem napadli Nemci in jih razpodeli. Resnik se je z ranjeno nogo po enem tednu privlekel domov. Potem se je osemnajst mesecev skrival, saj ni hotel k nikomur: ne k partizanom ne k domobrancem ne k Nemcem. »Tudi v gnoju je bil zakopan pozimi.«¹⁰⁷ Na domačem podu je ostalo nekaj pesmic, ki jih je med skrivanjem zložil in s svinčnikom zapisal na tramove.¹⁰⁸

1944

Pordrav.

Naj lepša hvala za svetniške knjige
in zgodovinke, ni sem bil še nikoli
toliko poducen iz življenji svetnikov
kakor zdaj.
Pa saj sem tudi jaz svoje vrste Puščavnik
ki ljubim lesamota in tako da me še
sonce ne ožije.
Da naprij te pa posim knjige povesti
ako te je volja mi jih dostavi.

Naj lepši Pordrav!!

*Pismo, ki ga je Resnik napisal med skrivanjem l. 1944 in v katerem
prosi za knjige, ki bi jih lahko bral.*

¹⁰⁵ Omenil ga je dvakrat, v časovnem razmaku petih let: zapis v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11, teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 46, str. 105, in zapis v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45), str. 25.

¹⁰⁶ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 23. 10. 1951, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45), str. 15.

¹⁰⁷ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 20. 8. 2008, posnela A. Štefan.

¹⁰⁸ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 4. 6. 2009, posnela A. Štefan.

Po vojni se s politiko ni želel ukvarjati, tudi otrokom je svetoval, naj se raje držijo stran od nje. Čisto ubežati pa ji vendarle ni mogel: zaradi utaje krompirja je bil v času obvezne oddaje pridelka zaprt v zaporu v Škofji Loki.¹⁰⁹ V kakšnem položaju se je kot kmet znašel v povojnem času, nam sočno naslika naslednja anekdota:

»Je bla takrat po vojni, je bla obvezna oddaja, pa je bil tle v vasi en glavni, Čavən sa mu rekli. No, in je bla obvezna oddaja, Resniku je mende pa krava poginla. Je reku: ‘A veš,’ je reku, ‘a veš, kaj bomo mi iz saboterjem delali,’ je reku, ‘k ne spoštujejo naših zakonu?’

Je pa reku Resnik: ‘Səm ti paviedov, de se je Liska poslovala iz tega sveta, pa mə nej vimena zapustila,’ je reku, ne. K pač ni mogu mleka dajat, če mu je krava poginla. ‘Veš,’ m je reku, ‘Čavən, moj oče je bil bəl pametən kə midva obedva. Mi je zmiram reku: Spoštuj vsaka oblast, kr je od Boga, pa če je glih s hudičem, ne.’

Taku de mu je pol vse paviedov: kakšən si in de se te pač mormo bat, k si oblast, ne. Tak je bil, bi reku, takih, prov takih besed globokih je bil.«¹¹⁰

Zanimivo je, da se ga ljudje, ki so ga poznali, spominjajo na različne načine. Nekateri poudarjajo njegovo humornost, nekateri njegovo resnost, preišljenost, razgledanost, nekateri njegovo toplino, celo milino. Poglejmo nekaj njihovih izjav.

»Z njim se jəs nisəm mogu resno pogovarjat. Midva, sej sva se pogovarjala, vse skupej, ampak je prec nekama zapelov, mimgrede te je nejkej našponov, de si pol čez dan mislu: oče me je spət nejkej nahecov.«¹¹¹

»Jəs se ga spomnem, Resnika. To je bil resən človk, veste. Resnik, pa je bu resən človk. Ni bil tu človk, de bi bil razigran pa ne vem kašən živ, ampak taku iz resnosti, kar je reku – sej je žihr tud pravljice prpovdvov – si mu verjev, de je tu rejs blu. Taku je znav tist njegov značaj, k ga je mu, pokazat. Taku je bil resən človk.«¹¹²

»Ja, jəs səm ga poznala. Tak, po postavi tak majhən človk, živahən in vse taku. /.../ Je veljal za brihtnega, pripovednik so mu rekli.«¹¹³

»Je pa bil Resnik razgledan. Je vsaka reč vedu. Si ga lahku tud kej vprašov. /.../ On je zmerej izredno nekej vejdu, zmerej nekej kunštnega, pr vsak reč je nekej vedu.«¹¹⁴

»Navit je bil. Velik knjig je prebral. Pa ta tretji je mu radio v vas.«¹¹⁵

»Ni bil prov visok, pa bəl črn, črne polti, to je bil navadən kmečki človek. A miren, ni bil tako klepetav. Ni se tako spuščav, recimo, kar tako kot eni, de govorijo kar brez pomena. Ne, ne, ni bil. On je bil kar pametən možak.«¹¹⁶

»Je bil ena dobričina, ja, men se je zdel dobričina. Tak, nevpadljiv, bi rekla, da

¹⁰⁹ Tu je spoznal pripovedovalca Lojzeta Adamleta - Pirovca, ki ga je že na enem prvih obiskov priporočil Matičetovemu in ki ga je Matičetov potem večkrat obiskal.

¹¹⁰ Povedal Andrej Vencelj - Aljažev, v Petrušnji vasi, 21. 4. 2009, posnela A. Štefan.

¹¹¹ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 12. 7. 1999, posnela A. Štefan.

¹¹² Povedal Andrej Linec, v Šentvidu pri Stični, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

¹¹³ Povedala Marica Klemenčič, v Šentvidu pri Stični, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

¹¹⁴ Povedala Marija Vencelj - Aljažka, v Šentvidu pri Stični, 6. 3. 2009, posnela A. Štefan.

¹¹⁵ Povedal Anton Vencelj, v Šentvidu pri Stični, 6. 3. 2009, posnela A. Štefan.

¹¹⁶ Povedala Dragica Kastelic, v Šentvidu pri Stični, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

se ne bi nikol hotu on nekomu zamert. Znal je vsako stvar kar tak lepo, na lep način povedat. Topu, prijeten, mil se mi je zdel, meni kot otroku. /.../ Ni bil vedno nasmejan, ampak drgač – jæs se ga nisøm bala.«¹¹⁷

»On je bil zmerej za hece. Vem, de je bil dobre volje vedno in vedno je kakšno reku tako hecno.«¹¹⁸

»Če bi hudič pršu, se on ne bi ustrašu. Ker je vse sorte skoz dal ...«¹¹⁹

»On, ne, on je bil tak modr človk, veste. /.../ On je znal vse v eni prisprodbi povedat. To je on vse lepo znal zapakirat, v tak nobøl paket. De s mogu en cajt gruntat, kaj ti je povedal. /.../ Je bil res en tak, najbøl svojstven človk v Petrušnji vasi.«

»On je bil tak bøl humoræn, ampak drgač pa precej bister. (...) Ja, ja, je rad kæsnega kej nahecov. Ja, tu je pa bil zelo. Kašna šala bøl na kratka, kæsnega kej nalagat se mu al karkoli, tu je bil zelo tak. Tud razne take kratke pesømce: Potokarjev Miha je kuzlo zaklov, / pa je Višnjanom koline poslov, / Višnjanje, Višnjanje, glodajte kosti, / Potokarjev Miha vas s kuzlo redi¹²⁰ – takele stvari, tulele se slučajno spomnem, kakšna taka stvar, kakšne take verze je hitr – zdej od kod, al je to od nekoga družga slišov ... Ja, ja, to je kar mimgrede kej tacga povedov.«¹²¹

Predstavo o drugem vedno krojimo po lastni meri, skladno s svojim načinom doživljanja sveta in soljudi; vendar raznolikost navedenih vtisov gotovo kaže tudi Resnikovo sposobnost začititi sogovornika in se mu v komunikaciji približati na njemu primeren način. Vsekakor iz zgornjih izjav izstopajo modrost, razgledanost, humornost in besedna spretnost – lastnosti, ki so pripovedovalcu v bistveno pomoč.

Naj – da bo slika pestrejša – o Resniku natresemo še nekaj zanimivosti, ki s pripovedovanjem sicer niso povezane, so pa povedne. Rad je telovadil: kot član lokalnega športnega društva se je posebno zagnano vrtel na bradlji. Celo pred hišo si jo je postavil: »Kole zabil, pa čez, pa je blo vse skupej. In pri petinštiridesetih letih se je še gor popel pa se vrtel okol.«¹²² Ker je bil majhen in močan, je bil na bradlji opazno spretnjši od drugih. Vsaj tu je svojo majhnost lahko obrnil sebi v prid, sicer pa si je – kot omeni večkrat – vedno želel, da bi bil večji. O sebi je znal povedati: »Jaz stopim dvakrat v isti kurji drek, moram dva koraka naredit, ko drugi naredijo enega.«¹²³ Med prvimi v vasi si je kupil kolo, tudi za radio se je odločil, ko je bil ta v Petrušnji vasi še redkost. Klasične glasbe, ki so jo predvajali po radiu, ni maral in se je večkrat pritoževal nad njo: »Če b ga gad piču, prec ko se je rodil, tistga, k s je zmislju opero, b nobene škode na blo. Bom pisal, da pridem na soje stroške v Lublana in znosøm tiste

¹¹⁷ Povedala Majda Verbič, v Šentvidu pri Stični, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

¹¹⁸ Povedala Marija Ivanjko, v Šentvidu pri Stični, 6. 3. 2009, posnela A. Štefan.

¹¹⁹ Povedal Milko Matičetov, v Ljubljani, 3. 7. 2002, posnela A. Štefan.

¹²⁰ Pesmica izvira iz izročila: podobno različico je Matičetovemu 1. 9. 1950 povedala Resnikova teta Micka; zapisana je v zvezu z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 2.

¹²¹ Povedal Andrej Vencelj - Aljažev, v Petrušnji vasi, 21. 4. 2009, posnela A. Štefan.

¹²² Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, na Culki, 6. 3. 2009, posnela A. Štefan.

¹²³ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 12. 7. 1999, posnela A. Štefan.

azglušene stare klanete na odpad. Jæs tako muzko vsaki dan napravim, če s cirkularko ropotam – pa nej treba neč plačvat!«¹²⁴ Sam je raje zaigral na orglice: »Je reku: Če mi boš tole pomagal, ti bom pa eno zaigral.«¹²⁵

Prešanje jabolk pred Resnikovo kletjo, v Petrušnji vasi, l. 1950. Na vozu in ob njem so domači in sosedovi otroci, v ozadju Resnik, ob njem Fanči Šarf med zapisovanjem, ob mlinu Kutnarjeva Pepa, za kadjo Resnikova žena Ana. Voz, košare, škař, kad in mlin, ki jih vidimo na sliki, je izdelal Resnik sam.

Leta 1958 je zbolel za rakom, leta 1959 je že neozdravljivo bolan odšel na operacijo v klinično bolnišnico v Ljubljani. Milko Matičetov je zapisal, da »bolnik sam najbrž slutí, da njegova bolezen ni kar tako, vendar mu njegova srečna narava ne dovoli, da bi se vdajal črnim mislim, da bi grebel po svojih skrbeh ali celo tožil. Rajši se smeje in šali – tudi na račun lastne nemoči.«¹²⁶ Po operaciji se je vrnil domov. Njegovi sokrajani se še zdaj spominjajo pripomb, ki jih je v zvezi s svojim klavnim zdravstvenim stanjem stresal po prihodu iz bolnišnice: »On je bil pol operiran na črevesju in so mu vrečka dal, ne. In je reku, k je pršu domov, je reku: Cel živleje sam si želu, je reku, de bi bil mal večji, je reku, pa me je Buh samu delnu uslišov. M je samu ræt viši namontirov. (smeh) In pol, k je tud že bolečine hude mu pa tu, je reku: Pravjo, katierga ma Buh rad, tæga tjape, je reku. Ampæk jæs b raj vidu, de b me mal mæn rad mu. Še zmieram je tu nekaku s humorjem prenašov.«¹²⁷

Resnik si je želel, da bi takrat, ko se bo za »ta starega« umaknil na preužitok, napisal

¹²⁴ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 30. 12. 1956, zapisal M. Matičetov, zvezek Resnik 12, naveden v opombi 13, str. 62–63.

¹²⁵ Povedal Alojz Vencelj, v Šentvidu pri Stični, 6. 3. 2009, posnela A. Štefan.

¹²⁶ M. Matičetov: Pri Resniku iz Petrušne vasi, Pionir, 19, 1963/64, str. 43.

¹²⁷ Povedal Andrej Vencelj - Aljažev, v Petrušnji vasi, 21. 4. 2009, posnela A. Štefan.

svojo domačo kroniko,¹²⁸ pa ga je smrt prehitela. Že bolan je leta 1959 v dedov popis prednikov dodal svojo družino in zapisal: »Naj osma generacija ta knjižica upošteva in naj se v njo vpiše.« Umrl je komaj petdesetleten, 19. septembra 1960. »Takrat, k je bil pogreb, je bla cela šola na pogrebu. Zarad tega, k je bil pripovednik,«¹²⁹ se spominja Andrej Klemenčič, ki Resnika samega nikoli ni poznal.

VI Gospodar			VIII v. Petušinji vasi Šentvid pri Stični Gospodar		
rojba	smrt	gospodar	rojba	prisuhi	gospodar
1877	Anton Dremelj	1911. 1901	1910	Anton Dremelj	1933 1960
	žena			žena	
1888	Marija Benčan	" 1923	1904	Ana Mahkover	"
	Otroci	smrt		Otroci	smrt
1910	Anton	1960	1935	Anton	1976
1911	Marija	1934	1934	Barcl	1966 2.2.
1913	Jože	1942	1937	Peter	25.III.1995
1914	Srežija	1962	1942	Karel	1987
			1947	Alojz	
<p>Spis iz rodu Dremelj Resnik je do današnje leta 1959 + 1956 je razlika 203 leta naj osma generacija ta knjižica upošteva in naj se njo vpiše</p>			<p>Dremelj Anton (Resnik) v Petušinji vasi št. 19 maj št. 22 Šentvid pri Stični Dolenjska.</p>		

Resnikov zapis v dedovem posestnem zapisniku Resnikove rodbine.

¹²⁸ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 12. 7. 1999, posnela A. Štefan.

¹²⁹ Povedal Andrej Klemenčič, v Šentvidu pri Stični, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

Anton Dremelj – Resnik, pripovedovalec

O tem, da je bil Resnik mojster govornje besede, pričajo tako izjave njegovih sovaščanov kot njegove pripovedi. Zanimivo pa je, da v času, ko ga je Matičetov našel, ni bil edini izjemen pripovedovalec v Petrušnji vasi. Veliko vsakovrstnih pripovedi sta znali tudi njegovi teti Micka in Francka, zadnja še posebej. »Resnikova Francka v Petrušnji vasi, 60 let, ve vse sorte storije. Tako živo povej, kukr da bi glih pred očmi stalo pa da bi blo za verjet. Ko so imeli kje ličkanje ali kaj takega, so šli prej h Resnikovi Franci, da jih je naučila kakšno storijo, de so imeli kaj povedat zvečer. Ona sama ni hodila okoli, le tako doma pravila. Zelo dober spomin ima, zelo živo pove, da vidiš pred sabo. V šoli je bila prva učenka zmeraj!«¹³⁰ je od kmetice iz sosednje vasi izvedel Milko Matičetov. A teta Francka je živela precej zaprto.¹³¹ Ko jo je Matičetov poiskal, je kot pripovedovalko predse raje potisnila starejšo sestro Micko, sama je dodala le dve kratki povedki, eno pesem in pripoved o stiškem opatu in cesarju, ki je očitno spadala v železni repertoar Resnikove družine.¹³² Resnik pa je govoril rad, ni se izmikal, pripravljen je bil pripovedovati po več ur skupaj, zvečer, ponoči in tudi čez dan. Tako so od dveh pripovedovalcev, ki sta pila iz istega vira, ostale le pripovedi tistega, ki je bil priljudnejši. Kljub temu, da so se ohranile le Resnikove pripovedi, pa dostopni podatki jasno kažejo na mojstrsko družinsko pripovedovalsko tradicijo. Vsi, tako Resnik kot njegovi teti Francka in Micka, so se večino svojih pripovedi naučili od Resnikovega deda oz. Franckinega in Mickinega očeta. Ob čudežni pravljici Ad zlate ribce pa Resnik pove, da jo je dedu povedala »stara mati njegova, Mrazova iz Sel«,¹³³ in s tem potrdi prehajanje iste zgodbe čez pet generacij iste rodbine. O Mrazovi stari materi ne vemo ničesar, o njenem vnuku in Resnikovem dedu pa se je našlo dovolj podatkov, da ga lahko okvirno predstavimo.

Resnikov stari oče, tudi Anton Dremelj, se je rodil l. 1853. Po Resnikovih besedah je bil eden prvih pismenih ljudi v vasi. Pisati se je naučil ob nedeljah pri župniku v šentviškem farovžu.¹³⁴ Kot posebno bistrega »so ga hoteli dati v šolo, da bi bil za gospoda, a mati ni hotela, ker je bil edini sin.«¹³⁵ Tako je ostal na kmetiji, ki jo je kot

¹³⁰ Povedala Franca Hrstanova, Veliki kal, 31. 8. 1950, zapisal M. Matičetov, v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 57.

¹³¹ »Franca je bla bal taka, mi smo se je otroci zmirom bal. Resna. Če smo mi bli zravn, ni hotla nač kej dost govort. Če so bli pa sami ta stari, pol je pa že kakšno neumnost povedala. Je pa znala enga družga naprej v ogenj porint.« Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 4. 6. 2009, posnela A. Štefan.

»Se jah spomnem, ja, krava sa zmiram, k se je mrak nariedu, pa sa ja na paša gnale, k ni blu vječ muh. Tu sa ble tete od Resnika ta starga. Men se zdi, de so ble take, ne vem, kukr se jih mi kot otroc spominamo, nejsjo ble nač kej dost, de bi kaj porajtale, de bi kdo kaj okol noh hodu. So ble kar bal take zadržane. Men so se zdele kar take bal zagrenjene, osamljene.« Povedal Andrej Vencelj - Aljažev, v Petrušnji vasi, 21. 4. 2009, posnela A. Štefan.

¹³² Matičetovemu sta jo povedali obe Resnikovi teti, Franca in Micka, in kasneje tudi Resnik sam, vsi pa so se jo naučili od Resnikovega deda.

¹³³ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 29. 12. 1956, zapisal M. Matičetov, v zvezku Resnik 12, str. 15.

¹³⁴ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 12. 7. 1999, posnela A. Štefan.

¹³⁵ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 29. 12. 1956, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46), str. 106.

Ded Anton Dremelj (1853–1934), Resnikov pripovedovalski vzornik.

triindvajsetleten mladenič prevzel štiri leta po očetovi smrti. Vse življenje je bil kmet, a hkrati o njem izvemo, da je »imel stare knjige,«¹³⁶ in da je »vsa vas hodila sem, on je pa bral na glas.«¹³⁷ V njegovi zapuščini je še danes več kot dvesto knjig, precej tudi starejših od njega samega. Veliko jih je nabožne vsebine (molitveniki, življenja svetnikov, zgodbe iz Svetega pisma, opisi Kristusovega življenja itd.), a tudi veliko

¹³⁶ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 9. 12. 1951, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46), str. 103.

¹³⁷ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 29. 12. 1956, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46), str. 106.

leposlovja (predvsem večerniškega, pa tudi takega iz drugih virov, npr. Ciglerjeva Sreča v nesreči iz leta 1836) ter poljudnostrokovnih knjig s področja poljedelstva, živinoreje, medicine, prava, gospodinjstva, geografije ipd. (večinoma izdaje Mohorjeve družbe). »Je zmeram on razne knjige prebiral pa zapiske delal,«¹³⁸ pravi njegov pravnuk. Res lahko v koledarjih Mohorjeve družbe najdemo številne drobne zapise o dogodkih, ki so mu bili pomembni. Preberemo lahko, kdaj se je oženil, kdaj so nesli h krstu, kdaj je on sam šel za botra, kdaj je pokopal otroka, kdaj je doletela smrt koga v širši družini ali soseščini, kdaj so dobili novega kaplana ali zdravnika, kdaj je plačal gospodu župniku za Mohorjevo družbo, kako se je l. 1894 po dolenski železnici pripeljal prvi vlak, kdaj je umrl papež. V poseben zvezčič si je zapisoval, koliko je komu dolžan in koliko je komu posodil. L. 1886 se je odločil, da po vrsti zapiše vse predhodne gospodarje svoje kmetije iz rodbine Dremelj (pred tem je bila kmetija v drugi lasti) in je za štiri predhodne rodove (od l. 1731 naprej) zapisal letnice rojstva in smrti gospodarja, njegove žene in otrok ter letnico prevzema kmetije. Zapisi niso klasičen rodovnik, saj je njihova rdeča nit lastništvo kmetije, kažejo pa na trdno kmečko rodbino, na dedovo zanimanje za preteklost in željo po ohranjanju korenin v zavesti prihodnjih rodov. Zapisoval je tudi to, kar je razmišljal ali opazil pri delu. »K je na njivi oral, k se je nekej spomnil, šlak šlak – pa je zapisal. Pa vse skupaj je imel shranjeno doma. Ko je pa umrl, so pa hčerke vse skupaj popokale, pa na njivo, pa zažgale.«¹³⁹ »In pride župnik, prav: Pa zakaj ste tu zažgal, vi bi meni povedali, bi pršu iskat, to je čudovite stvari mu.«¹⁴⁰

Resnikov ded je kot hišni gospodar živel 35 let. V tem času je dobil šest otrok, od katerih sta mu dva umrla že v otroštvu, sin Ignacij, ki ga je edinega šolal, je kot poveljnik ladje umrl l. 1911, sin Anton, ki se je l. 1911 poročil in prevzel kmetijo, pa tri leta zatem. Tako je ded Anton do svoje smrti živel v kajži za preužitek z neporočenima hčerkama Micko in Francko. Umrl je l. 1934.

Ohranjeni podatki kažejo, da je bil Resnikov ded izjemen pripovedovalec. »Ta star Resnik, oče od teh punc¹⁴¹ je znal taku lepu prpovdvat. Tistga so taku radi poslušal, celo nuč, brez jest in brez pit,«¹⁴² je Matičetovemu l. 1950 povedal eden od vaščanov.

Resnikove pripovedi se pogosto končujejo s pripisi »To je stari oče pravil.« ali »Stari oče povedal. Nekul ni blo v knjigi.« ali »Oče so jo prpovdval.« ali »Povedal stari oče.« ali »To je stari oče pripovedoval.« ali »To je prpovdval ta star oče.« ali »Oče povedal.« ali »Oče stari pravil. Smo poslušali napeto.« ali »Pravil rajnik oče Anton, 1854–1934.« Stari oče mu je pripovedoval dolge povesti, ki jih je prebral

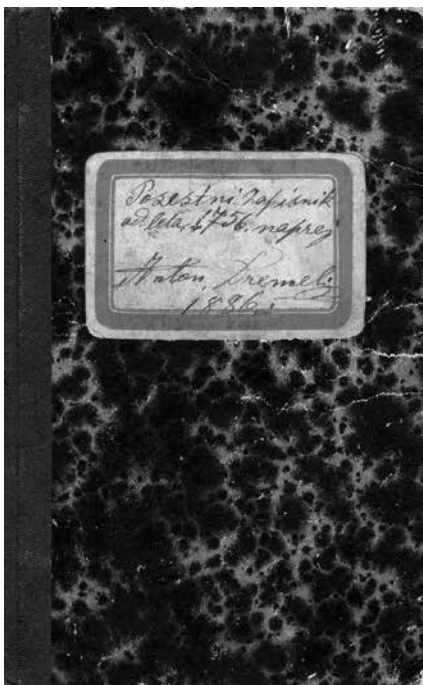
¹³⁸ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 8. 5. 2009, posnela A. Štefan.

¹³⁹ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 20. 8. 2008, posnela A. Štefan.

¹⁴⁰ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 8. 5. 2009, posnela A. Štefan.

¹⁴¹ Torej oče Resnikove France in Micke.

¹⁴² Povedal Hrstanov Pepe (66 let), v Petrušnji vasi, 30. 8. 1950, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 36.

Zapisnik gruntnih pos.
estnikov kolko časa je
Resnikov grunt v posesti
Dremelju
Prvi gospodar ko je bil
grunt v Lastinska previca
je bil Lukša Dremelj
in nejegova žena Mar
ija Bugar to je bilo leta
1756. pret je bil grunt št.
viškiga farouša in s obli
gori le na jerniki seje
Lajmster. Inaci Kralj
je bil Lukša Dremelja
pravega lastnika naredel
leta 1756 da je moral odrajt
vati štira in desetina in
lato blaka.

Platnice in prva stran posestnega zapisa Resnikove rodbine, ki ga je Resnikov ded sestavil l. 1886.

Molitvo ob šibi potresa
v leto potresa
o. Resnikove gospod
ko zaversi vsigamogojni Bog svojega
hudača ki v našo lažo reikuje temuč
zavolje slava svojega imena stiskane
usmiljen pridi na pomoč.
Škari nam dohrotlivo o Gospod svoje
neizrečena milost da nas ovek grehoo
puceti in nas kolen potresa katera
na-m razlucimo resis.
Dodeli nam svojim slušabnikom
prosimo Gospod Bog! da vidno zdra.
nje na duši in na telesu vživamo in
da bomo po čistih prošnah svete
škarija usely device od šibe potresa
rešeni.
Dajly dohrotljivo prosimo Gospod
naše našo lažo potresa in ederni stid
vojga jert katera po pravici razluc.
mo.

Bog naši preberalsce, in moč, zacetek
Dobroti, poslušaj, povzdigne svojega
hulstua in ščeti, da kar z. kaupajnem
prosimo, gotovo dosežemo
Po Gospodu našim it. d.
potem se mali očenas in čisina,
marija pelkias in vseho čast had Bogu.
17. me. aprile 1895 obicau
hudega potresa
Anton Dremelj

Molitev, ki jo je Resnikov ded sestavil in zapisal ob potresu l. 1895.

v knjigah, govoril mu je o življenju in gospodarjenju v preteklosti,¹⁴³ pripovedoval zgodbe iz Svetega pisma,¹⁴⁴ zgodbe iz življenja njenih prednikov,¹⁴⁵ povedke iz lokalnega izročila ter živalske in čudežne pravljice. Nedvomno je bil pripovedovalec velikega epskega zamaha. Izvemo npr., da je pravljico Ad zlate ribce pripovedoval po štiri ure, včasih tudi po tri večere.¹⁴⁶ Pripovedi Marija pomočnica sledi komentar: »To je samo površno povedano. To je meni oče pripovedoval včasih od sedmih do polnoči. Ko so ličkali včasih in sem opazoval, de je kdo jokal.« Ob pripovedi Od megle v žakli pa od teme in rose je zapisana podobna opomba: »Ob tej zgodbi pravi Resnik, da je dosti spustil, da se ne spomni. Oče je to cel večer pripovedoval.«¹⁴⁷ Domnevamo lahko tudi, da je imel stari oče precej obsežen repertoar. Z gotovostjo mu lahko pripišemo 17 pravljič, ki jih je Resnik povedal, in tri, ki jih je le omenil (o zakleti golobici, ki je v grajskih kletah pazila na zverine; o človeku, ki je lahko vse jezero popil, in drugem, ki je lahko za deveto goro stopil;¹⁴⁸ o fantiču, ki je bil pri breznu, pa je prišel k njemu črn maček¹⁴⁹); sedem povedk, pri katerih ga kot predhodni vir navaja Resnik, in pet povedk, pri katerih ga kot predhodni vir navajata Resnikovi teti; ter šest pripovedi, ki izvirajo iz literature. Glede na to, da niti Resnik niti teti predhodnega vira ne navajajo vedno, da Resnik Matičetovemu ni povedal vseh pripovedi, ki jih je znal,¹⁵⁰ in da Resnik sam priznava, da si vseh dedovih pripovedi ni zapomnil, pa lahko sklepamo, da je bil dedov repertoar še veliko bogatejši.

Vrnimo se k našemu pripovedovalcu. Pripisi ob pripovedih torej kažejo, da je Resnik od deda prevzel glavnino svojega repertoarja (kot predhodni vir je ded naveden

¹⁴³ Primer: »Včasih so doma jedli le ovsen kruh. Pšenico, deteljo in lan (zrnje, seme) so peljali v Trst, da so imeli kaj denarja za potrebe pri hiši. Stari oče pravil.« Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 8. 9. 1950, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950, teren 5, tek. št. 28, str. 26.

¹⁴⁴ V zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45) je na strani 17 zapisano: »Oče je pripovedoval več zgodb iz Svetega pisma: o egiptovskem Jožefu, Noetu itn.« Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 30. 10. 1951, zapisal M. Matičetov.

¹⁴⁵ Npr. pripoved Francozi pri Resnikovih, glej Gradivo: Spominske povedke.

¹⁴⁶ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 29. 12. 1956, zapisal M. Matičetov, zvezek Resnik 12, naveden v opombi 13, str. 15.

¹⁴⁷ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 23. 10. 1951, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 11, 1951 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 46), str. 60.

¹⁴⁸ Obe omenjeni v pogovoru, ki sledi pravljici Ad lintverna, povedal Anton Dremelj - Resnik, v Ljubljani, 30. 4. 1959, posnel M. Matičetov, trak ISN 8.

¹⁴⁹ V seznamu Resnikovih še ne povedanih pripovedi, ki ga je Matičetov zapisal v Petrušnji vasi, 17. 9. 1950, v zvezek z oznako Št. Vid. pri Stični 7, teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 29, str. 56.

¹⁵⁰ V seznamu pripovedi, ki jih Resnik ve (povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 17. 9. 1950, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid. pri Stični 7, teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 29, str. 56), so tudi naslednje, ki jih kasneje ni povedal:

Petruška lipa (iz turških časov)

Evstahij (mučenec, knjiga)

Peter Grmar (na Grmadah je imel bajto, ob Savi)

Erazem Predjamski

Bogomir Puščavnik (graščak)

Od Fabjola (branje)

Od Robinzona

V zvezku Resnik 12 (navedenem v opombi 13) na str. 16 beremo:

»Od Turku, od dveh fantov, ki sta bla ujeta na Turškem. To je tudi znal r. Anton Dremelj.« Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 29. 12. 1956, zapisal M. Matičetov.

ob petindvajsetih) oz. vse daljše, pripovedovalsko zahtevnejše in reprezentančnejše pripovedi. V pogovoru po čudežni pravljici Ad lintverna Resnik nedvoumno izpostavi: »Sej jih je blu, sej sa vse take ad ačieta.« Drugih predhodnih virov ne navaja (le ob eni od šaljivih povedk izrecno poudari, da »te ni povedal oče«), vendar glede na to, da omenja stike z drugimi pripovedovalci in o dveh od njih (Francu Kraglju in Lojzetu Adamletu - Pirovcu) govori z navdušenjem, lahko sklepamo, da je svoj repertoar bogatil tudi z drugod najdenim gradivom. Žanrski prerez pokaže, da nam je Resnik ohranil šest živalskih pravljič (od tega je ena le priložnostni vstavek), osem čudežnih pravljič, dve realistični pravljici, eno pravljlično formulo, sedemnajst šaljivih pravljič in povedk, pet bajčnih povedk, pet legendnih povedk, tri zgodovinske povedke, štiri anekdotične povedke, dve spominski povedki, tri povedke s socialno tematiko, tri pripovedi po vzoru večernic, štiri pripovedi po literarnih vzorih ter nekaj ugank, verzov, pregovorov in rekov. Po številu so v ospredju šaljive pripovedi, po obsežnosti pa čudežne pravljice in pripovedi po literarnih vzorih.

Prisotnost izstopajočega pripovedovalca v družini gotovo ni vplivala le na Resnikov repertoar, ampak tudi na izoblikovanje njegovega načina pripovedovanja. Pripovedovalskih načinov obeh pripovedovalcev žal ne moremo primerjati, vendar se dedov vpliv na Resnika kaže že v naglasnih, glasovnih, besednih in skladenjskih arhaizmih, ki jih najdemo v pripovedih in ki za dolnejščino Resnikovega časa niso več vsakdanji. V pripovedi Ad Pusta npr. beremo: »Pust, ti si se že izstarov in te bmo odpustli – oče je reku oddonkali – iz kasarne /.../«. Resnik je ubesedoval zlahka in gladko, po posnetkih sodeč tudi razmeroma hitro. Besedilo je tkal brez mučnih zatikanj, čeprav z mnogimi krajšimi premori. »On je vse taku znal zanimiv povedat, taku prepričljiv, ne. Rejs je nejkej vedu, pa tist je znal tud oblikvat, ne, tist je znal lepu povedat,« je o njegovem izražanju povedala sovaščanka Marija Vencelj.¹⁵¹ Zavedal se je, da pripoved vedno uresniči malo drugače – zavedal se je torej variantnosti v ljudskem pripovedovanju. V pogovoru pred pravljico Ad srne in jejža je namreč dejal: »Pa ne vem, če buom lih taku paguodu je, dobessedno, kə səm je takrat, kənè. /.../ Bom pa – prbližno bo pa, kənè, glih tako dobessedno pa ne. Zatu kə na muorəš dvakat glih taku dobessedno, kənè, ampak v glavnem je pa, je pa isto.«¹⁵² Predvsem za njegove ubeseditve živalskih in čudežnih pravljič lahko trdimo, da imajo tudi estetsko, ne le sporočilno vrednost. V opisih fizičnih in psihičnih lastnosti junakov je kratek, tudi pri opisu prizorišč se ustavi le izjemoma, zato pa je toliko bolj živ, besedno bogat in skladenjsko učinkovit v gradnji dialogov, tako med ljudmi kot med živalmi. Poglejmo primer iz pravljice Ad ləsice pa ad zajca, poli pride pa jejž na vrsta:

Panoč ankrət prav ləsica: »Vejš, kəgá buo jutř?«

Prav zajčək: »Ja, nəč na vejř,« prav, »pasiebənga!«

Prav: »Vejš, jutř ba sviet dan!«

¹⁵¹ Povedala Marija Vencelj - Aljažka, v Šentvidu pri Stični, 3. 6. 2009, posnela A. Štefan.

¹⁵² Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Ljubljani, 2. 5. 1959, posnel M. Matičetov.

»Ja,« prav zajček, »lahkò je,« prav, »tu.«

»Vejš,« prav, »jutr vsaka žvav mesú jej.«

»Ja,« prav, »jəst ga ne,« prav, »na jəm bənkət mesá,« prav. »Ampak zdeje,« prav, »k ba takle,« prav, »bi dol šu v vas,« prav, »pa bi kašne jabovka,« prav, »po vrtovih mal abgluodav. Tista kuoža,« prav, »je prov dobra za paist!«

Prav lāsica: »Jəst ga buom pa jejla, mesú,« prav, »na buo nəkul dost ad təgà!« prav.

Pa je zajca zgrabla pa ga strgala pa snela.¹⁵³

V Resnikovih pravljicah, še posebej živalskih, predstavljajo dialogi glavnino besedila. Junaki sprašujejo, vabijo, stokajo, prosijo, se prepirajo, bahajo. Naravnost, prožnost in sočnost, ki vejejo iz njihovih premih govorov, bistveno vplivajo na živost celotnih pripovedi. Milko Matičetov pravi v spremni besedi k Zverinicom iz Rezije: »Če sem koga kdaj slišal pripovedovati o živalcah 'con amore', potem so to bili trije: Anton Dremelj - Resnik iz Petrušnje vasi na Dolenjskem (1910–1960), Tina Vájtova s Solbice (1900) in Jelica v Borovičju (1916).«¹⁵⁴ Matičetovo trditev lahko – kar se Resnika tiče – tu le še razširimo: nič manj kot živali niso živi njegovi človeški junaki v čudežnih pravljicah, naj gre za odpuščenega vojaka Pusta, dolenjskega Aladinovega dvojnika ali mladeniča, ki se je sam spravil nad zmaja. Poglejmo še naslednja odlomka:

Pa Pust se prastav kje prad grajščaka, pa pruoši za čez nuč, prav: »Jəst səm,« prav, »an star vujak,« prav, »griem,« prav, »v svoje kraje, pa imie mə je Pust,« prav, »jən bə prosu vas za čez nuč, če bə ləhka.«

Grajščak ga paglieda, prav: »Prov ləhkə,« prav, »grad je ncuoj popolnoma vaš,« prav, »ampak samù nejkej vam pavem: v temə gradi straši, nejkej je nuotar,« prav, »nabən človk na prabi nuotar, vsaki panoč – al zgine al pa vən uide, nej ga člavejka, benga več, bena živa duša na muore bit v temə gradi.«

Prav Pust: »Jəst se nəč ne bajim, bene stvari,« prav, »sej vejste,« prav, »vujak je bu vse – sudat je bu vsəmə vaje in ne bají se nabene stvari.«

Prav grajščak: »Tle maš kluč in pejd nuotar.«¹⁵⁵

Ali:

Tisti dec ga j gor pa čakov, k je djav, de je jegov stric. Prav:

»Fant, dej mi ləhtiernca.«

Prav: »Stric, kə buom pršu vən z jame, pa vam buom dav.«

»Nəč,« prav, »prov prec čəm met ləhtiernca!«

Prav: »Prej čist nəč ne, doklier na pridəm vən z jame.«

Trikrat mu rače, tisti dec. Fant pa prav: »Nəč drgač, stric,« prav. »Prec je vaš, samu zunej muorəm bit prejd!«

Un je pa s palca zamahnu, škale sa se vkəp stisənle, fant je pa nuot biv astav v

¹⁵³ Odlomek iz različice št. I.

¹⁵⁴ Matičetov, Milko. Zverinice iz Rezije. Ljubljana – Trst: Mladinska knjiga, Založništvo tržaškega tiska, 1973, str. 33.

¹⁵⁵ Ad Pusta, različica št. I.

*zjamli.*¹⁵⁶

Čeprav že bežen pogled na Resnikovo gradivo pokaže, da so čudežne pravljice najdaljše, najzahtevnejše in najslikoviteje zapletene, pa so se v zavesti poslušalcev ohranile slabše kot živalske. Ko sem svojim informatorjem obnavljala pripovedi o Pustu, o lintvernu ali o mladeniču, ki je v žakelj lovil meglo, temo in roso, se jih niso mogli spomniti, zato pa so mnogi brez težav iz spomina priklicali fragmente živalskih pravljič, največkrat tiste o Kopunovem psu ali o lisici in ježu. Vsi so jih omenjali v povezavi s prizorišči okrog Petrušnje vasi. Resnikove živalske pravljice so namreč izjemno natančno lokalizirane: v njih se pojavlja čez dvajset različnih toponimov in mikrotoponimov, s katerimi pripovedovalec imenuje dele pobočij, gozdov ali senožeti okoli Petrušnje vasi. Resnikove lisice, zajci, volkovi, psi in medvedi se srečujejo pod Gradiščem, Na Vejhovci, v Kasezavi huosti, v Vrežgovem kukl, na Kovačevki, v Kastavčevih gadnah, v Fajdigovmu riepku, na Culki, na Markotovi snožet, pr Brinarjevimi uoljaki itn. Na izjemnost Resnikovega lokaliziranja opozarja tudi Matičetov. Resnika primerja z rezijanskimi pravljíčarji in pravi: »Med mojim neobjavljenim gradivom so lepo lokalizirane samo (poleg rezijanskih – op. A. Š.) živalske pravljice iz Petrušnje vasi na Dolenjskem (pravljíčar Anton Dremelj - Resnik).«¹⁵⁷

Glede govorne izvedbe lahko rečemo, da se Resnik ni trudil, da bi z glasom karakteriziral posamezne osebe, je pa v delih besedila, ki so se mu zdeli pomembnejši ali razburljivejši, včasih samodejno prešel v nekoliko glasnejši, tonsko višji in bolj energičen govor. Njegov govorni tok ni bil enakomeren, rad je pohitel, počakal in se spet zagnal. »Veste, kako je govoru? Mal zaletavajoče,« se spominja Majda Verbič, ki ga je poslušala kot otrok. »Kar ... rekla bi, da je kakšno besedo ali pa glasove požrl. Kot en interval, a ne, de je naraslo, pa padlo.«¹⁵⁸ Tudi za Resnikov glas bi težko rekli, da je bil izrazito poln, vendar govor v celoti izraža veliko notranjo angažiranost in izrazno moč, ki sta v sovzočju z vsebino lahko popolnoma pritegnili k poslušanju. Fanči Šarf se spominja, da jo je Matičetov, prevzet nad komaj najdenim pripovedovalcem, povabil s seboj: »Je rekel: Da boste videli, kako pripoveduje. Kako živo pripoveduje! Pa sem bila res, ene dvakrat sem bila potem pri Resniku.« »In? Kako je to izgledalo?« jo vprašam. »Veste, kaj? Resnik se je tako vživel, da je z gestami, z očmi, z glavo, on je tako živo pripovedoval te svoje pravljice ... Ne tako, kot da bere ali pa kot babica vnučku pripoveduje, ampak on se je vživel v tisto, kar je pripovedoval. Sem poznala tudi druge, Tratarja, Bohovega očeta. Pa je tale največ notranjosti dal iz sebe, ko je govoril pravljico. On je užival. Ves je bil v njej. Oba sta uživala.«¹⁵⁹

Resnik je bil med pripovedovanjem zbran, z mislijo pri stvari. Če je moral pripoved

---

¹⁵⁶ Ad čudežne lahtierne, različica št. I.

¹⁵⁷ Matičetov, Milko. Zverinice iz Rezije. Ljubljana – Trst: Mladinska knjiga, Založništvo tržaškega tiska, 1973, str. 13.

¹⁵⁸ Povedala Majda Verbič, v Šentvidu pri Stični, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

¹⁵⁹ Povedala Fanči Šarf, v Ljubljani, 1. 7. 2009, posnela A. Štefan.

zaradi česarkoli prekiniti (doma npr. zaradi mačka, v bolnišnici zaradi prihoda medicinske sestre ali Matičetovega obračanja traku), jo je nato zlahka nadaljeval tam, kjer se je ustavil. Poteke zgodb je razvijal jasno, ni se motil in le redko se mu je zgodilo, da je naknadno dodal motiv, ki ga je pomotoma preskočil.

Pripovedi si je zapomnil zlahka, s čimer se je Matičetovemu izrecno pohvalil: »Tist pa rečem: če jo enkrat slišim, si jo pa prec obdržim, pa če jo enkrat še povem, je pol dobra, ne uide več!«¹⁶⁰ Jasno je tudi vedel, katere pripovedi je Matičetovemu že pripovedoval in katerih ne, čeprav je od pravega do zadnjega srečanja preteklo devet let.

Resnik v Petrušnji vasi, sredi petdesetih let. »Majhen, kar precej čokat, klobuk je mu, mav postran je mu klobuk na glavi, pa kar hitr taku,« je o njem povedal sovaščan Andrej Vencelj - Aljažev.

Na njegovo sposobnost pomnjenja opozarjajo tudi njegovi sovaščani. Da pa Resnikove samohvale v zvezi s pomnjenjem ne smemo vzeti povsem dobesedno, nakazuje pripoved Ad zlate ribce, ki jo je Resnik povedal dvakrat, obkrat nepopolno in drugič še bistveno bolj okrnjeno kot prvič. Predstavlja slikovit primer odmiranja izročila. Že ob prvem izvajanju je Resnik pripovedovanje večkrat prekinil z izjavami kot npr. »tle bom pa mal zgrešu je« ali »kaku je blu že pol, sem tud tu zgrešu« ali »pa sem še ven spustu« ali »še nejni je blu vmejs ...« ali »štir ure vkør, tolku je bla.« Pripoved mu je sicer uspelo pripeljati do konca, vendar se je zavedal, da jo je v primerjavi s predhodnikom zelo okrnil. »Ane sem si obdržal malo več v glavi, ane malo mej,« se je v zvezi z njo opravičeval Matičetovemu. Ko jo je čez slaba tri leta poskusil povedati v bolnišnici, pa je lahko naštel le še nekaj osnovnih motivov. »Krasna, lejpa, pa je prešla,« je rekel, ko je sprevidel, da zgodbe ne more več izpeljati.

Nasploh si je Resnik prizadeval za kar najbolj zvesto ohranjanje izročila. Če primerjamo različice tistih pripovedi, ki jih je povedal dvakrat ali trikrat, ugotovimo, da fabulativnega ogrodja praviloma ni spreminjal, le nekaj sižejskih postavitev dogajanja je zastavil drugače. Pripovedi ni krajšal, ni jih podaljševal z novimi, drugod najdenimi motivi in ne spajal med seboj. »Ne smem iz ene v drugo, bi blo prec skaženo,«¹⁶¹ je

¹⁶⁰ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Ljubljani, 29. 4. 1959, zapisal M. Matičetov, zvezek Resnik 12, naveden v opombi 13, str. 67.

¹⁶¹ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Ljubljani, 29. 4. 1959, zapisal M. Matičetov, zvezek Resnik 12, naveden v opombi 13, str. 67.

razložil Matičetovemu ob pripovedi Ad čudežne ləhtierne. Predvsem pri živalskih pravljičah je od različice do različice vsebinsko zelo malo variiral, najbolj pa so si podobne vse tri variante pripovedi Stiški opat in cesar, ki so zaradi verzificirane predhodnice skladne ne le v zgodbi, ampak tudi v precejšnjem delu ubeseditve.

Kljub izraziti težnji po ohranjanju sprejetega je Resnik našel načine, kako v izročilo vnesti lastno inovativnost. Ker za natančnejšo analizo tu ni prostora, pogledjmo samo, kako se poigrava z zaključnimi formulami v čudežnih pravljičah. Najbolj nevtralna izvedba je naslednja:

*No, in polej je bla pa uojscet in poroka. In kəkr je tu kter pit in jest. Tud z daljnih krajev ldje so hodil ke na ta uojscet. Še jəs səm biv pršu ke na zadnje, pa səm dobiv le z rešeta pit pa z lopata pa rit pa imam še zdej graben na rit.*¹⁶²

Ko je pri volji, se ista formula lahko zelo razbohoti:

*Sevejde, kənè, potem pa, h konc koncu, kənè, pride pa do poruoke. Sevejde, takrat še crkviene, kənè, to drži, kənè. No, in po poruoki je bla pa uojscet, svatba, uojscet, ja, vəs grad se je veseliv, kənè, kukr je tu katier. In tud akulca, akulške vasi, kənè, vse sa pavabil gor, kənè, v grad. Sevejde, oče in mater, mat sta bla na prvem mejsti, kənè, in taku ciev kiedən sa držal gor v gradi, kukr je tu ktier pit pa jəst. Sevejde, nazadnje səm biv pa tud jəst zašú, kənè, sevejde. Kier je uojscet, kənè, tam, tam səm jəst prec zravn, kənè, de je kej za pajəst pa za spit, kənè. Drgač səm, če je kej slabgá, to səm prec stran, kənè. Za paist pa za spit səm pa prec zravn in tu me nej kar vsak oštevilč, če buo ktir kej na tu računov, za kej dobrega snest al spit, pa səm prec zravn! In tud tam səm jəs zašú. Sevejde - na žalast pa že mal prekásnu je blu. Je blu že mičken zmanjkal, le de səm dabiv še iz rešeta pit, pa z lapata pa rit in zdej pa sedim na rit. Hja. (se posmeje)*¹⁶³

Še posebej zanimiv pa je naslednji primer. Prvič zato, ker je Resnik v zaključno formulo vključil svoj komentar – izrabil jo je za pritožbo glede klasične glasbe, ki ji – kot smo že rekli – ni bil naklonjen. Drugič pa zato, ker nakazuje, kako spretno se je bil Resnik sposoben odzivati sprotnim zunanjim vplivom. To, kar bi lahko bilo motnja, je postalo pobuda za inovacijo. Pred koncem pravljičice o lintvernu so namreč v Resnikovo sobo vstopile medicinske sestre in mu, ker zgodba še ni bila končana, kar med pripovedovanjem pod pazduho potisnile toplomer. »In pol je takoj to izkoristil,« se spominja Milko Matičetov, »in je na koncu, namesto da bi rekel – kakor se pravce končajo – da je šel na ohcet, pa sem dobil z rešeta pit pa z lopato po rit – je pa reku: Jaz sem prišel pa bolj na konc, pa sem dobil samo še ta termometer pod pasha. Takoj, v luftu je to izkoristil.«¹⁶⁴ Pogledjmo:

Sevejde, vse je blu na uəjscet, sevejde, harmonke sa pejle, kənè, godba tud, sevejde. Sinfonije pa misləm, de j takát še blu nej ne! Sej tud zdej b duost bul blu, de b je na blu, kənè,

¹⁶² Iz pravljičice Ad čudežne ləhtierne, različica II.

¹⁶³ Iz pravljičice Ad ačieta, k se je na n akú juokav, na nga pa smejav.

¹⁶⁴ Povedal Milko Matičetov, v Ljubljani, 30. 11. 2001, posnela Anja Štefan.

je zanáč taka muzka, je revšnost, pa lejte, vsak, vsak tiečən, ta k pašluša. Nej nač tu!

No, in tákú je nastala, kənè, rejs tákú na vese-, ə, azirama, ne veselica, uəjscet, in sa držal, kənè, ciev kiedən. Vsi, kədur je tu, kənè, ciev mejst se j veseliv. In tu pa največ zavuol tega, kier je ta fant, kənè, tistga lintverna popolnoma udúšu in ga na buo nəkul vəč in sa papolnoma meščanje brəz skrbi prəd tista, prəd tista golaznija.

Sevejde, k je pa, pa h kuonc grie, kənè, svatba in harmonke in vse, kənè, že prov na kuonc, səm se pa tud jəst kər ən mičkən bu damislu, kənè – kajpak, povsuod səm zravn, kier je kej tacga, kəne! Səm bu pa že nazadnje, kənè, nej blu pa čist nač, le an toplomier səm dobiv pad pasha!¹⁶⁵

Navedeni odlomki že opozarjajo – čeprav le bežno – na razkošnost Resnikovega pripovedovanja, na njegovo sposobnost ustvarjati epsko širino. Ni se mu mudilo, pripovedi ni krajšal, dal jim je (posebno čudežnim pravljicam), da so se razcvetele. Pripovedovanje mu ni bilo odveč, tudi če se je zavleklo pozno v noč. Ob eni izmed pripovedi drugega dolenskega pravljicarja Lojzeta Adamleta - Pirovca je Matičetov zapisal, da je pripovedovalec del pripovedi izpustil, ker bi bila sicer predolga. »Očitno je hotel stvar skrčiti, ker je bil truden, ni se mu ljubilo naprej. Resnik bi tega ne storil nikoli! Bi se zmeraj prej jaz naveličal pisati,«¹⁶⁶ piše Matičetov in s tem spet potrdi že večkrat nakazano – da je Resnik v pripovedovanju užival. Na svojevrsten način to potrjuje tudi naslednji nenujni, a sočni vstavek, ki ga je imel Resnik pri roki za popestritev pripovedi, v katerih nastopa lisica. Matičetovemu pove: »Läsica je šla ankót po hosti in je našla patrnóštr. Prav: Tega pa rejs na maram, tu so same besejde! Od tega se nej nđč za najest.« In doda: »Tu se sam taku prštuka, kjer je kej od lāsice.«¹⁶⁷

Posredno na Resnikovo pripovedovalsko iznajdljivost in inovativnost opozarja tudi naslednja ženina zbadljivka, ki jo je med delom uspelo zabeležiti Matičetovemu. Možu je očitala, da si marsikaj od tega, kar govori, kar sam izmisli: »Sej ti vse praviš, de je blo res! Pa lažeš!« »Saj tud duhovni pravjo, da je res!« se je znašel Resnik.¹⁶⁸

Linda Dégh ugotavlja, da so imeli prepoznavni folklorni pripovedovalci, s katerimi se je srečevala, osebno potrebo, lahko bi rekli notranjo nujo, praktimirati svojo umetnost.¹⁶⁹ Zdi se, da to drži tudi za Resnika. Za pripovedovanje je izrabil najrazličnejše priložnosti, pripovedoval je skupini ali le posamezniku, otrokom ali odraslim. Pripovedovanja pri vojaki, v zaporu in v družinskem krogu smo že omenili, pogledjmo še nekaj drugih priložnosti. Resnikov sin se spominja pripovedovanj ob

¹⁶⁵ Iz pravljice Ad lintverna, različica I.

¹⁶⁶ Med pripovedovanjem Lojzeta Adamleta - Pirovca, v Pustem Javorju, 1. 12. 1950, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 8 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 43), str. 74.

¹⁶⁷ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 9. 12. 1951, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 46), str. 81.

¹⁶⁸ Povedal Anton Dremelj - Resnik, v Petrušnji vasi, 9. 12. 1951, zapisal M. Matičetov, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 46), str. 82.

¹⁶⁹ Dégh, Linda. Narratives in Society: A performer-centered study of narration. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 1995, str. 10.

jesenskem ličkanju koruze in poudarja, kako je oče s pripovedovanjem znal otroke pritegniti k delu. Alojz Vencelj se spominja njegovih pripovedovanj v zimskem času, ko so se moški med seboj obiskovali in se posvetovali o tem, kako naj doma kaj naredijo. Če se je med posvetom zgodilo, da je Resnik začel pripovedovati, so mu prisluhnili tako otroci kot odrasli. Marija Vencelj se spominja, kako ji je Resnik pripovedoval ob mletju krme za prašiče, Majda Verbič pa, kako jim je pripovedoval med pobiranjem krompirja. Njiva, na kateri so ga pobirali, je bila blizu prizorišč iz pravljič o Kopunovem psu in o lisici, ki je ujela zajčka, zato jim je kar med tem, ko so delali, razlagal, kje se je kaj zgodilo. V stiku s pokrajino je natresal drobce zgodb. Draga Kastelic se spominja, kako ji je pripovedoval, ko je kot otrok prihajala k Resnikovim po mleko. Ker je bila mirna deklica, ki je rada poslušala, ji je pripovedoval z veseljem in se z njo celo dogovoril, da bo zgodbe narekoval, ona pa jih bo zapisala. Poglejmo njihova pričevanja:

»Jesen so hodil k eni ali drugi hiši koruzo ličkat. Tudi oče, Resnik. In otroci so vsi pomagali delat, samo da jim je nekej naložu. Zlagal se je pa zraven tako, kaj je lisica nardila, de se je kar prjemalo. Vse je – govorila, pela, kure nosila, nazaj prnesla jih, to smo otroc kar z očmi požiral to vse skup. Kamor – če je prišel, tist večer pri tisti hiši niso šli spat.«¹⁷⁰

»Veste kako? Včasih je blo to življenje na vasi čist drgačno kæt dænəs. So se obiskval, zvečer, pa so – naš oče je bil cimrman – pa so pozim, k so doma delal kej, al mline za sadje mlet, al mline za žito mlet, al škafe, čebre, pa kadi, no, pa so pršli, vem, de oče Resnikov je bil dostkat pr nas. In so se, veste, tko okrog peči usedli, k je bla klop, /.../ v hiš so za pečjo sedel pa pogovarjal se. Joj, in k je tale Resnikov oče začel to govort, nas je blo šest otrok – in to smo se na peč zdrenjal, to smo tko na mir ležal gor na peč pa poslušal. Drgač smo se zmerej mav ščipal al – sej veste, kaj je, ne, če je šest otrok na kupu. Nemirni vsi ko živo srebro. To smo pa tko na miru poslušal, veste. Ampak jæs sëm to že dost pozabu, kaj je on vse govoru. Vem, de je od pajčevinaste obleke, k se je ena princeska poročila, de je mela pajčevinasto obleko pa steklene čeveljce. Veste, kaj je blu tu zanimiv! Si si pol mislu: Pa kaku more pajk tujšno obleko nardæt, a ne. Ta velik sëm bil pr hiš in to, to smo z odprtimi usti poslušal. Kako je znal! On je bil tak, prov, prov fajn je znal povedat, prjetæn glas je mov, veste, to je blo tko zanimiv, nobedæn ni znal tako povedat, a ne. Ker on je pršu v svete, kako bi to naredu, kako bi un naredu in so takole sedel, pa so mav kimal takole, pa debatiral. Ampak – k je on začev govort, veste, pol so bli drugi vsi tih. Ja, smo vsi poslušal. Nam je blu tu tæku zanimiv. Joj, smo rekæl, ata, kædej bo pa spet kej Resnæk pršu? Kædej bo pa spet Resnæk kej pršu naokol?«¹⁷¹

»Sëm šla do nega, k je sæmlù za prašiče, on je mu tak malæn, de je za prašiče sæmlù. Pa sëm že žakæl na glavo djala, je pa tuk vedu paviedat, jæs pa kar iz tistmu žaklam na glav pošlušala. Pol se mi je pa smejal. Sëm rekla: Pa b mi bil pa prejz začiev prpovdvat! Al pa žakæl b mi bil dol prevrnu!«¹⁷²

¹⁷⁰ Povedal Anton Dremelj, pripovedovalčev sin, v Ljubljani, 12. 7. 1999, posnela A. Štefan.

¹⁷¹ Povedal Alojz Vencelj, v Šentvidu pri Stični, 6. 3. 2009, posnela A. Štefan.

¹⁷² Povedala Marija Vencelj - Aljažka, v Šentvidu pri Stični, 6. 3. 2009, posnela A. Štefan.

»Tonetova mama (Resnikova žena – op. A. Š.) in moja mama sta ble prjatle. In smo hodil takrat – mi smo bli bolj revni, naša družina, oni pa kmečki – v tabrh, se je reklo. Kmečka opravila, krompir pobirat. Mama, jæs pa z njo, k sëm bla še otrok. In se spominjam, kako /.../ je ona zapovedala, kaj more kdo delat, kdo bo košare prjel, kako po parih bomo krompir pobiral, on je pa reku: Bom jæs pa vmes pobiral – pa je povedal nam kakšno. K smo bli utrujeni, je šel po razorju in je kakšno zgodbo povedal. Pa je vpletu potem tiste svoje, pač sovaščane, pa tisto o lisici, če se prov spomnem. /.../ In tam, k smo šli po tisti poti, ne celo zgodbo, ampak mal. Al tist zaplet, al zaključek, k smo bli že utrujeni, povedal.«¹⁷³

»Jæs sëm bla doma iz Šentvida in sëm hodila po mleko h Resniku. In se ga spomnim, veste, ker mi je on včkat pripovedoval. In sva se potem tudi enkrat dogovorila, da mi bo on to vse povedal in da bom jæs potem to zapisala. /.../ Jæs sëm bla sama. In on je reku: Jæs jih še velik vem. To boš ti napisala, pa bo. /.../ Kr sëm ga jæs rada poslušala, a ne. In ne vem, verjetno me je mov tud mal bæl za tako, a ne, de me je tud on rad poslušal, k sva se pogovarjala.«¹⁷⁴

Glede Resnikove potrebe po pripovedovanju Majda Verbič razmišlja: »To sem pa prepričana, da je rabil publiko. Da je bil vesel in notranje zadovoljen, če nam je lahko nekej povedal. S tem se je postavil on.« Vendar v nadaljevanju poudari: »Jæs celo to mislem, de je imel premalo poslušalcev. Da niso bli ljudje več tolk prpravljen poslušat. De so tudi kar tak vnemar vzal.« Njene besede – podobno povedo tudi nekateri drugi informatorji – skrhajo idilično predstavo o Resnikovih okoliščinah za pripovedovanje. Dajejo nam slutiti, da je že Resnik kot še popolnoma aktiven in nadarjen pripovedovalec zaradi spreminjanja načina življenja postopoma začel izgubljati priložnosti za svojo umetnost.

Resnik z najmlajšim sinom Lojzom, v Petrušnji vasi, l. 1950.

¹⁷³ Povedala Majda Verbič, v Šentvidu pri Stični, l. 7. 2009, posnela A. Štefan.

¹⁷⁴ Povedala Dragica Kastelic, v Šentvidu pri Stični, l. 7. 2009, posnela A. Štefan.

II

Besedila

Živalske pravljice

1.

Ad lāsica pa ad zajca, poli pride pa jejž na vrsta

različica št. 1
posnetek, 1959

B lu je ankat taku huda zima, de je vse drevje puokalu. Gor v Gradišči je mejla pa lāsica svoj brlah. In je dol v vas hadila, kənè, na kakúš in na takale stvar, kənè, na tatvina, in nasila nuotar v lükja. In samù hadila je vøn iz lükje kje za Gradišče v ana lužca, je bla tam, škuobca,¹⁷⁵ voda pit, kədr je bla žejna.

In taku ankrət med puotje, k je šla, nazaj gredie, je sriečala zajčka. In ga abgovari: »Paglej,« prav, »zajčək,« prav, »kaku se triesəš,« prav. »Jəst mam pa taka fajna,« prav, »nuotar lükje. Ləpu na guorkem je,« prav, »če čəš it kar z mənuoj,« prav, »te na buo popolnoma nəč zieblu.«

Zajčək prav: »Rejs?« prav. »Jagri me taku pregajəje,« prav, »jøn sovražje, pəsje me guonje,« prav, »od majhne žie səm, ziebe me taku,« prav, »de sam na vem, kam b se abrnù! Če buoš tuk dobra,« prav, »pa rejs bi se v an kuotək stisnu nuotar,« prav, »pa bi tale, vsaj ta huda zima prabiv.«

No, in griesta nuotar v lükje, v lisičja.

Prav lāsica zajci, prav: »Kar tle h mən se uliez,« prav, »pa buova vkəp ležala, pa se buova grela!«

»Ne, ne,« prav zajčək, prav, »jəst səm kontent tle čist pr kraj bit,« prav, »in səm kar zadavuolən.«

Prav lāsica: »Nəč,« prav, »v riedi, kar pr mən!«

Pa ga je tuk cajt, de je tam zravna jie, de sta vkəp ležala.

Panoč ankrət prav lāsica: »Vejš, kəgá buo jutř?«

Prav zajčək: »Ja, nəč na vejma,« prav, »pasiebənga!«

Prav: »Vejš, jutř bo sviet dan!«

»Ja,« prav zajčək, »lahkə je,« prav, »tu.«

»Vejš,« prav, »jutř vsaka žvav mesú jej.«

»Ja,« prav, »jəst ga ne,« prav, »na jəm bənkət mesá,« prav. »Ampak zdejle,« prav, »k ba takle,« prav, »bi dol šu v vas,« prav, »pa bi kašne jabovka,« prav, »po vrtovih mal abgluodav. Tista kuoža,« prav, »je prov dobra za paist!«

Prav lāsica: »Jəst ga buom pa jejla, mesú,« prav, »na buo nəkul dost ad təgà!« prav.

---

¹⁷⁵ Naravno koritce v kamnu, v katerem zastaja voda.

Pa je zajca zgrabla pa ga strgala pa snela. Pa je mesú jejla, pa je biv sviet dan, kənè, je mejla mesú.

Sevejde, k je bla pa žejna, kənè, po miesi, k je zajca pojejla, je šla pa spiet kje za Gradišča, h tisti lužci voda pit. Nazaj gredie dabi pa jejža. Nuotar je bu zvit pad ana smrejkava karanina. Prov slab, se je bu prazimu nuotar in ga je taku trieslu, de ga je vse zieblu, de je kar paskakvov. Je pa jejž abgavari, prav: »Ləsica,« prav, »buod tuk prjazna,« prav, »de b me vziela,« prav. »Ti vejim, de maš lükje prov dobra, in gorkú je nuotar, de bi šu s teboj nuotar.«

Prav ləsica, ga paglieda: »Ja,« prav, »tu žie,« prav, »na račem glih, de b te na vziela, ampak ti s badeč!«

Prav: »Se buom v an kuotək najkama stisnu,« prav, »pa buom nuotar čiepu.«

Prav: »Pa pejd z mnuoj!«

In taku sta šla v tiste škale, kənè, v ta lükja, ləsica na suj brlöh lieč, je miela nuotar stielja pa vse, slame, azirama trave s je nuotar nanesla səhié, de je rejs ləpu na miehkəm nuot ležala.

Prav jejži: »Ti pa gorle,« prav, »na təmle, na n škal čiepu,« prav, »pa buoš nuotar.«

Pa je rejs šu jejž gor na tista škala, pa je gor čiepu. Ləsica je nuot ləpu zaspala, jejž panoč je glieda, kənè, pa se je zatrklov glih tje v guobəc ji, pa je fejst zbov. Ləsica ga je misənla ugrizənt, se je pa še sama zbola.

»Vejš kaj,« prav, »jejž, taku pa na ba šlu,« prav. »Tèbi səm rakla, ímaš bit gor na škal,« prav, »in niti ankət več se nemaš predrzənt, de b se k mənè na puojstle uliegu!«

»Vejš kaj,« prav, »ləsica?« prav. »Sajál se m je,« prav, »de səm za ana miška skoču, de b je bu ujiev, pa səm dol pov, kənè, iz škale.«

»Nəč,« prav, »gor muorš!«

K je ləsica spiet šla kje spat, jejž je pa čist nalašč spiet, k je vidu, de je zaspala, pa se ji je spiet kje v guobəc – še bəl zbov, k je prejd. Ləsica ga je misənla spiet ugrizənt, se je spiet v guobəc obola. Pol je biu pa že jejž tuk pradržən, de žie nej otu jət gor na tista škala, k je rakla, de bo jejž gor šu.

»Ja,« prav, »na griem gor,« prav, »gor je mǝzlu,« prav, »v tace,« prav, »buom raj tle pr kraj,« prav, »nuotar bližej,« prav. »Tam je ana karanina,« prav, »hrastava, in buom na tej čiepu.«

No, pa sta se taku pagaúrla, de buo ondi čiepu pr tist karanin. Jejž je pa le tu računov, de je muore na vsaka viže ləsice vən spravit iz lükje, pa de buo sam nuotar na tist puojstli ljažav.

In šenkat, k ləsica zaspi, se j rejs jejž pa iz usa sila zavalu ji kje v guobec. Taku de je j tuk abov, de je ləsica kar v ləft paskačila. Ga je misənla zgrabit, de b ga bla raztrgala, se je pa še abola.

Pravi jejž, prav: »Prec vən iz lükje!«

Prav jež: »Zdej se pa na admaknəm, nakul nikamr ne,« prav. »Jəst buom tle ležav,« prav, »na srejd,« prav, »lepu na guorkəm, ti pejd pa gor na škala lieč!«

In taku je jež dabiv usà lükje, ləsica je muogla jət pa vən. Tu za kazen, zatu k je bla zajčka raztrgala. In še dandənəs je, kənè, jež v tistih škalah, vsaka zima huod nuotar v lükje in nuot prezim.

Ad ləsice pa ad zajca, poli pride pa jež na vrsta

različica št. 2

rokopis, 1950

Tu je blu ankət pozimi, k je blu fajn mrzlo, de je vse škripal. Ləsica je imela pa gor v Gradišč v Kastavčevih gadnah¹⁷⁶ soja lukja in je hadila vən dol v vas krast kakuš. In taku je ləpu pašten gor živela, k se je nji zdel.

Ankət anga dne je pršla voda pit za Gradišče v ana lužca.¹⁷⁷ Med potje nazaj je pa srečala zajca, k se je vəs tresu tam v naš hosti pod anmu brinovmu grmičkam. In je ləsica spregovorila:

»I, paglej ga, no, zajca, kaj se,« prav, »taku treseš?«

Prav zajc:

»Sej vidiš, kaku je mrzlə. In nemam obenga obstanka nəkul nikjer ne! Jagri me pregajeje in səm se zdej zateku v tale grmiček in ne vem, kej bom dabiv kej za pod zob. Dol v vas večkət zaidem na kašən vrt in kašne pivcarje¹⁷⁸ dobru obglodam. In me že prec pəsi napodijo.«

Ləsica mu reče:

»Pejd z menoj v mejé lukje, boš ləpu na gorkem notr!«

Zajc je pogleda:

»Ja,« prav, »sej bom prov na gmah, samò če bom žihr!«

In taku sta šla proti Gadnam in notr v lukje. Zajček s je stisnu ke v an kot, ləsica se je pa ulegla na dobra puojsle: s je bla polet nanesla mahu in stele, de je ləpu na mehkəm not ležala. Ləsica mu reče, zajčku:

»Nikar ne bod təm na tist škala, vidiš, de je mrzlo. Pejdi raj tle k meni, pa se bova raj tle vkəp stisənla.«

Zajček prav:

»Sej je zame kar tle dobro.«

¹⁷⁶ Kastavčevi iz Pristavlje vasi so imeli hosto, ki se ji je reklo Kastavčeva hosta, gadne pa so bile skale, v katerih so živele kače (razlaga Antona Dremlja, pripovedovalčevega sina, v Ljubljani, 23. 8. 2008).

¹⁷⁷ Resnikova razlaga, zapisana ob besedilu: škoba – v škalah na Andrejčkovem svetu iz Šentvida, deževna voda zmeraj notri, lužca.

¹⁷⁸ Resnikova razlaga, zapisana ob besedilu: Pivcarji so mlade jablane, cepljene. Dokler ni cepljeno, je lesnika (jablana) ali divjak (hruška). Lepili: namazali z ilom in ovili s kunjjo.

In taku ga je pregovorila lāsica in taku je šov k nji spat. In rejs, prov toplu je imù notr.

Oponvoči se prebædi lāsica in reče zajčkæ, prav:

»Jutr bo svet dan in vsaka žvav mesu jej, pa bi tud nama gepirov.«¹⁷⁹

Prav zajček:

»Jæst ne jem mesa, ampak dol bom šov v vas, pa bom spet kašæn jabovk kej obglodov.«

Lāsica prav:

»Jes ga bom pa jela!«

»Ja,« prav, »lahkó, ampak jæst ne.«

Skoč ke v zajčka in ga raztrga in pojej. No, potem je bla pa žejna, k je mesu jela, je šla pa spet væn iz luknje, kje za Gradišče v lužca voda pit.

Nazaj med potjo je pa dobila jejža. Jejž je obgovorí, prav:

»Dober dan, lāsica, kakú se kej imaš?«

Prav lāsica:

»Prov dobræ,« prav, »mesa sæm se dænæs dobru najela, k je svet dan!«

Prav jejž:

»Mene pa taku zebe tle pod tem grmam, da se væs tresem,« prav. »A b mela kej v soji lukji kašæn placar?«

Lāsica mu reče:

»Ja, če boš na gmah,« prav, »lahkæ boš tæm v anmu kot čepu.«

In taku sta šla not v Gadne v lukje. In rejs m je rekla lāsica:

»Tamle boš na tisti škal čepu.«

Jejž je biv prov zadovolæn in je reku: »Sam de nejsæm zunej na temu mrzæ!«

No, k je biv pa večer, sta šla pa spat. Lāsica se je ulegla ke na tista mehka puojsle, jejž pa tam gor na škal čepu in vahtov, kðadaj bo zaspala lāsica. K je zaspala, pa se je glih kje pred gobæc zatriklov h lāsic, de se je lāsica prec zbudila, kr je je zbov kje v nus. In je zavpila: »Al sva se taku zmenila, de me boš ti bov?«

Jejž reče:

»Vejš kaj, lāsica, glih nejkej se m je sajálo, de sæm mislu anga božjega volka¹⁸⁰ ujet in sæm se pa zatriklov ke vate.«

Prav lāsica:

»Nej ti že bo za ankæt. Če se ti še kej tacga prmer, boš šov pa væn z lukje.«

No, in taku sta spet naprej zaspala. K se je jejž prebudu, pošlušov, če spi lāsica, in se je spet zviv v klopčič in se spustu ke v lāsica in je je spet faj zbov. Lāsica je pokonc skočila, je misænla hlæsænt, ugrizænt jejža, se je pa še v gobæc zbola. Takrat pa zavpije:

»Marš væn, jejž! Taku se nejsva zmenila!«

¹⁷⁹ Pripadati.

¹⁸⁰ Muren.

Prav jež:

»Na tisti škali, kə s mi rekla, da nej bom gor, precej vis dol k tebí in je mokra škala. Kə zaspim, pa mi spodrsne in glih nate padem. Dej mi najt kašən drug prostor.«

Prav ləsica:

»Pa še gor više pejd, gor na škala, je pa bulši prostor.«

In jež je gor zlezju, si je obglediv gor prostor in s je mislu: ‚Tle bo še stukət bulš za zbst ləsice!‘

No, in taku sta spet an dan bla gor. Drug večer je spet trdnə zaspala ləsica, je pa jež glih ke h krej zlezu na rob škale in je pov na ləsica. Ləsica zavpila, misənla ga je spet ugrizənt, in se je spet v gobec obola. In mu reče:

»Prec vən z lukje, zdej pa na boš nəč več notr!«

Jež reče:

»Zame je kar tle dobrə, je taku lepu mehka puojsle, ti pejd pa gor na škalo leč!«

In taku je jež ležov lepu notr v mehki puojsli, ləsica je šla pa vən z lukje. In taku je še dandənəs ləpu jež, gor v Gadnah ima soje lukje.

Ad ləsice pa od zajca, poli pride pa jež na vrsta

različica št. 3

rokopis, 1956

Blu je ankət faj mrzlo pred božičem in ləsica je gorle v Gradišči imela svoja lukja. In s je bla nanesla notr za zima mahú in listje in stele, de je notr imela fajn puojsle za ležat. In preskrbela se je tud iz živežam, nabrala dol v vasi nekej kakušev in si jih spravla notr v lukje. Iz lukje je samu šla scat pa srat. In k je bla pa žejna, je hodila ke za Gradišče v ana škobca, k je bla voda notr, pit voda.

In anga dne, ko je šla nazaj iz škobce, je dobila zajca pod brinavim grmam in ga obgovorila:

»Kaj se taku treseš?«

Prav zajc:

»Vse me pregaja, jagri me čjo ustrlit, psi me gonjo, nemam se kam skrt, zebe me in na vejm, kaku bo z menoj, če bom dočakov spomladi. Tud za ist nemam nəč, le dol se včas utrgam do vasi, de po vrtovih kašne pivcarje obglodam.«

Ləsica mu reče:

»Pejdi z menoj v lukje pa boš notr ləpu na gorkem in nejkej mam tud not trave səhé, pa boš lahko ju in se prezimu pr mənè brez skrbi.«

In taku je šu zajc na ləsičje besede iz njo v lukjo, katero je imela v gadnah. Notr v lukji se je pa zajček stisnu ke v an kot pa je biv notr. Lepu toplo je blu notr in prov

zadovolən je biv. Læsica mu reče:

»Pejdi k men leč, viš, de imam taka fajn puojsla, lahko leživa vkup.«

Prav zajček:

»Je kar tle dobro.«

Læsica ga pa pregovori in je šov k nji leč. Ponoč, kə sta skup spala, mu prav læsica:

»Jutri bo svet dan, vsaka žvav mesu jej.«

Prav zajček:

»Jəst ga na jem. Bom šu pa vən iz lukje pa si bom kej poiskov, al pa dol v vas na vrt pevcarje glodat.«

Na tu pa prav læsica:

»Jəst ga bom pa jela, mesu!« – jən zgrab zajca in ga raztrga in pojej.

No, in k je bla pa žejna, je šla pa spet za Gradišče v škobca voda pit, je pa dabila pod anim grmam jejša. Jejš jo pa obgovori, prav:

»Læsica, ti maš gotov kašna lukja, pa me vzem pod strejha. Viš, de je taku mrzlu, de vse škriple, se zmerej bojim, de bi zmrznu.«

Læsica ga pogleda in mu reče:

»Ja, pa pejdi z menoj, ampak de boš not na gmah!«

Prav jejš, prav:

»Ke v an kotək se bom stisnu, de bom le na gorkem!«

In taku sta šla v lukja. Jejš se je rejs stisnu ke v an kot, læsica pa se ulegla ke na mah in lepu spala notr.

Jejš an cajt premišluje in obgleduje lukjo in m je blu kar všeč, najraj b se jo prlastu. Se pa damisli in se v klopčič zvije in se zatrklá ke h læsic. Læsica se je prec zbudila, k je je taku zbol, in zavpila nad jejšam:

»Če na boš v orengi, boš šov vən z lukje!«

Jejš reče:

»Nejkej se m je sajalo, de lovim kobilce, in səm skoču iz te škale dol in səm se po nesreč zatrkljov ravno na tejé puojсле.«

In taku je spet zlejzu nazaj na škala in læsica mu je zagrozila:

»Kukr na boš v orengi, boš šov iz lukje!«

K je læsica zaspala, jejš se je pa spet zviv v klopčič in se lečí naravnost k læsici kje pred gobc. Taku je je zbov, de je skočila do stropa in zavpila. Misənla ga je zgrabt jən raztrgat, se je pa še bəl obola. Na tu mu reče, jejšu: »Zdej pa kar pober se in pejd vən!«

Jejš pa nej bu kontent, prav:

»Kaj čem hodt vən, k je taku mrzlu, mar səm not na gorkem.«

In taku læsica je vsa krvava tam spet zaspala. Jejš se je pa še nkrat lučov vaja in je je tuk obov, de je læsica ušla vən iz lukje. In še dandənəs ima jejš v Gadnah sije lukja, ke se je prlastu je po læsic.

2. Ad srne in jejža

različica št. 1
posnetek, 1959

Matičetov: Katera bo? Od, od srne?

Resnik: Ja, pa od jejža.

Matičetov: Aha, dobro.

Resnik: Ne vem, če buom lih taku paguodu je, dobesedno, kə səm je takrat, kənè.

Matičetov: A, sej je vsegljih ...

Resnik: Glih taku mav ...

Matičetov: Ne, ne, nəč, prov nəč ni.

Resnik: Bom pa, prbližno bo pa, kənè, glih tako dobesedno pa ne. Zatu kə na muorəš dvakat glih tako dobesedno, kənè, ampak v glavnem je pa, je pa isto, kənè. Ja. Sej zdej lohka kar prčnem, kənè?

B lu je enkrat na vrh Gradišča. Je bla srna in je gliedala jejža in mu pravi: »Kaku si ti naspejšən. Kətaj kam pridəš?«

Prav jejž: »Kóga?!« prav. »Bəl səm urn, kə s pa ti!«

»A ja,« prav, »kej! Kaj še!« prav. »Sploh ne!« Prav srna: »Kədr čəš, planeva, pa te zad pəstim!«

Jejž prav:

»Stavəm s tebuoj,« prav, »de te jəs prec zad pəstim!«

In taku sta stavla gor, na vrh Gradišča, in de buota planla dol, navzdul proti Kaváčevki. In taku sta na komanda dol planla. Sevejde, srna je skačila na vse, jejž pa ləpú pačas. Srna se je prec kje v ano buku taku zaletela, de se je prec ubila.

Jejž pačas pride ke da njie, da srne: »Lej,« prav, »kuk je anga məsa! In vejš de,« prav, »tu je škuoda, de bi takule v huost astal. Jəs pa nejsəm v stan, de bi se, de bi tu latív se in raztrgov narazən. Kej!« prav. »Nejsəm v stan!« Prav: »Muorəm it kje pa huost pagliedat, če buom dabiv kej kašnega məsarja, de bi biv tule nárazən djav.«

Pa je šu dol pačas pa hribu, pride da Kaváčevke, tam pa srieča zajca. Ga vpraša: »Zajc, al s ti məsar?«

Prav zajc: »Səm.«

Prav jejž: »Pakaž zabié!«

Mu pakaže –

»Ja,« prav, »ti že nejs məsar, ti maš preslabe zabié!«

Grie spiet naprej pa huosti, pa srieča ləsica. Jejž jo vpraša, prav: »Ləsica, al si ti məsar?«

Prav: »Səm.«

Prav: »Pakaž zabié!«

Pakaže zabie lāsica –

»Ja,« prav, »ti že nejs,« prav, »ti maš vse preslabe zabié.«

Grie še n cajt pa huosti, gor pruot Srejdnam vrh, sreče pa vovka. Prav: »Vovk, al si ti mäsar?«

Vovk prav: »Säm.«

Prav jejž: »Pakaž zabié!«

Pa mu jih pakaže.

»Ja,« prav, »ti pa sè!«

Prav: »Kägá pa ímaš?« prav vovk.

Prav: »Vejš,« prav, »gorle sva stavla v Gradiščə iz srna, katier buo bəl, prejd planu dolle k navzdul, al buom jəst al buo srna. In sva rejs dol planla, kənè. Srna je tuk skačila, kənè, hitr, de se je v ano buku tuk zalətejla, de se je prec ubila. Zdej, vejš, pa təm leži tuk anga mäsə, jəst pa nejsäm v stan diet nárazən, säm pa ískov mäsarja, de b mi dav nárazən.« Prav: »Vejš, takule je. Sej ti buom dav precej kuos mäsə za luon, ke mi buoš tu ləpu vse urihtov.«

Prav vovk: »Že v redi,« prav, »buom jəs tu vse urihtov.« Prav: »Kar pejd, de buoš pakazov, kej je.«

Pa sta ləpu pačas šla gor proti Gradišču. Kə prideta da tisga mejsta, kier je bla srna, prav: »Tle je,« prav, »lej.«

Vovk zamierka, se m je že kar samù smejav, de buo ankət spiet mäsú, mäsú ju. Pa prčnje tist trgat nárazən.

An kuos adtrga, prav: »Tu buo za moj ačieta in za mater.«

Ta druj kuos adtrga stran, prav: »Tu buo za mija žjana. Pa za otroke.«

Ta trietji kuos stran adtrga, je vse vziev žie stran, prav: »Tu buo pa zame!«

»Ja,« prav jejž, »kaj pa zame?«

»Hja,« prav, »je pa tule tle na stranə.«

»Hja,« prav, »tu sa sama čeva,« prav, »pa tistle dreki, tu nej nəč!«

»Hja,« prav, »nema tu!« prav. »Jəs säm si raztaləv,« prav, »kar men paše,« prav, »tu maš pa ti!«

»Tu nej nəč,« prav, »tu j sama čeva! Kej je pa mäsú? Ja,« prav jejž, »iz temə pa nejsäm kəntent!«

»Hja,« prav vovk, »pa s pamagej, če sə muoreš! Tu säm si jəs s sebuoj adtalov, pa fertik je.«

Prav jejž: »Vejš, vovk,« prav, »jəst vejtm tle nejkej za nga sadnika,« prav, »kə ta stvar dobru razsuod. Če s kəntent,« prav, »pa pejva kje, pa buova vidla,« prav, »če j rejs taku prov.«

Vovk s je mislu: »Sej kar je žvalí v Gradišči, säm jəs ta velki gor,« prav. »Sploh si na buo upov bedən men nəč pa ruob pastavit!« Prav: »Kar pakaž tistga sadnika!« prav. »Pa buo prècej ried!«

Prav jejž: »Le pejd z menuoj!«

Pa sta šla dol iz Gradišča v Fajdigov riepək, dol je mu pa jagr Míhelj nastavljena past za vovka, de b se mu ujev. Taku v anmu grmu, pr anmu grmu je bla nastavljena.

Jejž pa grie k tistmu grmu pa ləpu nalahkə iz tacam na past trka: »Gospud sadnik, vstaníte, vstaníte!«

Pa spiet: »Gaspud sadnik, vstaníte, vstaníte!«

Vovk tist an cajt pašluša, prav: »Kaj buoš ti,« prav, »nejmaš bene štime!« prav.

Prav sadnik, ə, prav jejž: »Sadnik spi nuotar, pa ga muormo zbədit.«

Prav: »Griem jəs kje,« prav, »buom jəs patrkov, pa se buo prec zbudu!«

Grie, jejž se admakne, pa vovk iz taca udar kje. Past ga je pa zgrabla za, za nugé, za abe nagié ga je zgrabla. Vovk prčiev tulit, jejž se je pa kje s puot adməknū. Pa smejòv, čəš: »Ankət səm te pa nariedu,« prav, »sej bene škuode, sej uká itak nej, ə, ga nej nəč škuoda, kar nej ga, nej ga buo jagr frdierbov!«

Pa se j kje skrú v an grm, pa je čakov, kugá buo pršlo iz təgá. K je vovk tulu pa skakov, je jagr, k je bliz, bliz Petrušne vasi, je pa šlišov. Pa pride kje gor v huosta. S səbuoj je prniesu pa skira. Pa zamierka təm uká v pasti, k se je ujev.

»Undar,« prav, »de si se ənkət ujev!« prav. »Zdejele buova mejla pa abračun!«

Pa ga je iz skira udaru gor pa glav.

Jejž je pa djav: »Tu ba pa za tije starše!«

Pa ga še nkət užge.

Prav: »Tu buo pa za tije žana, in otroke.«

Pa ga še nkət užge, udaru ga je pa ubù. Prav jejž: »Tu je pa zate!«

Nə, in taku je šu jejž guor nazaj v Gradišče, təm, k je bla srna, aziram məsu ad srnié, in məndè še dəndə̀nə̀s jej təm məsu od srne.¹⁸¹

---

¹⁸¹ Po pripovedi Matičetov pripovedovalca povpraša po lovcu Mihlju:

Matičetov: »Mihelj, a je biv iz Petrušne vasi?«

Resnik: »Ja, ja, s Petrušne. Tu je bu love! Sej je bla še pejsəm od njega:

Mihelj gori ta petruški

jagr bu je naj ta hujši.

Kədr Mihelj je strliv,

gotovo tudi je dabiv.

Če pa nej mu kaj pobrati,

Mihelj se je prčev lagati,

kaj za na rejč je kriva bla,

de je zvier od njega šla.

Jagri vsi taku sa djali,

vzemimo patənt ta mali,

Mihelj je djav,

jəst buom pa ta vielcga vziev,

de m buo vsaki raj vrjev.«

Matičetov: »Je že dolgo, kar ni Mihlja več?«

Resnik: »A, ta je žie umru, kə̀nè. To je bu davni naš žlahtnik, kə̀nè. Ja, tu je žie ...«

Matičetov: »V katerem koncu je njegova hiša?«

Resnik: »Kje gor naprej po vasi.«

Matičetov: »Proti Culki?«

Resnik: »Ja, prot Culki, ja.«

Matičetov: »M-hm.«

Resnik: »To je že gor –«

Matičetov: »Proti Kapuni.«

Resnik: »Ja, proti Kapuni, ja. Tu je zdej že gor, čist drugi, kə̀nè, rod gor živi. Je še mal, kə̀nè – Grimec se piše tista, ə. Pa prej še ana Mihljeva Rezka je bla, kə̀nè, tista je bla še majhnu žlahta, pa že malenkast, kə̀nè, samu tuk, de je še visla. No, polej, una je mejla pa z enmu Rusam tejga, k je zdej, Miheljina, tega fanta. No, in ta ba še tud mu, kə̀nè.«

Matičetov: »Pr hiši se pa le zmeraj reče pr Miheljini ...?«

Resnik: »Pr Miheljini, tu pa.«

Ad srne in jejža

različica št. 2
rokopis, 1950

A nkåt je srečala gorle v Gradišči srna jejža in ga je gledala. Prav:
»Kaku si ti nazarensko naspejšøn, kadaj pa køm prideš?«

Prav jejž:

»Bøl søm frišøk kø pa ti!«

Prav srna:

»Nøkul ne! Kar dajva plant, pa boš vidu, kater je bøl frišøk, ti al søm jøst.«

Šla sta gor na vrh Gradišče in sta se zmenila, de bota planla dol proti Kovačevki.

Na vse sta dol planla. Srna je skačila køkr ima navada, na vse, ku strela. Med potjo pa se je dol v ano buku tok zaletela, da se je prec ubila.

Jejž je pa dol pršu do nje jøn je je tøm obgledvov, køga bi zdej napravu ž njo. Vedu je, de je dobru mesu od srne, jøn kaku b se lotu, de b je narazøn djav.

Gre pa kje po hosti pa išče kašønga mesarje. Pa sreča zajca in ga vpraša, če »Si mesar?«

Zajc prav:

»Søm.«

Jejž prav:

»Pokaž zobé!«

Pa m jih pokaže.

Jejž reče:

»Ti že nejs mesar, s teboj nej næč!«

Gre naprej še po hosti, proti Srednjem vrhi, in sreča løstica in jo vpraše, če »Si mesar?«

Prav løstica:

»Søm!«

Prav jejž:

»Pokaž zobé!«

Løstica pokaže zobé, prav jejž:

»Ti že nejs mesar, kar lahko greš od mønè!«

Gre naprej spet jejž, pa sreče vovka. Pa ga vpraše, če »Si mesar?«

Vovk prav:

»Søm.«

Prav:

»Pokaž zobé!«

Pa jih pokaže.

»Ja,« prav jejž, »ti pa si mesar!«

Pa reče vovk:

»Køga pa imaš za no stvar, de iščeš mesarja?«

Prav ježž:

»Tam gorle v Gradišči bliz Kovačevke se m je ubila srna, pa je na morəm djat narazən. Pa če b mi ti pomagov odrt in dət narazən, precej lep kos mesa ti bom dav za lon.«

In toku sta šla proti srni. Ko prideta do mejsta, kjer je srna ležala, reče ježž:

»Lepu m je urihtej in boš dobiv plačiv, kəkr səm ti reku.«

Vovk reče:

»Sej kos, tist, k bo zame, si ga bom djav kar na stran.«

Prav ježž:

»Bova že vidla.«

No, in taku je vovk odru mu srna jən djav kose, kəkr se je jemù zdel.

Ta prvi kos, k je odtrgov, je djav:

»Ta bo za mojga očeta in za mater.«

Ta drugi kos, k je odtrgov, prav:

»Ta bo za mije žena.«

Ta tretji kos, k je odtrgov, prav:

»Tu bo pa zame!«

Ježž prav:

»Ja, kəga bo pa zame?«

»Lej ga, no,« prav, »pa tisto tamle na strani.«

Ježž mu reče:

»Tisto so samo čreva pa dreki v črevah. S təm nejsəm kontent!«

»Ja, pa razsod, če morəš. Taku more bət!«

Ježž mu reče, vovku:

»Vem za nga sodnika, da bi tule razsodu.«

Prav vovk:

»Kar pejva ke! Drgač na more bət, kukr je, tud sodnik na bo drgač tu razsodu.«

In sta šla po hosti. Ježž je pa vedu, v Fajdigovmu repku, de je jagr Mihelj nastavu past, de b se vovk ujev. In sta šla naravnost do tiste pasti. Ježž zlejze v grm, kjer je bla past vovku nastavlena, in trka gor na past nalahkə, in kliče:

»Gaspud sodnik, vstanite!«

Vovk tist pošluše, prav ježži:

»Ti nemaš nobenga glasu in tud slab trkaš. Mogoče ta sodnik trdnə spi. Čak, grem jəst poklicat.«

Ježž mu reče:

»Glih tle trkej, pa se bo zbudu.«

Vovk stop ke in udar iz tacam ke po pasti, past se je sprožila, vovka pa za nogé zgrabla. Vovk prčne vpit in tulit, ježž se m je pa skriv. In od deleč je vahtov, kaj bo.

In kmal na tu je pršu jagr Mihelj in je vidu, de se m je vovk ujev in je imu skira s

seboj in je udaru vovka s skira. Prvič ga udar, pa ga nej ubú. Jejž pa potihem reče:

»Tu je za tejgá očeta in mater.«

Drugič ga udar –

»Tu je za tejá žena in otroka.«

Tretjič ga udar, ga pa ubije. Prav jejž:

»Tu je pa zate!«

Pole je šu pa jejž gor nad Kovačevka v Gradišče, kjer mendè še dandənəs jej srna.

3.

Ad Kapunavga pəsà

različica št. 1

posnetek, 1959

Blu je v starih časih, v Petrušni vasi, se j raklu pr an hiš pr Kapuni. In pr tisti hiši so imel anga pəsà že taku starga, de ni dost lajav in ne, za bena reč ni biv. Gospodar Kapun je djav gospodiji, prav:

»Tega pəsà, sej mu nej treba dat ben dan jejst, buo že ankət kripnu, ad lakat. Sej j zanəč, k je žie star.«

In taku sa tistga pəsà vsi sovražíl.

Pəs je pa hodu, kənè, kier tista hiše je bla bəl ob huosti, hodu kje v huosta, kənè, v ana, se prav, kənè, v ane škale kje lieč. In ankrət anga dnje təm leži pa vovk pride kje. Prav: »Mrcina pasja,« prav, »ležiš tle, pa jejš,« prav, »bene krivice ti nej.«

Pəs reče, prav: »Ti nəč na vejš,« prav, »kaku se men gadi,« prav. »Lačən,« prav, »taku kə ti, al mardè še bəl.«

Prav vovk: »Zakaj?«

No, pəs mu pavej, prav: »Star səm,« prav, »pa me kar sovražjo pr hiš.«

Vovk mu rjače, prav: »Takule je: če me buoš dav ti an jagnje, ana backa, vən iz hlieva, jəst ti buom pavidov,« prav, »za srieča,« prav, »taku, de te baje na vse rad imel pr hiš. In na buoš,« prav, »benkat več lačən.«

Pəs mal pramišlja, prav: »Če m buoš rejs kej tacga pavidov,« prav, »de me buoda rad imel in de mi buoda jejst dajal,« prav, »buoš pa žihr uziev ana baca iz hleva.«

Prav vovk: »Takule je, zej me pa pašlušej. Čez dva dni buoda žiel pr Kapuni na Vejhovci. Tu se prav adna njiva, kənè, se prav Vejhovc, tu je pod Gradiščəm, pšenica. In mat Kapunka buo šla kje žet in še druge žejice. S sebuoj buo pa vziela atroka, ga buo pelala na važičkə in ga buo təm pr anmu grmu pəstila ga. Ti pejdi,« prav, »pa se tam polejzi pa h anmu grmu, pa tam ljaž. Kə buoda bəl že na unmu kuonc njive žiele žejice, takrat buom pa jəst pršù vən s huoste, iz Gradišče, in naravnost kje prot otuokə, de bi otù otroka vzet. Ti pa fajn hud buod, pa lajej kje vame, pa vpij, pa cvil,

pa vse puočni, kar muorəš. In takrat buoda pagliedade nazaj žejice in buoda vidle, kənè, mene zravn pr atrokə in se buoda vse ustrašle,« prav. »In buoda letele in ti buoš menè adgnov in buoš lajav za menuoj,« prav, »ljatu kje da huoste, samo mierkej, de me na baš ugriznu. Če me buoš pa ugriznu,« prav, »pa na buo iz tega prov.«

In rejs, čez dva dni so šli duol žet ušenica, taku, k je vovk pəsì pavedov. Jən Kapunka gaspadina, je rejs atroka peljala kje dol na vazičkə in ga j na konc grmuja v senc pəstila. In več žejic je žiel pšenica. Pəs je pa kje zravn pršù, pa tam leži. Kə sa blie že bəl na unmu konc žejice, na unmu konc njive, je pa vovk pršù vən iz Gradišč, iz Kasiezave huoste, jən naravnost kje prot vazičkə in de bi atroka vziev, kənè, pa raztrgav, pa v huosta niesu. Je pəs prčiev pa taku lajat, de je kar cvilu! Sa žejice pa nazaj pagliedade, pa sa vidle vovka tam pr atrok, mat se j tuk prstrašla, taku prčiel a vpit in vse taku vpile in dol letele, de bi ble atroka rešile. Pəs pa v vovka, kar skakov je kje prot vovkə. In je vovka adgnov. Sevejde, k je pa masa¹⁸² lajav, kənè, med puotja, tam že bliz huoste, je vovka pa taku kje v stjagnu ugriznu.

Mat Kapunka, k je pršù pəs nazaj: »Jej,« prav, »tale naš Šek,« prav, »rejšu je atroka,« prav. »Lej, kə b ga na blu, Šeka,« prav, »rejs je star, ampak – ad dənəs naprej imaš hrana pr hiš, jejd, na vse faj,« prav, »kier si rejšu atroka, de ga nej vovk raztrgav al pa vziev.«

In rejs, kəne, prec je dabiv tam tak kos bejlga kruha in mesà, kənè, de se je pəsì kar samù smejal, kənè, tok je migov z riepam, kənè, k je taku bu prec pagaščən, kənè.

Zvečier povej Kapunka, gaspadina gaspadarji, prav:

»Vejš, da,« prav, »dənəs, je naš Šek,« prav, »rejšu,« prav, »tejgale fantička,« prav, »k səm ga mejla tam dol. Vovk b ga bu raztrgav al pa vziev,« prav, »edin kə b na blu pəsà zravn, vejš de,« prav, »šu bi biv.«

»Ja,« prav, pakliče gaspadar prec kje Šeka, ga mav pagladi, »ja, prav, ti s pa tuk pridən. Ja, zdej pa, ad zdej naprej pa – če kriepnəš pr hiš,« prav, »jejest ti bmo dajal kukr buoš atù. Do smrti si preskrblen, kier si rejšu atroka smrti.«

In rejs – taku je bu pəs vesiev, kənè. Hrana je mu fajn, klabase sa mu dajal tud, šunka, vse, narbulš hrana. Taku. Zadovuolən, kənè. Hodu pa je zmierej še kje v tiste škale, takule, k je mu navada, kənè, včas majhnə kje lieč. Tu se prav, tu je blu v Vrežgovem kukl,¹⁸³ pravmo, bliz huoste, kənè, hodu kje spat.

Ankət, tu je bu čez nejkej dni pa tistmə, pa spiet vovk pride h jemù. Hud, prav: »Al sva vkəp!« prav pəs, al vovk. »Zdej te buom pa prec raztrgov! Vejš, kaku sva se midva zmenila?« prav. »De me buoš ti žihr lajav, pa ne ugriznu,« prav. »Lej,« prav, »tri dni səm se rana lizov,« prav, »kə s me tuk ravsnu, de muorəm zdej it. Drgač b na muogu nkamr it, tuk s me ugriznu. Zdej,« prav, »te buom pa kar raztrgav. Pa ne raztrgav, ampak – vejš, kəgá ti pavem,« prav, »tistga jagnjeta,« prav, »na maram nəč, ampak jəst ti vojska napavem,« prav. »Midva se buova zdej vojskvala: al ti hin – al pa jəst,

¹⁸² Zelo.

¹⁸³ Hribček, ki je spadal k domačiji pri Vrežgotu.

adən muore bit ad naj,« prav. »Jəst te sovražəm,« prav, »zdej, do smrti.« Pravi: »Čez dva dni,« prav, »buova mela borba, vojska, gorle pad Gradiščəm, krej Kavačəvka, in kje muoraš prt, pa dva səbuoj prženi. Ktiera čəš,« prav, »de te buoda še branila. In imaš za prt gor, de vejš!«

Pa je vovk adšu, kənè, pəs pa damú, kənè. Tud večierjav nej nəč, kənè, tuk je bu pəs žalastən, kəgá buo zdej. Kugá če dabit, de ga buo, de buo ž njim šu v vuojška?

Drugi dan tud nej nəč ju. Mačək ga apovdne abgleduje, prav: »Kəgá t pa je,« prav, »de s taku nejkej žalastən?« In prav: »Sej vəndarle maš zdej za jejst vsega dost in t nej abene krivice!«

»Ja,« prav pəs, »kaj čəm ti pravit,« prav.

»Povedej mi,« prav, »kaj se t je nariedlə?«

Prav: »Vejš, de,« prav, »vovk m je vojska napavedav,« prav, »in čez dva dni, tu se prav jut,« prav, »žie, muorəm prt zgorej pod Gradišče, krej Kavačəvka, tam se buoma zgrabli,« prav, »in da smrt pabil an družga. Al buom jəst dubu al pa zgubu. In zdej bi pa rəd,« prav, »dva dabiv še səbuoj, kənè, de b mi pamagala, de b bla mijà družba.«

»Jej,« prav mačək, prav, »jəst səm prec prpravlən s tebuoj,« prav, »kədr čəš. Paglej me,« prav, »kašən səm!«

Rejp pakonc vzdigne, kə žrd¹⁸⁴, ači take nardi, napne se taku, de je bu za pu metra vieči, kəkr je bu v resnic. Prav: »Vidiš, mənè se nəč na buj! Jəst səm s tebuoj zmierej do zadjega!«

»Ja,« prav pəs, »dobr je,« prav, »drži!«

Dost nej pəs mačku vrviev, kənè, s je mislu:

»Oh, sej mačək, k buo pršlu do tacga, on buo nejkama smuknu, na n drvù, pa fige pakazav. Na buo dost ž njim!«

Pa vsegliv, kapak, nejkej s je muogu pamagat, kənè, kier nej blu druge pamači.

Popovdne ankət ga pa purman zamierka pəsà, taku nejkej klavrniga. Je z njegovga karita, m je tuk jejst astav, vən purman žəru, kənè, je blu duost nuotar jejst, pa klun nuotar amakov, v njegov karit, in se təm napejov. Prav purman:

»Kaj t je,« prav, »de s taku nejkej prežalastən?«

»Ja,« pəs prav, je bu že v taki zadriegi, je mu pa tud kar pavedav, prav, kugá se je, kugá jma jut, de ma vojska napavedana, ad vovka.

Prav purman: »Griem jəst s tebuoj,« prav, »paglej me,« prav, pa se j napiev, kəkr se ima purman vsak navada, vsak, de se napne. De je biv širi kə dali, pa rdeč ratav. »Vidiš,« prav, »jəst buom za udr,« prav, »paglej, kakú vpijem: Udri, udri! Jən buo zmaga na naš stran, nəč bat se!«

No, in tok je bu pəs mejčkən patalažən, ne še vorengi,¹⁸⁵ ga je še zmierej fajn skrbel, ampak pač –

¹⁸⁴ Drog, ki so ga položili čez voz, na katerem so vozili seno, da so seno povezali – bil je vsaj meter daljši od voza, dolg tudi po 5 m in debel okoli 10 cm.

¹⁸⁵ Popolnoma.

Drüg dan sa pa šli, sa se adpravlal ad Kapuna za it proti Gradišči, proti Kavačovki. Vovk je dabiv pa mædveda pa læsica.

Prav vovk jim tam, pavej, kænè, prav: »Tuk je. Sej jæt buom tu,« prav, »sam padavu,« prav, »kar buo pæs gor prgnov! In pæsà! Tu se nej kej mejnit,« prav, »tu buo glih tæk,« prav, »hin, kə b pihnu. Ampak,« prav, »buota vsaj vidla,« prav, »kaku buom jæt tu friškà¹⁸⁶ vse udušu!« Prav læsici: »Ti pejd,« prav, »kjele v škale, pa tam sejd,« prav, »čiep,« prav, »pr škalah,« prav, »pa buoš səm gliedala, buoš vidla, kaku buom jæt vse tu udušu!« Mædvedi prav: »Ti pejd tle pa,« – an takle, je bu tam an vjalæk gabr –, »ti pejd pa gor na ta gabr zlejz, pa glej kje dol ad dieləč,« prav, »pa puoti, kə buo gor pæs šu, kugá buo gnav še s səboj!«

Prav mjadved: »V riedi je!«, pa je gor zlezu na tist gabr.

Tam pad gabram je bu pa n kəp listja, je pa tist listje vovk mal razmaknù, prav: »Jæt se buom pa nuotar v tale listje skrù, taku de me na buo ben vidu. In kə buoda pršli tisti že mal naprej, jih buom adzad v hrbæt napov in vse raztrgov! Tu je,« prav, »kə b se igrav,« prav.

Pa je rejs vovk nuotar šov v listje, se nuotar v kəp zakopav, pa čaka.

Pa vpraša gor mædveda, prav: »Al žie kej vidiš,« prav, »kəgá žjane?«

Prav: »Nəč na vidim še.«

Pa čez an cajt ga vpraša: »Al žie kej vidiš?«

Prav: »Žie. Pæsà žie vidim,« prav, »kə grie naprej,« prav. »Adən pa za jim,« prav, »pa tušna žrd njase,« prav, »pakonc,« prav, »na vem, kaku buo,« prav. Prav: »Zad pa še adən,« prav, »ga žie šlišəm, ga je pa povn puot. Pa zmierej vpije: Údri, údri! Údri, údri!« Prav: »Na ba taku zlahka,« prav, »se buo trejba le bəl zarejs prpravit.«

Prav vovk: »Nəč hudga,« prav, »tu buom jæt,« prav, »tist, tist, kar gor žjane,« prav, »pæs, tu buom jæt vse udušu, prec!« Prav: »Samù tih badite!«

No, in sa bli vsə ləpu tih, kænè. Pæs grie naprej, za jim maček, tu je bu tujšən, kænè, de se je napiev, de je biv pu metra vsok. Riep tak, de vse tiste dlake sa ad jega visle, zad pa purman šu, pa zmier je vpù: Údri, údri! Údri, údri! Kə sa pršli vštric kupa, mæčkən naprej žie, kænè, je pa vovk majhnə mignu iz ušiesam. Maček je pa strəšnu pravidən, kænè, za vsaka taka rieč, kænè, če kej se kej zgane. Je pa mislu, de je v kup listja məš. Pa skuoč kje pa zgrab z abema kriempli, na vse, je pa vovka zgrabu za abudva ačiesə in je bu prec vovk slejp. Vovk je tuk zatùlu pa skoču vən iz tistga listja, pa kje pa huosti. Sej tud bejžat nej muogu, se j kar zalejtvov, kje v dreviesə, maček se je pa tuk ustrašu, je pa zbejžav gor na tisti gabr, kier se je tušna žvav skačila kje vajga, kænè. Mædvəd pa vid, de j ta žvav, k je mejla tista žrd, unga popolnoma žie uničla, vovka, de ga kar zanaša kje pa səm, v momenti je biv zgəblen. Mjadvəd si je mislu: »Zdejele buom pa še jæt! Žie gor name leti na drvù!«

Je pa an vej pa dol skoču mjadvəd, s je pa nogo zlomu, de j kumej kje v huosta ljatu. Purman pa samù tam na puot stav pa zmierej vpù: Údri, údri! Údri, údri!

¹⁸⁶ Hitro.

Mačæk se je pa tuk ustrašu, k je vidu, da ana tušna pašast dol leti iz drevja, de je dol skoču, pa kje ljatu v škale.

Læsica s pa misli: »Lej, vovka je žie frdierbov, se kar zalezjtva kje pa sëm, mjadvæd ma noga zluomlæna, kumej štrienca,¹⁸⁷ kje stran beži, zdejle buo pa še mænè.«

Je pa iz škal planla pa kje pa huosti, taku de je kumej ušla. Mačæk pa nazaj in toku je bla borba, vojska, doblana in pæs je astov šè pr Kapuni.

Ad Kapunavga pæsà

različica št. 2

rokopis, 1950

A nkæt je blu v naš vasi pr Kapuni – tisti rod je izumrl in živijo drugi – je imù an gospodar anga pæsà in se je biv že izstarov. In toku mu neso tel dat več jest. So ga tud stepli včasih in ga stran podil od hiše. In toku je hodu pæs žalosten okul hiše, k je vidu, da ga domači vsi sovražje. Na krej hoste je ležov v kukəlni in premišlevov sojé nesreče. Pride pa k njemù vovk in ga vpraše, zakaj je toku žalosten. Pæs mu odgovori:

»Doma me sovražjo in mi nečjo dat jejst, obene stvari ne.« Pæs prav: »Vovk, če moreš, ti kej pomagej!«

Vovk prav:

»Ti bom pomagov, edin,« prav, »če me boš čez ana dva dni ti pustu, da bom vzev ana baca væn s hleva.«

Prav pæs:

»Brez skrb, sam da mi daš ti dobr svet.«

In vovk m je reku:

»Jutri boda žele babe na njiv šenica, ti pa na konc njive lež pr hosti. Jæn gospodinja bo pa ke prnesla majhnega otroka in ga bo tam pustila in bo šla žet. Jæs bom pa pršu ke in bom mislu otroka pa vzet. Ti pa skoč ke prot menì pa fejst lajej, ampak me ne smejš ugrizënt. Pa bom otroka pustu.«

No, in toku je blu.

Drug dan so šle babe ke žet na Vejhovc¹⁸⁸ in gospodinja je prnesla rejs ke otroka. Pæs je pa na konc njive pa ležov tam pr hosti. Jæn vovk je pršu ke væn iz hoste pa naravnost ke prot otroki. Pæs prčne lajat pa ke letat, žanjice druge in mat otrokova so tist prec opazle in so vse ke letele. Pæs pa za vovkom, k je biv že prjev otroka, da b ga biv ke nesu. Pæs ga je pa napodu in ta čas, k je letu, ga je pa dobru uščenu ke za kravatælc. Vovk je šu v hosta, pæs pa nazaj. Gospodinja je otroka vzela in psa gladla:

---

¹⁸⁷ Šepa.

¹⁸⁸ Ledinsko ime za polje, njivo.

»Tu je pa naš Šek, kə m je otroka rejšu smrti.«

In od tistga dne je pəs dobiv hrane, kəkr je tev, in rad so ga imel pr hiš, prejd so ga pa sovražil. No, in taku se je pəsù dobro zdel. Dobr je dobil svet od vovka, samu malu ga je biv pogrizu.

Anga večera pa pride vovk k njemù in mu reče:

»Pəs, zakaj s me ugriznu? Al sva se taku zmenila?! Zdej ti napovem pa borba, zdej se bova vojskvala, kə s me ugriznu. In taku,« m je reku, »čez tri dni moreš prt gor na Kovačevka.¹⁸⁹ Ti moreš vzet s seboj tri – sam pa še dva, jəs pa tud tri.«

In toku je hodu pəs žalosten, tud jest nej mogu od same skrbi.

Pa ga praše drug dan maček:

»Zakaj s pa toku žalosten?«

Pəs pa odgovori:

»Kaj čəm pravit, sej ti m na moreš nəč pomagat!«

Maček prav:

»Kaj? Jəst – kar čəš, za vse səm dobr!«

In mu pəs povej, kəgá mu je vovk naroču. Maček pa toku korajžen:

»Jəs grem s teboj, jəs səm dobr pretepač.«

Pa undar je bu pəs še žalosten. Ga sreča pa purman. In ga vpraša:

»Zakaj s taku žalosten?«

Pəs mu povej soje težave, purman pa prav:

»Jəs grem s teboj v borba.«

Pes prav:

»S teboj na bo nəč, ti boš precej glavo zgubu.«

Purman prav:

»Lej, kuk se bom napev!«

Pa se je napev tam pred njim. No, in toku je pršu tretji dan in so jo mahnil prot hosti prot Kovačevki, tam, k je blu odločen, de se bojo topli. Vovk je pa vzev s seboj medveda pa ləsica. Medved je zlezju gor na drevo. M je reku vovk, de bo že prej mal opazu dol, kaj bo prgonu za na golazen s seboj. Tam zravn je blu an kəp listja in vovk se je pa skril v listje, de bo pa od tam napov sovražnika. Jən sprašuje gor na drevo medveda, če že kej vid. Medved mu povej:

»Že videm! Pəs gre naprej, adən gre za jim, nese tujšno žrd, ta zadnji pa zmerej vpije 'udri, udri, udri', pa toku je šrok!«

Toku m je medved dol sporoču iz drevesa.

Prav vovk:

»Vsi tih bodimo, de jih bomo še mav naprej spustli, kjer smo mi, de ne bojo mogli uit nazaj, pol jih boma pa naklejtli.«

Jən taku so pršli ke gor vsi trjé. Pes naprej, maček za jim, purman pa tud, pa zmerej upù: 'udri, udri, udri, udri'. K so pršli vštric kupa listje, je pa vovk bu v listju

---

¹⁸⁹ Planota nad Petrušnjo vasjo.

skrit, je pa majhno mǎgnù iz ušesam. Maček je pa tist prec opazu, je mislu, de je pa mǎš. Skoč ke v kup, pa zgrab volka ke za gobȅc pa za oči iz kremplam. Vovk toku zatul, de je kumej ušu slep ke po hosti. Medved, k je pa tu opazu, kaj se je iz vovkam naredlo, je pa skoču dol z drevesa, pa kumej ušu ke po hosti iz zlomleno nogo. Lǎsica je pa že od deleč zbežala in toku je pǎs zmagov. In toku majo mǎndè še dǎndǎnȅs gor pǎsà – če tistga ne, pa družga.¹⁹⁰

Ad Kapunavga pǎsà

različica št. 3
rokopis, 1956

Pr Kapuni so imel svoj čas pǎsà. Biv je že star in b se ga bli radi znebli od hiše. In taku mu tud nejso dost jejst dajal, čǎš: kar nej krepne!

In taku je hodu pǎs kje v Vrežgov kukl leč.

Ankȅt anga dne, k tam leži, pa pride vovk h jemù in ga obgovori, prav:

»Kaku kej s teboj?«

Prav pǎs:

»Slabú. Lačen sǎm jǎn domač me sovražjo.«

Prav vovk, reče:

»Jȅst t nejkej povem in te bojo rad imel – če mi boš dav ana jagnje vǎn iz štale, de ga ankȅt pojem.«

Pǎs reče:

»Če mi boš rejs kej dobrega povedov, ti bom pa prepustu, de ga lohko vzemeš.«

Nato vovk reče:

»Vidiš, čez dva dni boda pr Kapuni žel pšenicu jǎn mat bo šla ke dol iz otrokam in ga bo djala kar pod lejščev grm v senco. Ti pa zravn hoste lež. Jȅst bom pršu pa vǎn s hoste jǎn naravnost ke prot otroki in de ga m tu vzet. Ti pa fajn hud bod, lajej in grgrej in menè pod stran, samo tuk merkej, de me v temu na boš ugriznu. Mat, kȅ do žel in še druge ženjice bojo tu prec vidle, kaku si se ti za otroka pognov, jǎn te bojo rad imel pr hiš in hrane boš dobiv dost.«

No, in taku je blu čez dva dni, so šli res tle dol na Vehovc žet, bliz Orejšje,¹⁹¹ in k je blu ura deset, je pa pršu vovk vǎn iz hoste in naravnost ke prot otroku, katerga je mat tam pȅstila v senci. Pǎs pa plane vǎn iz anga grma in prčne lajat in se zagajnat ke v pǎsà.¹⁹² Žajice so zamercale in mat, so prčele vpit in letet ke prot vovku, pǎs pa še bȅl lajat ke v vovka. Je pa na vse pazabu, je vovka pa vgriznu. K je pršla ke mat do

---

¹⁹⁰ Pripovedi sledi pripovedovalčeva opomba: »Star oče povedal. Nekul ni blo v knjigi.«

¹⁹¹ Senožet nad Petrušnjo vasjo.

¹⁹² Pripovedovalčeva pomota: pes namesto volk.

otroka, vidi, de je otrok živ in se mu nej nəč hudga zgudlo. Pakličē pəsà, ga pogladi in še žejice zravn sa hvalile pəsà: kə b na blu pəsà, pa bi biv vovk vzev otroka! Apovdne so dal jejst mu məsù in kukr je tu za ist, taku de je biv pəs kar zadovolen. Ko pride damu gaspadar, mu povedo, kaku je pəs rejšu otroka, pa je reku:

»Zdej ga prov fajn fotrajte, pa nej bo pr hiš, magari je že tuk star!«

In taku je minil nejkej dni po tistmu, in je pəs spet ležav v kukelni v hosti, na vse zadovolen. Pride k njemù pa spet vovk in ga obgovori:

»Al sva se taku zgavarila, de boš ti mene ugriznu, zatu kə səm ti jəst dobro skomandirav? Zdej te bom pa na mejsti raztrgov.« Prav vovk: »Al pa vojska sə bova napovedala, jəst bom dabiv dva, ti pa dva, jən čez dva dni imaš, de prideš gor na Kovačevka in tam bo pa vojska. De bom tebe raztrgov in še tista dva, ktere boš mu s seboj. Tu vejš, de prideš – če ne, te bom pa damá!«

No, in taku je minilo en dan, pəs nej dama nəč ju, Kapunka in Kapun pa sta se menila med seboj, kaj je pəsì, če je zbolu, prejd taku karajžən, zdej pa taku žalostən. Prav: tud ist na more nəč. Maček je ju iz njegovga korita in se mastiv s klobasa. Maček obgleduje pəsà in ga abgavari:

»Kaj si taku žalostən, kier maš zdej ja vsegà zadost za ist.«

Prav pəs:

»Nejkej me təšči in si na vem pamagat.«

Prav maček:

»Če čəš, ti grem jəst pamagat, če je kej treba. Paglej me, kašən səm!«

Se je maček napev, rep pakonc ko sabla!

»Ja,« prav pəs, »ti nejs hədu zanesljiv, če bo pršlo kej hudga, kə s taku plaháčəst,¹⁹³ boš pa ušù!«

Maček prav:

»Do zadjega zdržim!«

»No,« prav pəs, »če je pa taku, boš pa šu z menoj,« prav, »jutr morəm iti na Kavačevka v vojska iz vovkam. M je napavedov, da še dva lohk dabim pa s seboj.«

Maček reče, prav:

»Purmana vzem s seboj še! Poglej ga, prov tamle se vozi po vrt, šrok, de se ga bo vsak bav. De je tak, kə b s kovca v pəd pagledov.«¹⁹⁴

Nato pride purman ke in maček povej, kaku je s pəsàm, de more jət v vojska in še dva lohkà vzeme s seboj. Purman je bu prec kontent jət. Prav:

»Za pəsà se pa pategnem!«

Prav pəs:

»Tebe bo vovk prec glava adgriznu.«

Purman prav:

»Poglej me!«

¹⁹³ Plah, bojazljiv.

¹⁹⁴ Tako velik kot gospodarsko poslopje (razlaga Antona Dremlja, pripovedovalčevega sina, v Ljubljani, 23. 8. 2008).

Pa se je napev jən zavpù:

»Houdr, houdr! Jəst se ne bojim abenga!«

No, in taku so šli drug dan vsi trije gor prot Kovačevki. Vovk je dabiv pa ləsica in medveda. In tam jih je razporedu, je reku:

»Kle je an kəp listje, jəs se bom v listje skru, medved, ti pejdi pa gor na drvú, pa boš dol gledav, kaku m jəst trgov. In obenem boš pa že še dol pagledav, prot Kapuni, kəgá žene pəs s seboj.«

Ləsici je pa reku:

»Ti pejdi pa kele h unim škalam,« prav, – kjer sva drevešček dabila¹⁹⁵ – in je bla tam.

Vpraše vovk medveda:

»Al že kej vidiš?«

Prav:

»Že majhno.«

Prav:

»Kogá vidiš?«

Prav:

»Pəsà pa za jem še nga družga, nese taku pakonc žrd, zad pa še adən, ga je skorej povn pod, pa taku vpije: Houdr, houdr! In gredo gor prot Kovačevki.«

Vovk reče:

»Zdej pa kar tih pa čakejmo za napad! Jəst bom spustu pəsà naprej od tega kupa listja, in kar jih je tam pr njemù, de bom zad v hrbət skoču vajih!«

In taku sa čakal.

Ko pridejo pəs in maček in purman že naprej mal od kupa listja, je vovk biv notr v listju zakapan, je pa mejhno mignu iz ušesam, maček pa prec tist zamerka. S je mislu, da je kašna miška, skoč na vse friško ke v kəp in zgrab vovka iz kramplam za oči, da je biv prec na n akù slejp. Vovk zatul, pa vən planu iz listja, pa beži pa host vəs brlav. Maček se je pa tuk ustrašu, plane gor na drevu, na katerem je biv medved gor skrit. Medved zamerka, de nejkej gor leti, je pa taku zavpu, je mislu, de pa najga leti, k je vidu, de je samo skoču na vovka in je biv prec zgublen.

»Zdej bom pa še jəst!« s je mislu.

Je pa kar iz vrha gabra dol skoču, da s je noga zlomu. Maček se je pa taku ustrašu, de je dol bežov iz drevesa, pa kje v škale, da bo ušu v lukje. Je bla v lukji pa ləsica. Je pa vidla, de ta žvalca ke leti prot škal, s je ləsica misənlə: »Dva je že skorej uniču, zdej bo pa še menè!«

Je pa planla vən iz lukje, pa gor prot Gradišči!

Purman je pa tam stav na poti in cev čas upù:

»Udri, gudri!«

---

¹⁹⁵ Resnik Matičetovemu natančno umesti dogajanje: tam, kjer sta pred božičem posekala smrečico.

4. Ad Paličarja s Čejšənc

različica št. 1
posnetek, 1959

Matičetov: /.../ od Poličarja s Čejšənc?

Resnik: Ja, pa je, k je bəl kratka, kənè.

Matičetov: Ja, ja.

Resnik: Pa pride skuz, kənè.

Matičetov: Dobro.

Resnik: Ja, une sa pa dovge, kənè. (Tiho čaka.)

Matičetov: Tu pripravljeno je.

Resnik: Ja.

Matičetov: Kədr vam paše –

Resnik: No, polej pa ləhk pa kar prčeva, kənè, pa jè, spiet. (Se odkašlja in začne.)

Ad naše vasí je sosedna vas, k se imenuje Čejšənce, in təm sa Lazje.¹⁹⁶ No, in v Lazih se prav pr an hiš pr Palíčarji.

In ankət anga dne je rakla Palíčarca muoži, Palíčarji, prav: »V malən buoš niesu, zmanjkal je,« prav, »nej čist nəč, tud za muočnik nej več pr hiš, de b muočnik skuhala.« Prav: »Kar zacjazi žakəl na rama, pa buoš niesu kje v potok h Buščkə v malən,¹⁹⁷ de buo zməlu. Pa narlepši, de še počakaš,« prav, »če ne, buoš pa takú, buoš pa samú krampir ju, na buo nəč družga.«

Nə, in takú je Paličar žakəl zacjazu in šu, in tu čəz huosta, kajpak. V sredi huoste je biv pa, je biv pa an počivavnik, na katiermu je vsak pačivov, kənè, de je žakəl gor djav, kənè, pa se mal oddəhnú, kə je təžkú niesu. In takú je tud Palíčar təm pačivov, kənè, na tistmu kamni sedù, pa se addihvòv.

Kar zašliši nejkej ən glas, ad nékuod, se mu zdi: »Pamagej! Zdej zdej me buo konc!«

Pašluša, prav: »Sej məndè, al səm šlišov, al, al səm kakú?«

Nej muogu vərjet. Pa še n cajt tam pačiva, pa spiet zašliš: »Pamagej! Zdej zdej me buo konc!«

Pa nejk čist bliz, takú de je žakəl dav, apərta, dol iz ramié, pa žakəl pustu gor na škal, pa šu kje pagliedat, kje pa huosti.

Prav: »Gvišən je kašən človk, mardè se m je kej nariedlə, al je kej nājga palu al kej družga,« prav, »kə takú na pamagájje kliče.«

Pa nəkul nəkier nej blu nəč, vse ləpu tih.

¹⁹⁶ V zvezku z oznako št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: št. Vid pri Stični, tek. št. 44) je na str. 12 razlaga: Lazi: kjer je Veliki kal in del Češenjc. Tam je Paličarjevna. Paličarjevih ni več, zdaj stanuje tam Cent, pismonoša.

¹⁹⁷ Mlin v Bukovici.

Prav: »Čudən je,« prav, »ad kuod ta glas!«

Žie je šu nazaj h kamni, pa žakəl, apərta, prime, de bə djav žakəl na rama, pa spiet zavpije: »Pamagej! Zdej zdej me buo konc!«

Pa glih pad kamnam. Je pa prov prècej tisti žakəl dol iz kamna pastavu kje v stran, pa se j faj upóru, pa je tist kamən prevalu, k je bu mačán dec. Vən izpod kamna se j pa tušna kača zvalila, kə na žrd, de ga je tuk strah ratal, da je prəc vəs blejd ratov.

Kače j pa spregourila, prav: »Palíčar, ti si me smrti rejšju! Lej,« prav, »ka b na blu tebe zdej tle,« prav, »tale kamən me j tuk tiščov, b bla jəs krepənla nuotar pad kamnam. In zdej, kə s me pa smrti rejšju, te buom za luon pa pičla.«

»Ja,« prav Palíčar, »ləpu te pruosəm!« prav. »Kaj je tu kašna, kašna dabruota!« prav. »Lej ga! Tu j za luon! Kaj se tu prav! Ti b me muogla kej nagravit me, al kej družga, al pa vsaj na gmah me pəstit, pa ne za luon pičit me!«

»Hja,« prav, »takú ta svejt pəlá,« prav. »Te buom kar usejkala, pa kar prec!«

Palíčar – majhno minj kə nej pred njuo dol paklieknu pa prosu je, vəs blejd in prestrašən, v tacəm nej bu še nikdar ne.

Prav: »Ləpu te pruosəm, kača,« prav, »pəzanes mi tukle,« prav, »de bi mičkən tle pa huosti šla, če bi dabila kašniga sadnika, de b mičkən razsuodu,« prav, »kadú ma prov, al maš ti prov al mam jəst prov.«

»No,« prav kača, »dobro je,« prav, »kar povà!«

Pa sta šla: Palíčar iz žakləm, kača pa zravən jegà. Kar strah ga j blu, kə na žrd je zravən motála se.

Pa sta sriečala mal naprej anga pəsà. Kača ga abgovori, pəs je spregoúru. Mu pavej kača, kakú j je kamən tiščov nuotar, in de je ta Palíčar rejšju je in de ga buo za luon zdej pa pičla.

»Ja,« prav pəs, »čist prav je tu,« prav. »Kar pič ga!« prav. »Jəs səm biv,« prav, »adən najbulših pəsòv na Buogənšperk,« – tu je gor nad Šmartnəm pr Litij – prav, »sam grajščak, s saməm grajščakəm səm hodu na jaga in zajce laviv in vsega mu dost za ist. Kə səm se pa izstarov, sa me pa zapuodli od gradu prəč, ən zdej pa tle – na vidəm, na vidəm ne, na šlišəm ne, pa čakam, kəđaj buom kripnu,« prav. »Kar usejkej ga!«

Palíčar spət v smrti navarnasti, prav: »Ləpu te pruosəm, kača,« prav, »ta nej bu ta prav sadnik. Dajva it še mičkən naprej do ta družga, buo kakú mičkən vsaj pa milosti napravu. Pa vsaj če b glih mičkən me avila nejkam k drevesi, tu bi še šlə, ampak tuk usejkat, je pa prahuda!«

Je bla pa kača kəntent, sta šla pa naprej. Sriečata pa anga kojna. An cajt je kojn, kənè, trava žóru – pa je dol pov, tud tist nej muogu nəč.

Kača ga obgovori, kojn pa spregovori. Kače mu povej, prav, takule: »Tale človk,« prav, »me je rejšju, ke səm bla nuotar pod kamnam. Vpila səm na pamagáje in kamən je advalu in me rejšju smrti. In zdej za luon bi ga jəs pa pičla.«

Kojn prav: »Čist prov,« prav, »kar usejkej ga!« Prav: »Takú ta svejt pelá,« prav,

»jəst səm biv adən najbulših konj,« prav, prav, »na gradi səm biv, sam grajščak me j jahov. Kə səm se pa izstárov, sa me pa prtjapli pa zapuodli iz gradu, zdej nej pa tle v huost konc vzamem, pa čakam, kədaj buom kriepnu!« Prav kač: »Kar pič ga!«

Paličar v smrti navarnasti. Dol je paklieknu pa kača prosu. Prav: »Kače,« prav, »dej, de bi še an sadnik pršù,« prav, »de bi bli trije in tríje buoda pravilnə razsadíl. Če buoja vsi trije takú sadíl, pol me pa kar pič!«

Je bla kača pa kəntent. Sta pa šla spiet naprej pa huosti, Paličar iz žakləm na ram, kače pa zravən jegà. Kar groza ga je abhajala, kənè, k je bla tušna kače k na žrd, se j təm vila zravən jegà.

Sta sriečala pa ləsica. Kače je brž, brž abgavari, ləsica se ustav, ji brž pavej, kakú j je kamən tiščov nuotar in de muore zdej za luon Paličarje pičət.

Paličar vəs blejd təm.

Pa prav ləsica kač: »Məčkən pačaki,« prav. »Pejd, Paličar, mav səm.«

Pa je šu Paličar ke k njej. Prav: »Mi buoš dav zvečier dvej kakuš? Pa buom zate prav gavarila.«

»Jej,« prav Paličar, »ne samù dvej, vse!« prav. »Da ane!« prav. »Sam de me rejšəš smrti! Kaj kakuš!« prav. »Vejš, de je človk več kə pa kura.«

Pa prav ləsica polej kači, prav: »Ti, takule je,« prav. »Če čma bət pravični,« prav, »jən pravilnə razsuodət, kakú se je tu naredlo, pejma nazaj na lic mejsta, in ti se buoš uljagla pad kamən, jəs buom pa dobru akul pagliedala, kej te je kamən tiščov. Če te je rejs kamən tiščov, ga buoš poli lahkə pičla. Če te pa nej kamən tiščov, de ga čəš ti pa nalašč pičət, pa na ba šlu.«

Prav kača: »Dobru je, pa pəmo nazaj!«

Pa sa šli: kača, Paličar, iz žakləm, pa ləsica. Kə prideja da tistga pačivavnika, k je takət Paličar pačivov, pa prav ləsica kači, prav: »Zdej se pa nuot uliez, pad kamən.«

Pa se je nuotar zmatála, pad kamən.

K je bla nuotar, prav: »Paličar, ti pa ləpu nalahkə kamən gor djen, jəz buom pa dobru akul gliedala, kej je kamən tiščov ja.«

Pa je Paličər ləpu kamən gor zavalu. K je kamən gor zavalu, kača pa spiet nuot zavpije pad kamnam:

»Pomagej! Zdej zdej me buo konc!«

Prav ləsica Paličarji, prav:

»Kar pust,« prav, »pa pejd,« prav, »v malən,« prav. »Če bi pa zdej,« prav, »kamən prvzdignu, te pa gvišnə kača pič.«

Nə, in taku je Paličar šu v malən in, h Buščki, in pol druguod damu, ne mim tisga, ə, počivavnika, k je bu təm. Počivavnik pa še dəndənəs staji in tisti kamən, in mardè še tud kača nuotar, kənè, kajti nabən več na upa kamna prazdigənt. Mardè j še zdej kača nuotar pad kamnam.

Nə, in zvečier, Paličar, k je pršù damú, vəs zbejgan, vəs prastrašən, je šu kar v un konc, v štibəlc, se j uliegu, kənè, od vsega tejga strahu. In bab pa nej nəč pavejdov,

kənè, žan, de buo pršlâ ləsica pa kakuš.

K je bu mrak, pa je v vieža pagliala ləsica. Paličarca je pa glih večierje kuhala, muočnik. Pa prav:

»Frdámana ləsica,« prav, »al si spiet pršla pa kakuš?«

Pa je vzela ana škúpænca,¹⁹⁸ pa j je nabila. Pa je planla kje v huosta. In šele Paličarca je bla stvar prov razsadíla.¹⁹⁹

Ad Paličarja s Čejšənc

različica št. 2

rokopis, 1950

A nkət mu reče baba, Paličarji:
»V malən boš nesu an žakəl žita.«

Paličar pa žakəl dene na rama in nese ke čez Puharjevc²⁰⁰ v Buščkov malən. V sred hoste je pa n kamən, ktiernu so rekli počivávník. Təm je tud Paličar iz žaklem gor pačivov. An čəs pačiva, pa šliš an glas:

»Pomagej! Zdej zdej me bo konc!«

Paličar gleda ke okul sebè, pa ne vid bengá človejka. In taku spet zavpije:

»Pomagej! Zdej zdej me bo konc!«

In glas je biv že číst bliz njegà, taku de je Paličar šu ke pa host pogledat, če je kašen človk kej bliz. In gre spet nazaj h kamni in žakli. Pa spet zavpije:

»Pomagej! Zdej zdej me bo konc!«

In glas je biv glih pod kamnom, se m je šlišov. Paličar dene žakel dol in kamən prevali. Izpod kamna se pa tujšna kača vən zvali, kukr ana žrd. Jən kača spregovori:

»Paličar, ti s me smrt rejšu,« prav, »in za lon te bom zdej pa pičla!«

Paličar s temu nej bu kontent. Je djav Paličar:

»Vidiš, za lon, ke səm te rejšu smrti, b me ti pa pičla: iz temu nejsəm kontent!«

Kača prav:

»Pa dobod anga sodnika, de bo tu razsodu! No,« prav kača, »pa pejvâ ke po hosti, če bova kašnega kje dobila.«

In taku sta naletela na anga kojna. Kača ga obgovori in povej, kaku je kamən tiščov je in de j je Paličar smrt rejšu. Kojn pa spregovori:

»Jəst səm biv najlepši kojn na Uogenšperkə²⁰¹ jən səm se izstarov, me je grajščak zapodu v hosta, pa zdej čakam, kədej bom krėpnu. Pač taku ta svet pelá, kača, kar pič ga!«

¹⁹⁸ Prekla za sadje otresat (razlaga, zapisana 1. 9. 1950 v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 3 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 25) na str. 77).

¹⁹⁹ Med pripovedovanjem je v sobo prišla medicinska sestra, ki je na tablico vpisovala temperaturo, nato še druga, sliši se govorjenje v ozadju, vendar Resnik brez prekinjanja pripoveduje do konca.

²⁰⁰ Ledinsko ime za gozd.

²⁰¹ Grad Bogenšperk.

Paličar se je pa začev spet zgovarjat, de iz temu nej kontent:

»Dajva dobàt družga sodnika.«

In kača je bla kontent in sta šla še mal po hosti. In sta srečala anga pəsà. Kača mu brž povej, kaku je in za kogá de gre, pəs prav:

»Jəs səm biv iz Uogenšperka in sam grajščak me je imu, k je hodu na jaga. In k səm se izstárov, me je pa v rt sunu in zapuodu. Zdej səm pa tle vəs brlón – ne vidim nəč, ne šlišim nəč in čakam, kəđaj bom krépnu. Taku ta svejt pelá: Kača, kar pič ga!«

Paličar v tacmu strahu in pros kače, de bi počakala še nga sodnika. In kumej je kače pregaúru.

In sta šla še mal po hosti in sta srečala ləsica. Kače brž ustav ləsica in ji povej, kaku je vse ta stvar. Ləsica pa Paličarja na stran pokliče in mu reče:

»Paličar, če mi boš dav zvečer dvej kakuš, pa bom zate pregovorila.«

Paličar ji vse ablub:

»Brez skrb,« prav, »dobila jih boš, sam da me rejšiš!«

Jən ləsica gre ke h kači in ji reče:

»Ti češ tega človeka nalašč pičət in te nej nəč kamən tiščov, kukr mi govoriš. Čem, da gremo nazaj na lic mejsta in bom jəs sama vidla in presodíla.«

In taku so šli: Paličar z žaklem, zravn njega kača, təm zravn pa še ləsica. Ko pridejo do počivavnika, reče ləsica kači:

»Zdej se pa ti nazaj zmotej pod kamən in Poličar bo pa nate kamən zavalu in bom jes dobru vidla, če te je kej kamən tiščov.«

Jən kača je bla kontent jən je šla nazaj notr v tista vdrтина pod kamən in Paličar pa kamən gor zavalu. Ləsica reče Paličarji:

»Zdej pa na smejš nəč več kamna prevalit. Če ga boš le prevalu, te na m mogla nəč več pregovort, pa te bo rejs pičla.«

In kače je spet zavpila pod kamnam:

»Pomagej! Zdej zdej me bo konc!«

Ləsica pa reče Paličarji:

»Le brž žakel na ramo pa pejd v maln h Buščki!«

No, in Paličar je nesu žakel. Ləsica m je pa rekla:

»Zvečier v mrakə bom pa pršla po kakuš.«

Paličar prav:

»Brez skrb, dobiš!«

K je pa Paličar pršù damu iz malna, je pa od straha brž šu v hiša na pojsle mal se odpočət. Takrət je blu pa mrak in je pršla ləsica po kakuš. Pa je nuotr v veže pagledala ləsica. Paličarca, baba jegova, je je pa zamerkala, ləsica, in je rekla:

»Ti frdámana ləsica, al si spet pršla po kakuš?«

Pa je zgrabla ana škúpenca²⁰² in je ləsica nasejkala. Tak šele Paličarca je prov

²⁰² Resnikova razlaga, zapisana ob besedilo: prejkla, 3–4 metre dolga palca lejščeva ali jesenova, da drži streho.

razsodíla: de se more lāsica pretepst, če pride po kakuš!

/Zatu pa še dāndānās hod k tisti hiš lisica, kir ni takrat dobila kakuš, ko bi bla mogla, in jim pobere čist vse kakuš./²⁰³

5.

Lāsica, medved, vovk in zajc

rokopis, 1951

A nkāt je lāsica hodila v Petrušno vas ob večerih po kakuš, kākρ je njena navada. In taku so se prtožval lādje Mihlovmi jagri, de nej jo s pot sprav. Lāsica je bla pa skuz in skuz že zvita, se je pa tud znala zank in tacih stvari ogibat. Je pa zapazla v Brinarjevmi uoljaki,²⁰⁴ de ima dost medu, an povn piskr. Jān ankāt sta se našla v hosti iz medvedam. Medved jo pozdrav in ji reče:

»Dober dan, lisička, kogá je kaj novga?«

Prav lāsica:

»Kukρ nalašč,« prav, »glih zate. Tamle v vasi pr Brinarji imajo v uoljaki an piskr medu. Jāst nejsām tuk močna, de b ga nesla, ti si pa precej hrust, boš pa že nesu!«

Medved ji reče:

»Kar pokaž mi, kej, in bom prec šu.«

In taku sta šla proti Brinarji. Jān ga žene lāsica naravnost v voljak. Tam mu pokaže piskr z medam, medved piskr vzeme in sta šla.

Med potjo sta pa srečala zajca, k je tako prdihov in prsopihov kje mim teh dveh. Medved ga ustav:

»Kam se t taku mādi?« ga ogovori.

Prav zajc:

»Tih bod, vovk me če raztrgat, pa sām mu ušū.«

Prav medved:

»Nāč se na boj uká, sej grem jāst zdej s teboj!«

»Ja,« prav zajc, »to že, al pa on bo šu za menoj po slejdi, pa me bo zgrabu.«

»Nāč se na buj,« prav medved, »dokler sā pr menē, si brez skrb!«

In taku so šli naprej po hosti lāsica, medved in zajc. Čez an čas po tistmu, kē gredo skup, jih pa volk doide. In zamerka tam zajca, ga je že mislu prjet za ušesa, tačas pa medved zavpije:

»Holt, pust ga na gmah,« prav, »pa pejd tle z nam še ti, mam jāst tle an piskr medu, pa bmo tule lepu pojel gorle na Culki²⁰⁵ in lepu ležal prot sonci.«

In taku so šli rejs gor skuz vkāp. Glih lepu do dne so počās pršli gor na Markotovo

²⁰³ Dostavek k pripovedi je zapisan posebej, 9. 12. 1951, v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11, 1951 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 81.

²⁰⁴ Ulnjak, čebelnjak.

²⁰⁵ Pripovedovalčeva opomba: Culka je hrib nad Petrušno vasjo.

snožet in so tam ležal prot sonci, medved z medom, drugi pa taku an pr družim. Kə so spal tam prot sonci, ləsica je pa piskr odprla in je med vən lizála. Kə se ga je najela, pa spet piskr zapre in gre nazaj leč.

In taku je blo že ura povdne, se ləsica spet prebədi in je šla spet na med. Se ga spet precej najej in leži tam prot sonci, un so pa spal vsi trije, kə so bli bəl trudni: narbəl medved, k je težku nosu.

Ob anih dveh se prebədi ləsica in čuti, de se ji med z rit cedi. Brž sama sebè obriše pa zajca namaže. No, in taku je še mal spala.

Se prebədi medved, pokliče še vse druge, prav:

»Zdej bomo pa med jel!«

Razveže piskr, pogleda not, pa je blu majhno še v piskri. Začne bit hud, kədu je med požəru, naprvo nad vovkam. Prav:

»Ti si narbəl lakoten, gotov s ga požəru!«

Vovk se zgovarje, de ga nej.

Prav:

»S ga pa ti, ləsica!«

Ləsica reče medvedi:

»Kar poglej,« prav, »katermu se med cedi z rit!«

Medved pogleda zajca, k je biv zravn njegà, pa vidi, da je vəs nejkej umazan akul rit.

»Ja,« prav, »zajc, glih ti s ga!«

Vovk zamerka zajca.

»Ja,« prav, »glih ta! Mar b ga biv že včerej raztrgov in požəru!«

Zajc se ustraši in skoči, vovk za njim hlastne in m je rep odtrgov. In še dəndənəs je zajc skorej brez repa.

6.

Ləsica in patrnoštr

rokopis, 1951

Ləsica je šla ankət po hosti in je našla patrnoštr. Prav:

»Tega pa rejs na morəm, tu so same besejde! Od tegà se nej nač za najest.«

Tu se sam toku prštuka, kjer je kej od ləsice.

Čudežne pravljice

7. Ad Pusta

različica št. 1
posnetek, 1959

Pusta praznujema, kənè, že mnogo lejt, kənè, jən tud on je biv sudat za časa rimskəga cesarstva. Kier pa takrät, za časa rimskega cesarstva, je sudat vsaki šlužu do stárusti, in taku je tud Pust šlužu do starasti. Kier se je pa Pust izstarav, sa mu rakli, takrät, v kasarni:

»Pust, ti si se izstarav in lahkù grieš proti svojmi dom,« kənè.

Pust pa nej mu nəč, kənè, svojəh ludi, sa mu že vsi pomrli, pač pa samù kraj je mu, kənè, v katier je šu.

V kasarni sa mu dal an star vujaški plašč jən an hlejbəc kruha.

»Tu,« sa rakli, »buoš mu za səbuoj, če buoš kej omagav, kənè, in de te buo zieblu, de se buoš lahkù s təm ogərnù.«

In takú je Pust zapustu kasarna, takratna rimska, in šu proti sojmù dom.

In takú pa nekej dni hodá, kənè, an dan, se mu urajma,²⁰⁶ de sreče angà berača. Tist ga pa pruos, de bə mu dav kej za abəlč, kajti mrzlu je blu in zieblu je tisga berača – biv je popolnoma nag.

Ga le pruos: »Lepú te pruosəm,« prav, »popuotni,« prav, »dej mi kej za obəlč, če ne buom popolnoma zmrznu.«

»Ja,« Pust prav, »jəst nemam kej dat tə! Jəst səm an star odduonkan²⁰⁷ sudat, z rimskega cesarstva, jən nemam kej dat tə!«

Ja. On ga le pruos, ne nehá prosət.

»Na,« prav, »če j pa takú,« prav, »prim za plašč!«

Pa je prjiev za plašč, pa ga j Pust čez pu prarezav. Pu ga je dav tistmu berači, pu ga je pa sam abdržav si.

Tist berač je pa rieku: »Stukat vam buhluonej,« prav, »nate, jəst vam pa dam tale tuorbca in kar buote rakəl 'Smuk nuot', vse buo v tuo tuorbca planlə.«

Nə, in təku je djav Pust tista tuorbca čez rama in taku je šu suj puot naprej.

Pa srieča spiet angà berače in ga pruos, de b mu dav kej za jəst. Prav: »Tuk səm lačən,« prav, »de buom od lakat uməru! Nejmam na svet kej!«

»Ja,« prav Pust, prav, »kugá? Jəst səm an star odduonkan sudat,« prav, »in nemam,« prav, »nəč!«

²⁰⁶ Pripeti.

²⁰⁷ Odpuščen, zavržen.

Prav: »Ləpú vas pruosəm,« prav, »če ne buom od lakat uməru! Dajte mi kej za jəst! Vidte, de səm popolnoma čist abmagav!«

»Ja,« prav Pust, »če je pa taku,« prav, »na,« prav, »tle mam tale hlebəc,« prav, »k səm ga –, kə ga šparam pod paska že cev cajt, k səm ga dabiv še iz kasarne.«

Pa mə ga j čez pu prarezov, pa m ga j dav palavica hlebca.

»Na,« prav, »tu pa – pa jmi!«

Tisti berač mə j pa dav: »Nate,« prav, »jəst vam dam zatu pa tiele kvarte. In kar buote pršpilál, igral nájəh, vse vte dubli.«

Nə, in taku je Pust djav tiste kvarte v tista tuorbca in je šu naprej pa cejsti. Nuč se je bližala, kənè, le v daljavi je zamierkov, kənè, ana hiše. Grie kje zravən, bla je ana gostilna tam in povnu ldi akul hiše. Grie da gostilničarja, aziram da birta, ga vpraša, kənè, če bi biv ləhkà pr njemə čəz nuč.

»Ja,« prav biert, »sploh ne!« Prav: »Vejste,« prav, »tle v bližnji vasi je bu səmj in je tuk tejh semarju, de nemate bit kej čez nuč. Je vse povnu ldi: po mrvi, po štalah, povsuod, vse povnu jəh je. Nemate na svejt kej bit!«

»Ja,« prav Pust, »pa undar,« prav, »nejkama bi pa undar rad šu,« prav, »kajti nerad səm na frej, kər je že bəl mrzłə na frej bit.«

Prav birt, prav: »Gori,« prav, »je n grad,« prav, »prəc gorle na temle hrbčkə.« Prav: »Pejte gor,« prav, »gor buote pa lohk čəz nuč.«

Grie gor Pust, pride pred grajščina, pa zamierka tam grajščaka, in tista vsa, kənè, njegova gasposka, kənè, takratna, kənè – hlapce, dejkle, vse tiste, kar je blu grajske gaspode. Sa se glih napravlál na vozove, da b se bli odpelal stran od gradú.

Pa Pust se prastav kje prad grajščaka, pa pruosi za čez nuč, prav: »Jəst səm,« prav, »an star vujak,« prav, »griem,« prav, »v svoje kraje, pa imie mə je Pust,« prav, »jən bə prosu vas za čəz nuč, če bə ləhka.«

Grajščak ga paglieda, prav: »Prov ləhkə,« prav, »grad je ncuoj popolnoma vaš,« prav, »ampak samú nejkej vam pavem: v temə gradi straši, nejkej je nuotar,« prav, »nabən človk na prabí nuotar, vsaki panoč – al zgine al pa vən uide, nej ga člavejka, bengə več, bəna živa duša na muore bit v temə gradi.«

Prav Pust: »Jəst se nəč ne bajim, bene stvari,« prav, »sej vejste,« prav, »vujak je bu vse – sudat je bu vsəmə vajen in ne bají se nabene stvari.«

Prav grajščak: »Tle maš kluč in pejd nuotar.«

On sa se – grajščak in tista gaspoda se je odpelala na n drug gradič, kənè, čəz nuč, Pust pa – grie nuotar v grad, pa odkliene, grie nuotar, prav:

»Taku səm bu žejən cev dan, od puóta – napəru griem dol v kievdar in se m ga mal prvuošču.«

In jo dol mahne in se mal napije, je bu mal že karajžən ratav, prav:

»Zdej pa – večierje sə buom kuhav. Ja, nierraj²⁰⁸ v žəvlaj səm mu məsú,« prav, »pa tud ancoj,« prav. »Tamle cev vuolovskə stjagən vis dol,« prav, »kar mahnu buom,«

²⁰⁸ Najraje.

prav, »pa s ga buom skuhav tulk, de ga na buom snu.«

In rejs tist nardi, pa grie gor v kuhna, grie mal kje po sobanah pogliedat, tistih grajskih – taku mə j blu všieč!

»Ja,« prav, »kaku b jəst faliv,« prav, »če b dol pr tismə birti astav! Tle pa take sobe pa take puojstle! Jəst buom tlə gor taku spav, kə treba!«

In rejs grie tam v kuhna, si n mav tist mesú rihta, zavkur, pa prčnè tist mesú kuhat. Pa poje zravən vujaške pejsmi, pa žvižga zravən.

An cajt tist prepeva, kənè, pa nejkej zarapata gor v rajfniki, pa dol pade prédiga ana človejška noga. Pust se za tist nəč na zmen – kaj tist! On kar naprej. Pa spiet zarapata, pa spət noga dol pade. Pa spət rapata, pa roka dal pade – pa še ta drüga.

Takrat pa prav Pust: »Nej še un dol pade, da buo cev dec!«

Kə tist zgovori, je blu, je pa spiet zarapatal gor, pa je bla povna soba, povna kuhje vragu nuotar. Jən prec je ta vielki vrag, tu je hudič, kənè, Lucifer, stuop, kje pred Pusta, prav: »Kaku s ti pršù v naš grad?! Grad je tu zakliet in nobena živa duša na muore bit v temə gradi. Vsak, katier nuot pride, ga mi zdrabima kot v sonci prah!«

»Ja,« Pust prav, »pa pačakte,« prav, »da skuham večierje,« prav, »sej na buo nəč hudga,« prav.²⁰⁹ »Pačakte, de skuham večierje, pa buoma večierjal, potəm buoma prčiel pa kvartat na kvarte.«

Jən vragi sa se s təm seznanli, bli kantent, jən sa ga pačakal. Kə sa – on je šu še dol v kievdr še n mal več mesa adbət, de b še vragi mal več, mal akusli, in taku sa prčiel, odvečierjal.

Prav Lucifer, prav: »Prec kvarte!«

Prav Pust: »Pačakej,« prav, »tuk cajta, de buom še tiele čəpije²¹⁰ pamù,« prav, »in paštimov,« prav, »potəm boumo pa kvarte vrgli.«

No, in je šu Pust še nazaj v kuhna, kənè, de je pomù, vragi sa ga že kuma čakal. No, in kə je bu Pust tu urihtov, sa pa – vziev kvarte s tiste tuorbce, pa sa prčiel kvartət, tu narbrž enc²¹¹, kənè. In sa prčiel kvartat, in kiekr²¹² sa kvarte pale, taku je Pust dabiv. Kiekr sa kvarte pale, taku je Pust dabiv. Vsaka rajža Pust dabiv, taku de je biu že naniesu an povn cimr dnarja, de je že kuma vrata adpierov.

Takrat je pa Lucifer, hudič, skoču kje prot Pusti, prav: »Pust, ti si nas galföv!«

Prav Pust: »Pašten,« prav, »sma cev cajt, sma lpu metal kvarte in nejsəm muogu vas galfat.«

Prav, an satan, se damisli, prav: »Pad temlem agniščəm, k je Pust kuhov, je še an suod dnarja.«

Sa šli še pa tist suod dnarja, še ankat vržejo kvarte, pa je blu še tist ad Pusta, taku de že cimra nej muogu zaprt, tuk je blu dnarja.

²⁰⁹ Tu je pripovedovanje prekinil prihod medicinske sestre. Ko sta Matičetov in Resnik snemanje nadaljevala, je Resnik brez težav povzel zadnjo poved in govoril dalje.

²¹⁰ Črepinje, posoda.

²¹¹ Igra s kartami.

²¹² Kakor.

Takrət pa vrugi skočjo kje vajga, de b ga bli raztrgal kot v sonci prah, Pust pa adpre tista tuorbca, k je mu səboj, pa prav: »Smuk nuot!«

In sa vsi vrugi v tista tuorbca planli. Pa jih zapre pa na cvek abejs.

Sevejde, ura je blu že dost čez povnoči, k sa kvartal, Pust je šu spat, kənè, in je blu že usoku sonce drug dan, predən je Pust pršu, predən se je Pust zbudu, kənè.

Ad Pusta (ilustracija Zvonka Čoha, objavljena v Cicibanu 10 / 2008)

Kə se zbədi, brž okən odpre, grajščak se je biu že prpjalev pred grad. Ga zamierka gor –

»Jej,« prav, »Pust,« prav, »ka si še živ?«

»He,« prav, »kaj – še!«

Brž dol leti, adpre vrata, grajščak nuotar, Pust pa prav, prav: »Gospuod, grajščak,« prav, »ana prošna mam do vas.«

Prav grajščak: »Kogá?«

Prav: »Če mate kašne kovače.«

Prav grajščak: »Ímama,« prav, »mladié fante, vsaj tri.« Prav: »Dol mama fužina,« prav, »kier kujema,« prav, »oruožje, sulce, pa mieče, pa vse take stvari, kənè, za mojo vuojska, kənè, za vujaštvu, za abaražit se. Jən ímamo dobre kavače nuotr.«

Prav: »Naprvo griem ke dol,« prav, »pol se mo pa naprej menil.«

Pa je vziev tista tuorbca in je šu kje dol v tista kovačija.

Pride kje dol, prav: »Fantje,« prav, sa bli trije, prav, »dajte prjet vsak ta tieški kladu, jəs buom djav tale tuorbca na ampas,²¹³ vi pa iz kladvim kukr muore katier pa

²¹³ Nakovalo.

ji tepst!«

In sa prčiel tepst tist kavači pa tist tuorbi, na vse, kar se je dal, kənè. Kar sa prčiel vragi not pa vpit, v tuorbi: »Lepu te pruosmo, Pust, spust nas!«

Prav Pust: »Le udríte!«

Pa sa spət taku tjavli pa tist tuorbi! Un je pa zabračvov je, ankət na diesna, ankət na lev, kənè, tuorba abračvov. Un pa tjavli pa tuorbi.

»Lepu te pruosmo, Pust, spust nas! Nas na buo nəkul več v grad!«

Prav: »Fantje, kukr muore kətier, le pa ji!«

Jən sa taku tjavli pa tist tuorbi!

»Lepu te pruosmo, Pust, spust nas! Na buo nas nikdar več v grad!«

Kə se je ankət Pusti zadost zdel, sa pa vragi vsi usran in uscan v pəkù lətel. In nəkul več nej blu benga vraga.

Pust pride gor nazaj prad grad, grie nuot v grad, grajščak vid – povn cimr dnarja.

Prav: »Pust, adkuod ta dnar?« prav. »Sej včierej si bu sam, dənəs pa tuk dnarja!«

»Hja,« prav, »ta dnar je vaš,« prav, »ta dnar nej muj!«

»Ne, ne!« prav grajščak. »Ta dnar je vaš,« prav, »kamr čte ž njim!«

»Ja,« prav Pust, »takule je,« prav, »jəst, glih za patreba, kənè, kə buom hodù pa svejt,« prav, »na račem, de b si ga glih na vziev, kənè. Ampak drgač je pa vaš ta dnar,« prav, »jən vsak lejt ob lejtə buom pa səm pršù,« prav, »v vaš grad in buomo tle se veselil, kier səm vən spravu vrage iz gradu. Kajti,« prav, »ta grad je biv zakliet in nikdar več na buo benga vraga v ta grad. Ste popolnoma brez skrb,« prav, »kədr čte nuot hodit!«

Nə, in toku je vsak lejt na tisti dan pršù Pust v ta grad jən sa pustval. In ta navada je še dandənəs, kənè, kier je bu Pust spravu vrage iz gradu, še dandənəs svejt pustuje, kənè, in se v tem veseli. Sevejde, kənè.

Pač je pa taku. Vsaki pa ankət umrjè, kənè, in tok je tud Pust. Pa pride gor pred nəbieške vrata. Patrka, Pietr gor adpre, pa Pust nuotar smukne.

»Holt,« prav Pietr, »ti pa ne,« prav. »Kristusa sa tjavli,« prav, »vujaki, in bičal,« prav, »ti si glih tak təč,« prav, »za las ne bul!« prav. »Prec dol!«

Ga je že za kravatəlc ulejku, kənè, pa ga je vən patiegnu, pa zapəru.

Zdej – kugá če Pust, kənè? Je pa dol šu, pa prot pəkli, kənè.

Pride dol, ga pa vragi zamierkaja.

»Jəzəs!« sa rakli. »Tale človk! Kaku je nas tiepu v živiljaj! Če ga mi nout spəstima, nas buo nuotar vse pabù!«

Pa sa taku plah prtisənli od pəklà, de sa vsi kriempli čiez pagliedal. Təm je biv pa an kladu, kənè, jim je Pust pa zanejtov kriemple. In še dandənəs tiščija plah, na muore bedən človk prit v pəkù, torej smo brez skrb, de na buo ben pršù nuotar.

Sevejde, potem pa – nejk je muogu bət Pust, kənè. Grie pa spiet gor nazaj pred nəbieške vrata, kajti biv je bəl prpravlen, kənè, če buo trieba mal bəl iz sila udart nuotar. Patrka, Pietr adpre, Pust se pa bəl naprej pažjane nuotar. Ga spiet zgrab za vrat Pietr.

»Holt,« prav, »ti na buoš,« prav, »nuotar,« prav. »Ti na spadaš,« prav, »gor!«
Paglieda za vrata, je pa zamierkov na nmu stuol tistga sejgà pu plašča pa tistga pu hlebca krüha, k je edin tistu dobru del, de je mu na svejti. Se je pa brž na tist pa, pa usù. Pietr ga vlejče dol, takrat pa Buh zavpije:
»Pusti Pusta na gmah!« prav. »Vsak na sejmù pa žihr sedi!«
In taku še dandænəs sedi v nøbiesih na pu hlebca krüha in na pu plašča.

Ad Pusta

različica št. 2
rokopis, 1950

Pust je biv rimski sovdat pod rimskim cesarstvom. On je biv pr sovdatih, de se je izstarov. Ko se je izstarov, so mæ pa rekli:

»Pust, ti si se že izstarov in te bmo odpustli – oče je reku oddónkali – iz kasarne in greš lohku kamr čəš.«

In za popotænca so mæ pa dali an plašč in an hlebəc kruha, zravn tiste plače, kar je dobiv.

No, in taku Pust gre v suj krej. Kr nej imù že nəč staršu, je šu samù v suj rojstni krej. In k je taku hodu že več dni, s je tud vrezov palca lejščevka, da se je opirov. Naletu pa je anga dne na nga berača, ki ga je prosu, dæ mi da kej bugajme. In Pust je reku:

»Jəst səm an stər oddónkan sovdat, ti nemam kej dət.«

Ker ga pa le nej nəhòv prosit, ker je biv strašnu lačen tist berač, ga je prosu kruha – in Pust mæ ga je dav, tisti hlebəc, mæ ga je dav polovica. Berač je pa njemù dav ana torbca in reku:

»Kar bote rekli v ta torbca ‘Smuk not!’, bo vse planlu v torbca.«

In taku je šov Pust spet sojo pot naprej. In taku je srečav spet anga berača. In an ga spet pros, da b mæ dav kašna oblejka. Pust se je pa zgovarjov, da ne more nəč dat. Ker ga pa un nej nehov prosit, mu je pa dav pu plašča. In berač mu je pa dav ane kvarte in m je reku:

»Kar bote nájih špilal, bote vse dubu!«

In Pust je tiste kvarte djav v tista torbca in šu naprej.

Dan se je bu že nagnù jøn nej blu nəkir nobene hiše, le blizi ane hoste je bla ana hiša. Pride kje in tam je naletu na nəč kulk lədi. Je biv v an bližnji vəsi səməj in je blu povnu təm sejmárju. Vpraša birta, če bi biv lohka pr njemù čez nuč. Birt mu prav, de

–
»Pr men na morəš bət, še za tie lədi nemam zadost strejhe.«

Pust ga vpraša, kam se nej obrne. Birt mu svejtje, de nej gre gor na ta hrib, kier je blo bliz njegove hiše:

»Gor stoji grad jæn v gradi boš ləhk čəz nuč.«

Ko pride Pust do grajščine, so bli ravno grajščak in hlapci in vsa grajska gospoda na vozovih, da b se bli odpelál od gradú. Pust jih ogovori, če bi biv lohkhè v gradi čez nuč. Grajščak mu reče:

»Lohkhè, samù v temu gradi straš in ne more ben človk bət nuotr. Kətierga səm še nuotr spustu, je ponoč væn ush al ga pa nej blu.«

No, in toku je Pust šu v grad in grajščak m je dav ključe od grajščine in m je naroču:

»Ncoj imaš, Pust, nuotr vse, kar čəš za pət in jest in grad je tuj ancoj.«

Pust kot spotæn človk je šu naprvu v kevdr in s ga je prvošču. In polej je djav:

»Zdej s bom pa skuhov večerja! Narraj səm ju v sojim življenji mesú!« – in sə ga je tud tam v kevdr in precej kos odsejkov. In taku je šu gor v kuhna in prstavu tist mesú na ognjiščè in přčev kuhat. Jæn biv kar dobre vole.

»Jej,« je djav, »kakú səm ncoj na faj kvartir urajmov!«

In je pev zravna, k je kuhov, sovdaške pejsmi. Jæn k je tam kuhov, je pa gor v rajfnik nejkej zaropotal. In je pala ke na srejd kuhje ana človejška roka. Pust se nej tega prov nəč ahtov in je kar naprej pev. In je spet gor v rajfnik zaropotal. So pale dol pa nogé in še ana roka. Pust tist pogleda in reče:

»Še un nej dol pade, da bo cev dec!«

K je tu zgoúru, pa je spet v rajfnik zaropotal, pa je še un dol pav. In prec je bla povna kuhja vragu. In je ta velki, tisti Lucifer, stop ke pred Pusta in mu reče:

»Kaku si se, Pust, predrznu prit v naš grad? Tu je grad zaklet in noben človk, živa duša ne more bət ponoč v gradi. Vsacga zdrobimo ko prah v sonci.«

In toku so mislli najga plant in ga semlet prec. Pust jim reče:

»Tulk počakte, da bom skuhov večerja. Jæn po večerji bomo mal vrgli kvarte.«

Vragi so bli s temu pa zadovolni in so ga prašal, če ima rejs kvarte. In Pust je odgovuru, da jih ima. No, in polej so ga čakal. In je polej šu Pust še dolej po mesu, je še prstavu, da so še vrage pr njemu jel. Po večerji je pa Pust gor nanesu še vina in polej so pa přčel kvartət, k so mal napil. Jæn kəkr so kvarte vrgli, je vselej Pust dobiv. Tu pa ne vem, kaj so špilal, al so ens al so mavšəl. In taku jəh je bu Pust popolnoma ošúšu, ošpilov. Lucifer skoč ke přédiga, pred Pusta, in mu reče:

»Ti si nas golfov!«

Pust prav:

»Nej rejs! Smo čist po pravic metal kvarte!«

Adæn vragu reče:

»Dolle pod ognjiščem, k je Pust kuhov, je še n sod dnarja zakopanga.«

In taku sa šli pujga vrage in sa še ankət kvarte vrgli in je še tist dnar imu Pust. De je imu že tuk dnarja, de je že imu povn cimr, da je že kumej vrata zapirov. Spet pride, najnga plane Lucifer:

»Pust, ti si nas golfov! Zdej te bmo pa zdrúbli kot v sonci prah!«

Kə je pa Pust vidu, da je rejs nevarnost, vzeme tista torbca iz ramé in prav:

»Smuk not!«

In jih je zapəru not v torba vrage. In jih abejs gor na n cvek. K je blu že ura dvej čəz povnuč, je šu Pust pa spat brez skrb.

Zjutrej je blu že sonce gor, k se je Pust zbudu. Gre kje k okni in okno odpre, pa se je grajščak glih h grad prpêlov in se kar začudi, kə zamerka Pusta gor.

Pust gre dol, de odklene grad, jən prec prosi grajščaka, če ima kašna kovačənca. Grajščak prav, de ima, in dobre kovače not, štir. Pust gre s tista torbca prec not v kovačənca. Ko pride notr h kovačem, jəh pros, de b vzel ta veče kladve jən on dene torbca na ampos, nakoval, in jim reče:

»Zdej pa, kovači, kukr more ktier, nej tepe po tej torbi s kladvam.«

In Pust je pa tista torbca pa zabračvón gor na ampozi. Vragi so pa prčel vpót not v torbi:

»Pust, lepú te prosmo, spust nas.«

Pust pa reče kovačem:

»Fantje, le še udríte!«

In toku so še topli gor po tist torbi. Vragi spet prosit:

»Lepu te prosmo, Pust, spust nas, nə bo nas nəkúl več v ta grad!«

In k se je Pusti zadost zdel, je pa torbca odpru in so vragi vsi usran in uscan v pəku letel. Pust gre pa gor nazaj v grad.

Grajščak vidi an povn cimr dnarja in pravi Pusti:

»Kej s ta dnar dobiv?«

Pust prav:

»Ta dnar je vaš.«

Grajščak prav:

»Nej rejs,« prav. Prav: »Ta dnar je tuj, Pust, ta cimr je bu prej prazən.«

In Pust se je dnarja oteпов pr grajščaku, ga nej nəč vzev iz seboj. Le reku je:

»Vsak lejt bom pršu glih ob lejtji v vaš grad, jən se bmo veselil, kier səm vam spravu vrage ven iz gradú.«

In toku je hodu polej Pust vsak lejt ob lejtji in so imel pustvájə, taku ga imamo še dandənəs.

No, in k se je Pust postarou, je pa uməru in je pršu pred nebeška vrata. Patrka na vrata, Petr odpre in zamierka Pusta in mu reče:

»Pust, ti nejsi za v nebesa, sovdatu nej obenga nəč prida! So mene topli in Kristusa – vse je biv sovdat, k je tepu!«

In taku je Pust mogu jət dol z nebes. In premišle zdej, kam bi šu. Gre pa pred peklensk žrelu. Na žreli so bli pa uragi in ga zamerkajo, Pusta. In so usi nankrət zavpil vragi:

»Lejte ga, Pusta! Spet gre dol na nas, de bo nas ujev pa tepu! Dajmo ploh prtisənt, da nə bo pršu notr.«

In taku so vrage taku plohe prtišeni, de so krempli čez pogledali. K je pa bu tam an kladu, ga je Pust pa prjev in jim je kremple zanejtov, taku de še dandənəs təščijo vrage plohe iz krempli, kə ne morejo kremplu vən spult, in nobedən not ne more, pəku je zaprt.

Pust gre spet gor prot nebesim. Patrka na vrata. Petr odpre. Ker je pa Pust že vedu, da ga bo Petr lasov in vən vlejku, se je bəl pognov in je bəl naprej planu. Ga že zgrab Petr za kravatalc in ga vlejče vən. Za vratmi pa Pust zamerka pu plašče sejgá pa pu hlebca kruha, kajti edin tist dobr del je imu, in se brž gor usedu. Takrat pa Buh zavpije nad Petram:

»Pusti Pusta, vsak na sojmù pa žihr sedi!«

Taku še dandənəs Pust sedi v nebesih za vratmi in mi se ga pa spominamo vsak lejt.

8.

Ad čudežne ləhtierne

različica št. 1
posnetek, 1959

Matičetov: Katera bo danes na vrsti? Od čudežne –

Resnik: Ja, ləhtierne.

Matičetov: Aha, dobro.

Resnik: To səm mislu.

Matičetov: Dobro, dobro.

Resnik: Ta morde bə mi nierbəl šla, kənè, druge se m taku nejkej mejša, de b se kej zmuotu. Ta misləm, de buo šla skuz, kənè.

Matičetov: Lahko kar začnete.

Resnik: Aha.

Matičetov: Ja.

Resnik: Pol pa drži. (Premor in začne.)

B lizu anga velicga mejsta je bla ana majhna vasica jən v tisti vasici sta živejla mat pa sin. Sin je bu tisti, mu je bu imie Henrik. Tisti Henrik je bu že kot še majhən otrok zmierej hədú mater nagajov. Dejlov nej nəč, le kukr je muogu je nagajov, kənè. Kier oče njegov je uməru bu žie, k je bu an še prov majhən. Oče njegov je biv žniedar in ga nej muogu oče dost vzgojt, kjer je uməru prejd, žie v njegovə zguodnjə mladosti. Le mat je zajga skrbejla. Nej pa bu za bena rejč, le iz atrucəm iz, nuot pa vasi le skakov jən nuot pa kašnəmu blat ru, kənè, kot majhni atroc, in taku nej bu za bena rejč. Je bu fant že precej vielək zrastu, tud v šul se nej dost otu učit, le samù kašna naumnast m je pa glav vrejla. Taku de je bu tist fant, Henrik, sləb za vsaka rejč, kənè,

za nəč, na pu lumpa.

Ankət anga dne pa pride an gaspuoski človk v tista vas. Pa zamierka məd družim atrucim tudi tega Henrika. Ta j bu žie precej vjalək, že duobr za vsacga pastierje. Pa ga kje pakliče. Vpraša ga, kədu je, pa ad kuod je.

Pavej, prav: »Jəst səm dollie ad ane muojškre sin,« prav.

Praše, kej ma ačieta.

Prav: »Ačieta nemam,« prav, »səm bu še zlo majhən, kə m je uməru, samù mater.«

In kaku se piše, vse tu m je paviedov.

Prav: »Kej je mat?«

Prav: »Je nej,« prav, »je šla nuot v vas, h an hiš v tabrh.«²¹⁴ Prav: »Buo pa pršla zdej damú apovodne, k mamó nekej kakúšov, in buo tist nafutrala.«

Prav tisti gaspuoski človk: »Vejš kaj,« prav, »pavejd mater, jəst səm brat od, od tujga ačieta. Pa pejd, pa paklič mater damu.«

Pa leti Henrik k tisti hiš, kənè, kier je bla mat v tabrh, prav: »Mat,« prav, »pršù je,« prav, »an stric,« prav. »Muj stric je pršù,« prav. »Prav, de je, prav, de je bu brat ad mejga ačieta.«

Mat se damišlja, če bi bu rejs kədej kašən.

»Ja,« prav, »biv je nejk v anmu mejsti, se j mejnu muoj rajnik muož, pa de je uməru tisti brat že zdavnej. Ja, pa tud ləhk, de j bu še živ, kənè, jəst ga nejsəm nəkul vidla. Ləhka je,« prav.

Nə, in taku je damu šla. Tisti gaspuoski dec, kənè, pa prec mater siegu v ruoke, tuk prjazən biv, prav: »Vidte,« prav, »jəst səm brat,« prav, »ad vašga maža,« prav, »in rad bi bu ž njem gauru,« prav, »pa ga že nej,« prav. »Pa pakazajte mi,« prav, »kej je tulk lejt on šivov, k je bu žnedar.«

Prav mat: »Tle,« prav. »Ímam še mašina,« prav, »sej tud jəst səm, kašne srajce pa taka rieč tud dejlam še, k səm muojškra.« Prav: »Drgač muorəm pa le jət v tabrh, de fanta vən zdržujem,« prav.

In taku naprej.

»Ja,« prav, »kej je pa spav?«

Prav: »V unmulle konc je mu pa puojstla,« prav.

Pa gre nuotri, prav:

»Ja, j pa revšnast, na nih takih kovnicah²¹⁵ je biv, kənè, prov stare suorte.«

Tu se prav kovnice, dons katier vej, kašna j taka puojstla, kənè.

»Ja,« prav, tist se mal gor usiede, se j prec tist palamil. »Ja,« prav, »sej nej nəč čudənga,« prav, »če j uməru,« prav. »Je muogu,« prav, »sej se je tla tlie že vse polòmit.«

²¹⁴ Dnina, delo pri drugih ljudeh.

²¹⁵ Preprosta postelja, ki je v Resnikovem času niso več uporabljali. Ogrodje je bilo sestavljeno tako, da sta se glavni letvi ob straneh križali, na ogrodje je bilo pritrjeno platno, na platno pa so naložili slamo.

Nə, in taku grie v hiša, se pagavarje, kənè, da tisti gaspuoski diec fanti, prav: »Na, pejd,« prav, »buoš kupu,« prav, »za jəst, məsa, pa təga pa unga, de buo mela mat kej skuhat.«

Jən rejs fant grie v mejst, kənè, brž prnjase damu məsú pa kašne druge stvari, de je mat skuhala. Mater se je čudna zdel, prav:

»Tale dec, tuk damač se napravu, tku je. Je morde rejs,« prav, »jəst nejsəm brata nəkul vidla nješovga, ampək – lohkə je.«

Prav tisti dec, prav: »Takule, pr vas buom jəst an cajt kar astav pr hiš. Jən buom, sčasama buom pa šu nazaj v suj krej, ad kuodr səm pršu. Si buom mala tale mejst abglijedov,« prav, »tiele kraje tle akul,« prav, »kier me veseli,« prav, »de vidim tiste kraje, kier je muj brat suj čas prabivov.«

Prav mat:

»Lahkə.«

In tok je biv pr tisti hiš. An kedən in še dlje, kənè.

Ankət anga dne griesta v mejst, fant, Henrik, pa tisti človk. Ga žjane kje v trgavin, ga je vsega apravu ad vrha do tal. Gvant m je kupu, škarpe, srajca, vsiga fanta apravu.

»Viš,« prav, »kə səm stric tuj,« prav, »na buoš takle hodu,« prav, »buoš ləpu apravlen.«

In taku sta vəčkrat šla v mejst, za jəst pa zmierej on dav mater tuk dnarja, de nej šla nikamr v tabrh, ampak de je lohkə vse preživejla, vse, fanta in tistga deca, de s je misnla mat: »Ja, morde je pa rejs tuk duobr človk tu, kənè, k je tlat.«²¹⁶

No, ankət anga dne griesta ta gaspuoski človk pa Henrik, prav: »Pəjva mal kjele akul mejsta, buova mal abglijedala mejst kje pa səm.«

Nə, in taku sta šla. Prideta na na takale huostca, kənè, mejstna, lejpa, kənè, nejkej ne dalinke sa blie, pa ne škale nuotar, pa prav tisti človk, prav:

»Henrik,« prav, »dej tlie mal nanest tistgale grmuje, dračje, buova tlie mal zavkrila, de buo mal tle ogij nuotar v ti dalinki.«

Pa je Henrik naniesu drva, tisti dec gaspuoski je pa zažgav, kənè, tista drva, pa je prčiel gort. Ləpu gari v luft ogij, čist ləpu naravnast plapla, on prčne pa nejkej govort, nejkej žlobudrat, nejkej ne besejde, pa nejkej na palca je patiegnu vən iz rejkelca, pa je mahov, nejk ane suorte križe delov kje pa, kje čez ogij, pa se j ogij faj v luft spiev, plamən, pa kje v škole. Pa se je ogij spiet v luft spiev, ta plamən, pa kje v škole pakazov, ogij. In tu je pol trikat.

Matičetov: Bo zadost. (Ga prekine zaradi obračanja traku.)

In prav tisti gaspuoski dec Henriki, prav: »Pojva kje h təm škalam!«

Kə sta do nəh pršla, dec spiet iz ana palca mav mahne, pa sa se kar škole razgrnile

---

²¹⁶ Tule, tukaj.

in je bla nuotar v škale, nuotar lukje v ziemle, nuot sa blie pa štienge. Pa prav tisti dec Henrikə:

»Henrik,« prav, »stric səm tuj,« prav, »zdej pa pejd pa kar nuotr,« prav, »pa tielih štengah,« prav, »kə buoš pršu v dnə, buoš pršu pa da nih vrat. Tista vrata adpri, buoš pršu pa na an tuk lejp vrt, de se buo vse lesketal nuotar, vse, kar, vse se buo lesketal,« prav, »de nejs še nəkul v tacmu biv. Jən kar čəš,« prav, »utrgej,« prav, »v varžete dejvej. Kar ti paše. Čist nəč zatu,« prav. »Kə buoš pršu pa skuz po vrti, v unmu konc,« prav, »v konc vrta, je pa tak kə na kapelca. Pa pejdi mav nuotar,« prav, »pa adpri, nuot je pa ana ləhtiernca. Tista ləhtierna pa ugasni, pa uole vən zli, pa je buoš men prniesu.«

Prav Henrik: »Stric,« prav, »nuotar pa na griem! V jama pa ne!« prav.

»Kaj?!« prav. »Stric səm tuj!«

Pa ga ankat vžge s palca, pa se je fant zbav ga, pa je šu nuotar. Pa štengah nuotar v jama. In glabok je blu v tmo. In rejs – k je pršu do dna nuotar, kənè, pa obtiple v temə ane vrata, pa adpre, nuot pa tuk ləpu prjazna, jən tak lejp vrt! Vse dol vislu, vse se je lesketal, an bəl kə ta druga rejč, vse sorte lučke sa ble nuotar, de bə bu že kmal pazabu, kəga mu je un naruoču! Tuk je blu nuot ləpu! An cajt trga, kənè, tiste stvari, kənè, k je blu gor po drevi, pa v aržete basa. De je mu že povne aržete. Taku se je ləpu lesketal, pa kar v aržete devov, kənè. Kar se damisli, de mə je naruoču le un dec, un stric, na tista ləhtiernca. Grie kje v konc vrta, pa rejs zamierka tam ana kapelca, taku stara, kənè, je bla, ampək drgač pa taku ləpu razsvatljanu. Nuotar je bla pa ana ləhtiernca, taku črna, slaba, kənè. Pa tist prime, pa ugasne, pa uole vən zlije. Pa grie vən. Taku m je bu lejp vrt, kənè, krasnu. Pa pride do anih vrat, pa adpre, pa za səboj zapre, pa grie gor pa štengah, gor vən. Tisti dec ga j gor pa čakov, k je djav, de je jegov stric. Prav:

»Fant, dej mi ləhtiernca.«

Prav: »Stric, kə buom pršu vən z jame, pa vam buom dav.«

»Nəč,« prav, »prov prec čəm met ləhtiernca!«

Prav: »Prej čist nəč ne, doklier na pridəm vən z jame.«

Trikrat mu rače, tisti dec. Fant pa prav: »Nəč drgač, stric,« prav. »Prec je vaša, samu zunej muorəm bit prejd!«

Un je pa s palca zamahnu, škale sa se vkəp stisənle, fant je pa nuot biv astav v zjamli. Prčne nuotar, je mislu, de buo šu nazaj, kənè, pa štengah dol na vrt, nej bu benih vrat, same škale nuotar. Vse mokrū, nej k ana voda j kje dol tekla. Jokav nuotar, upū – nəč! Strah ga j nuotar ratal, abene stvari ne, nəč, čist tih nuotar, mirnú, in tud tiste štienge, k sa blie gor, jəh nej bu abenih več, nəč, nejkej na n škāl je nuotar stav, de s nej upav nəkul nikamr, ne gor, ne dol! Pa upū nuotar! Sevejde, v zjamli ga nej aben človk šlišav.

Prav: »Kə bi mu vsaj,« prav, »s seboj žveplienke,« prav, »de bi pržgav ləhtiernca. Səm pa uole vən zliv! Zdej je pa še pržgat na muorəm nəč! Kaj čəm zdej?«

Nəč, juokov nuotar, upù – vse zastuoj! Bena rejč nej nəč pamagála. Tista ləhtiernca prime v ruoke, s je mislu:

»Sej marde b pa še kej blu, kənè, kašna muč v nji, de b se kej pržgal.«

Pa je nejkej probav, de b je bu adpəru, nejkej pa ji padrgne, pa kar zabliska se nuotar, pa an duh stuop prédiga. Prav:

»Kaj želiš?«

Prav: »De b bu zunej!«

Pa kə blisk je bu vən z jame! In že mrak je biv, k je bu zunej. Pride damu, mat je bla že v tacih skrbieh. Skuhala je žie apovdne južne, za vse, kənè, nej ga blu ne tisgale, tisga strica, kənè, in fanta ne. Šele panoč je pršu fant damu. Povpraša: »Kej je pa stric?« prav.

»Ja,« prav, »kaj stric!« prav. »Tist je anà baraba!« prav. »Tist nej aben stric! Mənjè je,« prav, »v ana jama m je zapəru,« prav, »sej bi biv kmal nuotar zdəhnù! Jəst nəč na vem,« prav, »ana rejč me je poli vən pategnila.«

Pa je pavedov, kej je biv, prav: »V temu, temu,« prav, »za mejstam,« prav, »tista huosta, tista dolinka nuotar,« prav, »sa ane škale nuotar pa me j nuotar, vlejku me.« Prav: »V tacmu nejsəm bu še nəkul,« prav, »səm tak, de səm majhnə živ.«

Nə, in tud nəč večierjev nej fant. Kje je šu v ana suobca, j je mu zase, kənè, pa je šu nuotar spat. Tista ləhtierna je pa nuotar djav v zglavje. V zglavji j je mu, kənè, slama j mu nuot, pa je nuot v slama parivov ja.

In taku je məniv, kənè, več lejt pa tistmə. Mat je hadila v tabrh spiet, kənè, fant pa mal norət, kənè, akul z atrucəm, se lavit in taka rejč, kənè, pa, pa igrat se, kəne, pa fucat,²¹⁷ pa vsa taka rejč, kə taki tič znaja. Ja.

No, k je fant žie mal zrastu, je bu mal večji, je bla pa ənkrət ana zima, faj hədú, kənè, mat nej mogla zaslužit palejt nəč, fanta je silla, de b šu kam služit, nej nikamr atu it, pazim je ratal pa hədù. Rievšnast taka! Kej nejsta imela ist.

Prav mat: »Vidiš,« prav, »zima je,« prav, »kej nejmava ist. Kukr səm jəst zašlužila,« prav, »sva že vse panucala, ti b bu pa lohkə šu,« prav, »krave past, s že za vsacga dejlovca,« prav, »sej buoš že hmal h vojakəm šu. Pa, no, za bən delə nuočėš prjet.« Prav: »Jəst na vej, kaj buo s təbuoj, kə buom jəst umrla – tjebe buoda muogli djèt na prsilən dev. Nejs za bena rejč.«

In rejs, tuk sta bla lačna! Fant tud nuotar leži v tisti, v unmu koncu, v tisti kambrci, nuotar, kənè, pa pramišle, kəga b napravu. Lačən taku, de, de b zapiskav vajga. Ja. Pa se damisli na tista ləhtierna, k j je jmu v zglavji, kənè, že več lejt j je mu nuotar – sej nej nəkul puojsle nəč pastlav, in abedən ne, kakršnə tak je blu – pa mal padrgne pa tist ləhtiernci, čėš, s je mislu, ankət se m je nejki prkazal, kaj pa, kə b se mi še zdej. Pa kar an duh stuop priediga.

Prav: »Kaj želiš?«

Prav: »Za jəst!« Prav: »Z materjo sva tuk lačna,« prav, »čəm,« prav, »de tak

²¹⁷ Metanje kovancev, igra, pri kateri se ugiba, ali bo »mož ali cifra«.

prnjasəš,« prav, »kar majo na kraliev miz, tam v mejsti,« prav. »Kralieva miza,« prav, »kar pramuora,« prav, »ankat, tuk səm prnes.«

Prav tisti duh: »Se buo pa zgudlò!«

K blisk je bla povna soba do stropa samih jerbasu, pa povnu takih jejt nuotar: mæsa, patice, tuorte, vse take kralieve stvari, kənè, pijača, de še ni bu tak v življenjə.

Mater pakličè, prav: »Mat,« prav, »zdej buova pa jela.«

»Jəzəs,« prav, »kje s pa tu dabiv?«

»Jah,« prav, »tu je moja skrb,« prav.

In taku sta bla za pu zime braz skrb, predən sta tist vse pajela, kənè, k je blu tuk ane stvari. Talerju tuk je blu, kənè. Kə sta tist pajela, se, je nosu fant v mejst pa talerje pradajat. Mu je blu, an takle, an takle trgovc, an takle Jəd, pa je kəpnov. Je prašav ga, prav, kuk mu da za taler.

Prav tist Jəd, prav: »Goldinar!«

Pa m jih je nosu. Imù jih je štirindvejst talerju, kənè, k je bu, takət, k mu jih je tisti duh prniesu jih, kənè. Pa jih je nosu. Kə njase ta štirindvejsetga tistmu pradat, ga pa an drugi dov zamierka.

Prav: »Kəga pa tukat tə vidəm, fant,« prav, »k nosiš nejkej pad rekəlcam?«

Prav: »Tle njasəm k temule Judə,« prav, »tele talerje pradajet.«

Prav: »Pa jih maš še kej?«

»Na,« prav, »tegame mam ta zadnjiga.«

Prav: »Pa b ga tud mən pradav?«

Prav: »Bi! Kuk pa b mi dav zajga?«

Prav: »Pietindvəjst goldinarju,« prav, »ti dam rad zajga,« prav, »al pa še več.«

Prav: »Kar dajte!«

Nə, pol pa za pietindvəjst goldinarju kupu spiet za jəst in sta bla dobra. Sevejde, tisti Jəd ga je pa agalfov, kənè, sej Judje sa že ad nekđaj bəl gəlfal ldi, kənè.

No, in taku, k je spiet zmankal jejt, pa je spiet padrgnu pa ləhtierni. Pa se spiet duh prkaže.

Prav: »Kaj želiš?«

Prav: »Kralieve hrane,« prav, »tuk, kukr kralieva miza ankət pramuore.«

Prav: »Se buo zguodlu!«

Pa je bu spiet, kənè, vsəga dost za jəst. Mat je rakla: »Fant je pa, jəst na viem,« prav, »kəga ima nad sebuoj, kaj za na rejč? Kar dabi tuk,« prav, »pa je biv skuz in skuz tak lump in taka baraba, zdej pa ...«

Se j kar čədila, kaj muore bit iz sinam.

»Nejkej pasiebniġa,« prav, »muore bit,« prav. »Ana, ana rejč muore bit nad njim!«

In taku je biv žie fant vjalik, kənè. Je pa ankət bu v mejsti, se je pa tud navadu mal v mejst hodit mal pit, kənè, k je mu tiste talarje, je pradaju zmieriej, pa je mu dnar, kənè, in taku de je kar mal bul prčiev život, de m je kar šlò. In taku se je večkrat navadu

v ana gastilna na kašən šnopc al na kej tacga pit, kənè.

Ankət je blu pa pa mejsti, vse je blu, pamel sa, vse parihtal, vse zastave gor vísle, pa vpraša gostilničarja, prav, birta, prav: »Kəga pa buo zdej?«

Prav: »Kralieva hčier,« prav, »se buo peljala,« prav, »damu. Se je izšulala,« prav, »pol se buo ankət pa mažila,« prav, »gatov,« prav.

Ta fant pa rejs, prav: »Muorəm pa le videt.«

Je bla pa tam pr cejsti ana kapelca, pa nuot smukne. Pa glieda vən. Pa se je glih tam zravn peljala pa kralieva hčier. In tuk se m je lejpa vidla, de še nikdar na svejt nej bene punce tuk ləpié vidu. De se je prec vaja zalubu.

Damu pride vəs vesiev.

Prav: »Mat,« prav, »dənəs səm pa vidu ana tuk lejpa punca,« prav, »tista buo muogla bit pa majá!«

Prav: »Kətiera?«

Prav: »Kralieva hčier!«

»Ho,« prav, »kaku si nar!« prav. »Kaj ti je?« prav. »Kaj si tinta piv?« prav. »Tu se nej kej mejnit!«

»Ja,« prav on, »ja,« prav, »tuk je lejpa, de na muoram pazabit, kənè, naja!«

»Ja,« prav, »buoš pa muogu.«

No, in taku je mənil, kənè, dle cajta spiet, kənè, je mənil lejt pa tistmə. Jən fant iz materja sta bla zmierej poli v hran in z vsemu braz skrb.

Ankrət anga dne grie spiet v mejst, mal pit, kənè, k je večkat hodu, pa zvej, de se buo kralieva hčier, je buo ta prvi mənistr paruoču. De b se paračila, kənè. Pa brž grie damu mater prosit, prav: »Pejte,« prav, »kje, mene žjant!« prav. Prav: »Mardè pa b me le vzuela,« prav, »jəs səm tud lejə fant,« prav.

»Ja,« prav, »kej!« prav. »Kaj ti je?!« prav. »Sploh ni tu govora!«

»Ləpu vas pruosəm,« prav. »Rəčan je, de se buo mardè paračila, səm zvejdu,« prav, »pr anmu, anmu, pr anmu birti. Pejte me kje žant!«

Zbolu je, balán je bu na tist puojstl, za smrt zbolu, k nej mat atlà it.

K je mat vidla, kaku je sinə rejs hədù, kənè, za umrt hədù, prav: »Vejš, kaj, sin, takule je. Vsaki, kətier grie na kraliev dvor,« prav, »in de se će tam, o, o, hčier zasubít, muore tud nejkej nest tja pakazat, kəga íma, kəga dama pramuora,« prav. »Kəga čəm pa jəst nest? Nejmam na svejt kej!«

Prav: »Lejte,« prav, »tamle imam,« prav, »v anmu, v an cul,« prav, »nejkej ana stvar,« prav, »k se taku ləpu svejt, kə səm takrət natrgov,« prav, »v tisti jam, nuotar za mejstam, vejste, k je biv še tisti stric. Pad oknam. Pa se taku ləpu svejt,« prav, »pa k bi tistale, tak je, kə na glažəvna,« prav, »pa bi tist njasli h krali v dar.«

Ja. Nej drgač, kənè, dav mater gmaha. Papokala tista cula, pa šla kje na kraliev dvor. Nuot za vratmi vsaki dan je kral ldi sprejiemav, pa je nuot stala za vratmi. Fant damá že vəs sriečən, češ – buo mat damu pršla in buo mənda kar dobru pavejdala.

K je blu apovdne, kral prav: »Dost je za dnəs! Na buom več ldi sprejiemov! Ni

obene sile!«

Pa je mat damu šla.

Dama je že sin kumej čaka, prav: »Kəga ste, mat, kej zvedli?«

Prav: »Nəč,« prav. »Je blu tulk ldi,« prav, »nejsəm muogla prt na vrsta.«

Prav: »Buote šli pa jutrl!«

»Ja, na buom šla, ne!«

Ja, tuk cajta je nagovarjov je, de j spiet šla. Drugi dan je spiet, k je nuot stopila, pa b bla že lohk pršla na vrsta, pa je nuot stopila za vrata, kənè, češ de b ja ne biv kral vidu je, de b je na biv k seb paklicov. Kier se j je tuk sitən zdel, de s je misənla, de buo prec zapəru je.

Pride spət damu, prav: »Nejsəm nəč adpravla.«

Fant pa juokat, pa tak bu, de je otu znorət.

Mat prav: »Mene nəč na sprav, zdej je pa fertik,« prav. »Nəč več!«

Naprosu je je, pragauru je mater, zatu kə sin rad mater pragavari, kənè, pa je šla spiet drug dan kje. Spiet glih taku nuotar stat za vrata.

Ta pəru ministr pa prav krali: »Vidiš,« prav, »tamle ana ženica,« prav, »stara,« prav, »taku slabu apravlēna, pa na cula íma,« prav, »takale, ana rdieče ruta,« prav, »pa nejkej v ani cul,« prav, »drži.« Prav: »Dej, nə, pöklicat,« prav, »dnəs napru gor. Kaj nej k bə rada tista,« prav. »Tu muore tašna rievna žienska bit.«

Prav kral: »Tud jəst səm žie tist apazvov, je buom pa – če buo le pršla!«

Pa je spiet ta tretí dan pršla. Je kral zamierka, je pa v prva pakličē. Prav: »Žienska,« prav, »pejte vi gor,« prav, »vas vidəm dənəs že ta trieti dan, pa pavejte sijé težave, kaj bə rad.«

Nə, prav žienska, prav: »Oprostite,« prav, »kral! Jəst si na upam pavejdat,« prav. »Mam tuk ana pradrzna besejda, in tuk grda,« prav, »jəst vas žie vnaprej ləpu pruosəm, de bi na zaprli mje.«

»Nəč na buj,« prav kral, »nəč na bujte. Vas na buom zapəru, če na buo kej tacga čez država.«

»Nəč nej tacga,« prav, »ampak mam toku ana pradrzna misu,« prav, prav, »taku, če bi samá šla ke v soba, bi vam pavedala.«

»No,« prav, »pa ministr buo šu z nama.«

»Kar nej grie,« prav. »Sam de na vdo vsi ldie nuotar v sob slišal.«

Pa grie kje iz kralam, pa ta pəru ministr.

»Nate,« prav, »tule vam dam v dar!« Pa je tista cüla dala kralə.

Kral tist pagliēda. »Mej dun,« se j mislu, »tuk dēmantu pa tuk biseru jih pa tud jəst na pramuoram! Tu je taka vradnúst,« prav, »de sploh mujie cesarstvu, kraliestvu, nema tušne vradnústi, k ma tu.«

Prav: »Žienska, kaj b pa rád?«

»Vejste,« prav, »kəgá?« prav. »Muj sin se je zagliēdov v vašā hčierka in b je rad za žjana. Jən me je tuk pruosu,« prav, »de muorəm it, de če b mə je dal je.«

»Ja,« prav kral, »vse lahk je,« prav. »Nej še mal pačaka,« prav, »buo žie še čas daprniesu.«

Pa je šu, pa je šla žienska od krale.

Fant že vəs sriečən dama, kugá buo kej zvedu. Prav mat, vpraša mater, prav:

»Kakú ste kej pazvedli pr krali?«

»Ja,« prav, »taku: riekú je, de nej maguoče,« prav, »lahkà buo,« prav, »še! De j še mav za pačakat je,« prav.

No, in fant se je prec pazdravu. Je bu tuk vesiev, češ, sej mardè se buo pa rejs stvar uresničila. Nə, in taku je hodu večkrat pol spiet nuotar v mejst, v tista gostilna, kənè, k je, k je mu navada hodit.

Ankat grie pa tud nuotar pa zvej, de se buo kraliéva hčier paračila. In de buo vzuela ta prvega ministra. In de ba drüg dan pa paruoka. Un pa – ja, tuk m je blu hədú!

»Ja, kej čəm zdej?« prav. »Brez, brez mači səm.«

Damu grie, cela nuč parmišlje, kəga b napravu, prat jütr se pa damisli: »Həh,« prav, »sej mam ləhtiernca, buom pa pruobu.«

Pa ləhtiernca vzjame vən iz tistga, iz zglavje, vən iz slame, pa padrgne pa ji, pa se mu spiet an duh prkaže. Prav: »Kaj želiš?«

Prav: »Dənəs,« prav, »buo paruoka,« prav, »od kralieve hčier. Ta pərugə ministra buo vzuela. Predən ba stapila na crkvien prag, imaš, de je h mən prnjəsəš!«

Prav duh: »Se ba zgudlə!«

Pa je fant ləpu na puojstli ljažov.

Rejs, tam je blu, na kraliev, drüg dan, kənè, ab desjatih je bla paruoka, kənè, vse s taka častjo šli, kənè, guodba vujaška, pa vse, kənè, kje pred cierkuije, kənè. Kə sa kje pršli, pa nevejste nej blu nəkul nəkier. Nəkul nəkier nej blu nevejste! Ja, fertik je!

Ludjie sa se sprašval:

»Kaj je bla paruoka?«

»Ja,« prav, »nəč na vejm, taku se nejkej šliš ad družih ldieh, de ji je slabú pršlu, pa de sa damu šli.«

Kral je bu taku jiezən ratav, pride damu, pa dabi v sob ja. Prav:

»Kakú, de s nam, nam taka sramota nardila?«

»Ja,« prav, »vam na muorəm čist nəč pamagat,« prav. »Kə səm misənla stuopit na crkvien prag, pa me je kar nejkej zgrablu, ana nevidna muč,« prav, »pa me je h anmu človejki pastavlu,« prav, »nuot v ana taka revšnast,« prav, »na n puojstli ljažov,« prav, »pa vse slama visla vən iz puojstle,« prav, »pa me je an cajt tist človk gliedov,« prav, »poli pa prav: v soba je nesi, v njena spalna soba. Zdej səm se pa v sob znəšlā.«

Prav cjasar: »Vejš kaj? Šè-nkat naprav nam ta sramota! Jəst ti buom dav glava, dav glava adsejkat!«

Fant je pa pol prec šu, ta Henrik, apovdne v mejst pazvejdit, kaku se kej pa mejst kej menja. Grie v tista gostilna, vpraša gostilničarja, prav: »Kaku? Je bla dans paruoka? Je svatba gor?«

»Ja,« prav gostilničar, »čist nač,« prav, »na muorama zvejdit,« prav. »Le tulk se j zvejdla, de narbrž je bla nejkej bovna al kej tacgale,« prav, »de sa je damu adpelal je. Nač se na da,« prav, »zvejdit. Pa sma mel tam ladi dobre,« prav, »pa nač, nač se na da zvejdit.« Prav: »Pravja, de ba drug dan paruoka, juttr.«

Ja, fant s je mislu: »Dobrø je.«

Drüg dan pa, k je mela bät spiet paruoka, ponoč pa fant pa drgne spiet na læhtierna. Vstane pa padrgne pa ji, pa se prkaže an duh kje predjiga.

Prav: »Kaj želiš?«

Prav: »Jutr buo paruoka kralieve hčier. Ímaš,« prav, »de je prnjasəš mi tle, h mijj puojstli.«

Prav duh: »Se ba zguodlu!«

Druj dan spiet – taka guodba, taka rejč, vse je šlu kje h cierkvi. Zastrazli cierku na akul n akul z vujaštvo, de b se ja na muogla kej tacga nardət, kə se je bu prejšnji dan. Kə b mela stuopət na crkvien prag, pa je nej blu, pa je zginla. Ja, nazaj sa šli, kənè. V javnast nisa nač dal, kənè, tu je vse tajna astal, kənè. Kaj to muore bit?

Tuk je bu kral jezən, de je mislu məč pagrabət pa hčier glava adsejkat. Prav žjana, skoč kje h jəmu, prav, kralica, prav: »Nikar!« prav. »Nikar,« prav, »na buo tejpgá!« prav. »Pust hčier,« prav, »morde je tu samu kašna pruoba,« prav, »juttr pa buma šè ankat šli. Če ne, ji buoš pol pa glava adsejkov ji.«

Hčier prav: »Jəst na muorəm nač pamagat,« prav. »Kar nejkej me prime, pa grie k anmu človejki,« prav, »kə leži na n puojstli,« prav, »vsa slama vis vən s puojstle,« prav, »an kovtr ma gor tuk raztrgan,« prav, »de vse vis ad jigà. Pa me kar kje pastav nejkej. Pa,« prav, »v soba njegà, pa me pa spiet pastav pa səmlè. Nač na pamaga.«

No, k se je to tam uštimo, kənè, fant pa spiet v mejst, v tista gostilna, vpraša, prav:

»Kaku je kej s paruoka kralieva?«

»Ja,« prav gostilničar, »že dva dni,« prav, »čist nač na vejma, ampak rəčán je, da buoda juttr mejst zastrazli iz vojašna, na akul in akul mejst, in topove namierli, in vse, kanuone, de na buo kašna rejč, de je – nej k an takle cuprnik, al kej tacgale muore bit – de buoja tu vse razpuodli. In de buoda že ad zutrej, vse, cela nuč stražli.«

»Ja,« prav, »pa buo paruoka?« prav.

»Ja, buo,« prav, »juttr pa buo!«

Fant pa spət damu.

Panoč ankət spiet patiegne vən iz zgjavja tista læhtierna, spiet pa ji padrgne, pa se spiet an duh pred jigà pakaže. Prav: »Kaj želiš?«

Prav: »Kralieva hčier, juttr buo šla h paruoki in de je tle vidəm.«

Prav: »Se buo zguodla!«

Pa kjele drug dan rejs, vse spiet, vse zastrazən v mejst, na akul ən akul, kier sa bli stupracentni, de zdej kej tacga sploh bit na muora. In k je kralieva hčier na prag stapila, je je spiet nejkej zgrablu, pa spiet k tistmu fant pastavlu. Takrat sa pa damú šli,

cjasar, əl, kral je vziev meč, de b bu punc glava adsejkov, hčierki. Mat je pa skačila kje h jemù, prav: »Kral!« prav. »Vejš, kəgá si men pavedov?« prav. »De ti je bla ankrət ana žienska prnesla tulk dēməntu in tistəh drazih kamnu v dar, de si rieku, de sploh tije država nej tuk vrejdna. Vidiš,« prav, »in zavol tega je pa ta kazen.«

»Hja,« prav, »tu je pa čist ləhkà,« prav. »Čist ləhkà.«

In takat je bla puojst-, ə, je bla hčierka v puojstli spala, takuj j je duh prniesu nazaj. Prav: »Vejš kəgá?« prav. »Po vsəm mejsti dej nabit na plakate,« prav, »de se nej tista žienska oglási,« katiera je bla pred tulcim in tulcim mejsci tle pr jəmu in mu prnesla že vej kugá in kugá je prasila, nej pride k jəmu.

Sin je pa pa tistmu spiet šu v mejst, kənè. Vpraše, kakú je blu iz paruoka kralieva. Tisti gostilničar prav: »Nəč na vejma,« prav. »An pravja, de je bla, drug, de nej bla, kənè. Točnega se ne vej čist nəč.« Prav: »Ampak nejkej ane plakate,« prav, »abejšaje, tam pa, pa stəniéh, pa mejst, pa hišah.«

Je pa šu kje fant, pa prebjare, sam, de ana žienska, takù bəl siramašna, je bla pred tulcim in tulcim mejscim tle pr, na kraljėvmu dvor, in prnesla, že vej kugá, in prasila, že vej kugá, nej se čimpredj oglas. Fant pa vəs vesiev damu.

Prav: »Mat, zdele pa pride!« prav. »Nəkul še take!« prav. »Zdej pa pejte kje na dvor! Zdej me buote tam pa ožení!«

»Ja,« prav mat, »kej!« prav. »Na buo vse vkəp nəč!«

»Buo,« prav, »brez skrb ste, kar pejte!«

Pa je šla, je napravu je.

Kə pride kje na kraliev dvor, kral je zamierka, je pa prec spoznav, in ta prvi ministr.

Prav: »Glih tu je tista žienska,« prav, »k je bla pred večim mejsci tle pr nas.«

»Žienska,« prav, »zdej se buoda pa tiste stvari, kə sma se takrat menil,« prav, »uresničle,« prav kral, »če íma vaš sin, kəkr ste prasil, de b se ažanu z mijá hčierka, desietkrat lejpsi grad kəkr je muj, in desietkrat več vrednústi, k je v mojmè gradi, pa je buo dabiv.«

Mat je kar rdieča ratala, kə rak. Nej bene rakla.

Prav: »Kar pavejte sini,« prav, »jutr pridema na rázglied. Tu je brez nadalnega,« prav, »pridema jutr. Pogliedat, kənè, kugá íma sin vse.«

Mat pa damú! Prav: »Zdej buoš pa vidu,« prav, »pravga hudiča!« prav. »Tle buoda pršli,« prav, »jutr,« prav, »pa tale raztrgana bajta,« prav, »pa tale puojstla tije pa mijie,« prav, »k ni vse vkəp nəč vredən družga, kə de b zažgav, in te buoda prov precej zaprli, in pred bajta abejšli. Jəst buom šla,« prav, »že zjutrej, k buo še ta mál dan,²¹⁸ v tabrh nejkama h an hiš,« prav, »me sploh damá na buo ne. Kej!« prav. »Pršli buoda səm! Z vozmí se vdo prpelal, toku nobəlskə, tu k vuoz kral, pa kralična, pa kralica, pa vsi tistle mənistri, kənè, pa v tale bajta. Kaj ti je?!« prav. »Tu sploh,« prav, »jəst buom preč šla,« prav. »Tebè buoda pa ubil,« prav, »al pa abejšli pred hiša. Buoš

²¹⁸ Ko se zasvita in se že sluti dan.

v tacmi ljažov nuotar,« prav, »na tej slam? Al je tu paduobnu cesarskemu azirama kralievmu, ta rievšnast?!«

Prav: »Mat, nač se na bujte,« prav, »sej buo vse v riedi. Buo vse v riedi.«

Ponoč pa vzame vən z zglavja tista læhtierna, pa padrgne pa ji. Pa se spiet an duh prkaže. Prav: »Da jutr zjutrej, predən buo sonce gor, íma da tle, na mojmù mejst, kier ta hišca zdej staji,« prav, »desietkrat lepši grad, k je pa kraliev, in desietkrat več vrednústi vse nuotar! De vejš!«

Prav duh: »Se buo zguodlò!«

Zjutrej je mat ab cajt vstala, kənè, kier je misənla, de buo šla gor k an žlahti, kənè, pabejgənla ad hiše. Vstane, pa si an cajt ači mjane, prav: »Kaj se mi, al se mi saje,« prav, »al kaj je za na rejč je?« Nej muogla prit do ta pravga! Taka lejpa hiša, kənè, v tak lejp sob je bla, vse zmalana, vse se j lesketal, vse v zlati! An cajt s je ači miela pa vse tu. »Sej tu, sej tu bət na muora,« prav, »tu se men saje, tu je, tu je ana peklienska rejč!« prav. »Kaj tu muore bət?«

Prčne pa sina klicat, Henrika. »Henrik!« prav. »Kej sə?«

Se je pa zravn v sosednji sob oglasu. Prav: »Kaj pa je?«

»Kej pa sə?« prav. »Men se nejkej saje,« prav, »kier na muorem bit ta prava,« prav, »gvišna j kaj se nariedlo!«

»I,« prav, »mat, nač hudga!« prav. Pa grie vən kje k mater.

Prav: »Al prov vidəm al ne?«

Prav: »Mat, natierlih prov!«

»Ja, kej pa səm?«

Prav: »V damač hiš!«

»Pa takale je?«

Prav: »Taka!«

Na tist pa prideje kje pədientarji pa pədientarce, pa mater taku strejgli pa fanti! Ja, tu je blu taka rejč, kukr, kət je na kašən taki stvar, kənè, de se je mat kar čədila! Pa takù lejpa ablejka nej ratala, ja, de, de se nej mogla sama sebè nagliedat! Fant – taka ablejka je mu na səbi, de se je kar lesketal!

No, na tist sa pršli pa ad tam, iz, iz gradu, kralieva, kral in kralica, sa pršli vsi tisti mənistri, sa prpelali, sa prpelali pagliedat na rázglied səm, če rejs ma ta fant tak grad. Sa pa že ad dieleč vidli – taka palača in taka rejč, de se je vse lesketal, še strejha je bla zlata.

»Ja,« sa rakli, »tu je pa rejs ad sile,« prav. »Tle buo pa, tle buo pa kar držal,« sa rjakli. »Na buo drgač.«

Prideja nuotar, kənè, tuk nobəlskə vse.

»Ja,« sa rakli, »tu pa – fant tuk lejp ...«

Vse sa pragliedal, vse je blu krali všieč. Tuk všieč, de brez nadalniga je bu prec kantent, in hčier kralieva, fanta paračit.

Nə, in k je pršla da tega, kənè, da sa se paruočli, kənè, in svatba je bla taka, kənè,

kot se spoduob, kənè, na kralévih uojscetih, kənè. Pa več dni, kənè, sa kraleval. No, in taka svatba je bla, pijače kukr je tu katier, cev mejst je piv, kənè, in se veseliv, kier je hčier dabila tacga žiedna, de ima, de ima še desietkrat bulš hiša, kə pa je bla kralieva. In kraliestvu, in kral buo pastov, taka rejč je bla, kənè.

Na svatbi se je pa sin damislu na tista ləhtiernca, kənè. Pa grie v tista sijá soba, rejs je bla puojstla lejpsi, ampak slama je bla pa zmierej še nuotar. Pa prevzdigne tista slama, pa nej bu nuot ləhtierne. Pa mater kje pakliče. Prav: »Mat, kam ste dal pa ləhtierna?«

»Hjezəs,« prav, »tista grda ləhtierna,« prav, »in tista slama, səm vse njasla kje za grad,« prav, »pa nuot v jama zakapala, pa, pa ləhtierna vžgala,« prav, »z na matika, pa razsula.«

Prav: »Mat, nəč kukšna škuoda ste napravli,« prav. »Pa sej səm sriečən vsegljih.«

Nə, sevejde, kənè, pol səm pa ... Svatba je bla vsegljih še naprej, kənè, kukr je tu kətier pit pa ist. Tu drži, k sa takəle rejč, kənè. Narbulš stvari sa, kənè, kar si muore človk misəlt. In sevejde. Na vseh konc koncu səm bu pa še jəst zašu, kənè, na svatba. Sevejde, že prot konc je šlə, je že mal zmanqual vsigà. Səm dabiv pa iz rəšjata pit, pa z lapata pa rit, pa mam še zdej grabən na rit.

Jən taka ləhtierna, kə b je mu jəst, bi je tud padrgnu, kəne, in de b se mi duh prkazov. In bi mu, in bi mu rieku:

»Dej mi, d b biv popolnoma zdrov, ne tle v bolnic.«²¹⁹

Ad čudežne ləhtierne

različica št. 2

rokopis, 1950

A nkət je biv v naš vasi an žniedar in je imu anga sina. Tisti sin je biv pa precej poreden. Nej dost bugov očeta. Toku da je oče tud zarad sina od žalosti uməru. Le mati mu je ostala. Jən fant nej biv nəč bulši kət prej. Le z otrucmi je skakov ke po vasi in najrajši kašən blat mejšov. Mati ga je dostkat svarila:

»Fant, bodi buljši!«

On si pa nej dav nəč k sebeb.

Jən ankət anga dne pa pride v vas an gosposki človk in vidi otroke in tega fanta zravni. In ga kje na stran pokliče in ga vpraše, kədu je in odkod. Fant mu povej, da je od ane mojškre sin in da nema več očeta. Pa reče tej:

²¹⁹ Matičetov je ob snemanju te pripovedi v rokopisni zvezek Resnik 12 (naveden v opombi 13) na str. 66 in 67 zapisal naslednje opombe:

Ne smem iz ene v drugo, bi blo prec skaženo.

Pravi, da študira, pa mu tu v bolnišnici ne gre čisto, ker ga ježi, da ven ne more!

Odgovor na Matičetovo vprašanje, zakaj je junaku v pravljici ime Henrik: Oče je vsakemu dal eno ime, kar je blo, Petr al kar je blo.

»Pejdi damu, grem jəst s teboj!«

No, ga pržene na suj dum in se dec skaže²²⁰ materi in jo poprašuje, kdo je in odkod je mat, in dec polej reče:

»Jəst sem biv vašga moža brat. Jən səm pršu kot brata obiskat in zdej zvem, da je že umru. Rad bi biv z mojim bratom osebno govoru, zdej ke ga nej, se bom pa z vami več pomenu.«

Mat si je misenla:

»Imu je nga brata v mejst in se nej nəkul dost menu od njegà. Mogoče je rejs tu brat njegov, k se dela taku poznan,« si je misenla.

Tisti možakar al dec je reku materi, de bo več dni tle ostov. Praša mater, kej je mož imù mašina, de je šivov. Bi si rad vse ogledov. Jən pa puojsle, da bi na tisti spav, kjer je spav muj brat. Mat mu reče:

»Na uni strani je imù muj mož kovnice,²²¹ kjer je ležov gor na njih.«

Prav:

»Prov tam čəm jəst ležat, kjer je muj brat ležov.«

No, in pol je šov spat na kovnice in so se mu udrle. In je reku:

»Čist zadnji čas, de je muj brat uməru, sej je mu prov vse zanəč.«

No, in polej je malo popravu tiste kovnice, de je mogu gor na njih ležat.

Drug dan pa reče fanti tist stric:

»Zdej pejva v mejsto, de ti bom kupu an nov gvant jən škarpe nove, da na boš toku raztrgan, k an cigan.«

In rejs sta šla v mejst, sta pršla notr v trgovina in m je reku stric fanti:

»Zdej si pa zber gvant, tistga kukr na svejt češ, jəs t ga bom pa plačov.«

No, in toku m je tud škarpe kupu, ga je popolnoma vsega odpravu. Dav mu je pa spet dnar, da bo spet mesa kupu pa še druge stvari za jest, k je vidu, da je doma rejs revšna. In taku je biv več dni tle ta dec. In mat si je pa misenla:

»Podoben nej prov nəč mojmu moži, ampak toku se dela prjaznega – Buh vej, kaj je tu za n človk.«

In toku sta šla večkrat iz fantam v mejst in toku pa vseh krajih akul, da je vse kraje si ogledov.

No, anga dne mu pa reče dec – ta stric – fanti:

»Dons pa greva ke na uno stran mejsta, v hosto, de boš vidu, kaj je tam.«

In toku sta šla ke drug dan. Glih ke prideta, not v hosta, mu reče ta stric fanti:

»Zdej naneseš tle mal dəru, da bom mal ogij zakuru.«

In fantič nanese ke dəru in dec pa zakur. K je ogij precej goru, je prčev pa dec iz anim palenam zamahvat ke pa agij, jən nekej ane besede zgovarjet. Ogij se je pa fajn vsok spel, plamen ognjen, jən plamen je švignu kje po strani, kje v ane škale. In spet je nekej s palco zamahvov in nekej žlobudrov in plamen se je spet spev v tiste

²²⁰ Predstavi.

²²¹ Resnikova razlaga: Tu je bla taka puojsla, ke je bla ku kobilca.

škale. Natu pa gre dec ke k tistim škalam jən z ana palca udar pa tistih škalah in škale se razgrneje in se vidi notar ana plošča kamnita jən rinka na nji. Dec tist prime in odmakne. Dol v zemlji so ble pa videt štengah. Jən reče fanti:

»Zdej boš šu dol po tehle štengah v zemle, precej globok boš šu dol po štengah. K boš pršu na dno jame, boš prec pr anih vratih in vrata odpri in boš stopu v ana lejpa soba, vsa v razsvetlavi, ti na bo treba nač ahtat. Na konci sobe so vrata, odpri in pejdi vən. In boš pršu v an krasən lejþ vrt. Na tistmu vrti bo vse povno sadja in vse bo lesketalo. Trgej in spravlej v aržete, kar se ti kaj lepga zdi. Na konci vrta boš pa zamerku ana kapelca, notar bo pa ana læhtierna. Læhtierna ugasni in uole vən zlij, in je den pod rekalc in men jo prnesi, jəs te bom pa pr jam prčakov.«

Fant se je zgovarjov:

»Veste kaj, stric, not pa ne grem, v jamo. Ne pa ne!«

Dec prav:

»Sej vendar sem tuj stric, sëm ti kupu gvant, pa me boš tud ubugov!«

In ker fant le noče deca ubugat, ga pa udar s palca, ga prtisne in toku je šu polej fant pa v jamo. In ko pride notar do tam, je blu rejs vse toku, kukr m je gauru stric. Na vrti m je blu fantu narbəl všeč. Toku da je biv že pazabu na tista læhtierna. Kar je obirov sadje in nejk ane kamne se m je zdelo, da je trgov pa devov v varžet. In toku se vendar domisli na læhtierna in gre ke k tist kapelci. In vzeme vən s kapelce læhtierna in je dene pod rekalc jən gre vən skuz vrt. In toku pride do šteng in gre gor po štengah. Ko pride bliz vrha, ga je tisti stric čakov in mu reče:

»Fant, dej mi læhtierno!«

Fant prav strici:

»Prejd ne, da pridem vən iz jame!«

Stric je reku:

»Fant, dej mi prec læhtierno!«

»Stric, prejd ne, dokler ne pridem vən iz jame.«

Stric se pa ujezi in mahne s palca po zraku in zemla se spet zapre, fant pa v tami not v zemli. Pa začne vpət, jokat, klicat na pomoč. Nobenga nej ad nekódrje. Dol je šu pa štengah nazaj, de bi pršu v tist vrt. Kə pride dol do tav po štengah, nej blu pa nobenih vrat, le prov mokri kamni, stena kamnita pa mokra. In fant gre gor nazaj po štengah, pa tud šteng nej blu, le toku so bli an kamni. Jən vpije notar. Al nobenga nej. Domisli se na tista læhtierna, k je imù pr sebè, de b jo vžgav. Pategne vən læhtierna izpod rekælca in se domisli, de nema uole, de ga je vən zliv tam pr kapelci. No, k je pa tista læhtierna mal padrgnu kje pa sëm, pa kar an duh stop kje prédiga in mu reče:

»Kaj želiš?«

Fant se ga je ustrašu – toku čudna prkazən!

Fant m je reku, tej prkazni:

»De b biv vən iz jame!«

Jən tisti duh m je pa reku:

»Prec se bo zgudlo!«

In kot blisk je biv fant vən iz jame. Dedca pa nej blu nəkul nikjer, tistga strica, pa že trden mrak je biv. In toku gre fant prot domu. Mater je doma že skrbelo, koku da jih nej od nikoder. Ko pride fant domu, vpraša precej mati:

»Kej maš pa strica?«

Fant prav:

»Stric je an lump. Me je tev živga v zemle pokopat in toku səm prov na an čudežən način pršu vən iz zemle.«

In toku sta bla polej spet fant in mati sama brez strica. Tist nej bu stric, ampak an cuprnik, po domače. In toku je fant spet glih toku biv kə prejd. Je spet tist gvant potrgov in z vaškim otrocim hodu.

Ankət pozim nej mela mat kej dət v piskr. In je rekla mat fanti:

»Pejd no v vas, kə te prosjo v tabrh, boš kašne krajcarje dobiv in kej zašlužu, de bova mela kej jest.«

Fant se pa nej dost za materna beseda zmenu, le kar na peč je ležov, magar lačen. Ker ga je pa lakota precej pestila, k je anga večera ležov v štibəlci na kovnicah in je rejs premišlov, kaku bi se pršlo do kašne hrane, ampak zlahka, se je domislu na tista ləhtierna, katera ga je ankət rešila vən iz jame. Je pa dene vən iz zglavja, k je mu not v zglavji je. Mav pa nji podrgne jən kar prec stop an duh prédiga in mu reče:

»Kaj želiš?«

Fant prav:

»Prnesi mi tok jejst, kə maje pr cesarji na mizi!«

Prav duh:

»Se bo zgudlo!«

Jən toku prec je imù na mizi an povn jerbas zvrhan, pokrit iz tištoham. Zjutrej fant nese tisti jerbas mater v hiše in ji reče:

»Lejte, mat, zdej bova pa že imela za jest!«

Mat jerbas odgrne in vidi notr narbulše jedi za jest, potice, mesa, vina, vsegà dosti. Mati se je kar čudila, odkod tu. Zravn je blo tudi dvanajst talerjev srebrnih. No, in tistu v anəm kejdni sta pospravla, jən polej je pa fant nesu tiste talerje v mejst prodajet h anmu Judi. Jud m je dav za vsak taler an goldinar. In za tist je kupu nekej kruha pa takih stvari, kar je blu za jest pa je mater nesu. Jən taku v dvanajstih dneh jih je znesu.

K nese ke dol ta zadnji taler, ga vidi an drugi štacnar in ga praše:

»Fant, kej pa neseš?«

In mu reče:

»Tale taler nesem prodat k unmule Judi.«

»Dej, no, ga men pokazat, kašen je.«

Un ga vidi, da je popolnoma srebrn, prav:

»Kuk ti pa da zajga?«

Fant reče:

»An goldinar.«

Prav:

»Če ga men daš tegale, jəs ti jih dam pa dvanajst. Vidiš ob kulk te je un prpravu. Jəst bi t jih biv dav za vsacga dvanajst.«

In toku je fant spet dnar imu in je kupu tist za živež in sta spet imela z materjo. Ko so pa pošli vsi krajcarji, je pa fant anga večera spet zgrabu ləhtierna in spet po nji podrgne in se mu spet duh prkaže in mu reče:

»Kaj želiš?«

Fant prav spet:

»Iz cesarske mize vse še bulš, kə je bla prejd hrana!«

Prav duh:

»Se bo prec zgudlo!«

Jən prec je blu pr njem spet z jerbasm velikim vse za jest in pijače dost. In toku sta spet z materjo lepu živela. Materi se je čudno zdelo, odkod fant dobi take reči, kə drugi sploh ne. No, in kə sta tisto pospravla, pijače in jejd, je blu notr v dnə štərindvajst žlic srebrnih. In k je hrana jima pošla, je fant spet hodu v mejst prodajet žlice ke h unmu trgovci in m je za žlice za vsaka dav 8 goldinarju. In je fant tud šu v kašna aštarije in s ga je prvošču kašən masəlc.

Ankət anga dne je bu v aštariji, v kter je biv že večkrat, so pa mejsti vse razobejsli fane²²² in pomel vse konjske fige. Jən fant vpraše, kaj bo za na rejč pršla tle skuz. Birt m je povedov, de se bo prov zdej pelala kraveva hčer, se je glih zaračila jən more bət vse toku v red pospravljen v mejsti. Fant pa smukne ke v ana kapelca in če vse tu kraljév pa vidit. Kə se prpelájo zravn tiste kapelce, je fant pa na vse vən zjav v kraljéva hčerka in se m je taku lejpa vidla, da se je prec vanjo zalubu. Jən kə pride domu k materi, je tu vse povej, kaj je vidu v mejsti. Jən de b ga šla mati fanta žent h kralji, da bi mu dav hčer za ženo. Mat m je odgovorila:

»Nejsem vejdl, de si tuk nər. Če boš kej tacga sajav, boš šov glih zdej v norihavs!«

Fanti pa toku hədu, ke nej tla ga mat it žent, da je od žalosti zbolu. In zmerej mater prosu, de nej gre h krali. Mat mu na kratka reče, de se nema o tem kej ment. K je pa le vidla, da je fant rejs bolan in da ga tu taku mori, ta lubezen, je anga dne mater preprosu, de bo šla h krali. Rekla je fanti:

»Vsaki, kədr gre h krali prosit hčer, mu more nest an dar. Kugá čəm pa jəst nest! Jəst nemam nəč!«

Fant prav:

»Mat, le poglejte, tistu dajte, k imam not v lin, ke səm biv tam v jami, ke səm utrgav povne aržete.«

Mat tist pogleda:

---

²²² Zastave.

»Kaj si nər?! Tu je sama glaževna. Tu nej nəč vredno.«

Fant prav:

»Dajte nest, morde je kej vredno. To je vse moje premoženje.«

In toku je mat tista glaževna popokala v ana culca in šla ke na kraljev dvor fanta žent. K je pršla v soba, kjer je vsaki dan kral lədi sprejemov, je tud ta mat not šla in čakala tam pr vratih. K je bla ura pol enajstih, je kral nehov lədi sprejemat, mat pa damu. Fant doma vəs nestrpen, kumej čaka mater, kaj bo povedala. Brž vpraše mater:

»Kaku ste kaj odpravli, al bo kej?«

Mat pa prav:

»Je blu tulk ldi, da nejsəm mogla prit na vrsta! In zdej ne grem obenkat več kje stat!«

In toku čez an kedn je fant spet mater nagouru, de nej gre ke. Je šla spet h krali iz tista culca in spet tam stala za vratmi, k je nej biv kral opazu in je nej poklicov k seb, de b jo vprašov, kaj bi rada. K je bla ura spet pol enajstih, je pa nehov sprejemat in je mat šla damu. Fant je že kumej čakov, kaj bo povedala.

»Kaku ste, mat, kej odpravli?« je je vprašov.

Mat prav:

»Nəč, nejsəm pršla na vrsta, je blu tulk ldi, nej blu mogoče!«

Prav fant:

»Pejte še ankət, jutre morde na bo tulk ldi, bote ta rejč naredli.«

In toku je mat šla spet ta tret dan, kə s ji je fant smilu, k je biv toku bolan.

Kral pa ministr sta se pa pogovarjala. Minister prav krali:

»A si vidu,« prav, »ana ženska, že dvakrat je bla tle, pa se zmerej not zamiče za vrata. Kə b je imu vprašat, se pa zamakne spet nazaj za vrata. Če bo dənəs še pršla, dej jo naprvo poklicat k seb, kaj bi rada.«

»Brez skrb,« je reku kral.

No, in mat pride spet tisti dan in ko jo zamerka kral, je prec k seb pokliče. Mat rdeča ratala kə kuhan rak: kaj bo pa zdej?! Stopi ke h krali pa mu reče:

»Vaše veličanstvo, presvetli kral, na prošnja imam za vas, pa tole vam dam v dar.«

Pa tista culca mu ke da.

Kral tist razveže pa pogleda in se na tih kar začudi. Odkod tuk démantov in biserov, k jih niti sam ne mu tuk? No, pol pa prav mat:

»Presvetli kral, toku ana nesramna prošje imam do vas in se ne upam tle povedat, de bo ministr šlišov pa še drugi ldje. Če ste kontent, de b šli raj v unle cimr, pa bi vam povedala.«

Kral prav:

»Ləhkə, le pejva!«

Pa sta šla kje v cimr. Mat mu pa prav:

»Presvetli kral,« prav, »ne zamerte mi in prejđ vas prosəm, de me na bote štrafal, kar vas prosəm.«

In kral prav:

»Brez skrbi, mat, nač na bo hudga! Kar povejte!«

In mat mu povej:

»Moj sin se je v vaša hčerka zalubu in sëm pršla vprašat, če b je dal mu za žena.«

Kral se majhno posmehne in pravi:

»Ləhkə. Kədr bo cajt za tu, bom že vam povedov.«

No, in k je mat damu pršla, je fanti povedala. In prec se je fant pozdravu, prec m je blu bul. In toku je spet večkrat toku hodu v mejst kašna rejč prodajat al pa kupvat.

Ankət anga dne je blu spet v mejsti vse v fanah jən v krancəlnih. In fant vpraša spet tam birta, kaj tu pomeni. Birt mu reče:

»Jutri se bo kraléva hčer možila, bo vzela ta prvega ministra.«

Fant pa prec damu žalosten gre, ko zve, kaj se je naredlo. Celo nuč nej prov nač spav od skrbi in tud jev nej nač zvečer. Premišlov je, kaj bi naredu. Prot jutri mu pride pa na misu tista njegova cuprniška ləhtierna. Je zgrab jən zvlejče vən izza zglavje, je podrgne in se mu spet duh prkaže in mu reče:

»Kaj želiš?«

Prav:

»Dənəs ob desetih bo kraléva hčer šla k poroki. K bo pršla do cerkvenih vrat, ti je zgrabi pa k men prestav.«

Prav duh:

»Se bo zgudlo!«

No, in kə so šli vsi tistle: kral, kralica, vse sorte sodrga ke prot cerkvi iz harmonikam, iz plehmuzka, k je pršla hčer kraléva do cerkvenih vrat, je kar zginla. Kral začuden, kaku tu more bət, na kašen način. Jezen! »Preklet, kaku tu more bət: pride do cerkvenih vrat – pa je nej nəkir!

Duh pa zgrab tam tista kraléva hčer in je fanti h kovnicam postavi, ker je ležav na kovnicah. An cajt je gleda, fejst m je bla všeč! No, in reče fant duhu:

»Zdej je pa nesi v njen cimr.«

No, in je nesu tje. Kə pridejo damu, kral toku nejevolen, pregleda vse in je najde v njenmu cimri. In se strašnu zjezi nanjo. Prav:

»Zakaj s pa ušla tam iz cerkvenih vrat?«

Prav hčerka:

»Jəs na morəm, oče, nač pomagat. Mene je kar nekej zgrablo pa sëm se znašla pr anmu fanti, k je ležav na kovnicah. In vse slama gledala vən iz kovnic. An cajt me je gledov, pol pa prav: Nesi je nazaj v njen cimr. Pa sem se tle znašla, kjer sëm zdej.«

Fant pa drug dan spet v mejst mav povprašat k tistmu birti, k je biv večkat pr njem, koku se je poroka vršila. Birt je reku, prav:

»Ne mormo nač točnega vejdit, mislim, de je mogla nevejsta nekej zbolt in toku je rečen, da bo jutr poroka.«

Fant pa dama ponoči nej dost spav. Zagrab tista læhtierna væn izza zglavja in podrgne pa læhtierni in se mu spet duh prkaže in mu prav:

»Kaj želiš?«

Fant prav:

»Dønæs bo šla kraléva hčer spet h poroki. Glej, de jo ugrabiš, prejdøn bi mela prestopit cerkveni prag! In je nesi naravnost damu na njena puojsla in nej spi!«

Prav duh:

»Se bo zgudlo!«

No, jæn k so šli k poroki, pridejo spet do cerkvenih vrat, pa spet zgine nevejsta. Oče pa, kral, toku jezen rata, gre damu, vse pregleda, pa je najde na puojkli, pa spi. Je tu kar glavo odsejkat ji, de ga je kumej kralica pregovorila, de je nej na mejst frdirbov. Prav:

»Taka sramota mi delaš!«

Hčer se je zbädila, prav:

»Náč na vem, sam de sãm bla pr cerkvi in zdej tle spim.«

»Ako še nkåt toku nardiš, da ga toku poserješ, kæ s ga zdej posrala že dvakrt, jæst ti glavo odsejkam!«

Kral je polej sovdaštva sklicov in de bo spet drug dan šla k poroki, de na bo se kašen lump se vtihotapu pa da bi kej napravu spet.

No, in toku je šov fant spet v mejst drug dan mal pogledat, kaku je s poroka. Pa je šu k sojmi birti na n masølc. In ga vpraše, kaku je kej s kralévo hčerjo, al je že poročena al ne. Al je unmu nevesta al še ne?

Birt mu prav:

»Ne vem nač toku točnega, ampak toku sãm opazu, da poroke ni blu. Pač pa de je bla kraljéva hčer spet nekej zbolela pa de so odrinli za drug dan.«

Ponoči je fant spet læhtierna prjev, zgrabu in podrgne pa nji, se spet duh prkaže in mu reče:

»Kaj želiš?«

Prav:

»Jutr bo spet poroka kraljéve hčere. Glej, da je tle k meni postaviš, preden gre v cerkev.«

Duh pravi:

»Se bo zgudlo.«

Kæ drug dan pridejo s tako parado ke h cerkvi, je dav kral vse zavahtat. So že od polnoči naprej vahtal sovdatje, da bo ja sigurno!

Kæ so se spet vzignli iz kraleve palače proti cerkvi, je duh spet zgrabu hčer in jo k temu fanti pastavu. Fant je an cajt gleda, prav:

»Kar nesi je spet v jen cimr, v jena pojstla pa nej spet spi.«

Prav duh:

»Se bo zgudlo!«

Kral je biv tuk jezən, je vzev meč in šu ke, de ji bo glava odsejkov. Kralica pa ke h kralji:

»Al vejš, kəga s ti oblubu ani ženski, ko je pršla sina səm žent in s ji ablubu hčer? Vidiš, to je pa tista nesreča zdej. Al vejš, kuk t je dala tista ženska demantu, da jih ti sploh tuk ne premoreš ne!«

In polej je pa kral pa odnehov, je reku:

»Ja, viš,« je reku, »tu sem pa pozabu čist na una ženska. Rejs nejsəm prov naredu.«

Je dav pa razglasit, de se nej tista ženska, katera je bla tejsga in tejsga dne pr njemu, de se nej prec oglasi.

Fant je pa spet šov v mejst. Je pa zvedu prec, de je že na ogasih, de išče kral ana ženska, katera mu je poslala že vej kəgá. In fant prec damu letu:

»Mat, zdej je pa za vas! Navse se mudi!«

Mat se je začela pa zgovarjat:

»Vejš, de ne grem. Kaj bo pa reku kral, če toku pridem ke?«

Fant je djav materi:

»Je že dobro. Kar pejte lepu ke, pa se bo uredlo!«

No, in toku je mat šla gor in kral je že od deleč zamerkov ta ženska in je prec k seb pakliče in ji prav:

»Mat, koku je z vašim sinam, ker ste bli tle in ste tli ženit ga. Moja hčer de bi imu vaš sin?«

Mat je rekla:

»Ja, sej səm rejs rekla, pa na vem, če bo kej. Ne zamerte, če səm bla toku predrzna in səm nekej tacga zinla!«

Kral prav:

»Mat, jutr pridemo k vam na razgled! Kej ste za na ulca, kej za n mejst?«

Mat ratala rdeča kə rak. Jən prav:

»Tam, vidte, za unmul hribčkom Svete trojice imam soja hišca in fanta doma.«

Kral prav:

»Le povejte mu: če bo devetkrat večji njegov grad in vse njegovo premoženje, kəkr je moje, pa je bo dabiv. Jutr pa pridemo na razgled.«

Mat pa gre damu, povej fanti in reče mu:

»Ana lejpa reč si si na glava nakopov. Jutr pride gor kral, kralica, hčer v tale bajta in ko bodo vidli, kəga maš vse, te bodo zaprli al pa za norga spoznal. Jəs bom pa ušla gor v hribe k soji sestri, bom pa tam gor. Ko bo majhno prot dne zasvitalo, dan se zaznavov, jo bom jəs pobrisala gor v gore. Ti se pa zgovarjej!«

Nej tu majhna rejč!

Fant prav materi:

»Bomo že vidli, kaku se mi bo kej sanjav.«

K je šu fant spat, zgrabi vən izza kovníc ləhtierna, je padrgne in stop pred jega an duh in mu reče:

»Kaj želiš?«

Fant prav:

»Do jutr zjutrej, preden bo sonce gor, more stat grad na tem mejsti, kjer je ta kajža, devetkrat večji kot je kralév in vse vrednost devetkrat več, kot je ima kral.«

Strašno je duh zaškripov z zobmi in reku je:

»Se bo zgudlo!«

K je zjutrej mat ta prva vstala, k je misənla v hribe pobejgənt, jən si nej mogla oči namet, al spi al se ji saje. Prejd v taki kajži, zdej pa tak cimr, da se nej več not znašla. Zavpije in prec je bla pr ji postrežənca. Kliče fanta, sina, kej de je. Fant se pa oglas zravn v cimri. Prav materi:

»Kar brez skrb spite, se nəč ne mədi vstat, bo že narlepši red pr hiš.«

Ob ani devetih se pa prpelejo kral iz kočije, več parov konj in tud nekej vojaštva gor, čez vrh Svete trojice na ta grad. In se tam ustavje, fant jim gre dol v roke seč in čestitat, mat tud, in polej so šli vsi gor v cimre, v ana ta bulš sobana in so notr se dobr imel, pil pa jel. In dogourli se, kir je blu krali strašno všėč, de je da temi fanti za ženo. K so pa notr se dobr mel, mat je postilala fantova puojsle, nejso ble več kovnice zdej! Not v zaglavji je pa našla ana črna umazana ləhtierna in je nesla ke za grad, jama skopala, pa z motika pa ji udarla. No, in kə so se gor dogourli, kdaj bo poroka, je šu fant v soj cimr, je mislu še nkət ləhtierno podrgənt in nej blu notr ləhtierne v zglavji. Vpraša mater, kej je ləhtierna. Mat mu reče:

»Tista črna umazana ləhtierna səm dol nesla, jama skopala pa z motika pa ji udarla, de se je izsula.«

Fant pravi materi:

»Velika sreča ste mi zdejle naredli, pa kar je, tu je!«

No, in polej je bla pa uojscet in poroka. In kəkr je tu kter pit in jest. Tud z daljnih krajev ldje so hodil ke na ta uojscet. Še jəs səm biv pršu ke na zadnje, pa səm dobiv le z rešeta pit pa z lopata pa rit pa imam še zdej graben na rit.

9.

Ad tristu zajcu

posnetek, 1959

Matičetov: No, zdej že teče.

Resnik: Zdej pa se na buom nč ad čaja zmenu, kənè.

Matičetov: Kaj?

Resnik: Ad čaja sa na buom zmenu.

Matičetov: Ne.

Resnik: Ne, ne, tu pa ne. Ad tiste prpovedke, kənè.

Matičetov: Ja.

Resnik: (Se odkašlja, počaka.) Lohka prčnem, kənè?

Matičetov: Ja, ja, kar.

Blu je ankèt pr an hiši, sa bli trije šuštarji, trije bratje. Ta starji je bu lejþ, kənè, čiedən fant, ta druj je bu tud še, ta tretji je bu pa vəs nejkej, žie ad rojstva nejkej pahablən, kənè, takú, ampak šuštar je bu pa vkljub temu duobr. In takú sa šival, kənè, in dost zašlužil, kənè, in bli pridni.

Ankèt anga dne pa pride v tista hiša, k sa bli nuotar šuštarji, an takle papuotən človk. Pa pruoši majstra, de bə mu čevle papravu. Un paglieda:

»Ja,« prav, »tistih umazanih škarpu,« prav, »na m jəs šivov!« prav.

Pruos ta družga – in glih takú je djav: »Na buom,« prav, »tistih umazanih škarpu šivov!«

Je žie mislu it, ta mu pa račè, ta trietji, kənè, k je bu mal vəs pahablən, prav: »Mažakar,« prav, »pejte nazaj,« prav, »buom jəs pa vam jəs tie čižme papravu.«

No, pa m jih rejs parihta, kənè, in paštima. Praša ga tistle človk, kuk če za luon, kənè, k mu jih je papravu.

Prav: »Nəč,« prav, »kar pejte pa svejt! Sej takle človk papuotən, sej nejma, kənè, dnarja, kənè. Je žie v riedi,« prav.

Prav tisti mažakar, prav, tistle človk, prav: »Žie v riedi,« prav. »Kədər buote v kašni nasrieči al de bi kaj rad želiel, de b se vam zgudlo, pa se samù na mè damísəlte jən se buo vam prov precej to zgudlo.«

Pa je šu.

Nə, in takú sa več lejt spiet šival, kənè, ti šuštarji, kənè, in dobr se jim je godil.

Ankèt anga dne pa pride ta starji majstər iz mejsta, prav:

»Kralieva hčier je na smrt zbalela,« prav, »jən nobedən ja na muore azdravit. Sa vsi zdravniki, kənè, pr nji. Le račèn je, po nmu zdravnikə, če bi dabila čejšnje, frišne, prov dol iz čejšnje, bi se pa prec pozdravla. Da ji manjka tistih snovi, kənè, kətiere ima čejšnja v səbí.«

In zdej – kje dabit? Kral je dav žie pa vsəm mejsti oznant, kənè, če bi se kej tak človk znəšù, de bi jəh odkuod drguod dabiv al de b jih kədú imù take čejšnje, frišne, kənè, prec iz čejšnje. De b se, de b mu dav tud hčier za žjana in vəs kraliestvu, de b mu rejšu hčierka smrti.

Prav, k je ta damú pršù, je tu pavedov.

»Ja,« prav, »jəs bi prəc,« prav, »šu ke dol,« prav, »če b se dal,« prav. »Pa kej,« prav, »se buo dal tu,« prav, »pr nas, sploh ne. Sevejde,« prav, »zdej je mejsəc pietnajstga januarja in takat panavad čejšən nej, je le pavsuoð snejg.«

Tisti ta tretji sin, azirama brat njøh, k je biv mav puklast, se j pa damislu, prav:

»Lej,« prav, »zdøle, kø bi pa tistle ðlovk prðu adkuod, kø m je præd tulcøm lejøm rieku, de ðe bø kødej kašna rejç žjalu, de se m buo precej zgudlo, zdøle b blu pa prov.«

S je samù mislu, de b biv tak, de bi, de bi bla ðejšja. Kø tist mislø, paglieda vøn ðøz okøn, s je vidla na konc hiše ðejšja. Pa takù læpié zrejle gor sa blie ðejšje, pa vse pad snejgam! Vse pad snejgam. Takù læjpie zrejle! Brž pavej bratø: »Paglej, nø,« prav, »pr nas ðejšna, ðist rdieða je!«

»Jei,« prav ta starji, prav, »tu jøst nasøm prec,« prav, »kje.«

Pa jøh brž nabjare ana kašica²²³ pa njase kje na kraliev dvor, kraliçnø, prav, dø buo, dø se buo pazdravla. Pride kje, pavej, de ma ðejšne –

»Brž gor,« prav, »že majhno živa je,« pravja. »Kar gor!«

Pride gor, tam v soba tista njena, k je bovna ležala, tista adgrneja, k je mu mav z ana ørçjuo mav pokrit mu, de ni bu snejg pa jih, pa sa ble same kuonjske fige nuotar. Tuk smrdel, de b bla hmal kraliçna umrla! Sa ga pa parjiel pa pratjaplø, sa reklø: »Ti si lump! Ti si mislu, de bi, de buoš ðejšje nosu gor, pa si, pa si kuonjske fige nosu gor!«

Pratjapli ga in jarmøn mu pa hrbtu rejzælø. Pa damú šu. Pride damú, se je pa iz starmu salam mazov kje pa hrbti, pa na pjaç ljažov. Sej za drug pa nej bu, kønè, k je bu brez kuože.

Prav ta drugi brat, prav: »Ti si, ti s bu kje v kašni gostilni, ti rad piješ, pa t je adøn ðejšje vziev pa t je kuojskih fig nuotar dav. Ti pa nejs næç pagliedov, sø pa tak nesu gor.« Prav: »Buom jøst niesu.«

Je pa un niesu, ta drug. Nabjare jøh spiet, ðejšje pa njase kje.

Pride tje pred kralieva, pred kralieva hiša, pavej, dø ma ðejšje, tist, un, ta prav: »Kar brž gor,« prav, »kraliçna j majhnø živa,« prav, »buo glih zdej umrla. Samù ðejšøn, nabena zdravila, bøna ji nø nucaja, je blu reçjan ad duohtarju. K se bi najela frišnih ðejšøn, b bla prec zdrava.«

Pride gor, kral ga paglieda, prav, de ma ðejšje, prav: »Mladenç, kar nuotar,« prav, »precej v soba, pa j dej,« prav, »de buo, de buo zdrava.«

Ko nuotar on tista kašica azirama cuja adgrnè, je mu mav, mu mav zagrjen, pa sa blie spiet glih takù nuot kuojske fige. Pa gnuójønca, z gnuójønca palit, de je kar tjaklu, precej stran ad kašice. Tuk smrdel, kaj dø nej hçierka umrla! Parjiel sa ga, vøn gnal, takù partjapl, de je bu vøš çrn, pol sa mu pa še jarmøn pa sred hrbtø vrejzælø, pa spustlø, pa je šu damu. Damá se je pa spøt mazav iz salam pa hrbtø gor na pjaç, in le-un. Pa sta an družga mazala. (Smeh.) Ja, balejzøn je, køne. Ja.

Pa prav ta trietji, prav: »Vidva,« prav, »lej, z vama nej næç! Buom jøst,« prav, »tu, griem jøst,« prav, »kje na kraliev dvor in buom jøst dol na ðejšji natrgov, pa jøh buom prniesu tje. Adøn je zapiv,« prav, »ti si mardè kej kvartov, k rad kvartaš, in taka rejç,«

²²³ Košarica.

prav, »pa t jih je adən vziev. Jəs pa səm stuprocentən,« prav, »de buom prniesu jih kraličnə.«

Je pa ta ta puklast šu na čejšje pa jəh je nabrav spiet ana kašica. Pa jih njase kje. Pride kje na kralév dvor, prav: »Čejšje səm prniesu,« prav, »prov frišne, zdej,« prav, »iz čejšje,« prav. »Səm zdej adtrgov jih,« prav, »za kralična. Də b se pa-, də b se pazdravla.«

»Ja,« prav tisti, »kar gor prid!«

Pa pride gor, ga tist ta prvi səl zamierka, tistga pukleža: »Presniet,« prav, »prav, de ma čejšje!« Prav: »Jəst na vej,« prav, »dva sma,« prav, »žie prtjapli,« prav, »in žie več,« prav, »taci,« prav. »Tié bma pa še ubil,« prav, »tebe je mən škuoda, kə s tak, kə na grba. No,« prav, »pa če maš čejšje,« prav, »stuop kje mal naprej, pa buoma tle prej pagliedalə, če maš rejs čejšje. Če ne, je kralična žie čist, tuk de nej še umrla.«

Pa sa tam zunej adkril, pa sa pagliedli, pa tuk ləpié čejšje, de sa tuk lpu zadišale, de sa un že v soba zadišale, de je v sob –

»Dejte,« prav, »səm, ləpu vas pruosəm,« prav, »čejšje!« prav. »Jih že dišim!«

Jih tisti fant prnjase kje, jih brž nejkej pojej, pa prec je bla zdrava. Kar vən s puojstle je vstala in prəc je bla dobra.

No, zdej pa, ta pəru ministr prav krali:

»Ti,« prav, »paglej! Ablubu si,« prav, »de buoš dav hčier tistmu, katier, katier buo smrt rejšu, kənè, hčierka. De buo pastav kral. Al buoš tacmu je dav, pa kralestvu? Paglej ga, kakú je grdú puklast, ta ni za drug kəkr za povôzit!«

»Ja,« prav kral, »je, je pa rejs tu,« prav.

»Ti,« prav, »dajva ga dat na na, prej še, na na preizkušna.«

Prav kral: »Kašna?«

Prav: »Vejš kəgá?« prav. »Dajma mu tristu zajcu. Ta nej za drug, kə za zajce past. K je, k se drži mav prpognen, jih buo tud laviv.«

Prav kral: »Je, je rejs tu.«

Pa stuop kje prəd tistga fanta: »Ti,« prav, »mladenč, takule je,« prav. »Kar səm ablubu,« prav, »drži,« prav, »de buo hčierka lohkə tojá,« prav. »In kraliestvu imù. Pač pa,« prav, »še ana preizkušna ímaš. Tri dni buoš muogu past tristu zajcov.«

»Ja,« prav, fant prav, »buom pa pasu, kápək!«

Pa m jəh daduó, kənè, prec drugi dan. Tristu zajcu. Tam na dvor sa m jih naštel jih, tukle jih je tristu točnu, pa je šu kje. Kral pa precej, sa reklə ja-, de bi jagrə, pa jagrske pəse, de sa zajce vse razpuodlə. Nəkul nikjer ni bu bənga zajca. Fanti sa dal pa v ruzak pa za ist, kənè, s seboj, dost, kənè, dobre stvari, kənè. Pa bənga. N cajt je laviv, je še kej kašənga zajčka zamierkov, kənè, lejtov za jim! Kej buoš ujev zajca, kənè! Se nej kej ment, kənè! De j bu v taci skrbieh, de m je bu tuk vruoče, de tud klobuk ni stav na jemù, de je biv kar ad tav, də sa mə kar pakonc stalə lasjie. Mrak se je žie bližov, zajca bənga ne, a, kje buo zajc, kənè! Klicov – ha, kej buoš klicov! Nema zajca!

Kar se damisli, prav: »Kə bə undar,« prav, »tist človk zdejle pršù – zdəle səm pa v taki patreb – kə m je takat rieku, k səm mu tiste škarpe papravu, de m je zmerej, če ga m kədəj kej rabu ga, de se nej najga damisləm, in se mi buo precej vse pasriečlə. Kə b undar,« prav, »tistga človejka kje zamierkov.«

Kumej tist, ə, najga se spomni, žie takule ab huosti zamierka ravno tistga človejka, ki m je prəd tulcim lejtım škarpe papravu, k je naravnast kje prot njem šu.

Pride ke do njegà, ga pa abgavari, prav: »Kə̀nè, si se name damislu?«

»Jej,« prav, ta fant prav, »səm,« prav. »Vejste,« prav, »v kašnə zadriegi səm,« prav.

»Natirlih,« prav, »zatu səm pa k teb pršù.« Prav: »Ti s bu men takrat,« prav, »k səm bu v najvieč nasrieč,« prav, »duobr, zdejle m pa jəst təbi, sej t rəd pamagam. Lej,« prav, »tale piščavka,« prav, »tə dam. Pa zapiskej, pa buoda vsi zajci k teb prletel.«

No, in takú je tisti, ə, mouž kar spiet zginu, ga ni bu nkir, ta pa zapišče v piščavka, pa sa ad pavsud zajci prletel! Vən s huoste, ad pavsud, vse j bu pr jimù! Akul njegà kə tam kakuš akul gaspadije! Pa grie v mejst, zajci pa za jim. Tam jih preštejeje, ja, točnu tristu jih je. Ja, nəč mu nisa muogli.

Prav ministr, ta prvi, prav, ces-, krali, prav: »Je pa kunde,«²²⁴ prav. Prav: »Ta s je, ta se buo, ta se j pa znašù! Čudnu,« prav, »kakú de je zajcje ujev,« prav. »Rejs se drži taku prpuognen,« prav, »de je vəs v tləh, məndè jih je laviv. Al pa držav,« prav, »ciev dan, de m nej bedən ušù z ruok.« Prav: »Buoma dal druj dan past mə jih.«

Pa sa mu rekəl pol:

»Tu buoš čez nuč, druj dan buoš pa spiet pasu zajce!«

Druj dan mu jih pa spiet dadó tam past tristu zajcu. Cjasar pa pa vsəm mejsti za vse jagske pəsè pazvej, azirama kral. Pa sa ad pavsud tiste pəsè prgnal vkəp, zajce pa razpuodli. Vse je šlu nakriž, kə̀nè, fant se pa nej nəč menu. Kaj, nej jih pa! Tak lajajne pavsud in vpitje ad pəsov – nej jih pa razpadije, nəč zatu! On pa tam lpu za nmu grmam ljažov, pa tist məsú ju, kə̀nè, in patica in krəh, k je mu səbuoj, pa vin piv, pa dobr se imù.

K je bu mrak, pa v piščavka zapišče – pa sa vsi zajci vkəp prletel. Pa kar kje z njim šli, kə̀nè, kje prot gradi, tam sa jih pa prštel.

»Ja,« sa raklə, »točnu tristu jih je.«

Prav ministər ta prvi, prav: »Vejš kaj, kral,« prav, »težkú ga buoš frej,« prav. »Rad buo ta zet,« prav, »ampak – če na buo drgač, buo pa muogu bit.« Prav: »Še jutr bma dal mə jih past.«

Prav fantə: »Jutr buoš spiet pasu tristu zajcu.«

Prav: »V riedi je.«

Nə, drugi dan sa m jəh pa spiet dal jih. Sa jəh prštiel, tristu, pa je šu na paše. K je fant adšù, kral pakliče glavna kuharca, prav: »Ti pejdi,« prav, »kje h fanti,« prav, »pa anga zajca kup ad jəga. Nej buo kukr če!« prav. »V cekinih mu ga plačej! Nej buo

²²⁴ Zvit, iznajdljiv človek.

kukr če cekinu, ti mu dej zajga! Sam de ga buoš kəpila ad njegà!«

Pa grie rejs kje. An cajt nej bu kəntent pradat zajca.

»Ja,« prav, »na pradam, na pradam.«

Prav: »V cekinih ti ga plačam! Tə dam tuk zajga, de buoš na vse sriečən!« prav.

»Za dəsiet gruntu kupət,« prav, »ti dam za nga zajca.«

Tuk cajta ga j napəlvala, pa je bu kəntent. Pa ga je pradav zajca. Pa ga je njasla damú, pa za večerja bi ga bla pa, ga je pa krali spjakla. De buo kral za večerja pajù. K je bu pa mrak, krali je prnasla glih pečjanga zajca gor, na miza. Glih de b ga bu, vilce vajga zasadu, de b ga bu urejzov, kəne, pa prčiev jejst. Takat je fant tam zunej pa zažvižgov. Sa pa vsi zajci vkəp planli, ta pa pjačən, pa čəz uokən vən pa h fanti. Pa je šu spiet damú ž njim. Pa sa vse preštel – tristu zajcu, pa adən pjačən. Sa raklə: »Zdej je pa fertik del, je pa uojscet stuprocentna, pa kral buo tu, pa magár je mav krevla, magar, magar mav puklast! Je pa tuk kunštən,« prav, »de nabèn tuk, ima pa tuk dobra glava! Kajti adən, če nej drgač, kənè, če je mav taku nadložən, mardè ima pa glava tuk dobra, de je glih taku dobr za ragirat obla-, oblast.«

Sevejde, kənè, potəm je bla pa uojscet. Vsə sa se veselil, kənè, pavsuod, kənè, harmuonke pejle pa vse, kənè, godba, kənè. In takət səm bu tud jəst tam, kier mam pa ta navada, de se nierraj držim pr jejd naprej, pr pijač nazaj, pr diel pa nierraj na stran stuopəm, de dam družim mejst.

Matičetov: Tole ste pa vi, ste reku, de od očeta slišal?

Resnik: Ja, in ad vas ankrat, in ad vas.

Matičetov: A səm jəst brav al pravu al kako?

Resnik: Nəč ne. Nejkej ste prpovdval, pa səm riekü: Ja, tule, tu m je blu, m je znam. Sej tu pa nej trejba, imam pa že zapisan.

Matičetov: Aha, aha.

Resnik: Ankat pr vas, vejste.

Matičetov: Ja, ja.

Resnik: Ja, tu mam pa, prav, mam pa že zapisan. Sem dajv: je pa, je pa tud dobru, kənè.

Matičetov: No ja, pa je pa zdej pršla na vrsto.

Resnik: Ja. (smeh)

10. Ad lintverna

različica št. 1
posnetek, 1959

Matičetov: To bi bla od lintverna – kako smo rekli? – z devetmi glavám.

Resnik: Ja. Če buom še itak pavedov je. Če ni že zapisana.

Matičetov: Kaj?

Resnik: Če buom že /.../,²²⁵ k je bla zapisana.

Matičetov: Ne, ne, ni še. Ta od lintverna še ni.

Resnik: A, ne, prov gotov je!

Matičetov: Ne, ne, prov gotov ne.

Resnik: Ne?

Matičetov: Una od læhtierne je bla. To sãm že včeraj vidu. Te pa nimam.

Resnik: Zdi se mi, de sãm jo pa pavedov. Od lintverna z devetmi glavám, k je æn sin nejkej rejšu ana, ana kralieva hčier, kænè, in takú naprej, kænè.

(Nekaj trenutkov tišine.)

Matičetov: Ja.

Resnik: Ja, pol bova pa, še ankåt. De b je prov zastavu, kænè.

(V tem zunaj mogočno, na dolgo zagrmi.)

Matičetov: Zdej – lih ta pravo bo za lintverna. (Se posmeje.)

Resnik: A zdej se tud tu šliš?

Matičetov: Ja, bomo vidli, čakte. (Prevrti trak nazaj, poslušata pravkar posneto, nato spet snema.)

Resnik: (Se čudi.) To j bu, an grom, grom ujiela.

Matičetov: (Se smeje.)

Resnik: (Momlja, težko razumljivo.) Əh, hudič nazaj, tu pa je, tu j s hudičem ...

Matičetov: (Se smeje.)

Resnik: Tu pa rejs – prov vse, ne. Ja, in zdej mene, kaj, kaj, kaj zdej govorim?

Matičetov: Tud.

Resnik: A glih tækú je tækú?

Matičetov: Ja.

Resnik: Ja, pol muoræm bit pa tih.

(Se smejeta.)

Resnik: (v smehu) Ja, pa ja! Buom tle gabcov, ta, ta pa vse ujiev, kænè. Næ grie tu, kænè.

(Obmolkne, se odkašlja in začne. Govori opazno počasneje, razločneje in glasneje kot ravnokar.)

---

²²⁵ Nerazumljivo.

B lo je v tisti stari, sivi staradavnosti, je krej vasi žovejla mat iz svuojim sinam. Sin tisti je bu takù pridən, kənè, in rəd je ubugov, kənè, in tud huodu kje akul po kmietih, kənè, če j bu trejba kej kašne krave past al kej tacgale, kənè. In takú je rastu, kənè, tist mladenč.

K je pa ankət dorastu, je pa djav soj mater, prav:

»Takù sva midvá v rievšnosti,« prav, »in takù slabú živiva,« prav. »Kə b šu jəst mal pa svejt,« prav, »za kašnim dejlam,« prav, »al za srieča,« prav, »nejkašno bi se dabil kašna stvar, kənè, de bi kədèj na starast mal bulš žovejla.«

In takú je šu, kənè, sin pa svejt, od mater se posluvu in grie. Pa več dni pride da anga hrība, katiere sa ble same škale guor. In lejze čez tiste škale in dabi v tistəh škalah əngə puščavnika. Kajti v starih časih sa bli puščavniki, kənè, gotov. In je bu pr tistəm puščavnikə čez nuč.

Puščavnik ga obgovari, prav: »Kakú, de si k men zašù? Kajti že tuk lejt,« prav, »nej bu bənga, bəne duše žive h men, ti si pa undar pršù da mənè.«

Prav: »Takule,« prav, »je: jəs səm sin,« prav, »ane rievne,« prav, »žienske,« prav, »ad vse. Ačieta nejsəm nəkul paznov,« prav, »in tud mat se dost nə zmejn ad njegà, pa mendè səm ga žie muogu mət,« prav. »In səm se namenu,« prav, »it pa svejt, de b dabiv kej srieča al kašən del al kakšna taka rejč al kar buod žie, de bi bulš iz materja žovejla.« Prav: »Če b blu vəm kej poznan, de bi se kej kašna taka rejč dabila, srieča.«

Tist puščavnik ga ən cajt glieda, prav: »Mladenč,« prav, »jəst ti pavem,« prav, »za srieče. In sriečən buoš,« prav, »samù,« prav, »pracej hude praskušnje buoš imov,« prav. »Buo pa vse.« Prav: »Pr men se zadərži,« prav, »an kedən,« prav, »in tə buom vse abjasnu in pavedov, kakú je.«

In rejs je bu tam pr njemù an kedən astov, kənè. In mu dapovej, prav: »Vidiš,« prav, »ne daleč,« prav, »od tle je ən mejst,« prav, »katier je kral nuotar v təm mejsti. Zravən tega mejsta je pa ən ízer, vjalək,« prav, »v temu ízerji, na konc ízerja sa pa ne pəčine. V tistəh pečinah,« prav, »je pa zməj, lintvern iz devjatim glavám,« prav, »in žveplu in ogij s tistih guobcu vən leti. Jən vsaki dan mu muorje dat iz mejsta angà člavejka pažrt. Če ne, bi vəs mejst pakančöv in vse uniču. Ima taka muč, če udar z riejpam kje pa, kje pa ízerji, vəs mejst voda zalije in vse pakančá,« prav. »In glih zdej,« prav, »buo naməjena, k je že vsaki dav,« prav, »ad vsake hiše, pa žie pa dva člavejka, de jih je lintvern požəru, je pršla pa vrsta na kralieva hčier. Edin ana sama hčierka ima kral in je dav že pa vsəm mejsti razglásit, kə pride tu čez nejkej časa najga vrsta, če bi kətier lintverna ubù in uniču, de mu da hčierka in vəs kraliestvu. Če ne, buo popolnama ab vse, pač ab hčierka, kier b ja, kier b ja muogu dat lintverni.«

Prav ta fənt, prav:

»Tu žie,« prav, »ampak – kaj pa, je šu že katier,« prav, »kje nad lintverna, de b ga bu udušu?« prav.

»Ja,« prav puščavnik, »že nəč kuk mladenču je šlu kje. Pa ruob sa se pastavli,«

prav, »iz sablo, iz miečəm, iz vsemu,« prav, »iz takratnəm temu, iz aruožjəm, kə ga ímama. In vsak je bu zgəblèn. Takù je letu žveplu in ogij iz guobca, de je v tistmu, je kar zginu in ga je pažəru. Kajti,« prav, »je pa takú:« prav, »deviet glav íma, lintvern, in ta srejdje muorəš adbət, če ne, buoš – če ta krajnje adbijəš, mu prec druga zrastie. Če buoš pa ta srejdje adsejkov, je pa žvav zgəblana.«

Prav mladenč, prav: »Tu žie,« prav. »Še nejkej pa vas pruosəm,« prav. »Pa bi blu tu maguoče,« prav, »de b jəs šu,« prav, »in bi rejšu hčierka negova,« prav, »in takù,« prav, »kraliestvu. Rad bi bu,« prav, »tud kədej mal na bulšmu.«

Prav puščavnik: »Kíər s ti da mnjè pršù,« prav, »jəst ti buom dav,« prav, »taka muč, de buoš pramagov.« Prav: »Paglej,« prav – pa m je dav ana piest salí, tak k ana su je blu. Prav: »Tule buoš,« prav, »k se buoš tam javu pr cesarji, pr krali, də se buoš v bran pastavu, de buoš tistga lintverna udušu, pa kə buoš šu kje zravn, ti buoda dal ən meč, da b mə glava adsejkov – ti pa tista su, tistle, tale,« prav, »žiegən,« prav, »tu je ana vrsta žiegən, vrzi kje vajga predən buoš mahnu, in buo vəs žvjaplu in vse adletel stran in ti m buoš zlahka ta srejdje glava adsejkov. In buo zverina pala na tla, takrət pa buod pravidən,« prav. »Pasejkej vse glavié, ad vsake glavié glava²²⁶ pa adpri in vsake glavié pu jezika adrejž, pa ga djen v sijá tuorbca, k je maš. Puolej buoš pa ləhk šu na kraliev dvor pavedat, kənè – sej te buoda itak pazli, de sə ti tistə, katier si lintverna udušu – in buoš dabiv kralična.«

No, in takú se je paslovu mladenč ad tega puščavnika in grie. In rejs, po nih trejh dneih pride da mejsta in žie vidi, kənè, vəs mejst je bu nejkej žalastən. Žalvalə, kənè, vse v tistmu mejsti. Praša, kaj je.

Prav, prav: »Čez, čez dva dni,« prav, »muore dat kral hčier,« prav. »Vsi sma drugi že dal,« prav, »kral pa še ne,« prav. »Tle je ana zvier,« prav, »za təmú ízerjram,« prav, »an lintvern, katier vsaki dan če met člavejka, če ne bi vsa naša pokrajina, vse uniču. Ja,« prav, »zdej pa išče kral anga člavejka, de bi lintverna udušu, ubú, jən ga na muore dabit. Je že nəč kuk fantu šlu kje, se barít pruti, vojskvat proti tistmu lintverji, in vsi sa bli zgəbláni.«

No, in tud ta mladenč se je javu tam na kralievmu dvor, de, de je kəntent ‚dat življaja,‘ prav, ‚če buo patrejbənə, ampak misləm, de na buo trejba,‘ prav, de bi lintverna udušu.

Prav kral: »Strašnù rad vidəm,« prav. Pagustu ga je, an dan je bu təm, drug dan je bu pa za it. Dav mu je məč takratni, kənè, in se je mladenč ta napuotu.

Abgladuje tist ízer, je bu strašnu vjalək, dost vodié, rejs tuk, de bə bu, rejs si je mislu, de bi ta ízer ləhkə vəs mejst zaliv. Tam v konc pa zamierka pečine, de ga j bu kar mal strah. Vən pa že vid, k je ana pašast vən gliedala, ən hudič iz devjatim glavám, in je že žvjaplu in ogij vən bruhov iz tistga. Ta na vsa karajža, kənè, kikər m je dav takrət puščavnik, grie bližej, tista pašast, tisti lintvern pa naravnost kje nad jemu, de b ga bu raztrgov pa pažəru, kukr družga vsacga. Ta je pa tista – tak kə na su, tak k ana

²²⁶ Pripovedovalčeva pomota: glava namesto gobec.

blagaslovljena rejč je bla – vrže kje v tistga lintverna, jøn se j døm in žvaplu vse pa tli zakadlu, nač kje vajga ne. Takæt je on pa mahnu in mi je ta srejdje glava adbù. In zverina je pala na tla. Tu je bla strašnu dovga rejč, velika, tu se prav, de je blu trikat tulšøn, kə sa bli tisti staradobni mamuti, tušna rejč je bla, ta zverina. No, jøn šu je in jim je glavié pasejkov, vse une glavié astale, in guobce adpøru in v vsacmu, vsacmu guobci, kənè, pu jezika adrejzov pa djav v sije tuorbca. In šu proti mejstə. Sevejde.

Ad lintverna (ilustracija Zvonka Čoha, objavljena v Cicibanu 8 / 2007)

Məd puotja sa ga lødje slavil pa tu pa un: »Ta je pa mejst prmagov,«²²⁷pa vse, kənè, sa mu kar patresál po tləh ruožce, kənè, kot zmagovalci, kənè, tuk sa bli vəsiel, vsi lødje, kənè, kier se je znəšù človk, de je prmagov təga satana.

Znəšù pa se je an cəgan, pabere tiste glavié, kənè, vsəh deviet, zvieže na ana špaga, pa kumej ulejče na kraliev dvor.

Prav: »Jəst səm lintverna prmagov,« prav, »paglejte, tu sa glavié!«

Hja, kral ga paglieda, prav: »Ja, ləhka je!« prav. »Če si pa ti,« prav, »pasejkov, buoš mu pa ti hčier.«

In je bu žie konc koncu kar takú zamišløn, kənè, da buo kar od cəgana. Kajti cəgan je bu že od nekdej zvit, je bu pa tud takæt prilka skaristu. In majhnu je manjkal, de nej kral mu že hčier mu ablubu.

Je pa ta mladenč pršù gor. Prav: »Prasvietli kral!« prav. »Jəs səm,« prav, »rejšu,«

²²⁷ Pripovedovalčeva pomota: premagal namesto rešil

prav, »vaša hčierka,« prav, »jøn lintverna premagov,« prav, »zdej tøm leži tista cærkavina,« prav, »nikdar več ga na buo!«

»Ja,« prav kral, »žie tu,« prav, »žie. Ampak – tle mama anga družga,« prav, »je un rejšu, lej! Je tlie glavié pustu!« prav.

Takåt pa unga pakličeje, tistga cøgana.

»Ja,« prav cøgan, »kaj ti! Ti si an tak falamuhar,«²²⁸ prav, »pršù ad nekuod dærguod, ti nejmaš næč apravæt!« prav. »Paglej, jøst søm glavié søm pmiesu: kədú je puolej lintverni glavié adsejkov: al s mi jih ti al søm jøh jøst?«

Prav ta mladenč, prav:

»Cøgan,« prav, »ried je, le počakej! Buom jøst nejkej t pavedov,« prav. »Dajte,« prav, »adprt vsacmu nuotar guobæc, lintverni,« prav, »če imajo cælié jezike. Če imajo cælié,« prav, »potøm je cøgan pasejkov jøh. Če pa nejmajo cejlilh jeziku,« prav, »jøh mam pa jøst palavica tlie v tuorbi,« prav, »vsacga jezika. Kæ søm jim jøst glavié pasejkov in jezike vøn parejzov pa djav v tuorbca, un pa tøm pustu.«

Pa sa pagliedal – ja, vsacmi je manjkal pu jezika. Prav, zdej pa tista tuorbca adpre: »Pa tle pamierte!«

Pa je vse pásal. Pol sa pa cøgana præcej duol na smrt absadíl jøn vrgli v tista lukja, kier je bu lintvern nuotar. Jøn mændè še dandånás nuot leži cigån, kier je mislu, kænè, tejga takú akul prnest.

Sevejde, kænè, kral je pa, kral je pa rieku temu fanti, prav: »Kar søm ablubu,« prav, »drži!« prav. »In zdej læhkà,« prav, »ti pravzameš kraliestvu, kæ jæs søm že itak stæ,« prav, »jøn læhkà,« prav, »mojié hčierka vzameš.«

Prav mladenč, prav: »Drži tu!« prav. »Jøst søm na tu vse prpravlen,« prav, »ampak priedæn se buo tu zgudlu,« prav, »griem jøst damú še, pa suoje mater puoj. Muore moje mat,« prav, »k je stara žie,« prav, »in slaba jøn v revšnosti,« prav, »muore pært.«

Jøn takú m je dav kral najbulš konje, kænè, in kačija takátna, kænè – sevejde, takåt še nejsa mejl avtobilu. Pa sa se pelal proti tistemu kraj, kier je bla mat. In z vesjalem je sin mater sprejiev in odpelál ja nazaj v tist mejst. No, in takú na kraliev dvor. In taku je blø takåt, kænè.

Tud paruoču se j sin, kænè. Sevejde, vse je blu na uøjsctet, sevejde, harmonke sa pejle, kænè, godba tud, sevejde. Sinfonije pa misløm, de j takát še blu nej ne! Sej tud zdej b duost bul blu, de b je na blu, kænè, je zanæc taka muzka, je revšnost, pa lejte, vsak, vsak tiečøn, ta k pašluša. Nej næč tu!

No, in tækú je nastala, kænè, rejs tækú na vse-, æ, azirama, ne veselica, uojsctet, in sa držal, kænè, cev kedæn. Vsi, kædur je tu, kænè, cev mejst se j veseliv. In tu pa največ zavuoel tega, kier je ta fant, kænè, tistga lintverna popolnoma udúšu in ga na buo nikul več in sa papolnoma meščanje bræz skrbi præd tista, præd tista golaznija.

Sevejde, k je pa, pa h kuonc grie, kænè, svatba in harmonke in vse, kænè, že prov na kuonc, søm se pa tud jøst kær æn mičkæn bu damislu, kænè – kajpak, povsuod søm

²²⁸ Lenuh, postopač.

zravn, kier je kej tacga, kəne! Səm bu pa že nazadnje, kəne, nej blu pa čist nəč, le an toplomier səm dobiv pad paska!²²⁹

Ad lintverna

različica št. 2

rokopis, 1951

Biv je an mejst in tam je biv kralj notr. In taku so notr bli prebivalci tistga mejsta in so kar primerno živel kot pavsod lədje. Edin ana skrb so mel zmerej, in tu je biv lintvern za mejstam bliz anih pečin in izerja. Vsak kedən so mogli dat mu anga človeka, de ga je požəru, drgač vsaki dan pa taka žvav. In pršla je kukr na vsacga vrsta do kralja. Že vsak meščan je mogu dat anga sejga človeka lintverni, de ga je požəru. (Tu ni majhna reč, tu je za upirat se!) Pršla je vrsta do krala, de tud kral more dat ano žrtu. Imu je pa ana sama hčerka in strašən nerad b je dav lintverni požrt. Če bi pa ne dav, bi se mu mejst pa upəru in bi na biv več kral. Zatu k je blu rečen, de more vsaka hiša dat anga človeka. Kral je dav pa vsem mejsti in pa svoji držav in še vən z države klicat, de če bo kašən tak človk, de bi lintverna ubù, de mu bom dav hčer za žena. In nəč kuk mladenču se je javlo, de bodo rešil hčer kraveva in de bodo lintverna potovkli. In toku se je javu ta prvi, de bo rejšu hčer pred lintvernam in je šu ke pred tistu breznu. K je lintvern pršu vən iz sedmim glavám in če mu nej prov precej odsejkov glava, ta sredje, če je druga mu adsejkov, mu je prec druga zrasla. In toku, k je šov an fant

²²⁹ Pripovedovalec se iznajdljivo odzove na trenutno dogajanje: ravno tedaj mu je medicinska sestra prišla izmerit temperaturo. Namesto s splošno sprejeto zaključno formulo konča pripoved originalno, s toplomerjem, ki ga je dobil pod pazduho.

Pripovedovanju sledi pogovor o pripovedih, ki bi jih Resnik še lahko povedal. Pogovor ni zabeležen v celoti – začetek ni posnet, vseeno pa ga navajam kot ilustracijo o načinu Matičetovega dela.

Resnik: Ja, je bla gor v gradi, v kievdrih, v kletieh, se prav v kievdrih, kəne, sa raklə včasəh, ja. Nuot ad stropa, kəne, sa visle različne, kəne, zverine, in lintverni, vsa taka rejč, de j bu kar groza nuot, nuot it, kəne. In tista zaklieta galabi-, galabica je pa letala pa tistih žvalieh kje pa səm pa mierkala, kəne.

Matičetov: M-hm.

Resnik: Ja, pa tega tud ne zdej. Če b je skuz djav, b je tu blu, kəne, za, za tri ure.

Matičetov: Ne, lih tolko, de mamu zamierkano za kdaj pozimi.

Resnik: Pazim, k ba cajt.

Matičetov: K bo sneg ležov.

Resnik: Pa bma pil zravn, pa ba, pa se buom, pa mardə se buom kej zamislu.

Matičetov: Če bo dobra letna še.

Resnik: Ja, ja, ja. Zdej je taku še, kəne, al buo al na buo, kəne. Lanska je bla dobra. Tuk orejhu faj, kəne, tu pa drži. In un pa, kəne, tist človk je pa vəs izer spiv.

Matičetov: M-hm. Ne, te nismo še nəč.

Resnik: No. Adən je bu pa tuk dovğ, de je za ta dəvieta garuò ləhk stuopu. Na smem pa prvəč, kəne, da na buom – pa v sabuota pridete, kəne?

Matičetov: M-hm.

Resnik: Buom pa drugəč je, kəne. Tist je tud ana takale, kəne, lejpa, kəne, pripovedka, kəne.

Matičetov: A to so tud, je bla od očeta?

Resnik: Tud, ja, sej jih je bu, sej sa vse take ad ačieta, kəne.

Matičetov: In je on dal to ime – Bistrootki?

Resnik: Ja, ja, on, ja.

sejkat ke lintverni glavé, k je pršu ke pred tist brezno, ga lintvern zamerka, mu leti vən iz gobca ogij in žveplu, je tisti omahnu in prec ga je lintvern požəru. In taku so se zaporedoma javli na kraljev dvor mladeniči in šli proti lintverni, vsak bi biv rad kral. In kater je pršu ke h lintverni, vsacga je lintvern požəru. In toku že nej blu nobenga več, de b šu se vojskvat z lintvernam. Lintvern je v dimu spregouru:

»Kukr me ne daste v treh dneš spet anga človeka, da ga m požəru, bom vəs mejst pokončov! Bom toku udaru iz repam po izerji, de bo toku voda planla na vse strani, de bo polovica hiš voda odnesla. (Je biv že škrat, jəst b se že na šu s takim tepsti.)

Bliz mejsta je bla pa ana prjazna vasica, tam je biv an fant, k je tud šlišav o tem. Povej sejim staršem, kaj ga veseli: de bi biv srečen kədej, če bi se šu bost z lintvernam za kralovo hčer. Oče mu bran:

»Nikar ne pejd!« prav. »Edinga sina imava in če boš šu, te bo gotov tud tebe lintvern požəru kukr vsacga družga!«

Prav sin:

»Nəč se na bujte. Jəst grem gorle k temule puščavniku, sej vejste, k səm biv včas že pr njemù za kašne arcnije. Vejste, k je ankət vam krava zbolela in səm šu do njegà in m je dav take arcnije, de se je prec krava pozdravla in tud druge lədi zdrav na duši in na telesì. Jəst grem do njegà za svet prašat!«

In toku se je odloču kranjski Janez, de gre gor k tistmu puščavniku. Pa pride do njegà, mu povej, puščavniku, de bi šov rad v mejst kralova hčer rejšit, de b je lintvern ne raztrgov.

Prav puščavnik:

»Tu me veseli, de boš dušo rejšu!«

Ga pogleda gor pa dol puščavnik in se mu mal nasmehne, prav:

»Rad bi biv kral, kəne?« prav. »In tud lohku boš! Samu boš mogu menè pošlušat. Jən očeta in mater, kot si jih do zdej, sej lohku vejš iz četrtē božje zapoved: spoštuj očeta in mater, de boš dovgo živu in ti bo dobro na zemlji. Kir si pa do zdej spoštov očeta in mater, kir səm te jəst vidu – ne misli, de jəst dobru ne pazim na vse vasi tle akul – pejdi v božjem imen in imi sreče! Povem ti, ko se boš javu pred krale, bo glih zadnji dan že, de b imù dat hčer lintverni. Pejd ke h krali, povejdi, de boš ti hčer rejšu. Ko boš pa pršu ke pred tista lintvernova lukje, tə dam jəst tule s seboj.«

Pa m je dav tri brinove jagode.

»Tu vrzi, de bo dim šu od tebè stran, kir bo žveplo in ogij letu vən iz gobca. Ti pa mahni po ta srednji glav: če boš krajno odsejkov, mu bo spet prec druga zrasla in v tistmu časi te bo pa požru. Ti glej, de boš mahnu v ta srednja glava in bo zverina prec dol pala.«

In še tu m je naroču:

»K boš lintverna potovku, pasekej mu vseh sedem glav poli in vsaka glava odpri in polovica jezika odrež in ga den v səjé torba, po pa pejd.«

In toku ga je tist puščavnik fanta požegnōv in je fant šu damu, povedov sejim

staršem in sta ga pustla jət v mejst.

Ko pride v mejst, je blu po mejsti vse v črnih zastavah. Vpraše, kaj se je naredlo. Mu tam povej an človk v mejsti, prav:

»Jutr bo mogla it kraléva hčer k lintverni, de jo bo požəru. Že nəč kuk mladenču se je javlo, de bi rešil hčer, pa je vsacga lintvern požəru.«

Pa fant prec leti na kralévi dvor, tam se jav, de je pršu lintverna umorət. Ga brž gor kral k seb pokliče jən kraléva hčer je bla pa tam zravn, vsa objokana, toku de se je fanti prov v srce zasmilla. Reku je krali:

»Jəst sem pršu vaše hčerka rejšit.«

Prav kralj:

»Prov rad vidəm. Edin še jutr je še čas, če ne smo v mejst in vsa naše dežela nesrečni zarad tega lintverna.«²³⁰

Prav kranjski Janez:

»Bom pa jəst rejšu hčerka in lintverna ubù!«

Prav kralj:

»Jəst ti dam prec za žena kralična, si fejst dečko!«

No, in toku se je poslovu od krale in šu, kir so mu že drugi pokazal od deleč, kramarji in drugi ldje, k so šli ž njim, dokler so si upal in od deleč ga gledal, kaj bo. Ko začuti lintvern, de se človk bliža, že vən iz tiste škale prleti proti temu Janezi. Janez prav:

»V imen božjem,« vzame tiste brine, katere mu jih je dav puščavnik, vrže ke najga in toku je prec dim in žveplu v stran letu, ne v njegà. Un pa mahne iz mečem po ta srednji glav in odsejka in zverina je prec pala na tla. Janez posejka še unih šest glav, vsaki gobec odpre in pu jezika odrejže in ga dene v torba, takú vsaki glav. In gre prec proti mejsti.

Na tisti krej pa prleti an cigan in naravnost tisteh sedem glav popoka in zveže na štrk in čez rame in nese naravnost h krali in mu reče:

»Jəst səm lintverna ubù, zdej mi boš dav pa hčer za ženo.«

Kral vidi cigana:

»Pač – oblubu səm hčer tistmu, kater je bo rejšu. Če je pa cigan, nej bo pa ciganska država!«

In toku je teklo dopovdne, vsi so že pršli cigani čestitat, mənistri in drugi lədje. Proti povdnet pride pa Janez do krale in mu reče:

»No, hčerka je rejšena.«

Kral ga pogleda:

»Ja,« prav, »je rejšena. Ampak ti je nejs rejšu, mamō že anga družga, k je rejšu

²³⁰ Na tem mestu je besedilo prekinjeno z opombo M. Matičetovega: »Vmes pravi, kako je v Ribnici bil lintvern, ko pirnogača (t. j. netopir). Ko je Resnik 1949 fural tam v Ribnici, so mu povedali, da je v gozdu jama in tam križ lesen še danes. Videl ga sam Resnik.« Več o tem Resnik pove v spominski povedki Ribnški žedni, čebele in lintvernova jama, ki je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 95–97.

je, ti s prekasán.«

Janez prav:

»Kædú pa nejk? Dejte m ga pokazat!«

Prav kral:

»Pejdi z menoj, dol je, v kraljevi zbornici. Dol je næč kuk lædi in tist zraven, k je je rejšu.«

Prideta dol iz kralem not v zborænca jøn zamerka tam Janez cigana, kir ga je že prejð vidu ga, k je letu ke prot lintverni, prec kæ je jezike porejzov. Jøn reče cigani:

»Al si ti morde tega lintverna pomoru?«

Prav cigan:

»Jæst. Kaj misliš, poglej, sej mam tle glavé! Jæst bom zdej za krala, sej vidiš, kaku me vse časti že zdej!«

Janez reče v tem tistim palcajem zravnú, k so stal in tist kraljevi straži, nej pogledajo vsaki glavi, če ne manjka polovica jezika. In pogledal so in vsaki je manjkal polovica jezika.

»Vidte,« prav, »jæst sæm tisti, ke sæm lintverna udušu. Prmerte tele jezike, kæ jih imam jæst v torbci, če ne pašejo k tem.«

In pomerli so jih in so prov pršli. Cigana so pa stran zgrabli in zaprli, kir so vidli prec, da je tu golfat. In tud kralj je reku, de se m je zdel, de ne bo ciganska država, ampak de bo Janezova. In toku je bla obsodba od cigana, de so ga obejsli, kr cigan drgam ne spada, kr je tu ogolfat. In kranjskem Janezi pa hčer za žena in toku je dobiv je. In je še dændænás kranjski Janez za krala v tisti deželi.

11.

Ad ačieta, k se je na n akú juokav, na nga pa smejav

posnetek, 1959

Matičetov: Kar že.

Resnik: Je že prpravlen?

Matičetov: M-hm.

Resnik: (Počaka, se odkašlja in začne.)

Ankræt je živu an oče jøn tu krej vasi. Krej vasi je mu bæl na samem hišca, kæ se j zmierej na n akú juokov, na nga pa smijav. Ankræt pa vpraša ta starejši sin ačieta, prav: »Oče, zakaj se zmierej na n akú juokaš, na nga pa smeješ?«

Prav: »Vejš, kaj t pavem, vam pavem, sinóvjé,« prav, »zatu, k ste vsi trije tuk pridni,« prav, »za pomagat, za padabít, za it po delih, kænè, za vsa taka rejč. Ampak

kier pa na buom jəst muogu vam popolnoma nəč zapəstít, kier nemam číst nəč, zatu se pa na n akú juokam, kə na buom mu vam kej dat, na ta drujga pa smejem, kə səm pa vesiev vas, k ste tok pridni.«

Prav ta starejši sin, je biv že tuk star, prav: »Oče, buom šu pa jəst pa svejt ískat srieče. Maguoče jə m pa nəjšù,« prav, »in taku buoma vsi sriečni.«

»Ja,« prav oče, »ja, ləhkə,« prav, »če si upaš, de buoš kej dasiegu.«

No, mat mi j napravla nejkej za s sebuoj vzet, sin pa v tram v hiš – k sa mel hišca majhna, kənè, pa n tram pa sred hiše – v tisti tram nuož zapič, prav: »Če buo kədəj prčiel a kri kapat ad nuojšča, vej dte pol, de səm jəst v nasrieč. In nej pride ta drugi sin men pomagat, azirama brət.«

Nə, in taku se j pasluovu, kənè, in šu. In šu je, kənè, čez vasi, kənè, čez huoste in taku naprej. In taku pa samotnih krajih.

Ankrət pride do nga vəlicga hriba, kier je vidu gor an grad črn. Pride v vzuožje hriba, de b se bu mal tam adpačù, pa se dol usiede, tisti ta rjav mravlinci pa kje vajga, sa ga prčiel pa taku ščipat!

»Salamenjska žvav! Pa tu je pa ad sile!« prav.

Je pa vziev na palca, pa jih je vse raztiepu, tiste mravlince, razbù.

»Tu je pa ad sile, lej ga,« prav, »tuk səm trudən,« prav, »de b se majhnə adpačù, ta vrag me pa ščiple.«

Nə, in taku je šu mal naprej, spiet gor po hribu, kənè, in toku pride gor na vrh do gradú. Pride v grad, grad je bu papolnoma črn, vəs nejkej z maham prəraščən. Stuoop nuotar v grad, kliče, pa se nej ben aglasu, edin takule s strani je bla pa ana stara žienska, taku vsa sklučena, grda za pagliedat, kənè.

Prav: »Kəgá s pršù, mladenč,« prav, »v ta grad? Kajti ta grad je zakliet in buoš nuot v jəmù – kar čəš, al sriečən al pa nasriečən.«

»Hja,« prav fant, »jəst səm zatu pršù gor,« prav, »de bi bu sriečən.«

»No,« prav, »dobro,« prav. »Buoš pa sriečən.« Prav: »Te buom dala na na proba,« prav, »kakú se t buo kej obnjaslu,« prav, »in buoma vidli,« prav. Prav: »Tamle v štala pejd,« prav, »nuot mamó konje,« prav, »tist buoš konje spucov, in buom žie pršla pagliedat,« prav.

Brž rejs grie v štala, tam sa bli rejs lejpi koj nuotar, tiste koje mav urihta, kənè, apúca. Mu da vəčierja, fant grie spat, druj dan vstane. Prav:

»Zapriegu buoš konje,« prav, »pa buoš šu dollie na njiva arát.«

Pa grie ke dol arát. Cev dan orje in žit m je dala s seboj za vsjət. In vseje, pride damú zvečier, vəs trudən.

Prav: »Si urihtov,« prav, »si vsjav vse?«

Prav: »Səm. V najlepšəm ried.«

Prav: »Dobru je,« prav.

Pa je bu dan məniv, druj dan spiet vstane.

Prav: »Zdej pa pejdi ke dol na njiva in buoš tist zrije vəs pabrav, kar si vsjav.«

Ja, kje buo pabrav, kənè, k je vsjav! Je šu kje dol, pabira cev dan semúje, pa j za ne dvej pesti tiste prsti nagrabu. Nəč nej bu. Pride pa v grad, prav:

»Nejsəm v stanə.«

Prav: »Še na proba ti dam,« prav, »če ne, buoš pa nasriečən.« Prav: »Ancuoj maš tlie,« prav, »tə buom dala piet mierniku. In tu vsacga palavica. Piet prasa, azirama, vse vkəp piet mierniku prasa pa, pa ajde. Tu buoš, tu buova vkəp zmesila in tu maš v trieh urah za razbrat. Če buoš razbrav,« prav, »bua še šla, buoš še pr hiš, če ne,« prav, »pa paglej. Viš tale brjazən dollie? In ti buo kar tav zmankal in buoš nuotar v ta brazən pov.«

Rejs fant tist prčne zvečier zbirat – ja, kej buo zbrav, kənè! Sploh nəč ne! Cejla nuč se j matrov, kənè, pa je vsacga za an pjahar nabrav.

Zjutrej pride tista sključena žienska – rəčjan je blu, de j bla tist čarovənca, cupərənca – h jemù, prav:

»Al nejs nariedu, kaj, kar səm t rakla? Vidiš,« prav, »tamle braznu,« prav, »in zdejle se buoš prec nuotar zgubu.«

Samù udarla je z ana klukasta palca, in fant je kar tav zmankal, pa je nuot pav v brjaznu. Nuot papolnama təmà. In je bu nuotar. Brez vse pamači.

Damá je prčielà pa kri kápat od nuojšča. Kier je riekü, k je šu ad duma:

»Če m jəst pav v nasrieča, buo prčielà kri kapat ad nuožča.«

In taku je rejs prčielà kapat. Domač pa zamierkaja, očè napóru. »Jejzəs,« prav, »fant,« prav, »ta starji je žè pav v nəsrieča! Mardè je kej ubit ali kej družga,« prav, »kri žie káple ad nuojšča!«

Ta drugi sin se brž adprav. »Jəst griem,« prav, »de ga buom rejšu,« prav. »Muorəm it za jim,« prav.

In taku pa več dni, kənè, je pršù ravno na tisti krej, kier je biv un fant, kier je biv jegov brat. Pride dol pad hrib, se usiede dol na tla, mravlinci pa kje vajga! Ga prčneja takle ta rjav ščipat ga, un pa na palca pa razbit! »Ta hudič,« prav, »me buo tle ščipov! Že tuk səm trudən,« prav, »nə da gmaha mi!«

Grie mal kje gor naprej, sa ga pa čəbiele pršle pikat, sa blie gor v anmu gabri. Je pa še tistga satana, prav, je še tist mal razbù, pa grie gor na hrib.

Prav: »Tu je pa iz hudičam,« prav, »zdej kə buom, kə buom papolnama vəs apikan, zdej buom pa pršù ləhkù v grad!«

Pride gor v grad, rejs je bu črn, kənè, vəs z maham preraščen, pride nuotar, pa ga spiet ana stara žienska sključəna zamierka. Prav: »Mladenč, kakù s pršù v ta grad?«

Prav: »Srieče iščem,« prav.

»Hja,« prav, »taku je: v našmu grad je srieča al pa nasrieča. Kar čəš,« prav, »abuj je!«

»Hja,« prav, »jəs b bu rad sriečən.«

»Dobr je,« prav, »paskus. Vsak človk je sije srieče kavač!«

No, pa mu rače, prav: »V štala pejd, koje fuotrat,« prav. »Jutr buoš šu pa na del.«

Mə rače drug dan pa spət lih taku: na jiva it arát pa sjat, šenica. Pa je šu ke dol pa vseje.

Drugi dan mu rače – dol it pabrat zrije! Je šu kje dol – kej j pa pabrav, kənè! Nejkej je nabrav, pa malenkast, vse vkəp ni bu nəč. Pride nazaj v grad, baba ga že tam na prag čaka. Prav: »Kuk s nabrav?«

Prav: »Tule!«

»Hja,« prav, »že v riedi,« prav, »men se zdi, de buota vidva vkəp iz bratam.« Prav: »Tle tə m dala,« prav, »piet mierniku,« prav, »in tu prasá ən pa ajde. Če buoš tule zbrav, buoš mu še srieča,« prav, »buoš mu še na preizkušnja pol, pol buoš pa sriečən,« prav. »Če pa ne,« prav, »si pa zgəblen.«

Rejs se matra cejla nuč, kənè, tist zbiera – nəč ni zbrav. Zjutrej pride tista baba nuotar, tista cupranca, vid, de nej nəč nariedu, udari s palca kje ab zid, zid se j spodməknù, fant pa spiet pade nuotar v tist brazno, h brati. Brat je biv že majhnu živ, že ad lakati, prav: buom kmav uməru, pa undar sta bla oba še nuotrə.

Damá je pa spiet prčiel ad nuožča kapat kri, kier je tud ta druj mu naruoču, prav, de buo tud prčiel a kapat ad nuožča kri, če buo nasriečən. Ta mal sin je bu pa glih v hiš. Prav:

»Oče, griem pa še jəst.«

Prav oče:

»Nikar,« prav. »Lej, zdej səm na abadvá, na n akú səm se smejev, na nga səm juokov, zdej buom muogu pa še na tega juokat, kier buoš tud ti mordè pav v nəsríeča. Kaj se vej,« prav, »zdej – dva sta žie nasriečna,« prav, »ləhk si tud ti.«

»Nič,« prav, »oča, se na bujte zame,« prav. »Jəst čəm, de b abedvá sina, abedvá brata rejšu.«

»Ja,« prav oče, »tud men b se dobr zdelu. In bi se smejav na abedvá ačiesa, zdej se m muogu pa na abedvá juokat.«

Šu je. Prav:

»Če buo prčiel a kapat,« prav, »ad nuojšča, buo tud men slabú. Ampak ne trebte nəč misəlt,« prav, »na buo nikdar prčiel a kapat ad jegà,« prav, »le svejtu se buo,« prav, »taku k luč. In tu vejďte,« prav, »de səm, de grie dobrə. De mə nej bene krivice.«

In taku je šu ad duma.

Pa več dnieh, pa puščavah je pavsud je hodu, pride ravno spiet pad tisti hrib, k je biv tisti zakliet grad gor. Sevejde, trudən je biv, kənè, ad puota zmatran, pa se usiede tje na tla. Mravlinci pa spiet vajga. Pa sa ga prčiel taku ščipat, de je kar paskakvov.

»Hiiii,« je djav, »buoga žvalca,« prav, »kuk trpiš,« prav. »Čakə, no.« Pa je mu s seboj krəh, pa ga je kje pa tləh pasipov. »Nate,« prav, »kaj buote mene grizli, krəh grizte,« prav. Pa mav medu je mu, pa j še tistga dav jəm. »Nate,« prav, »kaj buote me grizli. Pa je tam biv ljažəv naprej, pa ga nej abən mravlinc pol ščipov več. Je blə kar v riedi. Pa se je tam adpačù, pa grie gor naprej spiet v hrib. Pride gor, spiet trudən rata, se mal addəhnè, pa čəbiele vən z anga, z anga, z ane bukve, letijo z ane bukve pa

naravnast kje vajga, de b ga ble apikale.

»Haj,« je djav, »srute,« prav, »kaj m buote pikale,« prav, »sej dāšite, de mam jäst mied s sebuoj, sēm ga ad duma mal vziev ga.«

Pa je šu, pa je pa tist bukvi vse namazav z miedam.

»Nate,« prav.

Pol ga pa nej abena več pikala, sa vse tist mied lizále.

Pa pride gor v grad, grad je bu vās črn, z maham abraščēn, pa prav, abgleduje nuotar, zamierka ana stara žnica sključena, prav:

»Mladenč, kēgá te je gor prneslu v grad? Vejš, de je ta grad zakliet?«

»Hja,« prav, »na vejn ne, ampak sumim, de je, k je tak, zglieda,« prav. »Velika rejč je, ampak vse črnu,« prav.

Prav: »B rad služba, kēnè?«

»Hja,« prav, »tu b rad,« prav, »zatu sēm pršū gor.«

»Ja,« prav, »taku: pr nas buoš sriečēn al pa nasriečēn, nejkej buoš,« prav. »Lohkū pastanēš grajščak in vsa ta, grad tuj, lohk si pa nasriečēn na vselej.«

Prav ta mladenč, prav: »Čēm, da buom sriečēn.«

»No,« prav, »dobru je, buova paskusla.«

Pa ga spiet glih taku žjane, prav: »Tlæle maš konje v štal, tiste buoš lpu zvečier adpravu, pa drugi dan buoš šu sjat šenica.«

Prav fant: »Šu, buom žie tu.«

Pa je – drug dan koje spuca, urihta, grie kje dol, kēnè, kamor m je rekla tista cupēranca, de bi sjav, ma je bu tist fant taku bæl len skuz in skuz. Pa ‚Eh,‘ s je mislu, ‚buom jæs sjav, hudika, na buom!‘. Pa je tistə, koje kje prviezov nuotar v senca, pa sam ljažēv cev dan, da nuč nuotar v, v tist senci, nej nəkamr šu, ne sjat ne nəč ne. Nəč. K je bu mrak, pa je koje zapriegu, žit je pa tam pustu, v huosti, češ: nej pa tə astane, klinc ga glieda, nej je, kier če!

Pa damu pride, prav tista cupranca, prav: »Si vsjav?«

»Ja,« prav, »sēm,« prav. »Vse ləpu v ried je,« prav, »v najlepšem ried.«

»No,« prav, »dobru je. Faj si adpravu.«

Drugi dan vstane spiet, prav:

»Zdej pa: pejdi kje dol,« prav, »buoš pa tist zrje pabrav,« prav, »kar si ga, ə, kar si ga usijav.«

»Hja,« prav, »tu pa na buo takū ləhkə. Hja,« prav, »ja, pa buom muogu?«

»Ja,« prav, »brez nadalnega,« prav, »če ne buoš pa nasriečēn.«

»Buom pa.«

Pa je šu spiet dol z uzam pa s konji. Pa dol cev dan leži, nuot v senci. K je biv mrak, pa tist žakəlj vrže na uz pa damu zapelá. Prav: »Si pabrav?«

Prav: »Sēm!«

Paglieda, če je rejs pabrav: »Ja,« prav, »si pa rejs,« prav. »Ti si pa təč,« prav, »tacga pa nej blu še,« prav, »adkar huodja gor,« prav, »takle mladenči,« prav, »mladí,«

»de bæ bu tuk kunde,« prav, »kə si ti – nej ga blu še! Čak, čak,« prav, »buoš pa tlele mejčkən nagúlu,« prav. Prav: »Ancuoj ti buom dala,« prav, »pa dəsiet mierniku,« prav, »in tu piet prasá, piet pa, piet pa ajde, de buoš zbrav,« prav. »In če na buoš zbrav,« prav, »baš pagəblen,« prav, »in na vse nasriečən.«

Pa je rejs – mu naprav, kar v žaklih, kənè, pa mu striese kar kje pa tləh, tist prnase v žaklih, pol pa tist striese, tist prasú pa tista ajda, prav: »Tle maš, kar na tləh buoš muogu zbirat.«

Prav: »Buom pa!«

Pa je šla baba, kəne, spat. On tist an cajt tam premišla: »Mejdun,« prav, »tule pa, tule – zdej səm pa nuotar!«

Kə tist premišla, je pa tuk ratalo nuotar mravlinču v sob, de sa vse lejzlə kje pa səm, de se je kuma tukle admikov, de nej kašənga pahodu! Pa prec sa prčiel nosit: v an kuot sa nasíl prasú, v ta drugi pa ajda. Za na dobra ura je blu vse fertik, vse sa mu mravljinči pranjasi.

Prav: »Tu je pa na lejpa!« prav. »Zdej səm se pa ne take skrbi rejšu,« prav, »de še nikdar na svejti ne.«

Damá se je nuožč pa mičkən zasvejtu. Oča se je juokav na abədvá ačiesá, mat je pa rakla, prav: »Nè treba,« prav, »na nga kar nəhèj,« prav, »nuožč se məčkən svejt.«

Je pa samù na n akú polej juokov se, na nga pa smiejav, kier se je nuožč məčkən zasvejtu. Kier je oča sumu: »Sej pa mardè rejs na buo taku slabú. Je pa še raskieran, kənè.«

Druj dan pride nuotar baba, kənè, paglieda, prav:

»Ti si pa təč,« prav. »Tacga,« prav, »nej blu še abenga, de bi bu tuk an večier prabrav, ku si ti! Sej nejs tu sam nariedu?!«

»Ja,« prav, »kədú pak?« prav. »Grad je bu zaklejen,« prav, »kəgá čəm pa dabit?« Ja, vrjela m je, kənè.

»Ja,« prav, »žie v ried. No,« prav, »če si pa tak,« prav, »te žanem pa gorle v sobana. Vidiš,« prav, »gorle, vidiš gorle tri galabice? Tu sa,« prav, »tri zakliete princiezne.«

Sa blie pad ana šajba, kənè.

»Ana zməd trijəm je ta prava. Če buoš ta prava ugnù, buo vəs grad tuj in vəs ta grajski pramažaje in vse,« prav. »In sriečən buoš na vselej in na vse. In vsi tist, kar maš sije držine. Če pa na, buo pa glih taku pad təboj zmanjkal puodna in buoš pogəblen, šu v brazna.«

Zdej pa abgleduje, katiera princiezna, vse tri sa blie ləpié, taku ləpié, samu de sa ble, kənè, čist na gmah, kənè, kə de b blie ləsiene. Zbiera, kətiera bi – kaj ane dvej čəbielce prletija čez okən, nuotar, pa se, pa jemù akul ušiesá brenčija, pa se usiedeja tam na, na šajba pr tisti, k je bla na srejd. Pa spiet h jemù lətjje, pa spiet se usiedeja kje na srejda, tam, k je bla šajba, kənè, na sred, k je bla ta srejdna princezna. Sevejde, baba se nej tistga nəč ahtala, kənè, kej! Fanti pa na misu pride: ‚Kaj pa, če bi blu rejs kej tu?‘

Prav fanti, m je dala ana ura odlog za ugibat, prav – je ura mənila – prav: »Zdej si že uganù, katiera buoš pakazov?«

Prav: »Žie!«

Prav: »Katiera?«

Prav: »Tale ta srejdja!«

Kə tist zgavari – pa kə b se zabliskál! Grad popolnoma lejp, čəst, taku lejpa princezna priediga stapila, prav:

»Mladenič,« prav, »rejšu si me. Več kə tavžənt lejt,« prav, »sma bli zakliet, k je mene mat zakliela,« prav, »in tri mājie səstrié. Mat mājía je bla pa zaklieta tud sama,« prav, »je bla pa tule tista stara baba, kənè, je bla pa mat.« Prav: »Oče je pa žie uməru, grajščak – in si nas rejšu. In zdej,« prav, »kə s pa nas rejšu,« prav, »te pa prec vzamem v zakon,« prav. »In vəs grad ba tuj in vse,« prav, »in na vse səm vəsiela, kə s me rejšu. Tuk mladenču je žie gor hadíl, in vsak je bu nasriečən, ti s me pa rejšu!«

»Ja,« prav, ta maldenč prav, »kaj pa muj bratje?«

Prav: »Tuj bratje sa prec tle.«

Pa kə blisk sa bli abedvá pr jemù. Še abedvá sta bla živá.

Prav mat, je bla takrat, se je spremenila, je bla starji, ampak je bla kot, taku, k se spaduob srejdənəh lejt žienski. Prav: »Tie dva brata,« prav, »k sta gor pršla, nej buota mela pa mije hčiere pa astale dvej.«

In dama se j pa nuožč takrat takù zasvejtú, de je oče, nej muogu nəč več juokat, ampak tuk de sa se mu savzié na unmu ačiesi prov prec pašušle. De je prec na vse vidu. Prav sin, ta, ta mlajši, prav unim dvema, prav:

»Vidva pejta damú,« prav, »pa ačieta,« prav, »in pa mater, tamle vze mita ta bulš koje vən s štale. In pejta in jih s təmú v grad prpelajta!«

In sta šla, ta mlajši sin je pa tam gor astav v gradi, kənè, je pastav prec grajščak.

Sevejde, kənè, potem je pa – bla uəjscet, kə pavsuod, kənè, tu drži, kənè! In taku je bla tud v grádi, kənè. Vəs tist grad je, vsa akulca se j veselila, kier se je pa tulcih lejtih – kier je blu vsacga člavejka strah, je različne stvari vidu gor akul gradu, an sa vidli kače, taku dovgié, pa piet metru dovgié, kə sa lazíle akul gradu, de se nej že skarej aben človk gor upov, kənè, it v tist grad. Zdej s pa – tak najlepši, ku v paradiž, taku je blu gor vse ləpu akul tisga, ləpu akul tisga gradu.

Sevejde, pa več dnih sa pa prpelal gor ačieta in mater. Jən tisti nuožč je oče pa s seboj prnesu, ga je s trama vən spulu, pa ga da sini, ta starjimu.

»Na,« prav, »ti mej pa ta nuožč,« prav, »kajti,« prav, »tale nuožč je biv zame v nasrieči in srieči in se je tuk zasijav, kə mi je ta mlajš sin rejšu, kənè, vaj, de sa se mi prec səzié abrisale ad ači in nič več se nejsəm v stan juokat.«

Sevejde, kəne, potem pa, h konc koncu, kənè, pride pa do poruoke. Sevejde, takrat še crkvienne, kənè, to drži, kənè. No, in po poruoki je bla pa uəjscet, svatba, uəjscet, ja, vəs grad se je veseliv, kənè, kukr je tu katier. In tud akulca, akulške vasi, kənè, vse sa pavabil gor, kənè, v grad. Sevejde, oče in mater, mat sta bla na prvem mejsti, kənè, in

taku cev kjedən sa držal gor v gradi, kukr je tu ktier pit pa jəst.

Sevejde, nazadnje səm biv pa tud jəst zašù, kənè, sevejde. Kier je uojscet, kənè, tam, tam səm jəst prec zravn, kənè, de je kej za pajəst pa za spit, kənè. Drgaç səm, če je kej slabgà, to səm prec stran, kənè. Za paist pa za spit səm pa prec zravn in tu me nej kar vsak oštevilč, če buo ktir kej na tu računov, za kej dobrega snest al spit, pa səm prec zravn! In tud tam səm jəs zašù. Sevejde – na žalast pa že mal prekásnu je blu. Je blu že mičken zmkankal, le de səm dabiv še iz rešata pit, pa z lapata pa rit in zdej pa sedim na rit. Hja. (se posmeje)

12.

Ad məglé v žaklji, pa ad təmé in rosé

rokopis, 1951

A nkət anga jesenskega dne se je starejši sin odloču, de bo šu po svejt iskat sreče. In ker sta bla še dva brata, je biv oče kontent, da gre po svejt. No, in toku se je napotu in je šu. Mat mu naprav za popotənca, kar m je blu potrebno, in se poslovi in gre z duma.

Po več dni hodá pride do nga ízejra, kjer nej mogu prt čez. Biv je tam zvečer skrit v grmuj ob ízerji in prmišlov. Pa pridejo po ízerji tri ribce človejške in so strašnu lepu pejle, ta fant pa tist tam pošlušà.

In se pogovarjejo med seboj. Prva reče:

»Kaj je ncoj kej novga v našem kraji?«

Prav druga:

»An mladenč tle v anmu grmu spi,« prav, »in išče sreče, kir so doma siromašni,« prav, »pa je na bo dobiv.«

Prav ta tretja:

»Kə bi toku vedu, kə jəst vem, pa b je dobiv. Jutri zjutrej bojo bravlinci²³¹ čez tale ízer must naredli jən bi šu ta mladenč po bravlincəh in bi pršu na uno stran in tam je dosti sreče!«

No, in drugi dan, k je fant tu šlišov, so bli rejs bravlinčki, so se spravli must nardót čez izer. In tist an čas obgleduje in poskuša gor stopit jən se je vse zaujčkal.

»E,« je djav, »če grem po teh bravlincih čez, ko pridem na sred ízerja, se bodo gotov bravlinci spustli drug družga in taku bom jəst pov nutr v ízer.«²³²

Tist an čas premišluje, vzame ana palca in raztepe tiste bravlince tam ob kraj izerja. In toku se je spustu spet pruti domu.

²³¹ Mravljinci.

²³² Tu je pripovedovanje prekinjeno, ker je prišel Resnika nekdo iz Češnjic vprašat, če bi prodal vola. Nadaljevali so ob 14h.

Pride damu, povej bratoma, da zajga nej sreče na svejti. Prav drugi brat jegov:
»Ti nejsi za nobena reč zanəč, grem pa jəst iskat sreče, ker gotov je bom našù.«

In toku se je odpravu drugi brat spet zdoma. Hod spet več dni po hosti in pride spet do tistga ízerja. Hodi ob ízerji gor pa dol in premišluje, kaku bi čez pršu. Biv je pa tam pr ízerju našu anga puščavnika in ga vpraša, kaku bi se čez pršlo.

»Ja,« puščavnik prav, »prov nač na vem!« Prav: »Pridejo tle ane morske ribce vsak mejsc ankət in čez an kedən bodo spet pršle. Če počakaš, se lohkö zmeniš ž njim in boš vidu, kaku bo.«

Fant tu an čas premišluje in se vrne nazaj k očeti. Pride damu in prav ta mlajšmi brati:

»Midva bova kar doma iz ta staršim bratom. Če čəš, pa ti pejd ke k tistmi ízerji, sej boš dva dni hodu zmerom po hosti.«

No, toku se je pa ta mlajši sin pa okorajžu in je reku očeti, de gre on iskat sreče. In toku je šu z duma. Gre že an dan po tist hosti, ko se je napravlov mrak, fanta je blu pa strah. In kam če it? Zlejzu je gor na n drvú, kir se je bav zverine in je biv gor čez nuč. Drugi dan pa spet naprej. Pride srečno do tistga ízerja jən ne dobi ne puščavnika ne nobene stvari tam. Hod gor in dol ob ízerji jən gleda, kaku b se čez pršlo. Tam blizi je bla ízerja ana lesnika, zlejzu je gor na lesnika, de b bu gor čez nuč. Ponoč so pa pršle morske dejkəlce prov skorej pod tista lesnika in so pejle. Ta mladenč je pa dobru znov pejt, jim je pa pomagov. In toku so pel in reglál celo nuč. K se je vidlu že od dne, ga povpraše ana morska dekəlca mladenča, kaj če za lon, k je toku lepu pomagov pejt. Prav mladenč:

»Dajte mi povedat, kaku bom pršu čez tale ízer. Rad bi našù sreče, sebi in svojim staršem in bratoma.«

Od treh dejkəlc mu ana odgovori:

»Če hočeš, te bomo me čez prenesle. Kir si nam pomagov pejt, te bomo rade čez prenesle.«

Fant je biv kontent, de ga čez prenesejo. In reče mu ana:

»Naj dveh se prim iz rokam za ramo, ana te bo pa zad za noge držala, pa bmo plaval čez ízer.«

No, in toku so šli čez. So prišli na un stran ízerja, mu povej ana tista morska dekelca, prav:

»Mladenč, pojdi v imen božjem in nekej si zamerkej, kar ti povem, in boš srečen.« Prav: »Tule v škalah mal naprej boš našù ana cupranca, ana stara grda baba in pr nej se ustavi in jo vprašej za sreče. Jən ona ti bo povedala,« prav. »Kar t bo ukazála, boš mogu vse nardət, stvari so pa take, de jih na boš zmogu. In me ti bomo pa pomagále, da boš vse dosegu, kar bo tista cupranca rekla.«

No, in toku se je fant od tistih morskih dejkəlc posluvu jən gre proti tistim pečinam, kjer so mu rekli, da je notr tista cupranca.

Pride do tiste kolibe in cupranca je zunej sedela na anmu kamni. In ga zamerka

fant, k je šu prot nji. Fant je pozdrav, ona prav:

»Kəgá te je səm v te kraje zaneslo? Al mogoče b biv rad nasrečen?«

Fant prav:

»Veste, kaj vam povem? Ne nasrečen, pač pa srečen!«

Prav baba:

»Lohkə tud srečen. Tri stvari me boš bugov in boš srečen!« Prav: »Jutr boš šu prec na dev.«

Biv je tam pr ji čez nuč, ponoč je pa ana tista morská dejkəlca, ko je fant spav, ga zbudila in mu povedala:

»Nəč se na buj! Baba ti bo rekla: Məglà, təmà in rōsa!«²³³

Drug dan, k se je fant zbudu, ga je že baba čakala iz skleda močnika, de je tist pojù in mu dala an žakəl.

»Glej,« prav, »v tale žakəl imaš nalovát təmè in kədr ti bom rekla vən spəstit, kədr bo narbəl sonce sijov, bo mogu sonce otemnát od same təmè, de na bo človk človeka vidu!« pravi. »Tu je pa še n žakəl, ta drugi ti dam. V tale žakəl morš pa nalovát məglè, de kə bo narbəl sonce sijov in boš žakəl razvezov, more bit taka məglà, de b jo skorej rejzov.« Prav: »Tu maš pa še n žakəl, ta tretji, in moreš pa nalovát rosé. Kədr ti bom rekla žakəl razvezat pa vən spəstit, pa – vidiš tale dolina dol pod tem pečinam – pa more bit povna dolina vodé. Tu naredi, če čəš bit srečen, kir si se zdej tu postopu – sreča al pa nesreča! Dam ti pa za tu an mejsc odloga in v anmu mejsci lohkə tu naloviš. Si pa pr mənè preskrblen iz hrana in z vsemù, kar potrebuješ.«

No, in toku je bu fant pr tej cupranci gor na pečinah. In ob večerih je šu rad dol k izerji, kə nej blu deleč od tam. Kədr so tiste morske dejkəlce pejle, jim je šu pomagat. In toku spet anga večera, ko jim pomaga pejt, mu povedó:

»Jutr zjutrej bo taka məglà kə sir. Jən baba ta cupranca rada naš petje pošlušá. Bomo me mal dle pejle jən ti pa brž vzemi babi čarovna palca, žakəl odgrni in mahej iz čarovna palca in povn žakəl boš mu prec meglé. Zavež in sprav v sejé soba. Palca si pa prdrží.«

No, in toku rejs naprav fant drug dan. Baba je še spala, te so fajn pejle, on je pa babi iz njenga zglavje potegnu čarovna palca jən šu vən iz tiste kolibe njene. Maha po zraki, v žakəl kaže s palca in tok je notr letela məglà v žakəl, de se je kmal sonce vidu. Žakəl zaveže in ga nese ke v sije kambra.

No, in toku je məniv spet an kedən. In toku, k je spet pev večkat pr morskih ribcah, so mu an večer spet povedale. Prav:

»Ncoj bo pa cupranca iskala palca. Ti pa vem tale palca in jo tisti cupranci podtəknì pod zglavje.«

K je tu rekla, je pa dala palca mu. Fant je šu naravnost damú jən brž podtakne tista palca cupranci pod zglavje. Cupranca je že palca iskala, je že dol k fanti pršla, če bi biv on kej zašu v njena lukje. Prav: »Nəč,« fant.

²³³ Ob 14.20 je bilo pripovedovanje spet začasno prekinjeno zaradi obiska.

No, in toku nej fant spav od strahu do povnoči, kaj se bo zdej naredlo, kir je bla baba strašno huda. Opovnoči pa nenavadno ribce zapojo. Fant vstane iz sejé kambre in gre dol prot ízerji. Brž mu povedo ribce, prav:

»Ko bo povnoči proč, razveži žakəl in nalov notr tèmè, bo strašna tèmà.«

In toku se fant prec damu vrne in žakəl razveže in prčne lovit temò notr. Tuk cajt je iz tisto palco not seganje, de so se skorej že zvezjde vidle. K je biv povn žakəl, ga zveže in postav ke v kot zravn unga, k je bla v jemù meglà.

In toku je spet an kedən məniv. Anga večera spet poje pr morskih dejkəlcah in mu reko dejkəlce:

»Jutri zjutrej bo pa taka rosa, de nej blu že dle časa take. Kar zjutrej, preden bo sonce gor, je boš lohka nalúvu iz tista čarovna palca.«

No, in toku je drugi dan fant šu rejs lovit rosa. Nastav žakəl jən stejple iz čarovna palca in tok je imù prov kmal povn žakəl rosé. In toku gre iz žaklam damu v seja kambra in postav žakəl poleg unih dveh. In čarovna palca mu je pa med potjo nejkrašno kar zginla. Malo v strahi je biv, pa s je mislu: ‚Sej kə bom pršu do morskih dejkəlca, pa jim bom povedov, kaj se je naredlo.‘

Čez an kedən po tistmu so spet pejle morske dejkəlce in ta se jim je prbližov in prčev pejt. Proti jutru, ko so nehál pejt, povej, kaj se m je naredlu, de je palca čarovna prešla mu. Pravjo morske dejkəlce:

»Nəč hudga, sej maš vse tri stvari, kar t je baba naročila! Zdej pa tle v ízerji poberi an pisan kamen jən ga nes s seboj. Takrat, ko boš žakle razvezav vse, na besede cuprance, tist kamen vrz vájo jən boš vse nekej družga vidu. Takrat se pa še na nas obrni jən nam lohk pomagaš, kir smo ti me pa zdej.«

Məniv je mejsəc, odkar je biv pr babi, in mu reče:

»Fant, zdej pa, če si napovnu žakle, boš zdej pa pokazov, če ne ti bom pa jəst! Vidiš dolle tale breznə? Jən si šlišov tiste morske dejkəlce? Tisti bi bli radi tud taka sreča in je nejso bli deležni. In tud ti je na boš, če maš prazne žakle,« prav. »Jutr te bom preskusla!«

Ko je drugi dan že biv vsoko sonce, je baba tega fanta poklicala. Pravi mu:

»Prnesi žakəl iz temà!«

No, in prnese ga vən in fant spusti tista temà iz žakla in toku je ratal temà, de nej tud babe vidu ne in sonca ne. Šele čez an čas se je nejkama tu razšlu. Tu je biv že čudež, kajti dənəs že na morjo kej tacga nardit! K je oče prpovdvov, jəst səm jim verjev!

Prav cupranca:

»Tu si dobr napravu. Jutr greš pa na druga preizkušnja. Niti eden se ni tuk še odrezov, k si se ti!«

No, in toku je dan məniv, drug dan ga pokliče ravno, k je sonce vzhajav in mu prav fantu:

»Prnesi zdej un žakəl vən iz məglò, de bom vidla, če boš še məglò napravu.«

No, in fant prnese vən žakəl in ga razveže vpričo cuprance in se je toku məglà vən sklobasála – kukr v klobas, de človk človeka nej vidu, de so se kar zalezjtval an v družga. Tu je blu še hujš kot v Lublan, kədr je blu taku, de je mogu adən jət pred avtomobilom in iz kosmata veja məglà podit v stran.

Ko se je pa məglà razkadila, je fant zamerkov tista baba vse nejkej drugačna, k je bla prejđ. Se je tud nejkej lepši ž njim meníla. Rekla mu je, prav:

»Za rosa pa počakej še an par dni, potem je boš pa spustu.«

No, in toku je miniv an par dni pa tistmu in m je baba spet rekla, de nej razveže žakəl pred ana dolina, kamr bo rosa spustu. In toku je naredu. K je rosa vən spustu, je bla povna dolina rosé, de je bu kar ízer notr. Jən baba tista cupranca je kar pala v tist ízer, ta pa tist kamen za jo, kukr so mu ga dale ble tiste morske dejkəlce. Pa se ízer kar pošəši in zamerka na n lejpi ravnini grad in tri kraljične gredo njemu naprut. Ta se kar začudi, kə gredó prot njemù. In reče ta prva, kə do njega pride:

»Mladenč, ti si nas rejšu! Že trpimo že več stu lejt, ko je bla nas mati zaklela. In smo ble ob temu ízerji hodile in ta čarovnica je bla pa naša mat. In zdej si vse tu rejšu. Kaj češ zdej za n plačilu, de se ti ustrejže, ker s nas rejšu?«

Fant prav:

»Če je pa toku, grem pa damú po soje brate in očeta in mater in se prpelemo vsi v grad in bomo tam prebival.«

Prav tista grofova hčer:

»Kar pejdi, ana gre s teboj – katera češ!«

Prav:

»Katera je naprvo pršla do menè in me je obgovorila?«

Tu je bla pa ta mlajši sestra od tistəh zakletih dejkəlce. Šli so v grad, dobil dva para konj in vozove in se odpelál proti fantovmu domu. Doma so bli pa že toku v skrbəh, so misənli, de so ga mogoče kake duje zverine raztrgale fanta al kej tacga podobnega.

Ko se prpelejo damú, je blu tak vesele, de skorej večji bət na more – bogastvu in sreča, kir tega si skorej vsak želi. Nadel so se na vozove in odpelali v ravninski grad. Tam je postav ta mlajši fant ravninski grajščak, brata dva pa pr njemù, kr je bla uojscet tam an kedən skəp v ravninskem gradi. Kir je ta fant rejšu dekleta in k je je vzev za žena po toku čudnih pótih, so an kedən držal uojscet. In vsaki, kđur je pršu h gradu, je dobiv pit in jejst, kukr je tu. Jəst səm bu pa bəl pr ta zadnjih, səm dobiv pa le še z rešeta pit pa z lopato po rit, pa mam še zdej grabən na rit.

13.

Ad Jožefa, kaku je šu v deveta dežela po Šestalena

rokopis, 1950

Imu je Franc Jožef sina Jožefa in se nej nikdar smejov, zmerej je biv toku modr. Taku de je oče mislu že večkrat, de j gotov fant nekakšnu bolan. Dobiv je po unmu mejsti take ledi, kə so bli za špase ugajnat al pa foksne so rekli včas. Jən ga nej tacga dobiv, de b se biv zasmiejov. Dobiv je tudi potem oče take slikarje, de so slikal take slike, de so ble tud smejšne. In toku je tud dobiv anga tacga starga slikarja in mu je reku:

»Naprav kašna taka slika, da bo muj fant vesev!«

Prav slikar:

»Brez skrb, sam an mejsc mi dej taka soba, de bom notr slikov, pol pa pridta not pogledat.«

In toku je mejsc minù in sta pršla sin in cesar pogledat notr v tista soba, kjer je ta slikar notr imu že slike vse narjene. In mu reče cesar slikarji:

»Zdej pa pokaži tiste soje slike, de bo muj sin jih pogledov.«

No, in toku sta hodila od ene slike do druge in nəkir se nej fant nasmejov. Toku de sta že vse slike pregledala in je biv že reku:

»Lej ga, slikarja, nej napravo take slike, da b se muj fant nasmejov.«

V sredi zida je bla pa ana omarca not, je imu pa zagrjen iz firnikam tista omarca. Slikar pokliče ke fanta in odgrne tista omarca. Prav:

»Pa tle poglej!«

Fant pagleda not v omarca in vidi notr tuk ana lejpa deklina naslikana, de se je toku nasmejov, da se je kar z rokam po kolenih tepu. Jən praše slikarje:

»Pa živi kej ta deklina?«

Slikar pravi:

»Ja,« prav, »v deveti deželi, kraléva hčer Šestalena.«

Prav fant slikarji:

»Pa bi se mogla dobit, de b bla moja žena?«

Prav slikar:

»Na vem,« prav, »težku bo tu! Če t bo sreče mila, poskusi! Sej vejš, kej je deveta dežela!«

Pa nekej mejscəh potem se je fant odloču, de gre po Šestalena v deveta dežela. Vzev je s seboj nekej vojaštva, sejga pedentarja in še več družih tacih imenitniku. In so se nadel na tri vozove in so se odpelal proti deveti deželi. Toku že več dni vozje, pa prideje pa cejsti v ana velika hosta do ane velike grajščine jən prav Jožef:

»V tej grajščini bomo ostal čez nuč.«

In ko prideje not v grad, je blu vse prpravljen za jih za tuk ladi jejst, za konje fotr in vse, kar je blu jim potrebnu. Človejka pa obenga ne v gradi. Toku de se je Jožefu tu prov čudno zdelo, kaku de je vse prpravljen, pa nækir nobenga človejka. Zvečer reče sejmu pedentariji:

»Vsi gremo nocoj spat, edin ti boš pa ostov na vahti, da boš vidu, če kej bo, da nas boš prec obvejstu.«

In pedentar je stav not za vratmi v hištrni²³⁴ in čakov. K je ura enajst odbila, pa so tri zaklete princeznje pršle notr. Jæn ana reče:

»Kaj je novga v našmu gradi?«

Ta druga ji adgovori:

»Cesar Jožef gre v deveta dežela pa Šestalena.«

Prav ta tretja:

»Pa je na bo dobiv.« Prav: »Pa kə b toku vedu, k jəst vem, pa b je dobiv.« Prav: »Zdej, k bodo šli tle od nas stran, pa bodo pršli do glaževnatga ízerja in na bodo mogli čez.« Prav: »Jæn kə b toku vedu, k jəs vem, pa bi pršli čez! Kə bo pršu ke do ízerja, tam raste an lejščev grm, b mogu tri lejščeve palce odrejzat jæn b udaru po ízerji in bi se ízer razgrnù in bi se čez pelov.«

No, in toku so te princeznje zginle.

Drugi dan povej pedentar Jožefi, kəga je vidu in kaj je šlišav, de so ble tri zaklete princeznje pršle jæn so se pogovarjale, de bo težko prit do devete dežele. Le na tak način, kot so se one menile, bi se dalo prit. In taku mu povej vse, kəga so se menile.

Jožef reče:

»Bomo še an dan tle v temu gradi, bojo se koji mal odpočil.«

In toku so tam ostal. Jejd je bla zmerej prpravljen za ist, pa spet nækir obenga človeka. Ko je pršlo zvečer, reče Jožef sejmu natakariji, prav:

»Ancoj boš pa ti na straž!«

Prav:

»Dobr je, bom pa!«

No, in k je stav spet tam za vratmi, k je ura enajst odbila, so pa spet pršle tri princeznje zaklete, kəne. In so rekle:

»Kaj je nocoj kej novga v gradi?«

Ena reče:

»Cesar Jožef je še ncoj tle, bo prenoču.«

Prav ta druga:

»Po Šestalena gre v deveta dežela.«

Tretja prav:

»Pa je na bo dobiv.« Prav: »Če bi že pršu čez glaževnat ízer, bo pršu pa do glaževnatga hriba, kjer ne bo mogu skuz.« Prav: »Kə b toku vedu, k jəst vem, bi pa pršu. Tam pr ízeri raste ana lesnika in bi mogu tri lesnike utrgat in jih vrč v hrib in b

---

²³⁴ Vmesni prostor.

se hrib odpøru in b lohk pršu ke v deveta dežela.«

In so spet zginle.

Drugi dan povej Jožefu natakár, kəga je vidu in kəga je šlišav. Prav Jožef:

»Še an večer bomo tle ostal.«

No, in toku so ostal ta tret večer, je pa Jožef reku, de bo sam stav nocoj na straž, da če sam vidit tiste princeznje. No, in toku je stav na straž. Ko je ura spet enajst odbila, pa spet pridejo tri princeznje in ena reče:

»Kaj je spet novga v našmu gradi?«

Una prav:

»Cesar Jožef je tle, gre v deveta dežela pa Šestalena,« prav, »pa je na bo dobiv. Pa če b toku vedu, k jəs vem, pa b je dobiv.« Prav: »Če bi že pršu čez glaževnat izer in glaževnat hrib in tam do Šestalene, ki je kraléva hčer, mu je kral ne bo tu dat, kr ma edina hčer. Le takrat b mu je zvez, kr bo napravo kral nekakšna veselica in bo tud kraléva hčer plesala gor z različnimi takimi odličniki in bi se Jožef lohku tem prdružu, kr lejp zgleda, in med plejsam b se mogla dogovort in Šestalena b bla prec kontent it ž njim. In toku bi mogu it preci na soje vozove, imet že prpravlene in prec se odpelat, kar se da friško, kr k bo kralj pogrejšu hčer, bo prec za njim šu iz vojskó. In bi ga ujev, če na bo imu s seboj še tri lesnike, k bo pršu do glaževnatga hriba, de jih bo vrgu v hrib in da se bo hrib odpøru in toku bo srečno ušu. In spet tri lejščeve palce, da bo spet po izerji udaru, in bo pršu spet skoz izer srečno v suj krej s Šestalena.«

No, in tu je Jožef šlišov od teh, k so se menile, od trejh zakletih princezinj.

No, in drugi dan so odšli od tle naprej, od tega grada. In rejs pršli ravnu toku, kukr je Jožef vse tu vedu. Ko pridejo do glaževnatga izerja, stop Jožef dol z voza, odreže tri lejščeve palce za kje, tri pa za nazaj. Jən udar kje po izerji. Izer se razmakne, glih tok kukr Mojzesu. Ku so pršli pa čez izer, so pršli pa do glaževnatga hriba. Jožef dol stop z voza spet, jən gre ke po lesnike, kukr je šlišov od zakletih princezinj. Vzame šest lesnik, tri vrže v hrib, se hrib odpre, tri spravi pa za nazaj. In toku se je skuz srečna prpelov.

Ko pride v deveta dežela, v mejst, kjer je bla Šestalena, zvej kmav tam v mejsti, da bo nekakšna proslava.

Čakte, to səm spustu, da so konje spravli. Pa to se vej, da jih neso mel na frej. To lahko sami dostavte.

Ko je pršu tisti dan, de je bla tista veselica v mejsti, je šlu nač kulk lədi plesat, je šla tud Šestalena. In toku je Jožef tam opazuje in strašno m je bla všeč. Vprašov je, če b hotela it enkrat ž njim plesat. Šestalena je bla kontent it ž njim plesat in sta prčela plesat. Na sapa nejsu mogli plesat. Nekakšna muzka je gotov mogla bit. In tam sta se dogovorla in Šestalena je bla prec kontent it ž njim. Prav:

»Samu tu je, kr moj oče me nekamri ne pusti it.«

Prav Jožef:

»To je v moj skrbi,« prav, »če si le kontent it, jəs te bom odpelov.«

No, in toku sta kar na kratka zginla dol iz plesnega odra. Kjer je bu Franc Jožef²³⁵ že prej naroču svojim hlapcem, de nej čimprej vse prštimo, de ko bo on dol pršu, de bodo sam pogнал pa šli. In toku je blu vse prpravljen, ko sta pršla iz Šestalena. Sta se usela na uz in koj so planli.

Ko že dle časa vozje, pogleda nazaj Šestalena in vid v daljavi nač kuk vojaštva, k na konjih jejzdi za njim. Prav Šestalena:

»Zdej smo pa zgøblen. Poglej, tle je pa glaževnata gora, čez na mormo it, akul tud ne, je predeleč, in zdej bomo ujet. In muj oče te bo strašnó obsodu in mene zravn.«

Prav Jožef:

»Náč se na buj!«

Odpre tist suj kufur, vzeme vøn tri lesnike in jih vrže ke v tista glaževnata gora in gora se odpre in planejo skoz. Prletijo pa do glaževnatga izerja. Šestalena prčne jokati:

»Glej,« prav, »zdej smo pa zgøblen. Naprej ne, nazaj ne! Od vsega hudga bomo tlet konc sturli!«

Jožef prav:

»Náč se na buj!«

Stop dol z voza, udar s trijem palcam po izerji in izer se razmakne in planejo skuz.

No, in potem se uozje po an hosti in pridejo spet do anga gradu. Tu prav Jožef:

»Tu bomo pa ostal čez nuč.«

Gredo not v grad, vse je blu prpravljen: za jest, za pit, konjski fotr, vse je blo prštiman. Človejka pa nækir obenga ne. Šestalen se je mal čudøn zdel, kej so vendar kašøn ldje, pa prav Jožef:

»Náč se na buj! Tu je že nekakšøn men poznan!«

Ku je biv večer, so šli vsi spat, Jožef je biv pa na straži. K je ura enajst odbila, pa sa pršle spet tri zaklete princeznje. In ana reče:

»Kaj je kej novga v našmu gradi?«

Druga reče:

»Cesar Jožef se je vrnu iz devete dežele in je dobiv Šestalena.«

Ta tretja pa reče, prav:

»Sej doma mu gre tačas vse narobe! Oče mu je umøru in ta velk ministr je prevzev vsa vlada, in mø bo nerad dav iz rok. Taku de se bo mogu tepst! Sej vojaki še vsi ž njim držijo, samu de bojo zvedli, de se je Jožef vrnu, bo vse v redi.«

In toku so zginle.

No, in potem so šli drugi dan naprej proti domu. Ko ankræt pridejo domov, že med potjo zvej, de je oče umøru in de j mu ministr prevzev vlado in de nej nač kontent pøstit. In napravle druge, de b se uprli prot Jožefu. Jožef pošlje na kralév dvor sejga

---

²³⁵ Pripovedovalec junaka napačno imenuje: na začetku pripovedi izvemo, da je bil Franc Jožef njegov oče, on pa Jožef.

pedentarja, kir je imev tam anga poznanga višiga oficirja. Ta pedentar pa mi povej, da se je Jožef vrnu jæn iz pedentarjem gre več tistih generalu naprut Jožefi. No, in ga z najlepšo častjo sprejmejo in Šestalena ž njim. Tist mænistr, k je vidu, kaj se je naredlo, je pa pabrisov na vem kam, in toku je zasev prestol sojga očeta iz seja izvolenka Šestalena. Nastala je gotov svatba pr taki rejč in gotov je blu na tacem vsega dost. Jæst sem pa tam zravnbiv, sem ga pa tud piv.

14.

Ad zlate ribce

različica št. 1
rokopis, 1956

Blizu ane vodé sta bla mož in žena pa mož je hodu večkrat lovit ribe. Ankæt se m je pa pærmerlo, de je ujev zlata ribca. Jæn zlata ribca je spregovorila:

»Izpusti me, če ne boš nesrečen!«

Jæn možakar je je spustu. Šu je lovit spet drug večer in je je spet ujev. Djav ji je:

»Zdej te pa na bom spustu!«

Ribca je pa spet spregovorila:

»Spusti me, nej še muj čas, de b me ujev! Boš nesrečen!«

No, in taku je šu spet tret večer lovit. In je spet ujev ribca. Takrat je pa ribca spregovorila:

»Kir s me ujev trikrat, zdej me pa damú nesi. Jæn me den na štir kose: an kos dej žen, an kos dej kobil, an kos dej psici, an kos pa na vrt zakoplji! Jæn ti na boš mu sreče posebno dosti do takrat, kir se bo tu vse zgudlo. Se boš na en akú smejav, na anga pa jokav.«

No, in meniv je po tem an lejt dni. V hiš se m je sin radiv, iz zlata zvezda na čel. Kobila je mela žrebeta iz zlata zvezda na čel, psica je mela anga pæská, spet zlata zvezda na čel. Na vrt je pa zrasla roža, ktera je mela zlat cvetje. No, in taku je to raslo, vsi lædje sa se čudil, kaj more bæt pær tej hiši, kir je taku, vse blejšč se. Le tu jøm nej šlu v glava, kir se je oče na n akú jokav, na anga pa smejav. Ko je fant zrasu – še nejki je blu vmejs s tista roža, da je nej aben mraz uniču, je bla zmerej glih v cvetji – , ko je fant zrastu in biv povnolejten, je ankæt vprašav ačeta, kaku de se zmerej na an akú joka in na anga smeje. Oče mu povej, kaku se je ž njim godilo, k je ribe loviv in taku ujev zlata ribca. Sin je pa reku:

»Če je pa taku, oče, grem pa jæs pa svejt iskat sreče. Gotovo sëm namenjen za dabit kaku sreča.«

Ankæt anga dne se je pa adpravlov sin z doma. Reku je ačeti:

»Vzev bom konja, katær ma zlata zvezda jæn pæsá,« jæn roža s je adtrgov pa za

klabuk djav.

Oče prav:

»Lohkà, edin pəsá bi si pa dama pərdržov. Kir je dobr čuvaj in nam dostkrat prnese iz hoste zajca. Če še pəsà vzameš – zdej si nama ti kaj prnesu iz jage, taku bo nama vsaj pəs pənesu kej, k bo zajca ujev.«

Šla sta v kevdr, fant je zapiču nuojšč v tram in reku ačeti in mater.

»Če bi kdej prčela kri kapat ad nuojšča, prec pəsà spəstite in nej gre za meno, kajti bo me dobro sledu, sej bo poznov znamnje zvezjde.«

In taku je adšu. Zajahov je konja ...²³⁶ In taku se je poslovu ad doma in šu s konjem, jahov je. Šu je po hosti iz konjam pa z roža. In taku je več dni hodu po hosti. Tle bom mal zgrešu je. Pršu je notr do nga črnega gradu, šu je notr v grad, de bi vidu, če je kašən človk notr, pa nej blu benga človeka, le šlišav se m je, de je dol v kevdrin nejkej zastokalo. Gre pa dol pogledat. Not je bla pa ana tujšna kača –

Lojz: De b bla kmal veči ku pogača.²³⁷

Kača ga zamerka in je tla vajga skočit, de b ga bla prvila ke h anmu stebri – səm mal pagrešu. Jən pičit ga nej mogla kača in prvit ne k stebri. Kir je mov zvezda na čel, je tuk tista svetloba kači škodla, de nej mogla ga prvit! Tuk je mela pa moči do njegà, de nej mogu vən jət s kevdra, kir je stala na pragə ana črna pašast v podobi mačke in nej mogu vən. Le skuz lina je vidu tam zunej konja, kaku se je trgav, de b se bu strgov od aftre.²³⁸ In biv je notr an kedən, toku že slab, tista pašast stala tam cev kedən, na pragu, jən kača pa prot njemù. Damá je prčela pa kri kapat ad nuojšča. Mat je šla ravən v kevdr in je zamerkala. Brž povej očeti, kaj se je zgudlo, oče brž pəsà pakliče jən mu pokaže slejd, kodr je sin šu pa konj, in taku je pəs za njim pobrav je.

Pa več dneih pride pəs pa notər v grad. Zagleda konja pred gradam. Koj je kar zarezetav, k je zamerkov pəsá. Konj je bu že prov kumerən. Plane pəs v grad jən povnu zajcu je blu notr, de b ga bli zmotil, de bi na biv šov v kevdr. Pəs se pa nej nəč ozirov, zletu je dol pa štengah in se je tista črna pašast, k je stala na štengah, de nej mogu fant vən, je taka svetloba dav pəs iz sebe, tista njegova zvezda in od fanta, de je tista pašast zginla jən zletu an bev golobček iz tiste pošasti. Samu po ta velcem.²³⁹ Pəs pride do sina in zamerka tista kača, kača se je pa spremenila jən postala čist bev stəbər, na katermu je bla zlata kluka. In kevdr se je vəs prebelu. Kuk je blo pol že, səm zgrejšu. Na tist fant spregovori:

»Kaj je tu za n zaklet grad in kaj želi od mene?«

Takrat se je pa tist stəbər poujčkov, taku de se je dotaknila tista kluka fantovga

²³⁶ Prekinitev zaradi mačka. Povzema.

²³⁷ Vmešavanje sina Lojza (r. 1947), ki je bil takrat še otrok.

²³⁸ Vrv za privez konja k jaslim.

²³⁹ Pove, da pripoveduje le bistveno.

klobuka, kater je mu gor tista zlata roža, in kot blisk je stala pred njim lejpa princezna in spregovori, prav:

»Dragi mladenič, edin ti si muj rešitelj! Moja mat me je preklela in sëm bla zakleta do zdej in mat moja! Čakale sva na rešitu več ku tavžent lejt. Nəč kuk mladenču je pršlo v ta grad jən vsak je notr smrt storu in tud ti b jo biv storu, če bi ne mu s seboj čudovitne rože in zvezjde kot ta tvoj konj in pəs.«

Kaku je blo že pol, sëm tud zgrejšu.

»Zdej pa, kə s me rejšu in tvoja rože, če si z menoj kontent, se uzemeva, jən bo ta grad naju in bova srečna vse dni. Tuj oče, damá ga jəst vidim, se od dənəs od te ure, ke se midva menva, se nəč več ne joka, ampak smeje. Zaprežva konje in pojva po tojga očeta in mater in je prpeljiva na muj grad.«

In taku so zapregli konju tud tista kobila zravn njegova jən fanti je zginla zvezjda iz čela, jən roža zginla iz klobuka jən pəsi zvezjda zginla. Edino ostala je na grajskih vratih zvezjda petkratna. No, in taku so šli proti dom, oče in mati sta že sanjala o sini in o njegovi sreči. Oče je trdu:

»To je vse tista zlata ribca, ker sem je bugov in nejsəm je takrat vzev po svoji volji, le takrat, kə m je ona rekla.«

In k so pršli domov, jih je oče z veselem sprejev in mati, povedav je, kaku je blu, ko je po host hodu! Kolk sëm vən spustu! In taku so se odpelal nazaj v tist grad, tista kočā, k je biv pa oče, ob tisti vodi, je pa prazna ostala. In najbrž še dəndənəs stoji in čaka spet sreče. Oni so se prpelali v grad –

Lojz: Je pršu an škrat.

– ga je gnala princezna mu vse pakazat, grajska žvav jən vse, kar je blu vrednústi. Takrat pa princezna reče:

»Zdej pa, če hočeš, se pa vzemiva.«

Mati je bla pa dama, je oskrbvala in pekla za poroka jən še druge je najela. Pršu je dan, kə se je očetov sin pelav h poroki na cerkuco na hribi. Nazaj grede je bla pa uojscet, taku kot paše v tistih časih. Ta princezna in mož njen sta oprostila vse tlačane za pet lejt brez desetine, le kater če kej dat prostovoljno. Akulca se je čudila, kaku de se je grad kar čez nuč vəs prebelu in ker smo mogli delat tlaka in dajat desetina, če ne je pršla ponoč v vas kača al pa ana pošast, kə smo imel vsi strah pred njem in tud opikala je lədi. No, in takrat je bla pa uojscet in so z vseh daljnih kraju hodil ke lədje na uojscet od bliz in od deleč. In taku sëm biv tud jəst zašu ke na tista uojscet, pa je bla že nazadnje, pa sëm dubu z rešeta pit, pa z lopata pa rit, de je še zdej grabən na rit!

Pa sëm še vən spustu! V hosti je srečav notr vovkove, takrat, k je šu po hosti ke na grad, nej vedu še, da bo pršu na grad, in se jih je kumej ubranu. Pa lintverna iz tistem perutem – se jih je ubranu samu iz nožem. Ja, štir ure vkəp, tolku je bla.

Ad zlate ribce

različica št. 2 – odlomek
posnetek, 1959

... zdej prav:

»An kuos dej kabili, an kuos dej pāsici, an kuos pa na vrt zakopli.«

In tok je napravu. In ob lejti se mu je pa vse radilo: žjana m je radila sina, kətier je mu zlata zvezda gor na čjal, v štal se m je radila kabila, žrəbieta, koja, k je mu zlata zvezda na čjal, na vrt m je zrasla pa zlata ruoža. In taku je bu vesiev, kənè, k se m je taku vse pa srieč radilo, kənè. In tu je, kənè, dovga rejč, kənè, in krasnu lejpa, ampak ne vejim točnu vse, kəku je blu, kənè. Tu je, ta sin je polej rešvov, kənè, z anga gradú, kənè, z anih jieč, kənè, nejkej, ane, ane lintverne in kaj jəst vejim kaj za nga hudiča, ... na buom muogu pavedat.

Matičetov: In to da je tri večere pripovedoval?

Resnik: Ta, ja, ta. Krasna, lejpa, pa je, pa je prešla, kənè. Kaj me je pa takat brigal dost, kənè. Ja.

Matičetov: Še dobro, de je tolko ostalo v glavi, ne.

Resnik: Ja. (smeh) Krasna, lejpa. Kuk sa, kuk je tist pa, pəs ga rejšu smrti, k je mu ta zlata zvezda. Koj ga j rejšu smrti, k je mu tud zlata zvezda. Ruoža ga j rešila smrti in sam se j rejšu smrti, pa samù skuz zvezda, k ga je mu na čel, de ga je obsjala.

Matičetov: M-hm.

Resnik: Ne vejim, kənè. Morde bi nejkej še stovku, kənè, ampək ... ja.

Matičetov: To malo še poštudirajte, od tiste megle v žaklju, če bi mogel jutri spraviti, ne danes več.

Resnik: Aja, aja, aja. M-hm.

Matičetov: Jaz moram it.

Resnik: Aha. Bom vidu, kənè. Če bova tista, če ne bova pa kašna druga.

Matičetov: Če ne bova pa tega lintverja z devetmi glavám.

Resnik: Ja, ja.

Realistične pravljice

15.

Stiški opat in cesar

različica št. 1
posnetek, 1959

Matičetov: Zdej pa lahko.

Resnik: A?

Matičetov: Zdej lahko. Že poslušā.

Resnik: A že?

Ankrāt se je sprehajov v večiernemu sonci stiški opat, djābu, pa vse lāpu urejen. In cjasar Juožef je glih takat pa kje skuz pršū.

»Lej ga,« prav, »delovc božji, malitu in post ti tiekne, kənè? Čakej, ti buom dav tri trdié arejhe, za kratek čas dav, de b ti jih malce sam Buh na razdjav.« Prav: »Pašluš me. Prva buo ta: v kukmu cajt b jəs vəs svejt predirjov, de b na piv ne na ju. Drūga buo ta: cjasar se usede na truon vsoki, kruona na glava in palca v roki. Kuk se ti do vinarja vriedən zdīm, kar reč pa je preč. Trietja je pa ta: kaj pa jəst mislēm, de pa rejs nej? Si šlišov, kənè, apāt?«

»Ja,« prav apat, »səm.«

»Vidiš,« prav, »tiele tri uganke imaš prit čez an mejsəc na Dunej uganit. Če ne, na buo vse v riedə.«

In taku cjasər je adšū, apat pa v samastan. V tacəh skrbieh, de nej nəč spav, cev kedən ne. Vse mənihē vkəp skličē, jəm pavej tie uganke, kə mə jih je cjasər pavejdov in nejsa muogli rejšit jih. Na vse načine sa ugibāl.

»Nəč,« prav, »nejsma v stan rejšət.«

In taku se j an mejsəc h kuoncə bližov, trejba j blu jət na Dunej uganke uganət, jən nej vejdu apat. Je pa kar pabejgne ad duma gor na pristava, tu je na sevərnə stranə, na vzhodnə sievernə stranə Stične, je pristava še dandənəs. Gor je, sa, je mu pa pastirja takratni samastan, de j pasu avcié pa kazié pa taka rejč. In stalnu j bu gor. In takat je bu gor tu vse meniško. Ga pastir Anže pa zamierka:

»Joj,« prav, »gaspud,« prav, »kakú ste nejkej shujšal! Kakú ste bli prejd lāpu rejani, pa – al ste kej bovní al kaj je vam?«

An druj krat b se še apat nərbrž na mejnu ne, zdej se je pa kar kje na n štar usū, kje h jemū, prav, pa m je vse pavedov. Prav, de j bu cjasar pr jemū in tri uganke m je pavedov.

Prav Anže, prav: »Gaspud,« prav, »apat, pavejte, kašne ugankje.«

M jih pa pavej. Prav: »Cjasar je rieku,« prav, »v kukmu cajt b jəst vəs svejt predirjov, de b na piv ne na ju. Cjasar se usiede na truon vsoki, kruona na glava in palca v roki, kuk se ti da vinarja vrejðen zdim, kar reč pa je preč. Trietje je pa ta: kaj pa jəst misləm, de pa rejs nej.«

Anže v tistem cajt pramišlja, prav: »Gaspud apat,« prav, »dajte vi men križæc, krogælc in brevier, griem jəst sam na Dunej, buom sam tie ugankje rejšu. Vi pa tle tiele kozle pazíte tuk čas.«

In rejs. Apat se j praoblejku, pa Anžietava, tiste cape ablejku, kəne, pa je rejs tam kozle pasu, na pristav. Anže je šu pa na, na, na Dunej. Pride præd, ə, cesarski dvor, pavej, də je pršu, tam tistmu precej vratarji, de je pršu iz Stične uganke ugibat. Tist pa brž guor cesarji sparači.

Prav: »Apat je pršu iz Stične,« prav, »uganke ugibat, k ste mu jih bli naruočli.«

»Ja,« prav cjasar, »kar gor nej pride,« prav, »prec, tu buova prec rešila.«

Pa pride rejs gor pred cesarja.

Prav: »S pršu?« prav.

Prav: »Səm.«

Prav: »S prec prpravlən uganke rejšət?«

Prav Anže: »Prec səm prpravlən.«

»No,« prav, »pa buova prec začiel.«

»Ja,« prav, »kar ləhká.«

Prav: »V kukmu cajt b jəst vəs svejt predirjov, de b na piv ne na ju?«

Prav: »Če bi s soncem vred gor dirjáli in s soncem vred dol dirjáli, stavim križæc, krogælc in brevior, de nəč več kot dvəjset ur in štior.«

Prav: »Ta si že uganú.« Prav: »Kaj pa ta druga? Cjasar se usiede na truon vsoki, kruona na glava in palca v roki, kuk se ti do vinarja vrejðen zdim, kar reč pa je preč.«

Anže paglieda mal cesarja, prav: »Pa si ti cjasar,« prav. »Kristus je biv pradan za trideset srebrniku, vam bi pa anga bulši v kup dav. Če b se pa kej napihvali, bi nej pa glih tuk veljali.«

Prav cesar: »Več kə Buh pa nejsəm.« Prav: »Ta sə spiet rejšu!« Prav cjasar: »Kaj pa zdele,« prav, »ta trietja? Zdele buo, zdele buo pa niertahuda. Kaj pa jəs misləm, de pa rejs nej?«

Prav: »Prasvietli cjasar,« prav, »vi misəlte, de je præd vam stiški apat, pa je le pastir, Anže jegov, Anže.«

»Kugá?« prav. »De nejs ti apat?!«

»Ja,« prav, »kaki apat,« prav, »pastir!«

Prav: »Pastirji sa pa huj kə hudirji.« Prav: »Če s, če si pa taku,« prav, »se ti pa zdej panujaja darovi cesarski in kar me buoš prosu, vse te buom ušlišov.«

Prav: »Prasvietli cjasar! Če se mi pa panujaja darovi cesarski, vas pa pruosəm za ən dar, da, da našga, na-, našga apata na mučte nikdar.«

Prav: »Če si ti zajga prosu, za apata,« prav, »ga na buom kaznavòv, če bi pa na biv,« prav, »jæs b ga biv kaznavòv,« prav, »da smrt! Zatu, k me je tük akul prniesu! In namest sam sæbè tæbè paslov.« Prav: »Ampak takule pa je: næč več na buoš gor na pristav tistih kuz pasu, ampak pr apatov miz buoš ju in z apatam, doklier buoš živu.«
In taku je skuz in skuz, væs živlaje, k je pršù damu, biv v samostani in dobru piv pa ju.

Stiški opat in cesar

različica št. 2
rokopis, 1951

V večernem sonci se je sprehajav stiški opat jæn ga je zamerkov cesar.

»E,« je djav, »delovc božji, molitev in post ti tekne, kæne?! Čak,« prav, »ti bom pa ene tri trdé orejhe za kratek čas dav, de b ti jih malce²⁴⁰ sam Buh ne razdjav.« Prav: »Prva bo ta: v kulkem cajt b jæst væs svet predirjov, de b ne piv in ne ju. Druga bo ta: cesar se usede na tron vsoki, krona na glava pa palca v roki, kulk se ti do vinarja vreden zdim, kar reč, pa je preč. Tretja pa je ta: kaj jæst mislæm, de res nej.«

No, in opat je potem vse tiste menihe vkæp sklicov in so ugibal in nejsu mogli uganit. Rečena je blu, de v anmu mejsci more prit ke na Dunaj uganke uganæt. Mejsc se je bližov jæn opat je pa kar zapustu samostan in pobejgnu. Gre gor po hosti prot Pristavi gor, ga pa dobi pastir jegov Anže, k je pasu žvina. Prav:

»Gaspud, kaj pa, de ste toku shujšal?!«

»E,« prav, »kaj čæm ti prpovdvat, sej mi na boš næč pomagov mi.«

Prav Anže:

»Le povejte, mogoče bom pa le pomagov kej!«

Mu opat pa povej:

»Cesar je pršu, bo kmav an mesec, pa m je dav tri uganke in jæs jih na moræm uganæt.«

Prav Anže:

»Kaj pa so za ene?«

Mu jih pa povej.

Prav Anže:

»Kar dajte vi men križec, kragælc in brevir, pa grem jæst sam na Dunaj ugant uganke.«

Pa gre ke na Dunej, povej, de je pršu iz stiškega samostana uganit uganke – no, »Kar gor!« je reku cesar, pa je šu gor.

²⁴⁰ Beseda malce je podčrtana, dodan ji je Resnikov komentar: Pa ne vem, kaj je tu za na beseda. Pomen se nam odkrije ob primerjanju Resnikovih ubeseditèv te pripovedi z različico, ki jo je povedala njegova teta Franca (glej priloga III). Isti del pripovedi je namreč ubesedila tako: »Ti bom tri trde orejhe za kratek čas dal, da b jih sam Belcebub ne razdjäl.« Ostanek verza »da bi jih sam Belcebub ne razdjäl« se je pri Resniku zaradi nerazumevanja preoblikoval tako, da se zvočni vtis delno ohranja, pomen pa ne več.

Cesar mu reče:

»Zdej boš pa povedov. Prva je ta: v kulkem cajt b jəst vəs svet predirjov, de b ne piv in ne ju?«

Anže prav:

»Če bi s soncem vred gor vstali in s soncem vred dol dirjali, stavim križec, kragelc in brevir, de nač več kot dvajset ur in štir.«

Prav cesar:

»Ta si že uganu,« prav, »kaj pa ta druga? Cesar se usede na tron vsoki, krona na glava pa palca v roki, kuk se ti do vinarja vreden zdim, kar reč pa je preč.«

Anže ga n cajt gleda gor na troni in reče:

»Presvitli cesar! Kristus je biv prodan za trideset srebrniku, vam bi anga bulši v kup dav. Če b se pa kej napihvali, bi nej pa glih tuk veljali.«

Cesar pa prav:

»Več ku Buh pa spet nejsəm. Si spet uganù.« Prav: »Kaj je pa ta tretja? Kaj pa jəst misləm, de res nej?«

Prav:

»Vi mislete, de je pred vam iz Stične opat, pa je le Anže, pastir njegov.«

Tačas pa cesar plane dol iz trona:

»Kaj?« prav. »De s me toku nasmukov, de nejs ti opat?!«

»Ja,« prav Anže, »nejsəm.«

»Je že prov,« prav cesar, »če nejsi, boš pa zdej!«

Anže prav:

»Presvetli cesar! Črke latinske men nejso nač znane, ker se mlad nejsəm učiv, tud star ne znam.«

»No,« prav cesar, »če je pa toku, pa kar me boš prosu, tist ti bom pa ušlišov.«

Prav Anže:

»No, pa kr se mi ponujajo darovi cesarski, vas pa prosim za n lon: da našga opata ne mučte nikdar.«

»No,« prav cesar, »če s ti zajga prosu, nej pa bo. Ampak pasu na boš več kozé, boš pa pr opatov miz ju!«

No, in še dāndānəs je Anže v Stični in jej z opatove mize. Kteri pa ne verjame, nej gre pa pogledat Anžeta!

Stiški opat in cesar

različica št. 3
rokopis, 1956

Povedav vam bom pravēlco nove postave, cesar je biv prebrisane glave, opat pa mogoče takrat.

Pred stiškim samostanom se je sprehajov opat v večernem sonci. Na tist pa pride ke cesar in ga obgovori:

»Hej, ti delavc božji, molitev in post ti tekne, kajne? Čak, ti bom pa tri trdé arejhe za kratek čas dav, de b ti jih malce sam Buh na razdjav. Prva bo ta: v kulkmu cajtu b jəst vəs svet predirjav, de b ne piv pa ne ju. Druga bo ta: cesar se usede na tron vsoki, krona na glava pa palca v roki, kulk se ti do vinarja vreden zdim, kar reč, pa je preč. Tretja je pa ta: kaj pa jəst mislem, de pa rejs nej.«

Natu cesar reče:

»V anmu mejsci morəš prit na Dunej te tri uganke rejšit. Če ne, boš pa dol šu!«

Jən məniv je pu mejsca, opat ni še nəč rejšu. Sklicov je vse sejè menihe skup jən jim povej te uganke in noben nej mogu rejšit. K se mejscə konc bliža, pa je opat kar pobegnu iz samostana gor na Pristava, k je Anže pasu kozé, ovcé in druga žvina meniška. Ko ga zamerka Anže, pastir, opata, mu reče:

»Gaspud, kaj pa je vam, da ste taku shujšali? Sej vendar prej ste bli lepu rejen.«

Opat ga pogleda in mu reče:

»Sej ti mi ne moreš nəč pomagat, kar naprej grem, še sam ne vem, kam!«

Anže ga le ustavle in prgovarja, mu pa opat povej te tri uganke. Reku m je:

»Cesar me je pred anim mejscam obiskav in m je dav tri uganke. Prva je: v kulkmu cajt bi vəs svejt predirjav, de b ne piv pa ne ju. Druga je ta: cesar se usede na tron vsoki, krona na glava pa palca v roki, kulk se ti do vinarja vreden zdim, kar reč, pa je preč. Tretja je pa ta: kaj jəst mislem, de pa rejs nej?«

Anže reče opati:

»Dajte vi men križec, kragelc in brevir, pa grem jəst sam na Dunej uganke ugibat, vi pa pasite!«

No, in je pršu pa Anže na Dunej v cesarska palača, se je tam javu, de je pršu iz Stične opat uganke ugibat in so misləl drugi, de je rejs tu opat, kir je biv v opatovem gvanti. In je biv cesar precej obveščēn in je reku:

»Če je pršu opat iz Stične uganke ugibat, kar gor naj pride!«

In taku je šov Anže h cesarji. Kə pride pred cesarja, se mu prkloni in reče:

»Milostiv cesar, səm pršu iz Stične uganke ugibat.«

Cesar pa:

»Dobru je, jih bova pa začela.«

Prav:

»Ta prva: v kulkmu cajt bi jəst vəs svet predirjav, de b ne piv pa ne ju?«

Anže prav:

»Če b vi s soncam vred gor dirjali in s soncam vred dol dirjali, stavim križec, kragelc in brevir, de nač več kot dvajset ur in štir.«

»Ja,« prav, »ta si že uganù. Kaj je pa ta druga?« prav. »Cesar se usede na tron vsoki, krona na glava pa palca v roki, kuk se ti do vinarja vreden zdim, kar reč, pa je preč.«

Prav:

»Kristus je biv prodan za 30 srebrniku, vam bi pa anga v bulši kup dav. Če b se pa kej napihvali, bi naj pa glih tulk veljali!«

Cesar prav:

»Več ku Boh pa tud nejsəm! Si že uganú!«

Prav:

»Kaj je pa ta tretja? Ta pa ne bo taku lahka: kaj pa jəst mislem, de pa rejs nej?«

Anže reče:

»Vi mislete, de je stiški opat, je pa le pastir jegov Anže!«

Takrat je pa cesar dol skoču iz stola.

»Kaj,« prav, »nejs ti opat?«

»Ne,« prav, »jəs səm Anže, le pastir jegov!«

Prav cesar:

»Če me je opat pa taku akul prenesu, boš pa ti zdej namejst opata. In kar me boš prosu, tu ti bom ušlišov.«

Anže je pa reku:

»Meni črke latinske nejso nač znane. Ker se jih mlad nejsəm učiv, jih starček tud na znam. Kir se mi pa ponujajo darovi cesarski, vas pa prosim za an dar, da našga opata ne mučte nikdar.«

»No,« prav cesar, »če s pa ti zajga prosu, te bom pa ušlišav, ampak tistih kozlov na boš več pasu gor na pristav, pač pa vsak dan boš pr opatov miz piv pa ju, de se boš zrediv, kot je opat debev.«

No ... (in z ramo zmigne.)²⁴¹

16.

Katujški kievdrč

različica št. 1

posnetek, 1959

Matičetov: Zdaj je pripravljeno. Tisto od Katujškega kevdrca.

Resnik: (Se odkašlja in začne.)

---

²⁴¹ Opomba M. Matičetovega, v Ljubljani, 27. 5. 2002: Pripoved ohranja nekatere verzje iz prvotne pesemske oblike.

Na severnə stranə Stične, stiškega samostana, se imenuje krej Katujce.²⁴² In tam je bu, se je, se prav pr Katujčarji pr hiš. Biv je pa tist Katujčar an oskrbnik čez mənische huoste. Ni bla hiša njegova lastnina, pač pa je bla məniska. In taku je gor preživljov, kənè, mav kmətije j mu zravn, in je lpu skoməndierov pa mierkov na gozdove, k sa bli tam akul takat vsi məniski.

Ankət pride kje gor, anga poletnəga dne, opət pagliedat gor, kəkú je kej iz Katujčarjem. Katujčar je pa ravnu gnuj kidov, na vozičək, de je nejkej potəm gnuj vozu v trava.

Pride kje prəd hiša apət, pa prav: »Katujčar,« prav, »maš takule ana povna hruška – kakú se tej hruškə rjače?«

Prav Katujčar: »Pakusje.«

»Kogá?« prav. »Buoš ti tagale, k səm jəst,« prav, »pa takule zaničvov? Kašna pakus je?! Tu se da imie hruški, kakú ji je imie, če ne – ti se samù z mənè norca delaš! In ti paviem, kə s tu men rieku, buoš šu tud vən s hiše. Na buoš nəč več nuotar za oskrbnika huoste.«

In taku je apət šu nazaj, Katujčar pa vəs v skrbieh. Če buo rejs pršù zdej ob, ob domačija, kər domačija je bla le last meniška. Zvedu pa je, de opat in drugi mənih iščeja anga člavejka, de bi šlə v Katujški kievdrč. Še dandənəs je tam brėžiška huosta, kievdrč je pa še isti, k je biv. Tu je an braznu, praprat,²⁴³ po ktier pravja, de se pride na druj svejt. In takat, do takat ni šu še bedən nuotar. In mənih sa pa iskal anga člavejka, de bi šu nuotar in nuotar raziskav, kaj je nuotar. In jemu dobru plačál. In tu je vejdu Katujčar, grie pa kje dol v samostan. Pa povej opatə, de je on prpravlən it v Katujški, nuotar v tisti kievdrč, v tist praprot, iz təm pogojem, də mu da apət njemu hiša in tista zjamla, kukr je j blu, kənè, njəmu v last. Pa grie nuotar. Prav apat: »Če si pa tuk karajžən, de grieš nuotar – mi ti dama tu vse, in last tijá.«

»Ja,« prav Katujčar, »tu žie drži, ampak še nejkej je pole zravn: vi b mi muoglə majhən dat an, an pismiən potrdilu, de mi buote potrdil, potrdil, de je rejs, kənè, potəm k buom šu jəst nuotar v jama in pršù vən, rejs damačija mėjá.«

»Ja,« opat, »tu lahkə!« – pa m je dav an pismo, de k, kədr je Katujčar, kədr pride vən iz jame, iz tisga brazna, in povej, kaj je tam, iz tistmu dniem je popolnoma last njegova. Hiša in vəs imejtje, kukr ga ma zdej. Nə, in taku je apat doluoču dan, kətier dan nej buo šu nuotar Katujčar, v jama.

Kə se je tistə dan bližov, sa znjaslə iz vsəh turnov, to se prav iz Stične, iz Šentvida, iz Gradišča in še z Metlaja, z vseh cerkví iz turnov štrike, vkəp zvezal, de je blu za Katujčarja. No, in Katujčar se je tud na tu prpravu. Pršù je dan, kənè, dost lədi je pršlu kje k tisti jam, k tistmu braznu, tu se prav Katujškmu kievdrč. Sa gliedal. In sa pol təm ane škrəpcə, ə, de j pa tistih škripicih šu štrk nuot v jama. Pride kje Katujčar, an palen prvieže na štrk pačiez, de je tist zajahov, in rejs je biv prpravlən za it nuotar. Dal sa mu

²⁴² Ime za območje, kjer je stala ena sama hiša, spadalo pa je pod vas Mekine.

²⁴³ Globoka jama s strmimi stenami.

pa še v ruoke an štrikək, an, ana špaga, pa na an zgančək gor prviezan, pa je tist, de ba nuot puščov, če buo v nevarnosti, de ba pazvunu, de ga buoda vən vlejkli iz jame. Dal sa mu tud luč in taku se je spustu Katujčar nuotar v tist, tista praprat, v braznu. Spuščál sa nuotar štrike in Katujčar je kar naprej, kar šlu je nuotar, kar šlu nuotar. Kukr sa mejl štrikov, vse sa panucal, vse je šlu nuot v brazən.

Sa rakli: »Strašansko globoka muore bət ta praprot, de je nej in nej do dna.«

K je ankrət štriku zmanjkala, se je pa tud ustavlu. Poli pa, sa pa pašlušál, če buo kej pacukov, za una špagca, de b ga, zvonc zapev. Nəč. Gliedal sa nuotar, an cajt sa vidli nuotar luč, k je, k se je dol spuščov, pol pa med kamnjem in med vsəm, kənè, je luč, se nej več vidla, k je blu tuk globok, kənè. Nəč več nej, ne duha ne sluha. In taku sa čakal skorej ana ura. Nəč. Čəz na ura je pa zgonc zapev. Močən hitr, təkù prčiev pejt, gor na bukvi, k je biv prviezan, tist zgančək, pa sa brž prčiel vən uləč. Pa vən prvlečeja pa dovmu cajt Katujčarja. Vəs nejkej blejd je biv, vəs nejkej prastrašən, pa brž pride kje h apat, apat brž kje k njem stuop. Prav: »Katujčar, kəgá si vidu?«

»Vejste,« prav, »gaspud apat,« prav, »nuot je drug svejt. Vejste, səm pršù nuotar v dnu jame, pa se m je skuz ane škale majhnu svetil, məčkən, kə b bu suonce sjov, mav bu dne. Pa səm pa v tista lukje zlejzu z anəh škal pa səm pršù na an travnək. Taku ləpu,« prav, »take lepe ruožce sa ble, taku ləpu je blu za pagliedat, taku je ləpu sonce sjov, toplú nuotar,« prav, »rejsno, vse prjazno, ja, popolnoma drug svejt,« prav. »In sa tam kosci kosil, mrva. Səm šu pa kje h jim, de b bu pamagov mal jim kosit. Pa katier kusje səm prjiev, pa se je vsak zlomu. Pa səm spiet prjiev, ane dvakat mahnəm, pa se je zlomu. Sa bli pa kosci jezni in sa raklə: »Ti, ti si samù pršù, pa b nam samù kusje palomu,« sa pa z grabljami, in batine, in kusje, pa letejl pruoť mənə, de bi me nabil. Jəs səm pa vəndarle,« prav, »zgrabu mal trave, kə səm je adkusu, pa diev v aržət, pa səm brž pazvunu, un sa bli že skar v jam, glih tuk, de ste me advlejkli, pa səm vən ušù. Pa ste me rešil. Ja,« prav, »pašten, nuotar je, drug svejt je nuotar. In nuot je strašnu ləpu za pagliedat.«

»Ja,« prav apat, »vejš kaj, Katujčar, »tu pa na buo držal. Nuot na muore bit.«

Prav: »Gaspudje,« prav, »če ne vrjamjate, kar nuot pejte, pa buote vidli. Je popolnoma drug svejt! Suonce sije nuotar, toplu nuotar, prjazno,« prav, »ldje sa nuotar, vse j nuotar.«

»Ja,« prav apat, »na buo držal tu. Katujčar, ti s se tu amislu sam, izmislu, na buo držal tu.«

Prav: »Gaspudje,« prav, »takule: vi ste mənìe ablubil hiše in kar spada k hiš, njive kukr mam, kanè, k səm do zdej kmietvov. Tu buo muje, taku sma se ...«

»Ja,« prav apat, »drži, kar səm zapisov, səm zapisov. Tijiè je, ampak,« prav, »ti si se mav pakádu.²⁴⁴ Na buo tu držal.«

Prav: »Če ne vrjamjate, kar nuot pejte pagliedat.«

In taku še dandənəs nej šu nuotar ben pagliedat, vsak vrjame: rejs, de se grie

²⁴⁴ Izmislił (opomba, ki jo je Matičetov zapisal ob snemanju v zvezek Resnik 12 na str. 70).

nuotar pa v tisti kievdrč in pride pa njemù na drugi svejt.

Matičetov: A trave jim pa ni pokazov?

Resnik: Ja, še tu sëm pazabu pavedat, de vziev je vën iz aržeta, je mu nuotar travo.
Prav:

»Paglejte,« prav, »gaspudje, de mam trava, k sëm je nuotar dav, nuotar, ə, adkúsu.
Paglejte,« prav, »kašna je.«

In rejs, trava je bla vsa, vsa rdieča. V tejh krajøh sploh take trave nej bu muoč dabit. In pol rejs menih, apat tu gliedov, al je rejs tu, de je nuot kajšøn svejt, al də nej. Kajti trave take pr nas sploh ni, nəkul nəkier na raste, de b bla popolnoma rdieča. Je pa polej prpovdvov, kənè, toku, družim možakarjem, prav: »Apata,« prav, »je dobru, de se ga prnjase akul,« prav, »ga nej nəč škuoda. Me j dostkrat,« prav, »nahrulu, zdej mam pa le damačija.« Prav: »Jəst, kə sëm zvedu,« prav, »ad tie jame, in kakú buo, in de buom šu nuotar, sëm šu kje v bréžiška huosta in tam sëm v anih starih gabrih, prasejkancih, natrgov trave rdieče. Kier tu se fejst težku dabi, le v senčnih krajjih, nuot v gabrih, v žlambórih,²⁴⁵ se dabi včas taka trava. In sëm ja adtrgov in sëm ja djav nuot za srajca, de nejsa nəč opazli, takát, k sëm šu nuot v jama, pa sëm šu nuotar. In sëm tuk globok pršù nuot v jama, de se nej luč nəč vën vidla in nuot biv brez skrb, pa sëm štrk movzu, daklier se j dal nuotar. K je štriku zmanjkal, sëm pa, se j pa ustavlo. Nə, pol sa me pa vën pategnil, sëm jim pa pavedov, kakú sëm vidu in kaj je blu tam in kakú sa kosci kasíl in v znak, de imam pa trava. Sëm pa že v varžət djav ja, təku de k sa me vën zvlejkli, de m je mav visla vën z varžeta trava rdieča. In taku sa mändè rejs mislli, de sëm bu rejs na družmu svejti.

Matičetov: A to je očè prpovdvov?

Resnik: Ja. Oče, ja.

Matičetov: Kašni gabri so pa to, prasejkanci?²⁴⁶

Resnik: Tu sa tak gabri, kənè, k jih prsejkaja, de, dva metra ad tav, kənè, do tri. Prasejkaja, pol pa spiet gor zraste, in v srejd, k je pa prasejkan, tist pa segnije nuotar, de j vuotu pa srejd. Nuot se pa pol, tista, pol ...

Matičetov: A to ga nalašč presekajo?

Resnik: Ja, nalašč sa pasekál včas, de j bla prejd huosta zrasla druga. In nuot pa ...

Matičetov: Zakaj pa ne čisto pr tleh?

Resnik: Ja, zatu, k sa mejl duost huoste.

Matičetov: To ste enkrat pravu, takrat, svoj čas, pred leti, kako je očè reku, de je on brav tisto Jurčičevo, samo da menda ni blo tam prov zapisano.

²⁴⁵ Razlaga Antona Dremlja, pripovedovalčevega sina, v Ljubljani, 23. 8. 2008: žlambor se je naredil na gabru presekancu: gaber so 2 m od tal odsekali, in ko so iz debela spet pognale veje, se je med njimi naredil žleb ali skleda, v njej je bila pogosto voda – to je bil žlambor.

²⁴⁶ V zvezku Resnik 12 na str. 70 naletimo tudi na opombo, da v presekancih radi gnezdiho ptiči.

Resnik: Ja, ja, ja. Je prpovdvov oče, ja, prav: Jəst vej̃m bəl faj̃, k je pa Jurčič spisov. Ja.

Matičetov: Od koga, ni povedov, od koga je on slišov?

Resnik: Ja, kaj jəs vej̃m, od kəgá, kaj pa jəs vej̃m.

Matičetov: Samo to je pa reku, da ni blo prov tako?

Resnik: Ja, ja, ja. Sej je tud Jurčič je glih taku nejk muogu je pabrat, kənè, nejk ad anga, ad anga kmieta, k je prpovdvov, pa djav nuotar v knjige.

Matičetov: Pa mal po svoje.

Resnik: Kəkupak. Pa mal zabrnu vse. Mərdè je mal drgač šlišov, pa mal palejpsov, kənè, in djav v knjige. Nejk je muogu póbrat ja, glih taku, k səm jəst. Ja. Jəst səm je ...

Matičetov: Pol pa, na Katujcah se pa še zdej pravi tam.

Resnik: Še zdej sa Katujce in še tisti braznu, sej ankət, k buote pršli ke dol, buova šla nalašč kje pagliedat v Kótuje. Prov takule nuotar, k en kievdr̃c, kənè, /nerazumljivo/ so pa same škale, kənè, pol nuotar je pa braznu, tam v kuoncə /nerazumljivo/, kə v tej sob, kənè, nuotar. Təm je pa braznu nuotar. In takule mav vis ke dol. Če je mokrú, je še nevarən it, de b tə na spodlätel, də b se kar nuotar na spelov pa rit v brazno.

Matičetov: K tistim koscem.

Resnik: Ja, viš, kaj jəs vej̃m, kam b šu nuotar, kanè – lohkə. Pol b te pa rejs kosci nuot nabíl.

Katujški kievdr̃c

različica št. 2
rokopis, 1950

Katujčar se je javu, da bo šov notr. Štrike so dobil od stiške, gradiške, šentviške, so pobral pa vkəp zvezal, pa gor čez buku djal an škripəc jən Katujčar je pa tam an palen dobiv pa ga je prvezov na štrək pa ga je jahov dol, pa so ga spuščal dol. K je bu ankət dol, je trču z ного v na škala in je gor stav na škali, štrik je pa še naprej dol movzu, de je vse zmanjkal jəm štrika gor. Dal so mu pa še s seboj ana špaga, za katero je biv zvonc prvezan gor za buku, de če se Katujčarji kej nardi ali če bo kej nucov, de bo za tisto špago pocukov, pa ga bodo vən vlejkli. Jən toku je Katujčar doṽg cajta stav gor na tist škāl. Ko se m je ankət zadost zdel, je pa za špaga pocukov, in je zgonc gor zapev. Jən so ga vən pategnil iz jame. Brž stop ke k njemū opat jən mu reče:

»Kəga s kej vidu not?« – k je imu tud luč s seboj. »Kašna je jama?«

Prav Katujčar:

»K ste me spustli v dno jame, səm šu dol iz krepevca²⁴⁷, pa kje po stranó pa an lukji in səm pršu vən na svetlo. Tok kə b pršu na n drug svejt. Tam so glih kosci kosil trava in səm jəst ke h jim stopu in səm jim pomagov kosit. Pa kəkr səm mahnu iz kosó, toku səm kusje zlomu. Toku de səm že vsem trijem koscem kusje polomu. So pa nadme

²⁴⁷ Poleno.

zavpil in so me tli tepst, jəst səm pa zbejžov. Med potjo səm mal zagrabu trave tam iz redi in səm jo dav v aržet in toku səm ušu not v ane škale, v ta lukje. Dol je visu pa štrk pa krepévc jən səm pocukov za špaga in je zgonc gor zapev in ste me vən potegnil. Toku səm jim pa ušu! Če mi ne verjamete, poglejte trava, če taka kej pr nas raste.«

Opat je trava pogledov in trava je bla popolnoma drugačna, kot je pr nas travniška trava. Bla je rdeča. Opat mu je pa verjev.

Muj star oče je povedov, da je Katujčar biv kunde, da je res biv v jami, pa si je travo natrgav v anmi starmu gabri, notr v žlambori že prej, trava rdeče, kjer se urajma.

Katujčar je imu hiša gor v Katujcah in nej bla last njegova. Bla je meniška. On je biv le not štantman, najemnik. Ankət anga dne je pršu gor h njemù opat stiški. Je Katujčar glih gnuj kidov na koš. In ga je vprašov menih, k je vidu tam pr njemù pred dgoram²⁴⁸ lejpa hruška, prov povna, kaku se ji reče. Katujčar mu je odgauru:

»Pakusje!«

Menih je mislu, de se Katujčar ž njega norca dela, kr m je reku 'pakus je'. Je biv prov jezən. Je reku:

»Al se takule odgovarja ən takle štantman?«

In je šu menih gor, pa dobi iz Stične cejglc, de se bo mogu umaknət iz hiše in jət, kamr če zarad žaljivih besedi. Katujčar gre ke dol v samostan jən popraše zakaj. Zvedu je tam dol, de je tu zatu, kr m je reku, de ima hruška 'pakusje' in de zavol tega more it vən iz hiše. Vedu pa je Katujčar, de se na bo pr menihih nəč izprosil za ta njegova besejda. Znan m je blo pa tud tu Katujčarji, de b bli rad dobil anga človejka, de b biv šu not v Katujški kevdrc pogledat notr, kaj je. Jən de b bli tacmi človejki dal dobra nagrada. In mislu s je sam pr sebě:

»Se bom pa jəst ponudu, de bom šu v ta kevdrc, pod tem pogojem, de bodo dal nazaj mi hiše in da bo tu mojá last.«

In toku se je zmenu iz meniham in menih m je tu potrdi, če bo šu not v kevdrc, de ostane gor na ti domačiji, če gre notr v kevdrc in povej, kaku je tam. Toku se je prpravu Katujčar za pogledat na un svejt, kaku je tam.

Pol je pa reku Katujčar:

»Lepu səm jih okul prnesu. Ta trava səm dobiv tam v brezovški hosti v anmu presejkanmu gabri.«

V žlambori se dobi včas taka trava.

---

²⁴⁸ Gnojšče.

Pravljичne formule

17.

Ad nore gliste al ad steklega povža

različica št. 1

rokopis, 1956

»Oče, dejte ano povedat!«

Prav:

»Ktera čte? Al ad nore gliste al steklega povža?«

»Dejte od nore gliste!«

»Ja,« so rekli, »od steklega povža je pa lejpsi.«

Pol so pa djal:

»Dejte pa od steklega povža.«

So djal:

»Je od nore gliste pa dalji.«

»No, pa od nore gliste ...«

In tu se je kar naprej vrtilo.

Ad nore gliste al ad steklega povža

različica št. 2

rokopis, 1950

Oče je otrokom reku, kaj bi raje: al tisto od steklega povža al od nore gliste.

Če so si izbral od nore gliste, je reku:

»A, ona od steklega povža je lepša!«

Če so si pa to zaželeli, pa je reku:

»Ona od nore gliste je pa daljša!«

Ad nore gliste al ad steklega povža (ilustracija Zvonka Čoha, objavljena v Cicibanu 5 / 2009)

Šaljive pravljice in povedke

18.

Petelin in mačka

posnetek, 1959

Ankàt je mu an oče dva sina. Biv je pa taku bəl siramašən, nej mu bene stvari pasiebne. Edin imù je anga mačka pa nga petelina. Kə se je pa izstarov, prav: »Rad bi vama kej zapustu, pa nejmam na svejt kej zapəstit. Edin ləhká dam anmu mačka, anmu pa petelina. Tu je vse, kar je, mijié pramažaje.«

No, in pa smrti ačieta je tistmu, k je zašafov petelina – je šu pa svejt. Prav: »Tu buom pa vnovču, pradav, de buom vsaj kašən dnar mu za petelina.«

Pa grie pa svejt.

Ankət pa pride v ana vas, zvečier je bu, de buo čəz nuč, zutrej pa taka rejč je bla v vasi. Sa pa iz kujəm šli gor na n hrib in tu je muogu vsaki dan jət adən od ane hiše. Gor pa s kujmì dol it, pa gor faj z gajžla²⁴⁹ puokat, de je dan prklicov. In je bu tak puok, k je vstav gor, z gajžle, k je bu še təmà, gor na tistmu hribu. Vse puokal, kə b strelov, s kanunam, tok sa puokal gor z gajžlam.

Pol ta pa prav: »Zakaj pa tak puokajne?«

»Ja,« prav, »dan kličeja.«

Sa mejl take dovge gajžnike²⁵⁰ pa klical.

»Ja,« sa reklə.

»Ja, no, tu je pa ad sile,« prav. »Pr nas pa nej trejba nəč tega,« prav. Prav: »Šlište,« prav, »jəst mam pa tle ana taka žvalca, pa dan prkliče! Nej treba benih gajžnkov!«

»Ja,« sa raklə, »če j pa tu, bi je mi pa kəpil od vas.«

Sa se pa kmal pagaurlə. Jim je pa fejst dost rieuu za tistga petelina. Si je mislu: »Če sa taki tič, de naben na vej, kaj je tu, nej pa plačəje təku, kə b, kə b grənt kəpil.«

In prec sa bli kəntent mə dat tuk zajga. Prav: »Samù, de buote še pr nas an dan, pa na nuč pr nas, de bma vidl, če rejs žvalca zutrej dan pakliče.«

»Ja,« je djav, »ləhkə.«

Pa je bu še an vəčier. K je bu zutrej dvej ura, je prčiev petjalən pa pejt.

»A vidte,« prav, »zdej buo pa dan prklicov. Pa prov kmal buo dan. Ja, že rejs. Ja, buote vidəl.«

Pa je spiet ab trejh piev, pa taku spiet naprej ab štierih pev – pa dan je biv! Ja, no, vsi sa bli vesiel.

»Lejte,« sa rakli, »kuk sma mi parabíl anih gajžniku pa gajžəl, de sma šli vsak

²⁴⁹ Bič.

²⁵⁰ Ročaj pri biču.

jutər gor s kujmi na ta hrib se pelal, gor pa puokal z gajžlam, de sma dan prklícal in pržvižgal. Zdej sma pa vsəga təga frej, ləhk pa spima, doklier je. Ja,« prav, »najlepši hvala,« prav, »se vam zahvaljujema,« prav, »k ste nam tu skamandieral, ta žvalca, buoma žie askrbiel.«

Pa je šu, iz dnarjem damu. Faj vəsiev.

Pride damu k brati, prav: »Kakú s kej pradav?«

Prav: »Tuk faj! Dabiv səm v vasi ane take tiče,« prav, »osle, kə sploh nimaja petelinov tam. In pradav, paglej, de si m kupu grənt zajga! Tuk za petelina!«

»Ja,« prav, »s pa faj niesu,« prav. Prav: »Griem jəst pa še z mačkam. Morbit,« prav, »buom pa z mačkam je omejsu.«

Grie, tud pa več dni, mačka j mu pa v žaklji. Pa pride tud v ana vas, sa mejl tuk padgan pa mišu, de je vse mrgalelə. V jejd sa jəm padale padgane in miši. Ja, lih tak je blu, kə tam v Primskəmu. Je bu lih ən tak. Tam sa jim pa v vin pale, pol je adən tist pa vin spiv, ad tistih padgan. Pa je preživu. No, tle j bu pa glih tak.

K je pa ta pršū nuot v vas, je biv tam pr hiš čəz nuč, pa vid, kuk je ane žvali, pa prav: »Jəst mam pa na taka žvalca, de te miš pa padgane vse pamarí. Pa pažre.«

»Joj,« prav, »če j pa tu,« prav, »dajte nam pradat,« prav, »vam nəč kuk plačama, če ba rejs tu vse pamúrlu.«

»Ja,« prav, »rejs,« prav, »vse buo uničlu.«

Pa je spustu mačka vən z žaklja. Prec je smuknu za padgana, pa za mišja, napəru pažəru, daklier je bu bəl lačən, k je biv sət, jih je pa sam mariv. In taku je pr tist hiši, je tisti večier on pu pamuru padgan pa mišov, de sa zmierej vse cvəlile, mačək pa za jim, pa samu striesnu pa vdušu. Nej bene več pajù, k je bu kar sət. Mačək je tak kə tigr, samù marí. No, in sa zglihəl in dal mu dost dnarja za mačka, pa je šu.

Že un vən pride, dalč z vasi, pa adən za jim vpije. Prav: »Pačakte!« prav. »Buom vas nejkej vprašov!«

Un pa še le friškə grie, čəš: mardè če met dnar nazaj. Plačal sa za tistga mačka, buo bul, de je adnjasem.

Pa k je le upù, se je pa aglasu. Prav: »Kua pa je?«

Prav: »Kaj pa ta žvalca jej, kə ankət zmanjka mišu in padgan?«

Ta j pa djav: »Kar ldje jedié.«

Un je pa zastuopu: »Kar ldi jej.«

Je pa s tacmu straham šu v vas. Prav: »Vejste, kaj je riekú ta človk?! De k zmanjka mišu in padgan, ta žvalca kar ldi jej!«

»Jəzəs,« sa rakli, »če buo taku,« prav, »buo trejba pa tu nejkašnu ubit, tejga vraga, če ne u pa rejs kar ldi žrlu polej.«

Nə, in taku tisti vaški burgrmajstr²⁵¹ takratni, prav: »Buom jəst tu adluoču,« prav, »pa vas buo nejkej, de se ma o təm pagaurli.«

In rejs sa mejl na pasiebna seja, samù ad mačka. Kakú bi tu s puot spravli. No, in

²⁵¹ Župan.

nərbəl pametən mažakar, takratni, v vasi, je djav: »Vejste kəgá?« prav. »Kə buo pr ta zadnji hiš ta zadnja padgana in miš marív, buoma pa hiša zažgal. Pol pa – buoma že napravli tistmu gaspadarji nova hiša, žvalca buo nuot pa zgarela in taku sma papolnoma vsi brəz skrb!«

Ja, in vsi sa tu patrđil: »Rejs je taku! Pametən je tu! Z bene strani nej bəl pametne misli kə tie!«

In rejs, k je blu do təga pršlu, de je mačək biv pr ta zadnji hiš, ta zadnje miš in padgane palúvu in padušu, sa pa hiša zažgal.

Sa djal: »Zdej buo ta žvalca nuot pa zgariela!«

Je ən cajt, k je prčiel gort, mačək je vidu, de bajta garí, je pa skoču vən pa v ta drüga.

»Hə, sa rakli, »je že fertik! Ja, še ta muorma,« prav.

Pa sa še kar tista zažgal. In taku naprej sa vsa vas pažgal. De je vsa vas pagarela zarad mačka.

Duol bəl nižji pr vuod j bu pa malən. K je ta zadja hiša gariela, je pa mačək skoču vən iz hiše, pa dol k malni, pa nuot v malən. Pa j bu precej, kar nuotar miš paluvu.

»Ja,« sa rjaki, »zdej je pa fertik,« prav, »še tle ma zažgal, pol je pa – muore bit, muore kriepeñt!«

In sa zle-, zlejzəl ldjie – tam pr malni je bla ana fejst velika lipa – gor na tista lipa, in še an drug drevje tak, k je bu vjalək zravn. De já na buo katierga za nuge prjiev. Pa kej, pa de buo kej ugrizənlə pa, pa pažrlə. Pa sa za-, zažgal malən. Še tist zgari. K je nuot biv ogenj, kənè, mačkə se je zdel nevarnə, de b se ga kej na prjiel, je pa vən zljatu, pa prov gor na lipa. Ldjie pa vsi pa vejah, pa lip pa dol. Piedesiət se jih je ubil, anih stu al dvejstu sa se jim nagié palamíle. Nə, in takat je mu precej dost mačək za jəjst, pa undar se nej bengə agrejšu. In tok je bu konc iz vasjuo.

19.

Ribəñčan in kobilje jajce

različica št. 1
posnetek, 1959

A nkət, ana jəsien, je šu Ribəñčan čəz an pule. Pa je tam zamierkov kmieta, k je nuot v karuzə pa buče vən mađiv.²⁵²

Pa ga vpraša Ribəñčan, prav: »Kaj pa je,« prav, »tu, sa za na jajca?«

Prav kmət: »Kabilja.«

Prav Ribəñčan, prav: »Pa undar mi daj an jajc mənè. Mam jəs takù damá slaba kljusa, sləbga koja, kabilca, pa b mi zvalila, pa b mu žəebička.«

---

²⁵² Pobiral buče, ki so že nekaj časa ležale.

Prav: »Kar vzemi ana. Zber si,« prav, »kætiera je bəl trda, tista buo bəl, bəl fajn žəbié.«

Pa je Ribənčan tam, prabira tiste buče, pa je zbrav ana čist trda, čəš – də buo bul žəbié, kənè, k je, k je bəl trd jajc, kənè. Pa njase damú.

Pride damu, zvieže tista kabilca, vse nagié štier vkəp, de je na tisti buč bla, kənè, pa je ogrevála. In tist je bu dost cajta trpela, kənè, ane štərnajst dni, je bla žie kabilca majhno živa, kar nej crknla.

Je djav: »Tu se buo pa nehál! Tisti kmət se m je zlagov! In tu na buo držalə! V temu jajci nej nobenga žəbieta.«

Je pa kabila razvievov, pa spustu ja.

Tisti ja-, tista, ə, jajc pa prime pa njase gor na n hrib, prav: »De na m vidu tega vraga, buom pa ne un stran hriba, k je fejst navzdol, pa buom dol vrgu. Pa nej leti, kamr če!«

Pride na vrh hriba pa vrže dol, k navzdol se trkla po un stran, se pa v an grm zaleti, se je buča pa razlətela. Nuotar v grmə je bu zajc, je pa vən skoču, k se je ustrašu. O, jejjəs, un pa zavpije: »Paglej ga, žəbička,« prav, »paglej ga, žəbička!«

Ljatu za jim, žəbiè je pa ušù!

»No, vidiš,« prav, »lej, kaku səm faliv! Še mičkən b bu pačakov, pa b ga mu damá žəbiéta v štal, zdej je pa šu, pa səm úbiga.²⁵³ Ləpina je tam astala, žəbiéta pa nej, k je ušù.«

Ribənčan in kobilje jajce

različica št. 2
rokopis, 1950

Gre ankət Ribənčan mim anga polja. Pol tam zamerka buče. Pa vpraša tam kmeta, k je biv:

»Kaj je tu za na rejč?«

Un prav:

»Kobilje jajce!«

Prav Ribənčan:

»A b mi dal vi ta jajc, da b nesu damu, de bi se mi rejs zvaliv vən žrebe?«

In tok je prnesu damu jajc jən kobila zvezov in je mogla gor na tist buč čepet. In vahtov zmerej Ribənčan, da kədaj bo jajc poču in da bo žrebe vən planu.

Tri kejdne je məniv in jajc je biv zmerej glih. Ga je pa ujezlo Ribənčana in je pograbu tist jajc in ga je nesu gor na hrib in ga je vrgu dol nazdul:

---

²⁵³ Obenj.

Ribānčan in kobilje jajce (ilustracija Zvonka Čoha, objavljena v Cicidoju 3 / 2009)

»Pa se nej razbije ta zaprték!«²⁵⁴

K se je pa buče dol trklala v dolina, se je zaletela ke v an grm, v grmi je biv pa zajc in je skoču vən iz grma. Buča se je tam pa razbila. Ribānčan pa na vse leti, misleč de je blu rejs not žrebé, de b ga biv ujev. Mu je ušu in s je lase pol pulu, zakaj nej še pustu nekej dni jajc pr kobil. Taku b imu žrebeta, zdej je pa še dandānəs brez njegà.

20.

Kaku je Ribānčan v drek padu

rokopis, 1950

Ribānčan je mu tist tovor, pa je konja jahov. Pa se je pr anih plankah ustavu in je šu srat, po domače rečeno. Stav je iz eno nogo na koj, iz ta druga na plankah. In je reku:

»Če b zdejle adən pršù pa reku 'i' - koj bi šu naprej.«

In koj je pa 'i' šlišov, je pa naprej prestopu in Ribānčan je pov v drek.

---

²⁵⁴ Jajce, ki ni nič vredno.

21.

Kaku so v Ribānci cerkev prestavli

rokopis, 1950

Tam v Ribānc so djāl, de moreje cerku prestavøt, de je predeleč od cejste. In takrat je burgermajstr reku, de nej prnesó vsak an škompjek²⁵⁵ s seboj, de bojo cerku prestavli. In so šli vsi na ano stran cerkve, burgermajstr je djāl na no stran pa rekølc. Jøn so prčel rint iz škop cerku. K so pa rinli, se je pa škopa vmela jøn so misænli, da so že cierku porinli. Je šu pa pogledat na uno stran purgermajstr in je djav:

»Možje in fantje, nehájte, je že cerku gor na rekølc!«

Pršu je bu pa po cejsti an vandrovc, je pa burgermajstri pa rekølc ukrov.

22.

Ribānčan in koza

različica št. 1

rokopis, 1950

Ribānčani je blo vse prodan, samu še koza je ostala. Pa je koza gnov pa v Lublano. Prav:

»Bom pa še kozo prodav!«

In šu je k Češnarji v gostilna in je koza tam zunej prvezov in je šu pa not mal jejst. K je pršu væn, koze pa blu nej. M je biv adæn pa vzev je. In je šu pol pa na polcije, če b se kej jegova koza dobila. Na polciji so mu rekli – k je blu že nuč – pa de:

»Pejdi ncoj spat tle v ana soba.«

In so mu dal kluče:

»Tle maš ta soba, pa pejd spat!«

Kr je blu pa tam več sob, pa nej vedu glih, katera je njegova, je pa ana vrata odklenu in je šu notr. Ni si upov jæt na puojsle leč. Šu je pa pod puojsle. An cajt je biv not pod puojsle, pa sta pršla not v soba an fant pa punca. In sta kar šla gor na posle in prčela cimprat, kar je blo njima potrebno.

K sta bla v tistih trenutkih notr, je pa reku fant:

»Toku je lušno, zdej vidim pu sveta.«

Še n čas je pa reku:

»Glej, taku je lušno, da vidim cev svet!«

Ribānčan je pa tu šlišov, skoč ven spod puojsle in prav, reče:

»Mogoče tud mije koza kaj?«

---

²⁵⁵ Slama, zvezana v snop, pripravljena za prekrivanje strehe.

Ribənčan in koza

različica št. 2
rokopis, 1956

Je Ribənčan kozo gnav v Lublano v sëmáj. K pride do Češnarja, pa koza tam zunej prveže, pa je šov notr na an šnopc. K pride vən, pa kozé nej blu nkir. Sprašuje, če kadu vej ad jegove kozé, nej abedən nəč vejdu. Adən mu svejtje, de nej gre ke na polcijo, de bojo tam kej pozvedli, kej je njegova koza. Kə pride do polcije, pa povej, de m je koza adən ukrav in de b mu kaku pamagal je najt. Tam so pa djal na polcij, de bodo že poiskal drug dan. In taku je bu Ribənčan na polcij čez nuč. Tam je reku mu an polcaj:

»Tle mate soba jən puojsle, pa lahko ležete.«

Ribnčan s pa nej upov vleč na pojsle, ampak zlezju je pod puojsle pa je not čepu. Ponoči sta pa dva pršla v soba, vidta, de nej obenga notr, pa se pogovarjata:

»Vidiš,« prav, »takule ukrast, kə sva midva ukrala, ne bo naj abedən našu. Drgod bojo naj iskal, le na polcij pa abedən ne!« Pa sta djala ke na mizca radio pa na lahko pošlušala. Adən prav:

»Lej, kaku se fajn šliš, de se s celga sveta šliš.«

Takrat pa Ribənčan vən spod puojsle, pa jih vpraše:

»A tudi moja koza kej šlišta?«

Una dva sta se pa tuk ustrašla, de sta radio pustila jən zbežala!

23.

Ad Ribənčana, kaku je šov v Lublana

rokopis, 1951

Ankət je an Ribənčan šov v Lublana. In k je pršov v Lublana, je zijov ke okul sebè. In se tam pr an veliki hiš ustav pa ogleduje. Adən ga pa tam dol skuz okən gleda pa prav:

»Kaj je tu za na hiše?«

Un pa prav, k je že poznov, de je Ribənčan:

»Tu je za ribənške osle!«

Ribnčan pa prav:

»Se m je zdejlo, da je za lublanske premajhna!«

Pol je šu spet naprej pa se pr an stavbi ustavi. Pa spet ogleduje. Pa ga adən spet dol skuz okən obgovori:

»Kaj zjaš gor?«

Prav:

»Gledam ta lepa stavba.«
Un pa prav:
»Sej nej, tu je pod!«²⁵⁶
Ribnčan prav:
»Se m je zdejlu, ke sam cejpei dol visje!«

24.

Ad Ribnčana, k je mov vola Rjavca

rokopis, 1956

Zdej bom pa povedav od Ribnčana, k je mu vola Rjavca. In k so ga hodili rubit za davke, ga je pa prodav v Lublana. Po anmu lejti se mu je pa tožil za jemu. Je šu pa v Lublana spraševat, če vej kter za Rjavca. Tam praša ana ženska, če vej za Rjavca.

Prav:

»Jəst nejsəm prov mejstna, mə nej znan, kej je Rjavc.«

Pol spet sprašuje družga, ta tretga vpraše.

»Ja,« prav, »pa vem za Rijavca. Prov tamle v unle veži je, dohtar je.«

»Lej ga,« prav Ribnčan, »kaj je moj vov dohtar ratov?«

Pa kar not gre.

In pride prov h Rijavci. Stopi v soba:

»Lej ga,« prav, »Rjavca, a səm te zamerkov spet!«

Un pa gleda čez špejgle tist dohtar. Si misli:

»Kaj je ta dec nor?«

»Lej ga, kaj me boš tok gledav? Sej sva bla dovg lejt vkəp! Al še vejš, ke səm ti na mauəl²⁵⁷ scav?«

25.

Ad Ribnčana, kaku je po Lublan čez nuč prosu

rokopis, 1956

Kje pa adən čez nuč prosu, sprašvov ke pa səm po Lublan, de je tud kontent ležat v kašnem kəp v listji, in nobedən mə nej dav dost na tu adgovora. Ana gasposka baba spet vpraše, pa ga sploh nej tla pogledat ne. Ga je pa ujezlo, je pa za jo stopu, pa

---

²⁵⁶ Skedenj.

²⁵⁷ Gobec.

je je brcnu. Tam izza vogala ga pa an polcaj pokliče, prav:

»Kaj ste napravli tej ženski, zakaj ste jo brcnəl?«

Je djav:

»Nej mi tla povedat, kej b bu čez nuč.« Prav: »Morde bom pa pər vas.«

Je djav polcaj:

»Lohkə, kar z menoj!«

26.

Oče Reciprestor v Ribnici ogenj gasi

rokopis, 1950

Tu je blu takrat, k je Ribenca gorejla. Oče Reciprestor je pa spav. No, in k je že zelo pogorel, so ga šli pa poklicat, de nej ogij pana.²⁵⁸ On se je zbudu in šu ogij panat in so samù še Ohojeve planke pogorele, k so ble na konc vasi.

27.

Bridka martra na bukvi

rokopis, 1950

Ksta šla sin pa oče pa svejti, fant je zamerkov gor na n bukvi bridka martra.²⁵⁹ Pa je reku očeti:

»Jəst grem gor bridka martra kušənt.«

Pa je zlejzu gor na buku, je bla povhova past, past ga je pa za nus zgrabla. Oče pa prav:

»Sinko, pejdi dol! Spusti, buhək sinka, če grem jəst gor, gresta obedvá dol.«

---

²⁵⁸ Zagovarja.

²⁵⁹ Kristus na križu.

28.

Fant in šocka in berač na peči

rokopis, 1950

Je pa ankàt imu an fant ana šocka²⁶⁰ rad. In toku je ankàt pršu an večer k sej šocki. Pr tist hiš, k je bla ta šocka doma, pa glih gospodarje n gospodije nej blu damá. Pride pa tist večer an berač prosit čez nuč k tist hiš. Jøn punca, kàne, je pa rekla:

»Ancoj ne, k nej damá ne ačeta ne matere, lohku greš kar naprej.«

Pa reče berač:

»Sej sëm toku poznan iz očetam, bi biv kar pr vas čez nuč.«

Ona pa kratka mala nej bla kontent, da bi spav. Ona je šla nekej v kuhno odpravlat, berač pa na peč leč, k je blu pozim. Akul peči so pa visle dol rjuhe, k so jøh sèšil na štangi. Berač je legu notr za rjuhe. K je pršla punca notr v hiša, ga nej nàč opazla. No, in k je bu mrak, je pršu pa njen šocəl k nji v vas. In je reku ji med družmu:

»Veš kaj, ti luba moja,« prav, »še obenkat te nesəm vidu, kašna si naga.«

Prav:

»Sej tu se lohk nardi.«

Pa se j slejkla.

Berač je pa tu gor na peč pa šlišov. Se je prjev pa za štanga, pa je dol pagledov. Štanga se je pa zlomila, pa lih ke pred njih pov. Punca je toku poskočila gor do stropa od straha: »Vidiš, zdej bo naj pa hudič vzal!« – k je tist kosmat dec pov ke prednje. In toku sta oba planla vøn iz hiše, fant in punca. In od takrat si nej fant nàč več želu naga baba gledat.

29.

Glej, spet stoji!

rokopis, 1951

Sta ležala v puojšli dec pa baba. Ura se je bla pa ustavla. Pa je reku dec:

»Glej, spet stoji!«

Prav baba:

»Čak, se bom pa zabrnila.«

»Ne,« prav, »ura!«

²⁶⁰ Beseda »šocka« je vstavljena pred prečrtano besedo »deklina« – pripovedovalec se je med pripovedovanjem sam popravil.

30.

Hlapec in dekla v gozdi drva sekata

rokopis, 1956

Sta bla pr ni hiš hlapæc pa dejkla. Pa jima je gospodar naroču, de nej gresta v hosta drva sejkat. Tu je blu polejt, k je blu toplo. In tuk sta hodila več dni drva sejkat.

Ankæt se je pa tu gospodarji zadosti zdejlo, je šu pa v hosta pogledat, kaku kaj sejkata. Je šu pa v hosta prejd, preden sta šla una dva v hosta hlapæc in dejkla. Pa je zlejzu gor na an drvú, pa je dol vahtov, koku bota tam zraven sejkala in žagala.

Kæ prideta pod tista drvú, k je bu gospodar gor, pa prav hlapæc dejkli:

»Veš kej?« prav. » Dønás bova spet majhno mahnila. Ti pa takule se sprav na četverco,« prav, »pa te bom takule malo pošnofov, tuk k naš Lisec, kæ krava prženó,« – k so imel bika pr hiš.

»Pol boš pa skoču name pa se bom akul zabrnila.«

Hlapec pa rejs, una se sprav na četverco, hlače dol vrže, kiklo gor przigne hlapæc, pa je mal pošnofa ke v čejšplo. Pa se mal zareži, mal poskoč pa v læft pogleda, gor pa gospodarja zamerka, je pa taku bejžov ke po hosti, dejkla pa za njem vpije, k nej vidla gospodarje gor:

»Lišček, na, na, na!«

31.

Priča na sodniji molči

rokopis, 1956

Je blu na sodniji. Je reku sodnik priči:

»Zdej bote prsegli in gaurli čista resnica. Ne tist, kar sa vam drugi pavedali, le sam tu, kar samí vejste.«

Natu je prsegu in sodnik ga vpraša:

»Kdaj ste bili rojeni?«

Priča je bla pa tih.

»Ja,« prav, »le povejte!«

Prav priča:

»Tega ne morem povedat. Tu b jæt na vedu, če b mi ne bli drugi povedal.«²⁶¹

---

²⁶¹ Besedilu sledi Resnikova opomba: »Jæt sëm pa drgač: tist povem, kar so m drug povedal.«

32.

Lubi svet Anton, dej mi stu kron!

rokopis, 1951

A nkàt je hodu an možakar v svetga Antona cerkev na Zdenska reber prosit ga za stu kron. In tu vsak večer je hodu pred velk oltar, pa je tam zgovarjov besede:

»Lubi svet Anton, dej mi stu kron, če bo le ana mənǰ, pa jih ne maram!«

No, gre pa ankàt mežnar pa fajmoštri povedat. Prav fajmoštr:

»Tale mošna dej, pa je notr samo 50 kron. Sej gotov jih na bo vzev, sej zgovarja, da če je le ana mənǰ, pa jih ne mara.«

No, in toku je šov mežnar gor za tron in k je dec pršu spet molit, je vrgu pa dol mošnja iz petdesetim kronam. Dec zamerka, de je mošna dol pala, si je reku:

»Prelubi svet Anton, vendar si me ankàt všlišov!«

Razgrne mošna, prešteje, pa je blu samu 50 kron. Pa je reku:

»Vejš kaj, lubi svet Anton?! Pr tacem prjatli, ko s ti, se pa za 50 kron prov nač na gleda!«

Pa jih je vzev, pa je šu ž njim!

33.

Prstavški mežnar in farovška kuharca

rokopis, 1956

K je prstavški mežnar umru pa je pršu pred nebeške vrata. Petr ga gor zamerka, pa ga odpodi stran. Prav:

»Ti si večkrat iz pušce jemov dnar, nis biv póšten. In tok tud gor na boš šu ne.«

In toku nej mogu prt notr v nebesa. Je pa dol šu prot pakló. Sreče med potjo pa ana stara baba, ke so je bli tudi adpodli z nebes. Prav mežnar bab:

»Ti si bla kuharca farovška, kənè?«

»Ja,« prav, »bom pa taku rekla, de səm bla.«

Pa je kar prime, pa sam seb posadi za vrat, de je jahala baba gor za vratam. In je nesu gor prot nebesim.

Gor pride do vrat nebeških pa potrka, Petr je odpru, mežnar prave, de nese gor farovška kuharca, k je bla med potja obnemogla.

Prav Petr:

»Kar brž je nesi naprej, je že tuk težku fajmoštr čaka.«

Kə sta pršla bəl naprej, je pa dol djav iz vratù, pa spustu ke po nebesih. In ji reče:

»Vidiš, zdej sva pa obedva gor.«

34.

Kaku čez voda

rokopis, 1951

Je šu an dec iz semjã. Kupu je v semjũ koza, vovka in zele. K se vrača prot sojmi dom, pride do vodé jøn kaku nej zdej tu čez voda spravi, kir more vsacga posebej? Prvikrat je koza pelov, pol vovka in koza pa vzev nazaj, pol pa zele pelov in pustil, pa šel po kozo.

Bajčne povedke

35.

Črne bukve

rokopis, 1950

An vandrovc je ukrov v samostani črne bukve. In je pršu ke gor v Prstavlja vas pa je tiste bukve tam prodav. In Hrstan iz Petrušne vasi je zmerom rad stavu lotrije. Zmenla sta se Hrstan in uni s Prstavlje vasi, Bavh, de bosta poiskala številka iz črnih bukev in stavla v lotrije. In toku je Hrstan vzev tiste bukve, tiste bukve je brav in se je začela bajta trest. Toku da so babe devale vən čez okən patrnoštre pa žegnana voda, de so škropile. Se je pa nehala bajta trest. Hrstan je biv pa v hiši, se je pa sam vəs tresu, kəga je vən iz črnih buku prebrav.

36.

Hrstan kuha črnega mačka

različica št. 1

rokopis, 1950

Pol je pa Hrstan brav v črnih bukvah, da more kuhat črnega mačka v tašnimi kraji, da se oben zgun ne šliš. In tu je šov Hrstan v Izvirek²⁶² gor na uno stran Metnája, tam se oben zgun ne šliš, not v an grapi. In od enajste do povnoči de more pa mačka kuhat. In ga je kuhov notr. Pogleda ke okul sebe, pa vid anga dejca, k je jezdu povrh bukev pred njem. On pa tam pustu mačka in tist piskər in zbežov v Selo nad Stično k an hiši, k se prav pr Brnati in tam je biv prestrašen celo noč od tistga hudiča, k ga je vidu not v grabni.

Hrstan kuha črnega mačka

različica št. 2

rokopis, 1956

Hrstan je nejk šlišav, da se dobi črnega mačka in se ga kuha od enajstih do povnoči in tu v tacem kraj, de se aben zgun na šliš in tu ob mejščevi noč. In k se maček

---

²⁶² Ledinsko ime za dolinico, kjer izvira Stiški potok.

razkuha, v glav ima ana kust. Skuz tista kust pagleda v mejsac in vidi številke, katere bojo zadele. In taku je dabiv Hrstan mačka in se napotu v Velki boršt mačka kuhat. In taku ga je kuhav ravno od enajstih do povnoči. Nankrat pogleda ke akul sebè pa zamerka anga deca, k je na belmu koj jezdu povrh buku v hosti, in se ga je tuk ustrašu, de je pustu mačka in zbežžav gor na Sela k Brnati. In se nej upu pavejdat, do dne, kaj je v host vidu in kogá je delov. Tu je blo v Avstriji.

37.

Menih in rajska ptička

rokopis, 1950

De je šu iz Stične an menih v Veliki vrh v boršt²⁶³ na sprehod. In je večkrat premišlevov, de bo tud na unmu svejt dovččas in de se bo vsake stvari ankæt naveličov.²⁶⁴ In tako je sedu tam na anmu štor, in je ana tička prletela, se gor na buku usela in zapela. Pa spet zletela in menih je šu damu v samostan.

Kæ pride pa v samostan, ga nej pa abedæn poznov. Povej, de je šu lih kar v hosto. Ker je pa le trdu, de je šu glih zdej v hosto, so pa šli iskat v knjige, pa so našli zapisanga not, de je že pred 300 lejtí an menih zginu. In tu je biv pa tisti. Je 300 lejtí tiče pašlušov. In kir tu ne verjame, nej gre gor v Velki boršt, tam je še zdej kapela gor na an bukvi, kjer je tæč pev.

Samostan pa je imu tiča gor na anmu zidi za štampljka.

38.

Trije deževski gospodje v Konjicah

rokopis, 1950

Na Štajerskem v Konjicah so bli trije deževski²⁶⁵ gospodje. In neso imel nobene vere. In so hodil væn iz mejsta v ana gostilna pit skorej vsak večer jæn kritiziral vsi trije na vse čez farje, de samu lažeja in de sploh nej obene stvari. In toku so anga večera stavli in si v roke segli, de kter bo ta prvi umæru, da bo pršu nazaj povedat. So prot domi šli precej pijani, in je adæn med tistmi trem stanvov precej vsok, de je šov gor po štengah. In ker je biv pijan, se mu je v glav zvrtev, je pa dol pov po štengah in se je na mejsti ubov.

---

²⁶³ Gozd.

²⁶⁴ Na tem mestu je ob besedilu dodana pripovedovalčeva opomba: Saj se tudi na ohceti človek naveliča.

²⁶⁵ Matičetov besedo zapiše z Ÿ, kar pomeni, da se beseda zagotovo ni izgovarjala z l kot pri dežela.

Ko sta unadva zvejdla, kaj se je temule naredlo, sta bla prov vesela.

»Ta bo pršu pa nazaj povedat, kaj je tam, sej smo se toku zgavorli in v roke segli!«

In toku sta se večkrat sešla tam v gostilni in spet o tem se menila in kritizirala naprej, toku k sta prejd. Jøn gaurla:

»Vidiš, un je krepnu, glih toku ku žvina, in nema ga več. Šu je v krtava dežela.«

No, in toku je blu skuz vse lejt, sta hodila ke v gostilna in sprašvala an družga, če je že pršu h ktermu povedat.

Ravno ob lejt, kar se je ta ubu, sta bla spet v gostilni in o vsem tem sta se spet pogovarjala in gaurla spet adøn družmu:

»Tu nej vse vkøp næč!«

Knav sta pa šla damu spet, vsak na suj dom, sta šla pa cejsti vkøp do mejsta – ta gostilna je bla mav vøn iz mejsta. Med potjo je pa taka sapa nastala, de se je drevje kar prpogvov. Jøn noč je bla lejpa, mesec sjav, jøn stop kar kje predjih ravnu tisti človk, k se je pred lejtam ubov. In je spregauru:

»Buh je, sodba je, večnost je!«

Pa je zginu. Adøn tistih dveh je na mejst znoru in so ga pelal v norhavs, je pravu oče. Ta drugi je pa služba pustu in šov v samostan za kozla, usmilenga brata. Kter temu ne verjame, nej gre pa na Štajersko v Konjice v farovž in na sodnije, majo vse zapisan, kaku se je zgudlo.

39.

Kaku se človk more obvarje

rokopis, 1951

More se človk obvarje na ta način: katerga mora napada, more dobèt v hosti na križ votu kamen in si ga prvezat nad puojstle. Taku na hod več mora tlačit ga.

Legendne povedke

40.

Kristus in svet Peter na Krasu

rokopis, 1951

A nkèt sta hodila Kristus in svet Petr po Krasi jèn sta pršla h anmu kmeti ga prosit čez nuč. Kmet je djav:

»Løhkà,« prav, »sta čez nuč,« prav, »kar gor pejta v slamo na pod pa bota spala.«

Petr je imu pa precej velæk ruzak in je biv tistmi kmeti pa všeč. Ko sta zaspala, je pršu kmet gor na pod pa je ruzak snel dol iz klina, ga razveže in pogleda, kaj je notr. Pa sta mela an fajñ suh pleče notr. Kmet si misli:

»Sej tle na Krasi je taku bæl mal vodé, če bota ta pleče jela, bota pa žejna.«

Je šu, je ga jima pa vzev pa an tak polen djav notr k an pleče – pa je spet zavezov pa je dav nazaj gor na klinc.

K sta se zjutrej prebudla in odpravla spet za na pot, Petr vzeme ruzak, dene na ramo pa gresta. Prideta do anga studenca. Prav Petr:

»Tle bova pa tist pleče pojela,« prav, »zravñ je voda, se bova pa napila.«

Dol se usedeta, Petr ruzak razveže, je mislu, de bo pleče vøn potegnu, pa je tist polen zagledov. Strašno se je razjezu. Prav:

»Al vidiš, kaku naj majo za osla tle na Krasi?! Dej kaznovat,« prav, »vse od kraja!«

Kristus prav:

»Kar boš reku, tist bom pa kaznovov.«

Prav:

»Če je tuk gniv, da m je pleče stavšov za n polen,« prav, »nej pa pleče pojej, bo mogu bit zravñ pa žejæn. Nej se jim vsi stædenci vsahnejo.«

In kukr je zgouru tam Petr, taku se je pa zgudlo. Še dandænæs nejmajo na Krasi nobenæh studencu.

41.

Noetovka – cupranca

rokopis, 1951

Tačas, k je Noe barka zgotovu, mu je Buh reku:

»Vzemi vsacga živga bitja po n par notri.«

No, in Noe je biv kontent vzet. Le žené nej bu kontent vzet notr. Je djav:

»Sej vejš, kašna je. Ona je cupranca in ne bom vzev not v barka je.«

Buh je djav:

»Le vzem je notr, nej bo pa družim za pokora!«

In toku je pa vzev je. Zatu so pa še dændænés cuprance, k je bla Noetovka.

42.

Cupranca in Kristus na križu

rokopis, 1951

Takrat, k je Kristus na križ visu, biv je popolnoma nag. In je pršla cupranca ke h njemù in ga je zakrila, de nej prov glih vse kazov. On ji je pa reku:

»Žena, k si ti me prekrila, boš tud ti pred svetom prkrita. In le tista bo vedla, ktero boš ti podučila!«

43.

Na Zaplaz s je šov dnar sposodit

rokopis, 1951

Zaplaz je stara božjepotna cerkev.

Blizu Čateža je an reven gospodar se predrznu in je šu na Zaplaz k Marij na posoda prosit. In se je gor zareku, de ga bo vrnu iz obrejstim vred. K je se toku dogouru sam pred seboj, je pa tam dnar vzev tam iz štoka²⁶⁶ vøn, kukr ga je rabu. In ob gotovmu časi ga je tud vrnu nazaj. Ko ga je pa vrnu iz obrejstim vred, drug večer dobi pa obrejsti doma na mizo. In toku tist dnar popoka in spet nese gor na Zaplaz. In spet drug večer je mu dnar nazaj. Gre pa v Čatež k fajmoštri, kaj če zdej nardit. Fajmoštr mu je pa reku:

»Marija ne mara obresti, kar ti jih mi! Sam de si kaptal vrnu!«

---

²⁶⁶ Nabiralnik, v katerega se v cerkvi daje denarne darove.

44.

Sveti Jurij, zakaj ga nej v litanijah

različica št. 1
posnetek, 1959

Tu je bla prpavedka, kənè, ana taka rejč, k je, mæd družim je tule, narbəl važnu, kənè, kier Jurij bæ bu takræt, kənè, al duhovən, kənè, in vsi sa rakli, de – taku duhovni, k sa zdej. Jur pa, de muorja bit vsi pa rezani, Jur. In zatu ga še dandənəs nejmajja v litanijah. Nəkul nəkier ni Jurja, zatu k je riekü, de muorja bət vsi duhovni bit rejzani – de buo gmah dav. Če ne tud tak duhovən sə lahkü kej v kašna punca lejpa zaglieda, pa, pa ja prtisne. Sej je pr nas tud, kənè, sej je mejla atroka ž jim, z anəm kaplanam.

Matičetov: A drgač ni blo storije od tega, od Jurja pa od lintverna?

Resnik: Ja, ne pasiebne, kənè.

Matičetov: Sam tu so rekli, ne?

Resnik: Ja, tu je blu v glavnəm. Še nejk je blu tacga, pa nej dost tega, ne. Ad kašnih drugih lintvernu je še dost, kənè.

Matičetov: Ja.

Resnik: Zdej sa takele še na vrstə, dovgié, kənè. Sevejde, kənè. Poli, če buo kej bulš, kənè, po temule, kənè, nuožčə, kənè, kə mə buo ankət nuožč trebəh prpararov, kənè, poli se buo zdravlu in potəm buoma pa vidlə, kaku buo, kənè.

Matičetov: Ja.

Resnik: Potəm se pa lohk še kašna pave, kənè. Prejt je pa toku.

Sveti Jurij, zakaj ga nej v litanijah

različica št. 2
rokopis, 1956

Takət, k je še Jur živu, je zahtevov, de morjo bət vsi duhovni rezani. In nej zmogu. Jən zato so ga vrgli vən iz litanij pa rezan niso!

Zgodovinske povedke

45.

Kral Matjaž

rokopis, 1951

Sam tuk vem, da je šu kral Matjaž pod deveto goró iz svojo vojskó. In je ankòt zašu noter an človk in je Matjaže vprašov, kaku de ne gre vøn, k so take težave na svejti, da bi red napravu. In Matjaž ga je vprašov:

»Al še rase jačmen?«

On m je reku:

»De!«

Potem prav:

»Iz svojo vojskó ne grem še ven, kar nej še spi!«

In pogledav ga je tist človk Matjaža in je sedu za miza jøn brada se m je že sedemkrat okul mize ovila. To je star oče pravu.

46.

Kral Atila

rokopis, 1951

Kral Atila je biv pršu v naš krej in zašu na Gradišče. In gor je grad podru. In de je biv nek tle zbolu in de je biv umøru. Pa ne vem, al je blu tačas al je blu pol. Od Šentvida proti Mleščevem so ga nekje zakopal. Najbrž v Gomilah in so ga djal v truga želejna in v zlata. In da ga še dandənəs iščejo in ga ne najdejo. To je prpovedvov ta star oče.

47.

Vojvodinja Virida

rokopis, 1950

Vojvodinja Virida je stanvala v poletnih časih na Pristavi,²⁶⁷ kjer je imela svoj grad. Pa je imela nga starga strica pa nga sina. Zdej je bla pa tam za čejšenska

---

²⁶⁷ Vas blizu Stične.

cerkvija na Puharjevc aplenca.²⁶⁸ In je bla ankæt tam pr tistmi aplenčarji pa jim je naročila, da kterga bo drug dan ke poslala ta prvega, da nej ga vržejo v aplenca jæn jim bo dobr plačåla. Dotičen človk jih bo pa vprašav, al so že tist naredli, kar jim je gospa naročila.

In toku je prec drugi dan poslala ke tistga starga strica, de nej gre ke dol v Puharjevc k aplenčarji in da naj vpraša, če so že tist napravli, kar jim je ona naročila. In un stric je pa šu ke dol. K pride do čejšenske cerkve, je pa ravno k maš pozgunlo, je pa djav tist star dec sam pr sebè, da kteri k maš gre, næč ne zamædi. No, in toku je biv stric pr maši. Virida je pa tu strašæn skrbel, de kaku so tu odpravli aplenčarji. Je pa poslala ke dol sojga sina pa de nej vpraša, če so že odpravli tisto, kar jim je ona naročila.

Fantič je biv mlad, je ke dol letu, je pa prejd dol prletu k dejc od maše. Jæn fant vpraše aplenčarje, če so že tist opravlji, kar je gospa naročila. Jæn aplenčarji so mu rekli:

»Nejsmo še, ampak zdejle bomo tu naredli.«

Pa so ga zgrabli an štirje dedci, pa so ga vrgli not v aplenca.

No, in potem je pršu pa tisti star stric ke vprašat, če so že tist napravli, kar je gospa naročila.

Jæn so mu aplenčarji naročili:

»Kar pejd damú pa povej gospodiji: je že vse v redi!«

No, in toku je pršu dejc ke k Viridi in ji je povedov.

Virida je pa od žalost zbolela, ker je bla ob edinga sina. Na zadnjo uro je toku nardila v suj testament, de:

»Me denite v tri truge in črne bike zapreč in kjer se bodo ustavli, tam pa dejte zidat cerku žalostne matere božje.«

Biki so leteli naravnost proti Stični in tam k stoji danes samostan, je blu većinama jevševje in v tistmu jevševju so se pa ustavli. In polej so tam pa zidal cerku stiška. Pa še dandænæs ima Virida tam suj žerh²⁶⁹ in kača pa v ustih drži otroka. Kter ne verjame, nej gre pa v Stična v cerku pagledat.

---

²⁶⁸ Kraj, kjer so žgali apno.

²⁶⁹ Kamniti sarkofag.

Anekdotične povedke

48.

Dec iz gadam

rokopis, 1951

Muj ta star oče je imu sina Naceta, v Novem mejst se je šulov. In ankèt ga je Mšu pa obiskat, kmal po tem, ko je stekla tale želejzænca. In je bu lih tak drej v vagoni, tam na an konc na klopi je pa an sam dec sedev. Se pa oče ke usede na tisto klop. Pogleda deca in vidi, da mu z aržeta pr rekəlc gleda gad vən in je glava lepu akul obračvov pa jezik vən kazov. Oče je ustav pa je šu drgam, tam pa pustu deca iz gadam.

49.

Gadar pa Jurčkov Matija na slami spita

rokopis, 1951

Je mlatu Gadar pr Markot pa Jurčkov Matija pa še dva druga. Pa sta gor ponoč spala vkøp na pod v slam. Ponoč se pa Gadar prebudi, pa začne Matijeta tukule ke pod rebre mal suvat s prsti. Pa prav:

»Katra, le obrni se!«

Matija se je pa zbudu, je pa reku:

»I, lej ga, no. Kaj bi pa rad?«

Je pa kar naprej zaspav.

50.

Žena in kačca

rokopis, 1951

Tu je blu v naš vas. So rekli pr Brnat v Petrušni vasi. Zdej jih ni več. Je bla ana stara ženska, katera se je bla kače navadla in taku prvadla, de j nej næč tla. B je bla žihr tud pogladla, kar b bla tla, b bla žihr della. Vsak dan ji je mlejka dajala, trikat na dan. In če nej bla kače glih pr vežnem pragu, de je bla šla not v zid, je je pa klicala:

»Kačca, kačca!«

In toku je prec kača prlejzla vən iz lukje in je mlejk pila, k ji je dala not v posodi.

Jən je je ovarvala vsacga, de nej pršu v hiše. Če bi biv kašen drug pršu, mogoče b ga bla prec pičla. Baba je sedela na pragu, kača pa lepu zrav nje ležala.

Ankət je tu opazu njen sosed, de kəgá si goji za na reč. Ankət, kə nej blu babe doma, pa je šu sosed ke, pa je tujšna ta rjava kača ležala čez prag in merkala. Ta je pa šu damu po n cejpəc, pa je šu ke lepu potihem in je kače ubu. K je ta ženska pršla damu, pa je vidla kače tam ubita, se je pa jokala, kter je taku žleht, da ji je kače ubu.

51.

Berač prenočuje pri Binku v Pristavlji vasi

rokopis, 1956

VPristavlji vasi pr Bink je pršu ankət čez nuč prosit an berač in ga je Bink vzev ga. Kir je blu pa pozim, je blu mrzló, je pa ležav v hiš pr peč. Ponoč se ankət berač prebədi, pa gre vən scat, kə pride nazaj, pa ga vpraše Bink, kašno je vreme zunej. Prav berač:

»Oblačno je, pa kislem mlejk smrdi.«

Drugi dan Binkovka pogleda, pa je amara odpru pa je v mlejk scav.

Spominske povedke

52.

Ribniški žedni, čebele in lintvernova jama

rokopis, 1951

V Dolenji vas na un stran Ribønce sòm 1949. leta fural, tu je blu majnika mejsca al junja, tačas, ko smo mogli it, k je država zahtevála. Pa pridem k anmu kmeti na stanvanje s kojem. Tu je blu v vasi Prigorica pri Lovšinu, ma malen pa žaga, pa lovc je.

Ankæt m je prpovdvov, kir sòm ga sprašvov o ribønških žednih. Pa m je reku:

»Le poglejte, tam so gor pa ribønški svatje, ti se ke notr v vaše kraje vidje.«

Tu so strašno velika pečina.

Jæst mu rečem:

»Meni je še stari oče prpovdvov o teh pečinah, kadar katermu čebele uidejo, gredo vse v krajno prot Ribenci v »Ribønške žedne.««

»Ja,« prav ta Lovšin, »je rejs tu, de je gorle blu svoj čas tuk čebel – še zdej jih je, ampak le bøl mal. Iz dveh cerkva so pobral iz turna vøn štrike in so šli gor lødje na tiste pečine in iz vrha dol se je adøn po štriki spustu iz krampam v roki in dobru zavít, de ga nejso čebele opikale. In je mahov ke notr v ana špraje notr v škale. In taku se m je votlina odprla in je vøn skopov nekej čez 50 kil medu. In taku od takrat tam nej več tuk čebel. Prpovdvov mi je pa Lovšin, de kə bom šu gor na pečine, nej pogledam pod pečinam v ana velika votlina notr v škale, kir je bil svoj čas notr lintvern. In je hodu dol po polj skorej vsak večer ljudi al pa druga žvav ugrabøt in nest gor v pečina.

»De t bo pa znak, kje je tista lukje v škale, k jih je več – ima križ čez lukja, kjer je biv svoj čas notr lintvern.«

Jæst sòm res šu tam pogledat, pa še adøn z menoj, in sva tu vse obgledala. Na vrh pečine se lèhkù pride naokul. Ko sva pršla na vrh, sòm se dol vlegu in pogledov dol po pečinah. Tist križ se pa vid odzdolej nekako v srejd tistih pečín. Je že slab pa visi strašøn debev tram počez pa pokonc. Pozna se, de je biv križ ankæt djan.

53.

Francozje pri Resnikovih

različica št. 1
posnetek, 1959

Matičetov: To je čisto ...

Resnik: Kratka, ja.

Matičetov: Ja.

Resnik: Tu je blu za časa Napoleona. Je kar v ried?

Matičetov: Ja, ja, kar.

Resnik: (Se odkašlja in začne.)

Za časa Napoleona, kə sa blie, k je bla Napoleonova vojska dol na Dolenjskem, so muogəl tud v naši vasi, se prav v Petrušnə vasi imèt vujake na kvartirjə, azirama na hran. In taku sa bli tud pr nas trije vuojaki. Sa jih muoglə pr nas vzdržvat vsaki dan, sa jim muogli dat, dat jəm jejst. In tu trikat. In pit zravn. In tu nosit vən z vasi na Šentvəd in iz Šentvida proti svetmu Ruok. Dol sa bli tisti vujaki, kənè, katier sa bli pr nas na hrani.

Ankət je pa pršù an vujak gor, tu je bu jesienski dan, in se je krejgov, d je preslaba hrana, d nej za nəč in hud biv nuotar. Kier je pa mat, takatna Riesnca, kətiera se je narbrž pisala Kavšək, po zgodovin, kənè, ja, je imela glih majhnega otroka, gor na pjač, zibu pa prazna. Se je pa tisti Francuož, vujak, nuotar v zibu vliegu in je rieku mater – tuk je znov, znov po slovenskə – de ga muore zibat in pejt zravn. Sevejde, mat se je bala, kənè, jən je ləpu pela zravn pa zibala Francuoza. Pela pa, ə, besejde:

Vsaka rejč ən čəs trpi,

vsaka rejč ən čəs trpi –

kier Francuož nej tejh besejd zastuopu. In tu m je pela. Oče je pa šu na komanda takratna, vujaška, vprašat ofcierja, če je rejs təku pršlù, de muorja, kəne, vuojaka zibat v zibél. Vpraša ofcierja, on bu pa hud, de tu na buo držal, de tu nej rejs in de grie precej gor z ačietam, de buo tisga vujaka nabù. Pa je pršù gor, v hiša. Ofcier pa kar, kənè, francuoski. Pa zamierka vuojaka, k je nuotar ljažov v zibél. Mat ga j pa ujčkala, pa pela zravn:

Vsaka rejč ən čəs trpi,

vsaka rejč ən čəs trpi.

Un je pa zgrabu apasač, jarmən, pa ga j namlatu. Taku de je kar pastran rət niesu vən, vən s hiše. Prav, mat je pa rjakla mu, prav:

»Sej səm mu cev cajt pela: vsaka rejč an čəs trpi!«²⁷⁰

---

²⁷⁰ Tu Resnik svojo pripoved konča, snemanje prekineta, a nato nadaljujeta.

(premor)

Ravno tisti Francuož je ankòt tud pazim pršù k naš hiš, k je tista gaspadije prela. Pa se tud nejkej, kənè, hudovov, kənè, pa tu pa unu pa hiš, pa je vziev kaluvrat in je šu vən za hiša in ga je razbù.

Oče pa rieku: »Griem pa na komanda, vprašat, če je zdej rejs taku, de žihr vujake po vasieh k žienski prideja ən kaluvrate razbijeja.«

Mat je pa rjakla: »Lpu te pruosəm,« prav, »nəkar na pejd kje dol,« prav, »buo nam še kej hujga ušpiljov.«

In taku ni šov oče kje dol. Ja.

(premor)

In takat, kə sa Francuožje, Francuožje se odmaknil iz naših kraju, sa šli nazaj, je narbrž tud tisti vujak takat pršù h nam, de buo koja vziev iz štale. In de buo koja zajahov in bəl frišku šu naprej. Se je pa takratni gospodar Riesnik popolnoma upəru. Də na da kojna. Nuotar v štal je bu pa še njegov brat, Mihelj.

Pa je rieku Mihelj Riesnikə, prav: »Antuon, al buoš taku napravu kə jəst?«

Prav Riesnik: »Buom.«

Pa ga je Mihelj udaru tuk z vilam gor pa glav, de ga j prec dol zbu. Po ga j pa še Riesnik takatnə. In sta ga v štal patovkla da smrt in polej za štala pa zakapala. In taku je koj astov v štal, vuojak pa za štala, zakapan.²⁷¹

(premor)

..... da b na blu tu rejs, kənè. Səm pa jəs kopov zdejle vodovod, k sma kapál na vas, kənè, glih təm skuz. In səm še prov təm pravu an Anə: »Paglejte,« səm djav, »kasti!«

Člavejške kasti sa blie nuotar. Puolej oče nej lagal, kənè, un ta paprejšnji, kənè, de mordè sta ga rejs ubila, kənè. Patovkla, kəne, pa zad pa zakapala. In tuk sta bla, kənè, koja sta rešila, kənè, vujaka sta pa ubila.

Matičetov: Sej če ne b ga bli mogoče pa ki drgje.

Resnik: Pa drgje ubil, ja, taku je. Pa je prejd prabiv, kənè.

---

²⁷¹ Izklomp magnetofona, začetek naslednje povedi ni posnet.

Francozje pri Resnikovih

različica št. 2
rokopis, 1956

Tu je blu za časa Francozov, k so mogli dajat francoski vojski košto.²⁷² Pr nas smo mogli pet vojaku prefotrat. Pršu je ankèt an Francoz gor se nekej jezət zarad košte. Kir je pa mat imela otroka na peč, zibu pa prazna, se je pa not vlegu v zibu sovdat jən ga je mogla mat zibat ga in oče. In reku je, de more mat pejt. In mat je pejla, oče je šu pa na komanda, k je bla na Omotcah (zdej pravjo Pr svetmu Rok). Oče je povedov ofcirju, če je rejs taka komanda zdej, de morjo sovdate zibat. In taku je pršu gor ofcir. Kə pridejo v hiše, je vzev ana batina jən je vojaka pretepu. Mati je pa rekla:

»Sej səm mu cev čas pejla: vsaka rejč an čas trpi.«

Pol ankèt pozimi je pršu spet nazaj tist sovdat, ko je mat prela. Pa se je nekej jeziv v hiš jən je vzev kolovrat jən ga je za hiša razbov.

---

²⁷² Hrano.

Povedke s socialno tematiko

54.

Šentviški fajmoštr dav njivo v štant Venceljni z Omotc

rokopis, 1956

Je biv ankèt an fajmoštr v Šentvidi, masa natančen in precej uhræn. Biv je pa dolle na Omotcah pr an hiš, so rekli pr Vencəlni. In tisti Vencəl je šu k fajmoštri prosæt, da m je njivo v štant dav. In taku sta se dogourla, da o svetem Mihael mora pa štant plačat. In k je pršu pa Miha, je Vencəl šu pa k fajmoštri. Prav:

»Gospud, dajte mi še mav počakat za dnar, bom pa pozneje plačov.«

Fajmoštr pa nej bu kontent. Vencəl ga pros, fajmoštr pa prav:

»Kukr sva se zmenila. Če nej prec dnarja, ti bom pa njivo vzev.«

Vencəl j se pa obrne kje v kot, k je biv Buh na križi, pa je reku:

»Lubi Kristus, če boš ti taku trd, kukr so farji, ti jih bo vse hudič vzeli.«

Na tist pa fajmoštr reče:

»Kar bejžte, bom vas že počakov.«

Je djav oče, da je blu tu resnično.

55.

Vencəlnov koj na farovškem travniku

rokopis, 1956

Kje Vencəl j pasu koje v farovškem travnikə, pa bi ne smù past, je fajmoštr prepovedov. On je pa koj za rep prvezov korbo pa mav slame notr, pa koja spustu v farovški travnik past. Ponoč so pa šli fantje po travnik, so pa nekej vidli, de je koj, pa de ma zad prvezano korbo. Je šu adæn, je je pa zažgav. Koja je pa prčelo peč, pa damu leti. Tu je blu že prot jutrə, k so šle babe h zorəncam v Šentvid, pa so misəlle, de gredo svetije, jæn so pokleknile jæn so se trkale na prsi. Ko blisk je planlo mim bab. Vencəl j je pa glih pršov væn s hiše, pa zamerka koja iz bakla, je pa vzev ana krpelca jæn koja podiv od hiše:

»Lej ga, hudič, mi bo še bajta požgav!«

56. Ad prevžitkarja

posnetek, 1959

Blizu naše vasi je biv an prevžitkar, imu je prejd dobra domačija, pač dvej domačij je mu, pa dva sina. In tistəm sinəm je dav damačije in taku sta se paženila, sam s je pa tud zgauru taku kvartir, taku p̄mierən. In sinova sta pa začielā pa ščasama pa črtit ačieta. Sta rakla: »Sej je ta star, nej ne, nej nobene škuode – če prej grie s puot, raj vidva.«

Pasiebnu žėnié sa blie takje, snahe, de sa ačieta črtile. In taku je bu oče dostkat v pomanjkanji. Nobene stvari nej mu, ne za ist ne za pit. Šu je pa ankət dol na občina, takatna, k burgermajstri, pa patuožu, de muore tuožət aba sina za kuot. Burgermajstr prav: »Zaenkāt,« prav, »mal še pačakej. Nej trejba prec tuožət, pač pa ti buom jəst dav ti an duobr svət. Lej,« prav, »tle ti dam ana cvancgarca,²⁷³ ta buoš vsak večier preštevov. Ancuoj, k buoš damu pršù, prec okən zagrni, tuk de svetloba se žihr majhən vid skuz, ampak de bi tebè kir vidu nuot, kəgá dejlaš, tist pa nje. Tuk muora bit pa vseen zagrnen. Pa vzemi an rašát al pa, al pa skleda, pa mal tista cvancgarca mal pramejtvej, pa mal mejšej kje akul pa štij. Niermejn pa piet, pa dəsiet, pa dvajst, pa piedəsiet, pa stu, pa spiet ad kraja. Pa mal premejšej tista cvancgarca nuotar v rašát al pa v skled, de buo rapatál, pa spiet mjatej nuotar. Vzdigni pa spust nuotar, de buo rapatala.« Prav: »In tu panavlej, vsak večier dejlej tu, pa buoš vidu, kəgá buo.«

In rejs tu, an kedən je bu oče rejs, iz ta cvancgarca se je ubijov nuotar, ab kedni je pa sin pršù k jemù. Prav: »Oče,« prav, »takule. Jəst buom šu vam na ruoke in vam buom pamagov vse, kar se buo dalə.«

In ta drug je pršù. In taku je mu oče zadost hrane in vsiga, in snahie sa pršle tud h ačieti, de buoma prjatli, in kje dol de nej še pride, na, na dum njegov, kənè, kjer on je mov svoja, svoja hiša pasiebej, oče. In prjatli rejs. Oče j pa tu prec sumu, kugá muore bit. Je pa tisti kedən, k je oče napèru tista cvancgarca prəmejtvov, je ankat anga večiera an sin zamierku, de ma oče taku kəsnú luč. Je pa šu kje gor pašlušat, kaj muore bit, de j oče še pakonc. Je pa šlišov, k je nuot glih štov: pa piedəsiet, pa stu, pa piet, pa dəsiet, pa dvajst, pa piedəsiet, pa stu. Pa mjatov dnar, srebrən dnar, brienčov je, pašlušov je: »Ja,« prav, »dnar je. Dnar ima ta star,« prav. »Pa še dost ga muore mət. Lej,« prav, »k zmierej šteje: pa dəsiet, pa piet, pa piedəsiet, pa stu. In taku naprej. Muore mət duost dnarja. Lej, kar, kar mav pamejša ž njim,« – k je zarapatalə, kənè, nuot v skled – »pa mejša nuotar, fejst duost ma dnarja.«

In taku je še ta družmu pavedov, bratə. In taku sta p̄ciela pa stərč, ačieti. Na vse sta mu strejgla. In ke dol ga vabila in tud ke dol je šu včas, kənè, na njegov prav dum. In rejs, prjatli bli do zadiga. K je oče zbolu, kənè, za smrt, pa duohtarja šlə, vse

---

²⁷³ Dvajsetica, srebrnik.

zdravila, kar se j dal, kənè, de bi bu oče še astav živ.

Sevejda, vsaki ankèt umrjè, tək pa tud ta oče. Je pa testament napravu, pa nuot dav anmu družmu zapisat, prav: »Tale cvancgarca ímam. Tu je edini muj dnar. Dajte burgermajstri nazaj, za sina mam pa vsacga tle an duobr karabač splètèn, pa jih dajte nabit. Kier sta tuk grdu ravnala z mənój, burgermajstr – takat m je dav ta nasvət, kakú nej dejlam in səm zdej pa dobr skuz pršù.«

Pripovedi po vzoru večerniških povesti

57.

Preklov Jaka

rokopis, 1950

Blu je kraj cejste, je imu Preklov Jaka hiše, soja kajža. Poznala se je že od deleč, de je tu kajža od anga pijanca, ker je blu vidit gor na strejhi, de so se že same rebre vidle, ker je bla strejha krita s slama. Kar je čez tejdən Jaka zašlužu, k je hodu po tabrhjih, je v nedele al pa še poli v ponedelek pa zapiv. In imu je tud soje kamerade in so mu pomagal pr pijači. Biv je pa Jaka še samc, fant.

Prmerlo pa se je ankət Jakati, de je prčev ana punca plavšat. Tu je bla dol iz vasi ana dekla, kateri je blo ime Liza. Jən Liza ga je bla kontent Jakata vzet. Drugi vaščani so ji branil, Lizi:

»Nikar ne vzem tega pijanca!«

Liza je pa rekla:

»Dobr je Jaka, kajžca ma pa le! Pa m na bo treba na starost ke akul səbenkvat in iskat tiste lukje.«

In taku sta se paročla iz Jakatam. In prec, k je pršla k hiši, je rekla Jakati:

»Taku mava slaba strejha jən vse dol teče, kadar je dəž, dejva tu mal paprav!«

Jən Jaka je biv za to.

Rekla pa je Liza:

»Dejva dobət še zidarje, de bodo malo popravli štala, de bom kədej kupila ana kravca, de ne bo treba hodit zmerej dol v vas pa mlejk.«

In Jaka je biv s tem vse zadovolən. Taku sta dabila zidarje in Jaka je pridno strejgu zidarjem. Ko je Liza malca prnesla, če je bla zravn, nej Jaka piv nobenga šnopca, če je pa Liza pete stran odməknila, je pa Jaka skorej ves šnopc požru zidarjem, taku de so rekli zidarji:

»Kar Jaka zna, to pa zna!«

De se pjanca prejd ne sprebrne, de se v jama zvrne.

No, in ko je blu tu izzidanu, je rekla anga dne Liza Jakati:

»Jutr bo na Zdenski rebri²⁷⁴ səməj in bom jəs šla ke v səməj in bom kupila ana koza. Zankət bo tu že, kaku se bo tu nama obnesla. K bova koza in kozliče prodala pa še nekej prodala zravn, bova pa še kravca kupila.«

Jən Jaka je reku:

»Nej no grem jəst v səməj.«

---

²⁷⁴ Reber nad Zdensko vasjo pri Dobrepolju, kjer so nekoč potekali sejmi.

Liza prav:

»Ne, grem jəst!«

Tuk časa je Liza pregovarjov, de je bla Liza kontent, de gre Jaka namejst Lize v səməj. Liza mu je rekla:

»Le poglej, tule maš dnar in glej, de ne boš zapiv, al kako drgač zapravu, ampak glej, de boš kupu. Dala ti bom petindvajst goldinarju,« – tu je blu še v stari Avstriji – »imaš za koza in še zase za ane hlače in še nekej ti bo astav.«

No, in taku se je Jaka napotu v səməj proti Zdenski rebri. Med potjo ke, k je šov, je Jakata kaj vlekla v vsaka gostilna, ker je biv Jaka navajen že od nekdej not hodit pit.

Pa si je mislu Jaka:

»Če grem le v aštarija, bom kej dnarja zapiv.«

Tiščov je tisti dnar v anmu mošničku v hlačnim aržetə in šu mim gostilne naprej po bližancah, da se je ognu gostilen še drugih.

Bla pa je med potjo ana zakotna gostilna, mim katere je ravno šov. Not ga pa zamerkata dva njegova kamerada in ga vpokličeta:

»Jaka, pejd səm pit!«

Jaka je djav:

»Morem it na səməj!«

Una dva mu pravta:

»Greva tud midva v səməj! Le pejd tle, boš mav piv!«

In taku je Jaka šu not v tista gostilna, v tist birhaus, in je precej nagnu vən iz polča šnopc. Una dva sta ga pa še silla:

»Jaka, dej še pit, si potrebən!«

In taku je Jaka še ankət dobru stisnu tist polč. Vedla sta poba dobro: če bosta Jakata majhnu napila, de bo potem on vse plačov. In taku sta ga še pit silla. K vid Jaka, kaku gre, s je pa mislu:

»Ta slabji ne smem bit, de b za unih dveh dnar piv!«

Je pa še Jaka dav za šnopc. Jən med temu pogovoram sta una dva vzela iz varžeta kvarte in rekla Jakatu, da bi an parkrat kvarte vrgli.

In Jaka je bu kontent. Ja, zgovarjav se je, da bi v səməj ne zamudu. Sta mu rekla:

»Nəč se bat, greva tud midva v səməj!«

No, in taku so pərčel kvartat pa šnopc pit in Jaka pa kasirov pa plačov. Taku so kvartal do trdne noči. Proti večeri so se pa kot pijancje skregal pa stepli in je eden tistih dvejh taku udaru iz firklam po glavi, de je biv Jaka prec vəs krvav. In ta drugi ga je prjev pa vrgu ob tla in sta ga še zbrcala in taku vən odšla iz gostilne. Birt in baba jegova sta pa Jakata prjela in ga nesla ke vən v lopa v listje.

Jaka se nej nəč prebudu, šele drug dan se je zbudu. In začuti na glav strašna bolečina. Gre dol k potoku k vodi in se je majhnu oprav in listje pulu vən iz rane. Žejən je biv pa še bəl k prejđ. Potiplje v aržet, če ma še kašen dnar in imu je še anih pet krajcarju za n štamprle. Gre v gostilna nazaj in zahteva šnopca. Gostilničar pravi:

»Ja, če boš plačav!«

No, in da tistih pet krajcarjev in mu gostilničar da še n štamperle. No, in toku je Jaka prot domu maha, prot Šentvidu. Med potjo se je v host ustavu, usedu na n štor in prmišle soje nesreče. In prmišle vse stvari, kaku b se Lizi zlagov. Bav se je babe, de b ga ne bla še ona vsejkala, kr je dnar zakvartov pa zapiv in nač kozé kupu in hlač ne. Taku je mislu Jaka:

»Še vselej sām dobro skoz pršu, pa morem tud dānās!«

In se sam pred sebé pogovarja:

»Takule bom reku, kə bom pršu damu, soji bab: čakov bom tam pr kraj cejste, da bo Liza že, tam v kraj, v grmuj, čakov, da bo Liza že spat šla. In bom pršu ke h bajti in bom potrkov na okno in poklicov iz težkim glasom Lizo. Jən Liza se bo zbudila in pršla ke vən. Jəs bom pa tam ležu pred hišo, kokr da b bu mrtu. Jən na bom mogu nač govort in kə me bo Liza prjela in zvlejkla v hišo, bom s težava gauru: »Vejš, moja Liza, ko sām šov ke prot Zdenski rebri v sāmāj, so me med potjo ravbarji napal in še kmal b me bli ubil. In kumej sām jim ušu, dnar so mi vzal, adən me je pa pa glav udaru z nim kolam. Jən Liza mi bo to gotovo vse vrjela!«

No, in toku je Jaka na tistmu štor sklenu, in šu proti dom, prot Šentvidu.

No, k je pršu bliz doma, je pa tam v tistmu grmuji čakov večera, de je Liza spat šla. K je Liza luč ugasila, pride pa čez an čas Jaka na okno patrkat. Jən zakliče:

»Liza!«

Prec se je Liza v hiš aglasila jən pride vən pagledat, kədu je. In zamerka tam Jakata sojga moža, vsega krvavga, de ga je kumej spoznala. Prjela ga je in jokala zravn:

»Lub muj Jaka! Kaj se t je pa naredlo?!«

Jaka nej mogu nač govort. Kumə ga je zvlejkla deca v hiša in djala v pojsla in sezula. V anim škafci je mal vode prnesla, da mu je na glav rana sprala. In jokala zravn in milovala Jakata. Šla mu je prec kuhat črn kafé v veže na ognjiše. Jaka se je pod kovtram pa smejal. Reku si je sam pr sebe:

»Faj sām baba zrihtov. Vse mi verjame!«

Ko mu je kafé prnesla v hiša, ga nej mogu sam nač pit, baba ga je pitala. In mi rekla:

»Jaka, čeprav s pršu ob dnar in biv taku nesrečen, bo že kaku nama Buh prelužu. Sam de si še živ ostav.«

No, in toku je Jakata an kedən fotralla in zdravla in bla zmerej pr jem zravn pojсле. Čez an kedən gre pa dol v vas – menda v Petrušno vas – in povej tam v vasi babam, kaj se je Jakati naredlo, ko je šov v sāmāj in de so ga med potjo ravbarji napal in mu dnar vzal in da b ga bli še kmal ubil. Ana tam soseda se ji pa smeje in še druge zravn. Prav:

»Al ne veš, de maš Jakata, anga pijanca? Veš, kəga je naredu? Tam dole v unle gostilni je vəs dnar zapiv pa zakvartav, pol se je pa stepu. Tacga tiče maš!«

Liza pa kar blejda k zid in gre naravnost proti dom. An dobr cejpəc je vzela s seboj, pa vejste, kaj je blu poleg iz Jakatam!

58.

Kaku je Tone iz Trnja dvajst lejt po nedovžnem biv zaprt

rokopis, 1950

Blu je v Šentvidi na svetga Vida dan. Prov lepu so zgonil zgonovje, pa je šu Tone iz Trnja in njegova deklina v Šentvid v sëməj. Jən sta se med potjo pogovarjala, kəgá bota vse kəpila, ker sta se misənla ožent. Med družmu je ji reku Tone:

»Vse bo tule nama šlo. Samo mal manjka, v dnarju səm mal bəl švoh, da bi kupu vse, kar je nama potrebno.«

Tu se prav za uojscet.

Jegova Marička mu je pa rekla:

»Sej maš anga bogatga strica dol iz Repelj.²⁷⁵ Njega prosi in ti bo morde on kej prlužu.«

Tone ji reče:

»Jəst na vem prov, če bo kej – kr sta bla z mojim rancəm očetom zmerej mal v sovraštvu.« Prav: »Pa vselih bom vprašov, če bo pršu v Šentvid v sëməj muj stric.«

No, in toku sta pršla v Šentvid. In sta hodila notr med štanti ke pa səm kukr takle par, kot zalublen, ke pa səm. Tone gre pogledat ke na žvinski sëməj, sreče pa sojga strica. Jən ga lepu obgovori jən tud stric ga je prjazen obgauru. Tone mu povej, de b se mislu zdej ožent jən de bi tud strica prosu, če b pršu kej na uojscet, k je reku Tone, de želi, de b bla prjatla iz stricam. Stric ga pogleda in mu reče:

»Že prov, tud jəst səm za tu, čeprov sva bla iz tojim očetom zmerej mal navzkriž.«

In toku se še menta jən ga Tone vpraša, če b mu tev kaj posodit.

»Za uojscet mal več rabəm. Sej bom gvišno vrnu.«

Stric pa prav:

»Le pridi polej dol k Andrejčku v gostilna. Pa sejmu prid gor. K bo sejma konc, bom drugim plačvov, pa še ti prid ke, pa se bova že kaku dogovorla.«

In sta šla vsak sebe. Brž gre Tone nazaj v sëməj pa gre brž k Marički in ji povej, de bo dobiv posojil od strica. No, in ona dva sta še nekej kupvala, odeje in kar je treba za bala. Tone je dav tist blagu ves Marički, k je blu səmjá konc, Tone je šu pa k Andrejčku ke k strici. In rejs je biv not v kamri že stric jegov in dosti mašetarjev akul njegá. In je plačvov različnim prodajavcem vol jən sam tud je nejkej prodav in spet dnar dobiv. An človk zravn mu je prnesu nazaj, k je biv prej ankət dobiv, stotak za petstu goldinarju. In je Tone tist vse opazvov. In tisti mešetar, an dec, k je tu gledov, je pa reku Toneti:

»Kaj pa zjaš toku v ta dnar!«

---

²⁷⁵ Vas med Žužemberkom in Bičem.

No, in toku je bla tista beratija in kupčija končana tam pr Andrejčku. No, in sta ostala sama notr iz Tonetam. In sta mal pila. In se pogovarjala od vsem tem, kəne. In stric m je reku:

»Na, Tone, tu ti dam petstu goldinarju, k jih boš zdej rabu. Za nazaj se mi prov nač ne madi, sej mam dost dnarja.«

In toku sta šla od Andrejčka vən in iz Šentvida. Pr svetmu Rok sta se spet ustavla v gostilni, ga je stric spet notr gnov. In sta not pila, an dec ji pa skuz okən not zjav. In tedva se nista tistga nač ahtala. No, kə sta tam nehála pit, sta šla pa prot dom. Kə prideta na križpotu, prav Tone strici:

»Če čte grem mal zravn. Mate za it čez hosta, bom vas mal spremu.«

No, in stric je biv s tem kontent, de je šu Tone ž njim. Ko sta šla po hosti, stric je bu mal pijan, se je pa spoteknù ob ana korenina in je pov, toku de se je pobu na nus, da m je tekla iz nusa majhen kri. Tone je pa vzev soja rutca, facenetelj, iz sojga varžeta in je strica obrisov. Stric prav:

»Sej ni tu nač hudga, tu bo kmal dobr.«

In toku sta pršla že bliz konca hoste, je pravu stric Tonetu:

»Zdej greš pa že lohku prot dom, zdej bom že pršu damu v Replje.«

Tone m je še reku:

»De bote ja gotov pršli na mojo uojscet! Vas bomo že obvejstli, kdaj, in pršli ponj.«

Stric prav:

»Že dobr, Tone, te bom že še šov kej na roke!«

In toku sta šla an od družga – Tone vəs vesev damu jən se je prec ustavu pr Marički in povedov, kaku je iz stricam, de je vse dobr odpravu in dobiv dnar na posojilu. No, potem je šu Tone damu spat.

Zjutrej, k je ustov, je mal bəl kasnú ustov, k je biv ponoč, sta pa že šla dva žandarja proti vasi in sprašvala za Toneta iz Trnja. Ljudje jim pokažejo hiša jən obstopta Toneta žandarja in ga vprašujeta, kej je biv včerej in kəgá je delov. On jim povej, de je biv v səmnju in de je več takih stvari kupvov, kar je blu zajga potrebnu. Žandar ga pa vpraše, če je biv kej vkəp s sojim stricam iz Repelj. In povej, de je biv. Prav žandar:

»Ti si lump, ti si sojga strica napov, ustrelu in dnar mu vzev.«

Brž hišna preiskava, Toneta vklestil in k so šli v njegova skrinja, kjer je imu svoj gvant, notr so našli krvava rutca, petstu goldinarju, pod gvantam pa pištola. Žandarji ga prec ženo v zapore. Tone se zgovarja, da o vsem tem, kar ga on dolži, nač ne vej. Žandar mu je reku:

»Vsak lump se bo tist zgovarjov!«

No, in toku je biv Tone zaprt v Novem mejst v zaporih. Ko so ble porotne sodbe, mu niso mogli dovejžat²⁷⁶ Toneti, da b ga biv on ubiv strica. No, in k je bla zadnja sodba, je blo tudi dost lədi od Šentvida šlu poslušat, kaku bo Tone obsojen, jən med

---

²⁷⁶ Dokazati.

tistmi je biv tud an človk, k je šlišov od sodnika besede kær drugi, de je Tone obsojen na dvajst lejt ječe. Tisti človk skorej omedli, k je slišov tiste besede, je blejd biv kə zid. No, in Toneta so odpelal v Trst v zapore in tam je bil zaprt. Njegova Marička ga je pa zmerej čakala, ona je dobru vejdlā, de nej biv on.

Na Kačjimi brdi je biv pa svoj čas an revæn trgovc. In njegova stanje se je precej mu zboljšalo. In je čedale bulš trgovov iz svoja trgovina. Tudi od Šentvida in od vsæh teh krajev so šli lødje na Kačji brd k temi trgovci, k Pezdirji se je reklo, kupvat oblejka al klobuke in vsak je reku:

»Na Kačjem brd se dobi narbulš, taku da se splača jæt gor kupit.«

Prmerlo pa se je temi trgovci, Valentin m je blo ime, da se je oženu v Lublana z ana kominka²⁷⁷ jæn toku sta gor komandirala na Kačjem brdi. Imela sta ana hčerka Kristinca jæn tudi dost bogajme je dajav ta Valentin. Fajmoštr v tej župnij ga je imu narbæl za možaka. Je reku:

»Tuk ne da bedøn bugejme kukr Pezdir.«

Žena njegova, od Pezdirja, ga je pa večkat vidla, kaku je on nekak zamišljen. In ga je v tæm opazvala. In ga ankæt tud vpraša:

»Valentin, al s ti kej bolan al kægá ti je, de si toku čudøn, sej vendar gre nama vse po sreči.«

Jæn Pezdir ji ni na to obenkæt næč odgovoru.

Njegova hčerka se je šulala v Lublan. Ko se je izšolala, se je pa pršu h Pezdirji žent an dohtar takle medicinc, jæn de bi vzev njegova hčerka. Jæn Valentin je biv s tem zadovolæn. Vpraše Pezdir, kdu je in odkod je. Pa povej tisti dohtar medicinc, prav:

»Jæst sæm biv doma dol iz Repelj, me je muj oče šulov. Po očetovi smrti me je pa mat. Mojga očeta je ankæt, tega bo že kmal devetnajst lejt, toku se m zdi,« prav, »adæn v hosti ustrelu in mu væs dnar vzev.«

K je te besede Valentin šlišov, je pa kar omedlu. In toku, da ga je še dohtar potem moču in spet zrihtov ga. In je spet gauru in ga vprašu, kaku da je mu pršlu nankæt taku slabu. Prav Valentin:

»Tu mam že več lejt te posledice.«

No, in k so se pogovarjal, mu reče dohtar:

»Se ma pa druga rajža pogovorli naprej, kə vidim, da ste nekakú slab.«

Valentin reče:

»Ja, lohkhə.«

Valentin pa še tist dan gre v sodnija, kir so ga tud tam dobr poznal kot možaka. In gre notr h svetniki. Prav, de bi nekej rad iz njim gauru. Prav svetnik:

»Ləhkhù. Tle vam dam še stov pa se bova mal pogaurla.«

Pezdir mu da pa v roke an papir in dost na njem pisanga. Svetnik tist dol bere, ko prebere, pa prav Valentini Pezdirji:

»Gospud,« prav, »ostante pr nas jæn greste v kejha.«

---

²⁷⁷ Prodajalka, ž. sp. od komi: tisti, ki v trgovini prodaja, trgovski pomočnik.

Pokliče tistga ječarje, k jih not zapira, prav:

»Primte ga, pa ga not ženite!«

Primejo Pezdirja in je biv trd. Ga je bla na stol kap zadela. In je biv mrtu. Iz tistga njegovga pisma, k ga je dav svetniki, je blu pa not pisano, de je on tejsga in tejsga lejta ustrelu iz Repelj tega беретavca in da je že dvajst lejt njegov nečak Tone po nedolžnem zaprt. No, in pol je šla ke v Trst pošta, da se je ta prav znašu, kter je tega in tega ubú, de nej Toneta spəstijo. Jən Toneta so spustli iz Trsta, iz zapora in tok je pršu Tone damu. In Marička ga je še čakala. In sta se pol poročla. In so lepu pel zgonovi v Šentvidi, k je šov Tone k poroki, pa ne takrat, k je on mislu, ampak dvajst lejt kasnej.

59.

Čiešpljeva kaša

posnetek, 1959

Pr Gričarji, k je Gričar uməru, po njegov smrti, je žjana pravziela pasestvu. Imela, imejl sa pa pr Gričarji samù ana hčierka, ana Kristinca. Tista bi bla ankət mejla damačija. Imejl sa pa tud anga hlapca, anga Lukata. Tist je bu strášnu pridən, kənè, pr hiš. S kujmi je furov, aráv je, vse sam dejlov, kənè, taku de je vəčkat mat rakla Kristinci, prav: »Tale naš hlapəc Luka,« prav, »je tuk pridən, de ga na dabite tuk pridnega hlapca. Za vse,« prav, »tuk gaspadarən,« prav, »de ga težku dabite.«

Sevejde, hlapəc, je ankət pršlu mu, de b muogu it k vujakəm, təkù kə vsaki. Mat prav pa takule, Gričarca: »Luka,« prav, »k buoš pršù nazaj ad vojaku, glej, de buoš prec pršù k nam nazaj v služba.«

Prav: »Sej buom pršù.«

In taku sa dabil drüzga hlapca za tisti čas, k je bu on pr vujakəh. Tist pa nej bu nəč tak, še senca ne, kəkr je bu Luka. Tist je tud s kujmi šu taku na furənga, pa če je kej zašlužu, je dav sam na varžət, kənè, in taku naprej, in piv, kənè, slabu za žvav ahtov, kənè, in taku je bu slab hlapəc, de sa kumej čakale Kristinca, Tinca in mat, de je pršù spiet hlapəc Luka. Nə, k je pršù damú ad vujaku, sa blie spiet taku vesiele vse, je pršù, rejs je taku pravziev gəspadarstvu, koj se sa kar svetíl, taku jih je lpu spucov. Žvav prec lejpa, spucana, vse najlepši ried, kmetija j taku lepu šla naprej, de sa blie abej taku vesiele, prav: »Tu je tak gaspadar,« včas je mat rakla Kristinci, prav, »tacgale b blu trejba k nam dabit k hiš.« Prav: »Sej pr nas, k je, k sma bagat,« prav, »drgač, nam nej treba čist nəč tacga zieta k hiš dabit, de bi kašən dnar imov. Če íma al pa če nejma nəč,« prav, »magar mu še gvant kupma,« prav, »ampak za nas je važnu, kašən gaspadar buo. In tale,« prav, »naš Luka,« prav, »je strašən dobr gaspadar. Jəst,« prav, »bə bla hədu zadavuoljna.«

In taku sa se včas pagavarjale Kristinca pa mat.

Ankət prav mat, ə, Tincə, prav: »Takule,« prav, »trejba se buo mažit,« prav. »Jəst səm žie stara ratala,« prav, »in muore bit nova generacija, nov rud pr hiš, kənè.« Prav: »Ímaš taku kašnega fanta kej zbranga?«

Prav: »Nəč,« prav, »bənga ne.«

Prav: »Ləpu je tu,« prav, »de nejmaš taku za hrbtam kašnega tiča, takule, fanta, puoba, de b hodu k teb in taku naprej, prov lpu se m zdi.«

Prav: »Tud nobenga nej ne!« prav. »Luka,« prav, »tuk pazi, če kədej pride kašən pod muj okən, de b me poklicov. Ga je tuk lopnu tam angà, de səm mislla, de ga buo ubù. Nabənga na pusti, men pa nəkul nəč na račè,« prav. »Ampak de b pršù kdu k mənì – vsacga nabije.« Je rakla Kristinca, Tinca: »Včas, kə griem mlejst, pa ga taku kej aprašujem. Təku se mejn! Jəst ga tud vprašam, če ma kašna punca kej, pa tu pa un, čist,« prav, »nema bene. Nikul se na da, ampak prec prav: kaj se ma tu meníl,« prav, »ampak gospodarske stvari. Prec je od kmetije, k sma kmietje, pa kəku je s kojem furov, de u trejba uz popravət pa taka rejč. Papravi vse sam, je grablje nariedu sam, taparišče, vsa taka rejč sam napravu. Samu taka rejč se mejn,« prav, »drgač pa nəč ne,« prav.

Prav mat: »Je v riedi,« prav, »tu. Buom jəst ankət səm paklicala ga, pa se bma menil.« Prav: »Men se taku zdi, de b bu tale narbulš za gaspadarja.«

Prav Tinca: »Jəst b bla prov ž njim kəntənt.« Prav: »Včas grieva vkəp k maš,« prav. »Tu se tuk napuca,« prav, »spejgla hlače, de səm kar karajžna, kə griem zravn njegà. Tak fejst fant ponosən je.« Prav: »Jəst b bla prov ž njim kəntent,« prav.

Prav mat: »Buom jəst tu vse ləpu uredila.«

Ankət, anga večiera pa pakličè: »Luka,« prav, »sə žie adpravu v štal?«

Prav: »Žie, vse,« prav, »samù še koja buom napuju pol čez ana ura, k je pršù někuod iz furənge. Zdej pa lohk pridem gor.«

Pa pride gor v hiša. Prav mat: »Takule je, Luka,« prav. »Pr nas buo trejba anga gaspadarje. In tu dabrigà ba trejba,« prav. »Tinca – se buo trejba ažent ji, al pa dabit anga zieta k hiš.«

»Jej,« prav, »mat,« prav, »nikarte,« prav, »sej jəst vse ləpu kamandieram. Nì trejba bənga k hiš zieta. Sej grie ləpu naprej, kmetijstvu, vse grie.«

»Ja, pa sej drži tu,« prav, »tu, vse tu ləpu grie, ampak undar,« prav. »Ja, vejš, pa,« prav, »je takule,« prav, »muorma dabit ga.«

Prav Luka: »Takle vam pavem,« prav, »mama. Kəkr buo pršù ta nov ziet k hišə, prec buom šu jəst od hiše. Jəst na buom pr hiš,« prav, »de bi bu ta mlad.«

Prav: »Vejš, de,« prav, »muoraš bit. Za vse mājie vejš, in za vse vejš, kəku je trejba, de buoš vajatə pakazov mu.«

Prav: »Ste vədvej,« prav, »Tinca in vi,« prav, »ləhkà mə buote pakazale. Kə buom ankət šlišov, de buo ta mlad k hiš pršù, jəst jo prec papokam, pa na astanəm.«

Pa je biv kar mal nejevuolən pa šov.

No, in taku, rejs je bu taku pridən spiet naprej, k je bu prejd.

Ankət ga pa spiet mat k seb pakliče. Spiet ankət anga večiera. Prav: »Luka, takule je,« prav. »Pr nas se grie tu čedali bəl zarejs. Kristinca, tale Tinca, se buo mogla možit in dobit anga tacgale, kənè, dobrega gospodarje.«

»Ja,« prav, »ləhkə,« prav, »sej səm žie rieku! Kar nej ga dabi, ampak jəst griem precej stran ad hiše. Jəst nam nəč več pr hiš.«

Prav: »Pašluš, al tisti,« prav, »k buo pršù k hiš – sta vidva nartabulš prjatla.«

Prčne gruntat: al je tale, al je Janez, al je France iz une vasi, taku jəh je naštù anəh dəsiet.

Prav: »Təh bedən ne.«

Prav: »Pa kej Tinca, sta kej hədu prjatla?«

Prav: »Tinca ga ma rada,« prav, »un se pa nəč na zmejn dost zaja,« prav mat, prav, »dokaj čudən puob je,« prav.

»Tacga b blu trejba,« prav, »do nacga səlč pa iz kaprivam apèč, kə se za tacga lejpga deklieta čist nəč, čist nəč na zmejn ne, kə b se muogu zmejnt!« Prav: »Jəst bi se taku zmejnu,« prav, »zdej pa – kaj čəm? Jəst səm hlapəc, kənè.«

»Ja,« prav mat, »pa, pa glih taku,« prav, »Luka, je. Tisti, k buo pršù k hiš, je tuj narbulš prjatu in vejš, də na buoš šu pol stran ad hiše.«

»Ja,« prav Luka, »je vse zastuj,« prav, »tega pa jəst na buom prčakov. Nikdar ne,« prav. »Jəst griem,« prav, »ad hiše, pa fertik je.«

Na tist je prnesla pa dejkla nuotar čiešpljeva kaša. Pa k sta se tam pr miz pagavarjala, je pa kje h peč na kluop pastavla je, čiešpljeva kaša. Mat pa prav na tist hlapci, Lukati, prav: »Luka, takule je. Tisti tuj narbulši prjatu, kətiera Tinca zmierej najga računa, sə ti, Luka, bən drugi ne. Ti buoš kar pr nas za gaspadarja.«

Takrat je pa kar pakonc skoču Luka, kar rdeč ratov.

»Kaj?« prav. »De b mənè Tinca vziela, de b biv jəst tuk sriečən?«

Je pa kar, kə de b biv kar nekej zmejšan, kar kje k pjač šu, pa se je usù kje k peč. Mat takat pa zavpije: »Glej ga, nə, Lukata,« prav, »kam si se pa usù?!«

Pa tud nəč šlišov nej.

Na tist je pa Kristinca, Tinca²⁷⁸

»Lej ga, Lukata, kam si se pa usù?!« je mat zavpila, k je vidla, de se je v čiešpljeva kaša usù.

Na tist pa Kristinca nuot prleti. Je Luka zmerej še v kaš sedu. Je pa zamierku Kristica, takrat pa pakonc plane, pa ji poda roka.

»Kristinca,« prav, »pa je rejs tu,« prav, »de buoš ti mojá?«

Prav Kristinca: »Rejs,« prav. »Že dovg časa, cajta, səm nate misəlla,« prav, »jən buoš ti kar pr hiš,« prav, »za gaspadarja, kə s biv zdej, taku buoš pa še zdej kar naprej. Buoš pa za zieta.«

Prav Luka, prav: »Kier si ... Nejmam,« prav, »dnarja,« prav.

---

²⁷⁸ Konec traku; pripovedovalec po menjavi traku zadnje povedi obnovi.

»Pr nas ga nej trejba mət nabenga,« prav, »pr nas, rabma samu pridne rakié in dnarja pa potlej pride.«

No, in taku, potlej sta se pa vziela, kanè. In rakla m je pa Kristinca, takrat, kə m je v ruoke siegla, k je djav Luka, prav:

»Kristinca, al buoš rejs ti mujá?«

»Ja,« prav, »rejs,« prav, »səm za tu, ampak tacgale, kə si pa zdejle, te pa na maram, de bi vsa čiešpljeva kaša ti ad rit kapala.«

Pripovedi po literarnih vzorih

60.

Jurij Kozjak

rokopis, 1951

Grad Kózjek²⁷⁹ je dāndānəs podrt, biv je pa svoj čas grajščak gor in je imu dva sina. Adən je biv Marko, adən je biv pa Petr. Ta starji sin Marko, on je biv taku fajn človk, močan, in je biv tudi zvezban v vojski. Njegov brat Petr je biv pa že od rojstva nekej polomljen in nejkej vəs švedrast. Grajščak je poklical ta starejšega sina Markota, de nej gre iz vojske domu in da mu bo dav grad in de nej se oženi. Jən za sina Petra nej ga ima pr sebè, de bo mu tiste knjige pisov, k je notr tlaka pa desetina pisana. No, in taku se je ta starejši sin Marko oženu iz ena princezna iz Šumberka pr Selih, tu je kašna ura proč od Kózjeka. No, in taku je biv nov grajščak gor. Petr je biv pa zmerej kukr mal nevošljiv, kr nej on grajščak.

Ankət so pršli dol prot Kózjek ciganje in so kuril ogenj in se tam grel. Grajski hlapci so pa koje napajal. Jən prav ta star cigan sejmu sini:

»Le poglej tistgale prama,« prav, »tega boš ti v mrakə odvezov in tle prgnov iz gradu.«

Fant se je pa nasmejav, če bo rejs toku.

Ko se je mrak bližav, je šla ciganka v grad, kukr ji je cigan naroču, de nej hlapci notr šloga in mot, de bo mogu fant koje vzet. In toku je ciganka odšla v grad in pršla do štale, fehtala hlapca tobaka in toku prčela govort in šlogat. Hlapci pa vsi akul nje in so se smejal. Fantič in cigan – mu j pa reku cigan:

»Le not pejd v grad v štala in odvež konja, pa ga tle vən pržen. Jəst te bom pa tle odzadej prčakov.«

Fant plane not v štala, brž koja odveže in gre vən. Od grajščaka sin Jur – k je imu anga sina – pa zamerka, de an fantič anga koja jaha vən. Pa pokliče očeta grajščaka. Grajščak gre pogledat in vid, de gre glih vən iz obzidja, an raztrgan pob de koja jaha. Skoči ke k jemù in ga udar po ušesih s taka sila, de je pob prec dol pov iz koja. Izza obzidja pa stop an velək dec dovg in zavpije nad grajščakam:

»Al s mi ubu sina?«

Grajščak je djav:

»Ta je mislu koja mi vzet!«

No, in toku je prjev cigan sina, ga je djav na rama in nesu ke v hosta. In strašno je preklinjov nad grajščakam in »Jest se bom že ankət nad njem maščevov!«

No, in toku je pršla tud ciganka dol iz gradu. Vpraše cigana, kaku je, kaku je kaj

²⁷⁹ Resnikova opomba: Stal je blizu Sela v Šumberg, dve uri stran od Šentvida.

odpravu. Cigan prav:

»Le poglej fanta, kə ga je tuk udaru grajščak, de bo zdej məndè uməru.«
Ciganka pa pogleda sinka in mu reče.

»Poglej, sej ima glava skorej ubita!«

In toku sta ga zdravla in ne ozdravla. Fantič je podlegu tem bolečinam.

V gradi grajščaku je bla pa žena zbolela in umrla. In toku se je grajščak spet mav držov doma, je le Petru pustu gospodarije, sam je pa največkat kej v Lublan biv.

Ankət je naroču graščak Petri, prav:

»Zdej sem biv jəst v Stični v samostani in səm se zmenu tam z meniham, de bo pršu Jurja, mojga sina učit. Kir bom pa jəst šu nekej zdoma, pa ti pejd ke v Stična in boš dol prgnov meniha. In ga bo učiv kot lansko lejt.«

Toku je drug dan šu Petr ke v Stična po meniha, de bo pršu spet ke dol učit Jurčka. Menih m je djav, de pride že drug dan dol učit fantiča.

Pod Kózejkom so se tisti čas spet ciganje tam vrtil in taboril prov pod hribom Kózejka. In tud tisti cigan, ki mu je biv grajščak ubu sina, pod imenom Dovgin, je biv med ciganam in se je strašnu jeziv in žugov gor v grad, de more dobit grajščaka v roke, de se maščuje nad njim. In prpovduje drugim ciganam:

»Le poglejte,« prav, »za tale vrba bo še grajščak visu!«

In toku se prgovarja in jezi med družim ciganim. Pa adən od ciganov zavpije:

»Grajščak gre! Pa nekej hlapcu!«

Cigan Dovgin reče:

»Brž! Če je res, jih dajmo ujet!«

No, in toku so jih ujel – dost jih je blu ciganu – bla sta dva hlapca na konjih jən grajščak Petr. Brž hlapce zvežejo, grajščaka pa ke k vrbi prec abejsət. Prav cigan Dovgin:

»Zdej sva pa vkəp, kaj? Kə s mi prejđ sina ubu, kaj?«

Petr se zgovarja, de o tem nəč ne vej. Cigan prav:

»Zdej tud kmal na boš vedu!«

Ke ga zavleče, ke k vrbi, de b ga obejsu, pa si cigan misli:

»Sej tale pa vendar nej bu tisti, un je biv an velək človk, močan, pa ne ta krotal!«

Kr je pa Petr le prosu ga, de nəč ne vej o tem, kəgá ga dolži, mi je cigan pa povedov, za kəgá se mu gre. Petr reče:

»Tu je pa muj brat Marko, pa ga ravən zdej doma nej!«

»E,« prav cigan, »sej je vseeno, bomo pa kar təbè obejsli!«

Petr prčne prosit cigana, de bi dav dobru plačilu, de nej ga spəsti, de mu da dost cekinu. In toku se je dav cigan prgovort jən de gre cigan v grad s Petrom in de mu bo dav cekine. In cigan je toku naroču dol družim ciganam:

»Če ne bo mene vən iz gradu čez pu ure, k bom v grad šu, te dva hlapca, ke imate zdej jih še zvezana, jih za ta vrba obejste. Če bom pa jəst pršu iz grada, jih bom pa že oprostu.«

No, in toku je šu cigan iz grajščakam Petram v grad jøn Petr m je rejs dav gor dost cekinu in reku m je pa Petr cigani:

»Ti lohke nardiš ana velika škoda Markotu, če t je on sina frdirbov!« prav.
»Jegovga sina Jurja vze mó pa s pot sprav nejkam – zob za zob!«

Prav cigan:

»Dobr je, bom pa toku napravo!« Prav cigan: »Kej b pa taka prilka dabiv?«

Prav Petr:

»Jutr pride dol iz Stične menih Jurja učit in bo tud gotov pršu tle v vas pod Kózjek in tud na sred vasi še druge otroke učiv. No, in tam si pa lohka prilka prpraviš pa vzemeš fantiče!«

Toku sta šla narazen grajščak Petr in cigan Dovgin. Še nekej sëm pozabu: Petr je reku še cigani, da mu bo dav še dost dnarja, da bo fanta s pot spravu, Jurja.

Ko pride cigan dol pod hrib k drugim ciganam, so imel oni še tista dva hlapca grajska zvezana. No, in toku jih je cigan preci razvezov in spustu jih v grad. Reku pa je družim ciganom, ktir so vedli, de je šu v grad:

»Dobru sëm omejsu v gradi, lepe cekine mam zdej!«

Drugi dan, ko je pršu menih iz Stične fantiča spet učit šulske stvari, sta šla popovdne tud iz meniham dol v vas kot ponavadi, kjer je bla v sred vasi lipa in so vaški otroci tud pršli ke pod tista lipa sest na klopi. In toku je menih tud še druge otroke kej sprašov. Popovdne so pa kar pršli v vas na konjih ciganje. Adøn stop ke dol s konja pa vpraše, kater je grajski fant. In mu ga pokažejo:

»Tale je!«

Cigan kar stop ke k njemí, ga zgrab in posadi na sejga konja in sam gre gor in zdirjajo proti hosti s kojni vsi ciganje. Vaščanje vidjo, kaj se je naredlo, brž letijo v grad povedat, de so ciganje vzel sina Jurja, de nej gredo iz hlapcim za njim, de bodo vzel jim ciganim. Petr brž skliče hlapce in sovdate skøp in gredo. Vpraše ladi, kod so šli ciganje jøn Petr jih pa vodi čist v druga stran. In toku hodja zmerej proč od ciganu, kr Petr nej tega tu, da b dobiv bratovga sina nazaj. Dva dni hodjo po hostah in niso dobil ciganu. In toku se vrnejo vsi žalostni nazaj v grad, razen Petra. Čez štirnajst dni pa tistim se Marko vrne damu iz Lublane. Že zve med potjo, kaj se je naredlo doma. Doma mu brž razloži tu še Petr, brat njegov, kaku de so mu bli cigani ukral sina in kaku de se je on mujov dva dni vse ke akul in ni mogu dobit jih. Marko od žalosti je reku Petri:

»Jøst bom narbrž grad pustu in bom šu v Stična v samostan, ti boš pa graščak tle gor. Le če bi se kdaj vrnu sin Jurij odkod, bo njegov grad, drgač pa tuj. In se lohke tud oženiš.«

No, toku je šu Marko v Stično v samostan, Peter pa za grajščaka. Strašen je biv zadovoløn. Tud ženu se je Peter po gradovih, pa ga nej obena marala, k je biv vøs takle šepast in krevlast. No, in toku je Petr sam kraljevov gor v gradu. Za hlapce in druge je biv pa precej strup: grdu je ravnov z vsacmu.

Ankət anga dne je tam po vasi hodu an Ribənčan in prodaju sijé roba. In toku se je napotu gor proti gradi, češ mordè bojo tud gor kašən rešet kupil. Med potjo v grad, k je blu za jət po hosti, pa kar stop prédiga an velək cigan in mu reče:

»Kam greš?«

Ribənčan mu povej, de gre gor v grad sijé roba prodajat. Cigan mu naroči Ribənčani, prav:

»Ko boš gor pršu v grad, reci grajščaku, de ga jəs čakam in nej tist prnese, kar sva se zmenila.«

Ribənčan prav:

»Brez skrb, tu bom že povedov.«

Pride gor v grad, ponuje sijé roba in nesa tli nəč kupit.

»Sej dost pride gor Ribənčanu, pa ne bomo od vsacga kupval! In ti maš že nekej slabé rešeta, sam zbirek!«

In toku je biv Ribnčan že kar mal nejvolen. Nadene si spet tista sijé krošne na rama in gre vən s kuhje. Na vratih grajskih se pa domisli, de ma naročil za grajščaka. Jən povej tem hišniki, de b rad gauru iz grajščakam in če b ga tli k njemù poklicat, de b mu nejkej povedov. Hišnik sporoči grajščaku, prav grajščak:

»Kar gor nej pride!«

Prav Ribənčan:

»Ne grem gor. Krošne imam že na ram in kupli nejste nəč – če če prit grajščak dol, jim povem, če ne – mogoče jim bo žov. Imam nekej prov posebnega.«

Sporoči tu gor oskrbnik grajščaku. Vpraše ga, kəga je, Ribənčan mu pa na tih povej, prav:

»K səm grede v grad šu k vam, səm med potjo naletu na nga cigana. Velik ma kriv nus, prov grdu je gledov in m je reku, de nej vam povem, de pridte dol k jemù in dejte tist prnest, kar sta se domenila.«

Grajščak je prec sumu, kəgá more bət, de je tu tisti cigan Dovgin. Seže v varžet in da Ribənčanu cekin za pet goldinarju. Jən reče:

»Tih bod. Za kar si vidu v hosti, se ni treba nəč ment.«

Ribənčan toku zadovolən, prav:

»Nəč se na bujte, gospud. Jəs že vem, kaj je movčanje vredna!«

In toku je mahov Ribənčan dol zadovolno iz gradu in se je sam med seboj pogovarjov, je djav:

»Bulše je blu tle gor, kə de b an kedən prodajov sijé roba akul.«

Ko je blo mrak, se je pa grajščak podav proti hosti, kjer je biv tist cigan Dovgin. Že od deleč, kə ga zamerka cigan grajščaka, prav:

»Kar bliže,« prav, »Kozjevški Petr! Fanta səm že prodav dol v Turčije, kar brž dnar menè, kukr s mi oblubu, da mi boš dav.«

Petr je prčev tam na tla dnar štet, cigan pa gledat. K je tist ankət odštev mu, je pa cigan tist dnar pobrav, da ga bo djav v varžet. Zravn cigana na tleh je biv pa an

nuojšč ciganov pa ga prec zgrab Petr in misli cigana dregnit ž njim. Cigan v tistem hip prestreže roka Petri in ga zagrab in vrže kar po tleh in mu reče:

»Veš kaj, Petr, de bi pa muj nojšč, kir sëm ga jəst brusu, meni trebuh rejzov, tu pa ne gre, ampak lohkò ga pa tebè!«

In toku je mislu cigan Petra kar tam prerezat ga. Petr, k je vidu, de bo gotov po njemù, je prčev prosit cigana, de nej mu odpusti, de mu bo že še dav nekej cekinu za tu in še poli an drugikrat, de mu bo dav. No, in toku je šu Petr spet proti gradi, cigan mu je pa reku:

»Lep stric si! Sej ti bo mogoče že kirkat pršu nečak gor kot janičar kosti preštet!«

No, in toku sta šla narazen an družga. No, in od tistga časa ga več let nej blu cigana v gradi. Toku je Petr gor kralevov sam kot grajščak v gradi Kóžjeki.

Ankət so pa ujel stiški vojaki gor v Velcmu boršt anga vohuna, anga velicga deca in ga pritiral v samostan in zaprli. Tist dec je pa prosu, de bi mu dal Marka, de bi nejkej ž njim gauru. No, in so mu spustli koženskega grajščaka Markota v bližina tistga cigana, ta dec je pa prčev Marki prpovdvat od njegovga brata Petra in od njegovga sina Jurja, če m je kej poznano, kej bi mu sina. In Marko nej o tem nač vedu, kej bi biv sin. Pove mu cigan, de je Petr tista tica, kater je sina prodav v Turčije in de je zdej pr janičarjəh. Marku je blu taku hədú, de je omedlù, de so ga vojaki nesli gor v njegova soba in je ležov gor kot v nezavejsti. Toku so dal pošta na Kóžjek do brata, de ga nej pride obiskat, de je nejkašno nevarno zbolu.

Ko pridejo ke dol hlapci sporočit koženskem gospodi, jih Petr dobru popraše, za kəgá je Marko zbolu in kəgá se je naredlu. Hlapci mu povedeje, pravjo:

»Pred anim kednam so ujel naš vojaki gor v Velicem boršti anga dovgina, anga deca, in zaprli.«

Petr brž popraše, kašen je biv tist dec in oni mu ga popolnoma opišejo. Toku se je podav proti Stični iz hlapcem vred. Ko pridejo v Stična, brž vpraše Petr za tistga vohuna, de se je vsem kar čuden zdel, namest da bi za brata. So mu prec pokazal tista kejha, kjer je biv zaprt, in so mu odprli. Cigan Dovgin ga not pa zamerka:

»E,« prav, »Petr, poglej, roké mam zavezane. Prec mi jih odveži, če ne, ne bo vse prov. Bova že pršla ankət na račun.«

Petr prav:

»Ta dec je žleht. Dejte vrata dobr zaprt, de na bo ušu!«

Potem je šu pa brata obiskat gor. K je brata obiskov, je vidu, de je še slab, de se kumej zmena ž njim, je šu proč od njegà. Opat je pa reku Petri, prav:

»Počakte še, koženski, jutri bomo mel še ana zahvalna prcesje na Mulava, kjer se bomo Marij zahvalil, k je nas obvarvala, da nejša k nam pršli Turki.«

In toku se je Petr predav in čakov in šov k prcesji drug dan. In dost tacih tud zavn, grajščakov. Med potjo, k so šli iz Gareje vasi²⁸⁰ proti Mulavi, so iz Bojanskega

---

²⁸⁰ Gorenja vas pri Muljavi.

boršta²⁸¹ vən udarli Turki na pcesje. Vsi so planli vse nakriž lødje, an səm, an ke, većinama so planli v cerku. Petri se je pa nevarno zdelo v cerku plant, je šu raj ke prot hosti od Mulave proti Sšic.²⁸² Kr je biv pa Petr zmučen, je šu pa ke v ana lopa, notr v listje se je zariv ku jejž. K so pa vidli v Stični, kaj se je naredlo, de so Turki tlèt²⁸³ in de nej božja pomoč prov nəc nucala – zahvala, je blu v Stični v samostani vse nekej zbegano. Je tud prilka porabu cigan Dovgin jən ušu vən iz samostana. Je šu dol proti Mulavi. Mislu je, kaku bi dobiv kej Petra, koženskega grajščaka, de b se maščevov nad njim. Ko pride bliz Mulave, tam še povnu Turku, de nej moč bliz prit in de se prov vojskujejo vən iz obzidje. Je le od deleč stvar opazvov, kaku so Turki spretnu strelál lədi not v obzidje. Adən Turku je šu na lipa, k je stala bliz cvingerja,²⁸⁴ in strellov z lipe dol lədi za cvinger. Jən kmav je blu povnu Turku gor na lip in tud drug so strelal dol na lədi za obzidje. In čist se je blu za bat, de jih bojo Turki premagal. Adən Turku, kr je bla lipa debela in votla na sred, – na bod len – je pa tabəlca Matere božje brcnu dol in s tem toku sršene notr zad razdražu, k jih je blu povnu notr v žlambóri, de so prčel pikat Turke in toku so se mogli odmaknit dol z lipe. No, in toku jih za tisti dan neso premagal, šele drugi dan.

Cigan je ta stvar mal tam opazvov od deleč in potem šu proti Sšici, ker je bla nuč, de b šu kam spat. Pride do nga poda in gre gor v odr v mrva. Še nej zaspav gor v mrvi, že šliš an turški glas. Kmal spozna, de sta dva Turka in de gresta naravnost gor na pod, de bi dobila mrve za kojne fotrat, kajti tam Mulava so vsa požgal vas in toku so mogli it mal dle na akul po mrva. Cigan, k je vidu, de bota šla gor na odr, sname lojtra in razteplje ke po pod, de nej mogu prit obedən ke gor k jemù. Turka vidta, de se adən gor tam upira, pa sta kar zažgala pod, pa sta rekla:

»Nej kar zgori, kdor je gor, nej nobene škode!«

Turški pəs je pa nekej ke v lopo lajev. Gresta Turka ke pogledat, kaj je, in zvlečeta vən iz listja anga deca vsega krevlastga in grbastga. Adən prav ta družmu, prav:

»Meč vzem vən iz nožnice pa mu glavo odbij!«

Un mu pa reče nazaj:

»Škoda, de bom meč krvavu, pa da b ga mogu pol prat, se ne splače. Dejva ga raj kar za tale breza obejsit, k je tle zravn, pa ne za glava, kar za noge, pa nej vis dol, bo že nkət krepnu!«

In toku sta zvezala mu roké, za noge pa gor ga obejsla. In sta šla proti Mulavi spet nazaj. Cigan, k je pa ležov gor na pod v mrvi, vid de pod gori, je s konca obójənce²⁸⁵ brcnu in se je utrgala in je dol skoču s poda in ušu iz ogje. Kə pa tam od deleč nazaj opazuje, pa nejkej zašliš, nejkašno stokaje in ječaje. Gre pa na tisti glas in pride do breze in vid: dol od brejze an človk vis za noge. Stop zravn, tista trta adveže in ga

²⁸¹ Hosta za Gorenjo vasjo.

²⁸² Vas Sušica.

²⁸³ Matičetov je v rokopisu ta zapis podčrtal.

²⁸⁴ Obzidje pri cerkvi.

²⁸⁵ Pripovedovalčeva razlaga: dile pri podu.

nese ke h vodi, de ga je mav oprav, de je človk mal k seb pršu, kajti biv je že mav v nezavesti. Ke ga mal ogleduje in ga spozna, de je Petr, koženski gospod. In mu reče:

»Petr, al veš, kaku je blu v Stični? Me nejs tu rejšit, zdej bom pa jəst tebè nazaj prvezov za breza, pa krepni!«

Petr ga je prčev prosit, de nej mu przanese in de ga nej sprejmə na Kózjek, de mu bo dobr plačav, de se na bo nkul pokesov. Cigan mu reče:

»Nemogoče. Lohkù je dol akul Šentvida in dol skuz prot Kózjeku dost Turku in bi lohk pala tam v roke Turkam.«

Nato mu reče Petr:

»Če veš vsaj za kašen tak varen prostor, de bi ke ušla!«

Cigan mu reče:

»Ja, drujga na vem kot v Krška jama. Tam bova popolnoma brez skrbi. In jih je noter že dost družih.«

In toku sta šla ke dol proti Krki. Toku prideta srečno do Krške jame. Cigan reče Petri:

»Ti pejd naprej v jama, jəst bom šu pa za teboj, kə tebè bodo noter prec poznal, ti boš pa povedov, kədú səm pa jəst, de səm tə rešu smrt.«

Prav Petr:

»Brez skrb, nəč se na buj, ti boš že zdej dobr šov skuz.«

In toku sta šla v jama. Not so prec poznal gospoda s Kózjeka in mu gaurli, de bo zdej noter brez skrb proti Turkam. Pa vprašajo, kaj je tu za adən, k je zad, k gre za jim noter.

»Ke je tu mogoče kašen vohun?«

Peter je pa djav:

»Ja, lohkà je, nəč na vem posebnega.«

In toku so kar planli na cgana in mu roké zvezál in nogé, in ga misləl ubit cigana. Pa se oglas krški fajmoštr:

»Ne trebte, možje in fantje, de bi tle se v lukji taku vohunska kri prelivala. Rajši ga zgrabte in ga vrzite v izvirK Krke pa ga nej nese ke dol noter v Turčije.«

In toku so sklenil in cigana vrgli noter v Krka. Cigan pa, k je biv močan v parklih, je tiste vezi prec potrgov in splavov vən iz vodé. In se je tam na travniki slejku in tiste cuje oviv, k so ble mokré. Strašnó je klev in žugov gor prot jam in zgovarjav nad Petram:

»Če ga še kədej dobim toku v roke, ga bom prec ubù!«

In toku je šu nazaj gor prot Mulavi.

Ko pride do cerkvé, Turku že nej blu več na Mulav, so bli že odšli proti Stični. Cigan gre pogledat v cerku, kuk je not kej mrliču. Mislu je, de je mogoče tud kej tistle Marko Kózjek. Pa zašliš nejkej pr velcmu oltarji, an stokaje. Gre tje in tiste mrliče premeče, sej so bli od sorte²⁸⁶ grdu an razsejkan. Tist premeče jən potegne vən izpod

---

²⁸⁶ Besedi 'od sorte' sta podčrtani, dopisana je razlaga: različno.

kupa mrliču stiškega opata, k je biv še živ. Je samo ana dobiv iz mečem gor po glav pa ne smrtən nevarna. In ga nese ke vən opata. Mu gre v vas po mal vodé, de ga mal polije in toku se je opat zbrihtov orengi spet. In zamerka tistga cigana zravn sebè. Med družim mu reče:

»Oh, ko b jəst imev zdejle anga človeka, de bi šov v samostan nekej povedat, bi mu dobr plačov. Pa kaj nuca, k so akul in akul sami Turki.«

Cigan reče:

»Sej če je kej tacga, grem jəst.«

Prav opat:

»Prov rad videm. Če si biv tulk, de si men rejšu življenje, boš tud tulk, de boš tud unim pomagov k sreči!«

Opat mu reče cigani:

»Glej, jəst ti dam suj opatov prstan. Den ga na roke jən ti bodo verjel, de si od mene poslan. Pejdi prot Stični. Na severni stran gradu boš opazu tam na pulj an lejščev grm bliz hoste jən pejdi v tisti grm jən tist listje mav razmækni in boš dobiv notr kamnita plošče in je odmakni. Not je rov in po tistmu rovu skuz kar naprej jən boš pršu v samostani pa vən. Za ta lukje tam notri ne vej nobeden drug kukr Marko pa še adən drug. Markoti povedej, koženskmu grajščaki, de vzemite iz gradu vse zlatanina in vrednúst, pa po temu rovu vən zbežite pa prot Velcmu boršti. Grad še zažgi, Marko nej ga, bomo lohka pozidal pa družga, sej mamó dnar!«

In ciganu mu je reku opat:

»Kam b jəst šu pred Turkam, de b se skru, če bi pršli nazaj?«

Prav cigan:

»Drgam ne, kukr v Krška jama. Tam jih je dost lədi notr in koženski Petr.«

Prav opat:

»Ne vem jəst za tista votlina, kej je.«

Prav cigan:

»Bom pa jəst pokazov, kej je. Kar pejte z menoj.«

In toku sta šla spet proti Krki. Ko prideta blizi izvirka Krke, pokaže od deleč opati cigan ke lukjo notr jən mu reče:

»Kar gorle pejte v ta lukje in so gor že lədje, ste brez skrb!«

No, in toku je odšu gor opat, cigan je pa le od deleč stav, se je bav, de b ga še nkat vrgli v krnica.²⁸⁷ No, in toku je šu cigan proti Stični, na severni strani samostana, kot sta se menila iz opatam, ke v tisti leščev grm, de bo pršu notr v samostan. In toku se m je posrečlo, najde grm in kamen odvali in gre po rovu notr v samostan. Kə not v samostan pride, ravn v sred samostana vən iz lukje, ga takoj tam zamerkajo hlapci meniški in vojaki, pa ga brž poderó na tla in ga začnó tepst.

»Glej ga, vohuna, kəkú je pršu notri! Prej smo imel zaprtga, pol je nam ušu in zdej ga imamo pa spet notr!«

---

²⁸⁷ Tolmun.

Cigan se je zgovarjev na vse viže, upù, prstan kazov – năč, dobiv jih je po parklăh. Pole se je sklicvov na Markota, de ma njemu nekej za povedat. Oni so pa rekli:

»Ja, de mu bo spet pršlo slabó! Ti si an coprnik!«

No, in toku so šli vendar po Markota in mu povedal, de je tist cigan tle spet, tist Dovgin in de ima tud prstan opatov in de se če z vam ment. Pride ke k Markot jən cigan mu vse povej, kaku je dol opata rejšu, gnov v Krška jama jən kaku mu je dav opat prstan. In kaku de nej pospravjo vse, kar majo vrednústi jən odnesó po tem rovu vən. No, k so se tole ankət dogoúrli, so pa tam Turki tam zunej, k so samostan oblegal, vidli anga deca, k je že ana dva dni tam se smukov po grmujih in končno v anmu grmu abstov in nej ga več. In so šli ke gledat po grmu, ke pa sam mal razkopal in so našli notr ana votlina. In so tu prec sumli, de je tu rov v samostan. Takoj so šli povedat turškemu poveljniku in on sam in še ni trije drugi so šli naprej notr v rov jən pršli v samostanu pa vən. So jih že dobil hlapci in vojaki, brž ujel in zvezal, rov pa zasul s kamenjem, de ni mogu nobeden prit notr. Med tistem trijem adən je biv narhuj in narhujš je blu ukrotit ga, je rjuv ku črna žvina. Cigan tiste tri še obgleduje in spozna, de je čist ta prav Jurij Kozjak, Markotov sin. Povej brž tu očetu, de ma sina že ujetga tle kot za janičarje. Prav Marko:

»Dej ga spustit, če je muj sin, k meni.«

Prav cigan:

»Tist pa ne! Če bomo zdejle razvezal ga, on te bo prec zaklov in vsacga, on nobenga ne pozna zdejle.«

Prav Marko cigani:

»Dej mu, če moreš kaku, spreobrni ga, de bo spoznov se, kej je.«

No, in toku je hodu cigan več dni k jemù se menit in sprašvat ga, družim je pa povedov čez oken cigan, de nej tuk cajta mirujejo, de bosta notr pogodla se s komandantom, za kuk se bo dal ga odkupt. No, in cigan je sprašvov Jurja, če se domisli, če je biv zmerom dol v Turčiji. An cajt nej blu năč iz njegà štime. Drugi dan, k je biv spet pr njemù, je že reku:

»Ja, se pa domislem, da nejsəm biv zmerom, de səm biv nekej drgej, de me je na koj adən odnesu.«

In še ga spet tret dan sprašuje. Mu je pa že vedu več povedat, se je pa raj menu že ž njim. In mu je pa tud povedov:

»Glih tak ldje v belih halah, se domisləm, k je adən hodu akul menè.«

In cigan ga je pa prašov, če bi vidu očeta živga, če b ga spoznav in če b ga rad vidu. In je reku Jurij Kozjek:

»Rad,« prav, »in səm tud kontent vrč ta gvant s sebè in bit pr sejmù očeti.«

No, in toku je šu cigan po Markota jən se je tud menu ž jim in mu je cigan dopovedov, de je tu njegov oče. In toku se je čist Jurij omehčov in hotu očeti v roke seč. Brž ga je cigan razvezov in oprostu. No, in toku sta se objela sin pa oče po tulcih letih. Vən je pa naroču Jur ti vojski mirvat, dokler jəst na pridem vən! No, in toku so

bli še par dni notr. Pol so pa vøn vsa vrednúst odpelal mim Turku na grad Kózjek. K so pršli na grad Kózjek, je tistim dvema sovdatoma reku, k sta bla ta čas ž njim, prav:

»Vidva pejta nazaj: ti bod – adæn za poveljnika, adæn pa za namestnika, pa kar pejta nazaj prot Turčiji. Jæst pa ostanem tu na sejmu gradu.«

In k sta pršla pred samostan tista dva povedat, kaku je, so vsi odrinli iz Stične, brez da b bli samostan zažgal. Turški konj je taku brcnu v samostan, na vzhodni strani zravn cejste, de se še dandænæs pozna konjski kopit na zidi. Petr pa, k je zvedu, kaj se je naredlo, se je pa obejsu – sam, brez cigana!

61.

Sreča v nesreči

rokopis, 1956

Blu je bliz Ljubljane, je biv France Svetin, kater je hodu v fabrika delat kə delovc jæn drektor tiste fabrike ga je mov rad, k je biv pôšten. In taku se je ankæt pogovarjov drektor fabrike iz anim sojim prjatlam, kašne ma delovce in de je zmed vseh narbulš France Svetin. Un je pa reku, prav:

»Pr men v fabriki mam pa ana delavka Neža Trpinc, katera je tud narbəl pridna zmed vseh žensk notr.« Prav: »Ti, kej praviš, dajva jih pa vkəp spravit, pa se nej poročita, k sta oba pridna!«

In taku ankæt anga dne tist fabrikant vpraše Franceta, če se je kontent ožent. France je pa reku:

»Sej če b bla kej kašna pridna, b je pa tud zvez!«

In taku m je povedov za Neže, katera je že France poznov in je biv kontent. No, in pršu je čas, ko sta se vzela. Hodila sta v fabrika in si tuk dnarja našparála, da sta si kəpila hišca. Jæn v nejkej lejti mu je Neža rodila dvojčke in dal so jih krstit in dal jəm ime anmu Janez, družmu pa Pavle. No, še bəl je biv priden oče in biv vesev sinov.

Blu je pa za časa Napoleonske vojske. Napoleon je hotu vdr̄t v Avstrijo. Jæn taku je Avstrija poklicala vse pod orožje jæn je mogu jæt tudi France Svetin. V Lublano v kasarno mu je še nkat pršla Neža z obema otrucəm se zadnjokrat poslovèt od moža. Jæn taku je mož odšu na vojska. Neža je pa doma pridæn delala jæn skrbela za otroka. Fantička sta hodila v šola jæn sta se dobr učila. Kir je pa mati mogla bət le bəl doma, tisti prhranki, kar jih je mela, so pošli in se je mogla zadovžət pr anmu bogatmu kmeti. Tist kmet jo je an cajt čakov za dnar, ankæt ji pa reče:

»Neža, dnar mi vrni!«

Kir ga pa nej mela, jə je pa bajta prodav. Jæn taku je šla gor na Gorenjska k an žlahti iz otrucem.

Biv je pa v tisti vasi an furman, ki je vozu v Trst moka in take stvari. Mat se je s

tistim furmanom seznanla in ga prosila, če bi fanta Janeza vzev v Trst, ker fant je že štarnajst let biv star, de b se šu kej učit, de b kadej kej znov. Tist furman je pa reku:

»Ləhkà, kar na uz se nej usede, pa ga m pelov ke v Trst!«

Ko pridejo ke v Trst k anmu peki, ke mu je zmerej moka pradajov, ga pek že od deleč zamerka in ga ogovori, prav:

»Mordè dənəs tud fanta prodáš?«

Se je hecov.

»Ja,« prav furman, »pa lohku ti ga pustim. Ta fant je od ane revne družine, oče je šu na vojska in se nej še vrnu. Nej ne duha ne sluha od njega. Jən taku mə ga je mat njegova menè izročla, de b ga kam skomandirov v služba.«

Prav pek:

»Lohku ostane pr menè. In se nej bo učiv pekovskega obrta.«

In taku je Janez ostov pr peki več lejt. Jən prov priden je biv, če je dobiv kašen trinkgeld kej, je dav vse spravət gospodarji.

Ankət anga dne je hodu Janez ob murji jən premišlov, če bi kadej mogu jət čez murje na uno stran, de b pršu v Francije.

»Mogoče je moj oče tam, kir ga je biv vzev Francoz.«

Tu premišluje pa zamerka anga pəsà, k je nesu nekej rdečga v gobci. Janez zavpije, pəs pa dol spàsti pa beži. Janez gre ke jən pobere, pa vidi tošel jən povn dnarja notr. Med cekinam je blu tud nekej dost menic jən vrednostnega papirja in si misli:

»Ta človk je pa nesrečen, k je to zgubu!«

Vejst mu pa le reče:

»Tih bod pa tošel vzev! Ni treba obenmu javit, pa damú pejd pa boš srečen!«

Janez se je pa premagov, čəš: tošel bom dav tistmu, kater ga je zgubu!

Pa gre tam ob murji, pa zamerka anga človejka, ko samù gleda v murje. Janez ga obgovori, prav:

»Kaj ste taku čudni, gospod?«

Tisti moški ga pogleda in mu reče:

»Kə b me na biv ti zdejle obgovoru, bi biv že jəst v murje skoču! Zdej ti pa povem, kaj se mi je naredlo. Tle skuz ob murji səm nekí zgubu tošel in dost dnarja v njemù. Pršla je ana ladja, de b jo mogu plačat, ku b blagu prevzev, pa nemam s komú. In ti s me pa rejšu zdej, de nejsəm v murje skoču.«

Janez ga vpraše, kašen tošel je biv. Pa mu pove, da je biv rdeč in de je mu tud dost dnarja, cekinu in vrednostnih papirju. Janez je prec spoznov, de je ta tošel od tejga deca. Polej pa Janez mu tošel pokaže:

»Vidte, možakar,« prav, »al bo tale tošel vaš, kənè?«

Dec ga pa kar objame Janeza, prav:

»Ti si moj rešitelj, de b jəs v vodo skoču jən zdej s mi pa še tošel pakazov.« Prav: »Polovica ti dam, kukr mam notr!«

Janez pa reče:

»Nəč na maram,« prav, »za taka malenkost me bo že Buh plačov!«

Dec je pa kar posegu v tošel jən mu je tu dat ana pest cekinu. Janez se je pa na vse branu, ga pa vpraše, kədu je pa ad kod je. Mi je pa Janez povedov, un pa zapisov, pa m je kar v roke stisnu deset goldinarju, Janez se je pa pulu, de ne mara nəč, un je pa kar šu. Jən taku je šu Janez damu, k sejmu gospodarji, gospodarji dav deset goldinarju spravət, gospodar ga pogleda, prav:

»Mar s kej ukrov?«

Janez prav:

»Ne! An gospud m je dav, kə səm mu rešu dnar, pa m je tu šenkov.«

No, in taku je mənilo an mejsc pa tistmu, pa se prpele ana imenitna kočija pred tejsga peka. Janeza takrat nej blu doma, je šu krəh prodajat ke po mejst. Ta gospud pa vpraše po Svetinu.

»Ja,« prav gospodar, »pr nas je,« prav, »samù zdej ga ni doma. Mordè je vam kej naredu škode?« Prav: »Je prnesu ankət deset goldinarju, pa jih je morde kej pr vas ukrov?«

»Ne,« prav gospud, »ampak povejte mi, kašen je ta vaš Svetin: al je kej priden?«

Reče pek:

»Prov priden, tuk pridnega kselja nejsəm še imù. Tud k maš rad hod.«

Prav tisti gospud:

»Pa bi ga mogoče dav stran ga?«

»Ja,« prav pek, »tega pa ne!«

Prav gospud, prav: »Jəst səm pa trgovc tle iz Trsta, kater kupčuje iz blagom jən səm bu pred anim mejscem zgubu dnar in ta ga je najšu jən pošten dav mi nazaj vsega, deset goldinarju səm mu pa prov s težavo vsilu. Jən obenem me je še rejšu smrti, kə me je tik predən səm mislu v murje skočət, obgovoru. In bi te prosu, de bi ga meni dav, de b se učiv v trgovski šul.

»Ja,« prav tisti pek, »če je pa taku, ti ga pa dam, če bo Janez tu.«

Na tist pa Janez pride damu jən zamerka tega človejka, jən mu reče:

»Gospud, mar nejsəm vam dav vəs dnar?«

Prav gospud:

»Si dav, Janez, vsegà, ampak ano prošnjo mam do tebe: če čəš it k mənè v služba, ti bom dobr plačov.«

Ta pek mu je pa branu. Janez pa reče:

»Če bi se smù kej učət, de b se še kej šulov. Rad b se nauču francoski jezik in nemški.«

Prav tisti gospud:

»Vsak kedən boš šu dva dni se učit, drgač boš pa v moj službi.«

Jən taku je biv Janez kontent jən je šov k jemù. Ta pek mu je pa reku:

»Janez, če t bo təm slabú, pridi prec k menè nazaj v služba.«

No, in taku se je poslovu od gospodarja in šu v nova služba. Biv je tam več lejt pr

tem trgovci v Trsti in se nauču francoski jezik, nemški in še taljanski in prov vesev ga je biv ta trgovc.

Pa več lejtih je pa ankæt pršla v Trst ana francoska ladja, katere je imù ta trgovc z anòm trgovcam v Marselju veza, jøn sta se pogovarjala od kupčije. Jøn je reku, če ima kašnega tacga pomočnika, de bi dobr znov francoski jezik, nemški in taljanski, de b ga on dobr, plačov. Ta je reku:

»Imam anga Svetina jøn ga sam rabim.«

Prav tisti trgovc z Marselja:

»Poklič ga səm, tistga fanta.«

Ga pokliče Janeza jøn mu reče:

»Janez, če češ jæt z menoj v Marselj, da boš pr meni v trgovini, ti bom dobr plačov!«

Un trgovc m je branu iz Trsta, de nej bo pr njemù. Janez pa, kir ga je zmerej skrbel, kje je njegov oče, kir nej za obenga vedu, pisov je dostkrat v suj krej na Gorenjsko, pa obenkat obenga odgovora. In taku ga je un trgovc iz Marselja Janeza pregovoru. In se je podav na pot.

Med potjo, ko se vozjo iz ladja, je biv pa precej vihar na morji, Janez pa še nkul na morji biv. In se je zaobljubu, če bo srečæn pršu v Marselj in k temu trgovci, de bo vse račune pošten vodu, nækul obenga akul prnesu. No, in taku je ladja srečnu pršla v Marselj. Trgovc ga je gnov v seja hiša in dav mu služba v pisarni kot blagajničarju.

Imu je pa tisti trgovc več tacih notr v službi, zmed njem tud angà Ludvika Budina, s katerim pa nejsta se hædú zastopila. Ludvik Budin, če je le mogu, je gospodarja akul prenesu in ta Janez pa nej bu za tu næč prpravlæn.

Imù je trgovc ana hčerka Kristinca in tista je Ludvik Budin mal plavšov, kir je le računov, de morda b se mu poročla in b je dobiv in taku postov trgovc. Večkat je Janeza tožu pred gospodarjem in gospodinjo, čæs da Janez Kristinca zapeljuje in pohujšuje jøn kædr so se oče in mat za stvar prepričala, v kolkem je tu resnica, sta vselej pršla so tega, de se je Budin zlagov. Jøn kædr je mogu, je Budin Janeza tadlov²⁸⁸ in da kot on dejla, nej næč v redu.

Ankæt anga dne pa stopi notr v jegova pisarna an moški in ga vpraše:

»Al s ti Janez Svetin?«

Prav:

»Səm.«

Pa mu vrže ana mošnja cekinu.

»Ne, ne, tu nej moje, kar vzemíte! Kaj boste menè metal?!«

Prav tisti moški:

»Janez, kar sprav, sej se bova kmal vidla.«

Pa je šu.

Zvečer, ko pride gospodar domov s kupčije, mu Janez prec povej, de je biv an

²⁸⁸ Krivil.

človk pr njemù, jøn m je pustu tle ana mošnja cekinu.

»Tega dnarja jæst na maram, kar vi ga spravte!«

Prav gospodar:

»Bom pa spravu! Bo že pršu pujga!«

Čez nejkej dni po tistmu mu reče trgovec:

»Janez, v ta in ta ulca boš šu k tem in tem gospodarji nardit račun. Že več lejt jamlje od mene blagu in nač na plače. Naprav račun,« prav, »pa sej veš, kaku se delajo ti računje,²⁸⁹ sej si že dostkrat šov!«

No, in taku se je drug dan Janez napotu k tistmi gospodarji. Kæ pride ke, pa ga prec spozna, de je ta ravn tisti, kater je biv pred nekej dnem mu vrgu ana mošnja cekinu. Un ga lepu pogosti in mu reče:

»Janez, dej mejhnu račune predelat. Taku de bojo v mojâ korist. Če boš napravu pravične račune, bo menè hiša in trgovinca in vse prodano, kir mam že tuk dovga pr tem gospodarji.«

Janez pa reče:

»Če čæš, de nardim račune pravične, če ne pa grem!«

Pa je Janez popokov tista sejâ torba, k je mu notr pisanje in šu damu. Kæ pride h gospodarji, pa mu povej, de je biv ta tisti človk, kater je biv pred nejkej dnem tam dav mu tiste cekine.

»Jøn prosu me je, de bi biv napravu fovš račune. In ker nejsøm tu, søm pa kar damu šu!«

Prav gospodar Janezi:

»Kar pejd ke pa drug dan k njemù in naprav račune pravične, tuk mu bom pa dol spustu, de ne bo prodan.«

In taku je šu Janez ke in napravu račune. Jøn gospodar m je pa tuk odpustu, de m nej blu prodan.

Vidu je pa Ludvik Budin, de ima dosti raj ta trgovec Janeza ku pa jegâ. Zmerez ga je tožu, kaku grdu ravna in pohujšuje Kristinca jøn vselej kukr sta kej tu opazvala, je biv Budin na laži.

Ankæt je reku:

»Vidte ga, Janeza, vsaka nedele popovdne poje pa Kristinca zapeljuje.«

Sta šla spet pogledat in jega nej blu nækir, kukr v cerkvi pa molu je. In taku se je napravlo v Budinu smrtno sovraštvo do Janeza.

Ankæt anga dne mu povej gospodar, prav:

»Jutri naprav iz blagajne ana škatla cekinu, kukr jih ponavad, bom šu spet na kupčija.«

In taku jih Janez naprav, prešteje, zapečat in da ke gospodarji. Prav:

»Tukej jih je, lohku pa še samí preštejete.«

Prav gospodar:

---

²⁸⁹ Končnico -je pri besedi računje je Matičetov ob zapisovanju podčrtal.

»Je že v redi,« prav, »bom kar v ta mizca spravu, de bom jutr pa vzev s seboj.«

Drugi dan, ko se gospodar oprav in če jət na kupčija, gre v mizca po cekine in nej blu nač notr. Brž pokliče Janeza, kam je djav cekine, Janeza pa nej blu doma, je mu navada vsak jutr jət k maš in tud tisti dan je biv šov k maš. K pride od maše, mu prav gospodar:

»Dej brž povedat, kam s djav cekine, ker se mi že mudi na pot.«

Prav Janez:

»Jəst səm vam jih dav snoč jən ste jih dal v mizca pa zaklenil mizca. Tuk vem, več pa ne.«

Gospodar pokliče vse tiste seje, kar jih je imù v službi, kir sumu je, de m je adən ukrov, in izlepa reče vsem:

»Nej da nazaj cekine, kdor jih je vzev, če ne grem pa po polcija.«

In vdat se nej tu abedən, je šu pa po polcija. In je bla pa brž preiskava. Vse so preiskal, tud v jegovi sobi so iskal, v Janezov skrij pod gvantam so našli pa cekine. Janez se je tuk ustrašu, de je dol pov skorej v nezavejst. Prav:

»Muj Buh, kaku so nejk pršli v moja skrije cekinje?!«

Janeza so prijel in zvezal jən gnal v arest. Ludvik Budin je pa reku:

»Al vidte? Sej səm vam zmerej prpovdvov, de tega Ilirca nej nač prida, jən bi ga mogli že zdavnej spodit od hiše!«

Na sodišči je bu Janez obsojen na smrt. Kir je pa tajiv, de nej ukrov, mu bo pa napəru adsejkana roka, potem pa glava, k je sojmu dobrutniki ukrov, zravn pa tajiv.

An dan pred smrtjo Janezovo je pa povabu ta trgovc sodnike na večer in so se pogovarjal o Janezi. Trgovc je djav:

»Čudən je,« prav, »tuk lejt je biv pr men že in taku pošten, səm ga dav tud na preizkušnja in nač nej pršlu nekul na križ. In de b se biv pa zdej spozabu, bi pa skorej ne mogu verjet.«

Prav an sodnik, prav:

»Kə smo ga sodil na smrt, je biv čist miren, prav: če je taku božje vole, de me pa krivičnem obsodte, səm pa obsojen! Reče pa zmerej še: Če me vsegà izsejkate, de nejsəm ukrov!«

Kir so imel pa večerje, je pa povabu gospodar vsa družina na večerje. Vsi so bli že pršli, samù Ludvika Budina pa nej blu še. Prav gospodar Kristinci, hčerki, prav:

»Pejd pogledat, kej je še Ludvik Budin!«

Gre pa pogledat v njegova soba, pa nalahko vrata odpre in šliš čudne besede. Ludvik Budin je ležov na pojstəl vznak kot bi spav pa zgovarjov besede:

»O, nedovžni Svetin, prekleti cekin! O, nedovžni Svetin, prekleti cekin!«

Kristinca pa, ku tu sliši, beži stran, v soba, kir so bli drugi notr in brž povej tu sodnikom. Sodniki so šli pa prec ke in so ravən taku šlišal. Sodnik reče:

»Pejd po polcija!«

Polcija pride prec in kje h njegov puojšli potihoma. Ludvik Budin pa zmerej še

zgovarjov besejde:

»O nedovžni Svetin, prekleti cekin!«

Takrat ga pa zgrab an polcaj:

»Al si ti dnar ukrov gospodarji?«

Budin skoč pokonc:

»Ja,« prav, »jæst! Ključe sæm dav ponardit ad gospodove sobe in od mizce in cekine vzev in jih podvrngu Svetini takåt, k je on k maš šov. Jæn zdej ga pa zmerej videm vsega krvavga. Jæs sem uržeh,²⁹⁰ menè kaznujte, Svetina pa spustite.«

In toku so ga prec prjel in gnal v arest še tist večer. Kristinca pa, k je tu vse vidla in šlišala, je pa letela v zapore in prosila tistga, k je mov čez tiste arestante, kater so bli na smrt obsojen, in ga prosila, če b žiher iz Svetinam govorila. Prav tisti ječar:

»Sploh ne! Jutr bo umorjen in nema abedæn več dostopa do njegà!«

Kristinca je pa Janeza rada mela in je taku prosila tistga ječarja, je je pa pustu. Prav:

»Pa samo dvej besedce spregovort!«

Pa je je gnov ke k njegovi kejhi in je odpæru in je vidu Janeza, k je zravn pojsle klečov jæn gotov molu in se prpravljov za na drugi svejt. Tince ga pokliče:

»Janez!«

Se nej næč oglasu, v drugič ga pokliče:

»Janez!«

Se je pa oglasu prov iz slabim glasom.

»Rejšen si!«

Pa jo je ječar pognov in zapæru ječe.

Drugi dan pa pride ječar notr pa prav Janezi:

»Na boš umorjen, se nejkej drgač stvar vrti.«

Ko so mel na sodišči drug dan Budina, je pa spet tajiv, de se m je sanjav in de v sanjah næč ne vej, kægá je govoru, in de je Svetin ukrov. Jæn tuk cajta so ga pestil jæn matral ga gotov ku vsacga tacga tiča, se je pa spet vdav in prznov. Jæn taku so ga obsodil na smrt z abe dvej roke pasejkane, pol pa še glava! No, in k je bla ta obsodba izrečena, so pa tud napravli taku ž njem. Po Janeza so pršli pujga sam ta gospodar iz lepa kočija in ta gospodar je oblubu, de bo kar še naprej pr hiš ostov, kir Janez se je delov, de bo šu preč pa v suj krej. Gospodar m je reku:

»Kristinca te bom dav za žena jæn vse mojé posestva, kir si prov zmožen vodit vse taku trgovine ku jæst. Samu prec ne, čez an lejt, de se bo stvar majhno pozabila.«

---

²⁹⁰ Kriv.

62.

Marija pomočnica

rokopis, 1951

Tu je blu rečen, de je z nemškega. Oče od tega ta starga očeta je bil osem let na nemškem, k so bli flihtnik²⁹¹ še v star Avstriji. Ne vem, al je biv sam al je kej brav.

Gor je ob reki Rajn ana prjazna farica. In blizi fare je ana vas, kjer je biv notr an žnidar. Imu je nga sina. Tistmu sinu je blu ime Henrik in lepu sta ga iz materjo uzgujla, fantiča. Prmerla se je boležen v hiš in oče je uməru. In taku sta ostala samá mat pa sin. Fantič, k je bil mal večji, je hodu v cerku ministrirat. No, in tud fajmošter so ga mel rad, fantiča. K je še zrastu, je postav tud korski pevc in taku medtem mater doma pomagov pr deli.

Drugi vaški fantje so ga pa tega fanta bəl sovražíl, kr so ga mel bəl za nga takga farškega podrepnika.

Blu je tam ankət, kəkr je povsod, tam v an bližnji vasi žegnanje v soseski jən so bli pevci vsi povablen na pejtje, k je bla tam maše. In toku je šov tud Henrik, k je bu tud pevc. Povabu jih pa je dol v vas an bəl premožen kmet na štrukle. In so tam pil in jel do večera. Zvečer so se pa razkrupli pevci vsak na suj dum. Henrik pa organist sta šla vkəp prot dom. Imela pa sta it čez ana hosta. Ko prideta v sred hoste, pa zašlišta nekej an stokaje, toku de še reče organist Henriki:

»Al šlišiš nekej?«

Henrik prav:

»Šlišim! Kaj praviš, kaj je nejk tu?«

Prav:

»Gotovo so se fantje kej stepli, k je blu žegnajne, in morde kter leži pa stoka, de je biv stepen.«

Prav organist Henriki:

»Pejd pogledat, kədú je.«

Henrik je pa šu dol iz cejste pa kje v grmuje, od kodr je blu glas šlišat. Organist tam čaka, tist stokaje je v host potihnu in čist vse mirnu je blu. Organist kliče Henrika, ni benga glasu. Toku de ga je ratal strah in je nazaj pobrisov je v vas, kjer so pil. In povej tam gospodarji, na kəga sta v host iz Henrikam naletela. De sta šlišala an stokaje in nejkašnje jambraje in je šu Henrik ke pogledat in je vse utihənlo in Henrika nej od nikoder nazaj, kə sem ga klicov. Brž gospodar dobi še nekej sojih sosedov in gredo iz tem organistom ke iz vsak sije ləhtierna pogledat, kaj je. In po hosti vse preiskal, pa ne duha ne sluha ni blu nəč. Le tam, k je prpovdvov organist, od kej se je glas šlišov, je bla trava nekej vsa potlačena in nekej grmovje oblomleno.

Šli so nazaj v vas, je biv tam organist čez nuč. Drugi dan gre damu, povej jegov

---

²⁹¹ Dezerterji.

mater od Henrika, kajti mislu je, de b biv morde fant doma. Mat ga je prčakvala celo nuč in fanta nej blu od nikodr. Organist ji povej, kaj se je naredlo. Mat prčela jokat in zdihvat, prav:

»Edinga sina səm imela, kaj jəst vem, kaj bo zdej! Al bo še kdaj pršu damu al ne.«

Organist povej v farovžu fajmoštri. Fajmoštr tud v cajtənge, so po vseh straneh pozvedval za fantam. Še fajmoštr je šov k tej mater od Henrika in je reku:

»Mat, nəč se na bujte! Fant bo že pršu damu, sej nej mogu it kar toku v zemle!«

Mater je blu pa le hədú!

Minil je pu lejta, minil je an lejt, nema ga sinkota!

Tam krej vasi, blizi kjer je stala njena hiša, je bla ana kapelca. Jən je mat k tist kapelc večkat šla molt. Vidla pa je v kapelci, de je Marija notr brez Jezusa v rokah. Pač je biv ankət an tak təč, da je tist udaru in dol odbu, kokr so še dandənəs taki lumpi. Mati je tam toku zgovorila in prosila:

»Marije,« prav, »dej mi ti nazaj sina, jəs ga bom pa tebi vrnila!«

No, in prec je šla čez nekej dni mat v mejst in je pr anmu tacmule – kaku mu že pravjo tistmu, kə dela bogove – mu naročila, de nej nardi anga tacgale Jezuščka in mu dala mere, kašen more bət. No, in reku je:

»Ženska, čez an kejdən prid,« prav, »bo že narjen.«

In toku je šla mat čez an kejdən pujska. Kr je bla mat mojškra, je zravn pa še an tak majhen gvančk naredla notr, pa ga oblejkl. Jən nesla ke v tista kapelca materi božji. Jən tam pr kapelci je molila spet in rekla materi božji, prav:

»Poglej, Marija, jəs sem ti že sina zdej vrnila nazaj in glej, da m ga tud ti vrneš! Prejd na bom nehala prosit, dokler mi sina nazaj ne vrneš.«

In toku je hodila prosit mat k tist kapelci dvanajst lejt.

Fanta so bli pa vzel ke notr v London. Anglije je takat, k se je ta rodiv, se je vojskvala z Amerika in je Anglež zbиров po vsi Evrop vojake, prostovolce jən take imu soje vohune in pa druge, da jih je plačov. In toku je biv tud v to vas an tak agent pršu, da je fante zbиров. Brž so se zmenil fantje, k so bli najga jezni:

»Dejmo Henrika porint, nej ga vzame! In da b ga pa na n lejp način dobil v roke, se bo pa adn tam v host notr ulegu. K bo šu Henrik tam zravn iz žeganje, se bo kej ustavu, pa bo šu mogoče h jemù pogledat. Če ne bomo pa kar h jem skočil pa ga bomo zgrabli in zvezal in odpelal.«

No, in k je rejs adən tam ležov in jambrov, je šu Henrik kje pa pogledat. In so brž an trije najga skočil in so mu usta zvezal, da nej mogu vpit in toku so ga odgnal. Tak zbirališče je blo ta prvo v Pariz in od tam so jih odpelal pa v London. Henrik je večkat računov, kaku bi ušov s te partije, ker vedu je dobro, da tu je blu izdan in prodan. Pa se nej dal uit.

Ankət se je biv zmenu že z anim družim vojakim, k so bli glih taku na sila ujet kukr ta, de b bli ušli. Jən un so bli planli in straže jih je bla ujela in so jih postrelli.

Henrik pa vendar nej biv ž njim planu in taku nej biv ustrelen. Imu je pa zmerej misli doma pr mater in kaku bi se od tega odtrgov. K je Anglež biv že za sila vojska zbrav vkøp, jih je an cajt še vežbov v tistmu orožji in potem na ladja nalužu in so se odpelal proti Ameriki, da b se bli tam vojskval, de b bla vsa Amerika angleška. No, in k so ankæt dol šli z ladje, so jih prec tam vzel drug oficirji pod komanda in toku so šli prec v vojsko. No, v ta prvih borbah je biv Henrik ujet od Amerikanca. Kir je pa Amerikanc ujetnike prostovoljce prec postrelu, se je pa Henrik na vse zgovarjov, da on nej prostovoljc in tud Anglež ne, da je on Nemic in prsilen. So ga pa djal in še več tacih v tiste lagerje, de je biv not zaprt. Kot ujetnik je hodu tud na dev, kamor so rekli, sevejda pod straže. In toku je biv več lejt tam ujetnik.

Ankæt anga dne je pa pršla ana ženska kje do tistga, k je imu čez tiste ujetnike in prosila za nga ujetnika, de b ga ona k sebi vzela in de bi pr nji pomagov, ker je njen mož v vojski pov, de bi iz divjakim beretov za kože. In toku je tisti, k je imu čez ujetnike, ravno glih Henrika odkazov. In je reku:

»Tale vojak se mi zdi narbøl pošten, ga vidim tud molt in taku se nekakšno lepu obnaša. Kar tega vzemi.«

No, in taku je šov Henrik iz ta ženska na njen dom in tam mu je vse povedala in rekla mu:

»Če boš pošten pr meni in tule boš imu za n del, de boš iz døvjakim beretov za kože in take stvari, ti bom že plačala dobro. Če bom vidla, da boš rejs fant na mejsti, boš morda tud damu šov kædej v svoj krej.

Prov vesev je biv Henrik, ker je biv frej tistga lagerja in je reku ženski:

»Brez skrb, vse pošten vam bom komandirov in pošten, sam tu dajte mi, de če b se tu dal, de bi še kædej pršu damu k soj mater!«

Povedov je tej ženski vse, kaku je pršu sëm in kaku je biv doma vzet. No, in taku je prčev kupčevat z døvjakim. Napøru ga je tista ženska učila jezik divjaški in potem se ga je pa še kar sam navadu tam od divjaku. No, in taku je dovgo lejt kupčvov tam iz divjakim. Taku de ga je imela tista ženska taku rada, de m je rekla, de nej kar pr nji ostane. Henrik je reku:

»Tega pa ne. Svoje matere morem še videt,« pravi. »Vem, de moja mati zmerej moli v vasi, de b se še kdaj vrnu.« Prav: »In tud jæst prosim in molim,« prav, »de b se še kædej srečen domu vrnu. Imam an tak zaupanje do Marije, de mi bo kædej ona sprosila, de se bom jæs lohkà damu vrnu.«

No, jæn k so se ankæt Angleži in Amerikanci nekej pobotal po večih lejtih, so pa tiste, kar jih je blu še tam ujetniku, spustli na svoje domove. Jæn tok je biv tud Henrik obveščæn, de se lohkà vrne damu v suj krej. Na vse je biv vesev te novice. Tista ženska pa žalostna. In ga je prosila, de nej ostane, de je kontent še nkæt tulk mu plačat. Reku je Henrik:

»Tega pa ne. Kumej sëm čakov tega trenutka, grem gledat svoja mater, če je še živa.«

Tista ženska m je napravla dobra popotenca in še več dnarja, kukr je on šlužu, kr

je pa vedla, de je precej pobožen in tok krščanski, mu je dala še n lejp patrnoštr in mu rekla:

»Ta patrnoštr je z najboljga amerikanskega lesa in ga dej soji mater in rec, de sëm t ga jæs dala, kə s biv tukej pr menè an prov pošten fant, de ga nej ma za spomin.«

No, in taku sta se poslovla in Henrik mahne od nje. Ko pride v Njujork do ladje, dobi tisto potrdilo, kar je blu potrebno še, gre gor na krov ladje. Ker je blu pa tist dan ravno dež, je blu gor mokru po ladji, je Henriku gor spodletelo pa je pov kje po krovu ladje. Tisti patrnoštr, kə m ga je dala una ženska, je pov vən iz varžeta. Mornarji so tist zamerkal, so se prčel pa prec smejat.

»Lej ga,« so rekli, »anga farškega podrepnika, smo ga že dobil.«

Brž an stop ke h njemu, prav:

»Prec vrž tist paternošter ke v morje! Kaj si še tuk nər, de držiš ta patrnoštr?«

Henrik pa prime tist patrnoštr in boga kušne, k je biv križ gor na patrnoštr in dene v varžet. Drugi so se kar še bəl norca delal iz njega. Le ən Anglež, an potnik, je tist od deleč opazvov, mi je pa reku:

»Fant, čist prov je, de se držiš seje vere, sej tu nej čist nəč nevarno in tud orožje ne.«

No, in potem je Henrik šu notr v ladje. In drug dan je ladje šla proti Evropi. Med potjo proti Evropi je pa nastav silen vihar, taku de je tuk ladje premetavov, de se je blu bat, de b se ne potopila. Že zavpije gor ta šifkapitan:

»Kar imamo take prtlage gor, vse v murje zmetat, da bo barka laži!«

No, še an čas po tistmu pa zavpije kapitan:

»Vsi na rešilne čovne, barka ima tujšna luknja, de se ne da več popraviti!«

No, in toku so šli vsi v čolne. Vihar pa je malo ponehov. Ko so zamerkal mornarji Henrika, pa so vsi nanjga zavpil in šifkapitan:

»Ti pa ne boš šov gor v te čolne. Zarad tebe in tojga patrnoštra smo vsi taku nesrečni!«

No, in Henrik je ostov gor na krovu ladje, drugi so se pa vstran odpelal iz čovnam. Vidu je že Henrik, de se ladja rejs potaple, je dobiv nejkašne plohe, so bli gor na ladji, in tist nekako zveže in vrže notr v murje in sam gre gor na tiste plohe jən vesla stran od ladje, kajti vedu je, da če se ladja potopi, tudi za seboj vse potegne. In taku je veslov stran ke po murji. In taku je biv že dva dni na odprtem murji čist sam. Čakov je kašna rešilna ladja, da bi pršla od kod, in je nej vidu. Molu je na tistih dilah, k je biv gor in gotov tud grevənga²⁹² odmolu, kajpak, in se prpravlov za smrt in kədej ga bo kašna riba požrla. Ta tretji dan pa zamerka nekašna stvar, da gre prot njemu. Mislu si je:

»Mogoče pa rejs gre ladja!«

In kə tist pride bližej, pa vid, da nej ladja. Vesla proti tistmu pa zamerka anga človejka in vid, da je v anmu čovni. Not stoji in povn čovn vodé. Ke pride tist človek zravn pa ga prosi, če bi žihr smov k nem stopit.

---

²⁹² Pokora, kesanje – grevengo so odmolili, preden so umrli.

»Žihr,« prav Henrik.

In spozna ga Henrik, de je prov tist Anglež, k se je biv zanjga pognov, k so na ladjo stopil. Vpraša Henrik za druge mornarje:

»Kej so pa drugi mornarji, sej je blu povnu vas.«

Tist Anglež mu povej, pravi:

»V vsakem čovnu so imel an sodček ruma s seboj, pa so pil. In so bli pijan, so se pa nagibal ke pa sëm. Ker pa murje zmerej valovi, se je čoln pa prevrnu in taku so se vsi potupli. Jæs sëm biv pa glih pr kraj čovna, sëm se pa nekam prjev in sëm se rejšu.«

No, in taku sta bla tam, čakala rešilna ladja. Tisti Anglež je biv že taku slab od lakoti in od strahu, de je kar ležev gor na tistih dilah. Henrik je pa vzev v roke tist patrnoštr in je mislu spet molt najga. Anglež tist zamirka pa skoč kje k jemù, pa kukr m je prjev, tok m je odtrgov pa snev. In k je vidu Henrik, de je un lohk patrnoštr jev, tiste jagode, kir je biv Henrik tud taku lačen, je pa še on tist snu, kukr nej un. No, in taku sta potem čakala tista rešilna ladje. Reku je Henrik in prosu mater božja:

»Rejš me, če ne bom zgublen. Nəč na vem, al bom kdaj doma pr mater al ne, tu je vse v božjih rokah.«

In taku sta bla že na tistem krov, dilah že sedem dni brez vsega. Le un je ležav tam pr krov tok kukr mrtu. In tud Henrik je gor ležev, samo še glavo je gor vzdignu, če bi kej ladja pršla, da b ga rešila. Pa je tud že skorej scagov, de ne bo nəč. Proti povdni ta sedmiga dne pa zamerka v daljav nekej ana stvar. Kumej se je pokonc spev, de je klečav in srajca vezov gor na n kov, de bo mahov, kr je vidu, da gre gotov ladja. In ke vidi ladja, še bəl na vse maha, da bo ja vidu šifkapitan. Ko pride bliže ladja, pa da signal iz ladje, da vid nekej na murji. No, in k je pršla ladja zravn, se je pa ustavla In so prec šli iz čovnam ke do Henrika in do unga Angleža. Henriku so mal pomagal it gor na ladja, nej mogu it, tuk je bu švoh. Unga Angleža so pa mogli kar nest, sam še živ je biv. Ke pride gor v ladja, vpraše Henrik:

»Kej je tu za na ladja, k je mene rešila? Kaj ma za n napis?«

Prav sam šifkapitan:

»Tu je ana španska ladja: Marija pomočnica ima gor napis.«

In prov od vesele se je Henrik zjokov:

»Tok zaupanje sëm imu do Marije, in nazadnje me je glih Marijina ladja smrt rešila!«

Vpraše, kam ta ladja voz, pa so povedal, da v južna Amerika, v Brazilija. Prav:

»In čez ane štir mejsce bomo spet v Evropo se pelal, k bomo tovor gor zlužli.«

No, in k so pršli ke v Brazilijo, tam so prec povedal, kaku so dobil dva človeka nesrečna. Tam so imel tako navado, da so take ladi nagradili nesrečne. Henrik prav:

»Jæs grem notr v an samostan, te štir mesce, da se bom mal odpočiv.«

Tist Anglež pa prav:

»Jəst pa s teboj, kamor greš ti, ke grem jəst!«

In taku sta bla vkəp notr v samostani.

Ankət anga dne se pogovarjata o vsem tem, kaku sta se vozila po murji. In ga vpraša Anglež Henrika:

»Kaj s pa imu takrat za na rejč, k si z varžeta vən potegnu, jəst sem t jo pa vzev pa snev?«

Henrik prav:

»Veš, kaj je tu?« prav. »Na tiste jagode pr nas molmo!«

Anglež nej bu naše vere. Prav:

»Tam k səm biv v ambulanti, so mi rekli, de kə b na biv nekej snev nekej lesenga, bi biv že umrl. Tisto so mi še našli v želodci, tisto m je dalo muč v tulko, de səm ostov pr živleji,« prav. »In zdej se bom jəst tud dav vpisat v toja vera.«

In taku se je polej tist Anglež v tistmu samostanu podučvov vere in se je dav krstit.

Ankət anga dne je pa šov Henrik mal po mejsti mal mejst pogledat, so pa taku lədje letel vsi ke v ano ulco, je pa tud ta ke letu. In vidu je, de tam gori, de je ogij, požar. Gorela je pa ana tri nadstropna hiše pa še nekej zravn. Gor v ta tretjem nadstropji je pa ana ženska vpila z anmu majhnəm otrokam, da b je kadu rejšu je iz ogje. Ble so tam lujtre za gor it rejšit, so bli že prstavli zravn, sam noben se ni upov gor it. Henrik pa tist vidi, pa se Marij prporoči pa kar plane po štengah gor. Pride do okna, brž zgrab tistga otroka čez pasha pa bab pamaga stopit z okna dol do lujtre. Kumej stran prideta od hiše, k je gorela, pa že dol streha zgrmi in zid se podere. Glih tulk, de je rejšu sam sebe in ženska in tistga otroka. Po končanem tistem ognji je Henrik pa damu šov spet v ta samostan, k je bivov. Čez an kedən po tistmu pa pride an gosposki človk v samostan sprašvat, če je biv iz samostana ktir pr tem ogij v te in te ulci zravn. Brž povej opat iz samostana:

»Ja, biv,« prav, »an Nemc, pa je še reku, de je rejšu ana ženska pa anga otroka iz ogje.«

Prav tisti človk opati, prav:

»Dajte səm tistga človeka poklicat,« prav, »mam nekej za povedat mu!«

No, kə pride ke Henrik zravn k tem človeku, ga ta človk brž vpraše, če je rejs ta rejšu anga otroka pa ana ženska. Prav Henrik, de rejs. Prav:

»Al vejste, kəgá ste rejšu?«

Prav Henrik:

»Vem. Ana ženska pa nga otroka.«

Prav:

»Ta otrok je biv sin od tega tovarničarja, je imev tega edinga otroka in ste mu ga vi rejšu. Tu je bla pa pejstna, k je otroka merkala.« Prav: »Bo vas dobru nagradu, jəst səm biv poslan po mejst pogledat, kdo je bu rejšu, bom prec povedov.«

No, in k je ta človk odšu, drug dan je že pršu tist gospud, tist tovarničar, in je Henrika ke poklicav in se m je lepu zahvalu in m je dav ana škatəlca cekinu. Prav:

»Tu imaš pa za lon, kə si mi fanta rejšu.«

Henrik prav:

»Nəč ni treba, sej tu ni nəč.«

Prav:

»Tu moreš vzet.« In prav: »Zdej mi povedi še tuj naslov, od kod si in kədú si.«

Henrik pa povej vse, kədú je in od kod je. In de se zdej s ta prva ladja pele proti domi. Prav ta tovorničar:

»Jəst imam brata v London. Jəst bom ke sporoču, da boš še tam dobiv nekej nagrade.«

No, in təkú so mənil tist mejsci in Henrik je mahne proti Evropi. Vožnja med potjo je bla lejpa, nej blo obenga viharje. In taku so pršli srečno v London. No, in tam kot potniki imajo tudi tiste seje gostilne in taku je šov tud Henrik notr in tist Anglež ž njim. An gosposki je pa prec med tistim potnikim hodu pa sprašvov za nga Henrika. No, in kmal ga je najšu. Vprašev ga je, če je biv v Južni Braziliji v tem in tem mejsti, in če je biv on zravn pr kašnem ogij in če ga je rejšu. Henrik mu vse povej taku, k je blu, da je rešu ana ženska pa anga otroka in de ga je tam adən nagradu. In ta gospod m je reku:

»Jəs səm od le-unga brat, ti dam pa še jəs tukle nagrade!«

In taku m je še ta dav ana škatəlca cekinu. No, in se je poslovu od Henrika pa je šu. Ta, k sta bla zmerej vkəp, prav:

»Henrik, zdej boš šov pa ti na muj dom. Jəst səm tle bliz v mejst. In ti bom dav tudi jəst nagrada, taku dost ne. Pa te predstavim soji ženi.«

In taku sta šla. Ko ga pržene Henrika ta na suj dum, ga žena prov z veselem sprejme obedva. Ta Anglež ji reče ženi, prav:

»Ne meni se zahvalvat. Ke bi tega ne blo, bi že zdavnej mene pojele ribe. In jəs səm kristjan in tudi ti se vpiši v to vero.«

No, in nekej dni je biv še Henrik pr temu Angleži in potem se je napotu prot sejmu dom. No, ko pride do Nemčije ob reki Rajn, kjer je bla njegova rojstna vas, se je že vse blu nejkej spredručačlo. K je šov dol iz štacjona, je prec tam kupu par kuj in se je pelov do soje vasi. Prpelu se j zravn ceste, je bla gostilna. Tam je dav koje knehti²⁹³ in mu je reku:

»Dobr fotrej, sej ti bom plačov, kə bom pršu nazaj!«

No, in v mrakə se spəsti proti sej vasi. Taku se je biv namenu, de bo šu krej vasi h tist kapelc k tist mater božji se zahvalt, kir je dostkrat nanja mislu. Ko pride ke bliz, pa zasliš an glas pr tist kapelci, šlišov je besede: »Mati, odpustite mi, jəst səm tisti, kir səm vašga sina poslov v London in šu je proti Ameriki. In nəč na vem, al se še kədej vrne al se ne. Trije bratje smo bli, pa səm samo še jəst živ. Glih na tistem mejsti, kjer smo bli vašga sina prjel in zvezal, je mojga brata, ko smo buke podiral, je buku najga pala in ga na mejst ubila. Ta drugi je tam skuz vozu drva, so se glih ondi koj splašli

---

²⁹³ Hlapcu.

in se je prebrnù in ga je povejzenlo iz drvam vred in je biv mrtu pod uzam. Zdej se pa še jæs bajim, de ne bo še name tam pala kašna nesreča. Zatu vas prosim, mati, dajte mi to odpæstit.«

Mat pa reče:

»Jæst ti vse iz srca odpæstim, da t le buh odpæsti. Jæst mam tok zaupaje v Marije, de gotov mi bo sina kædej nazaj vrnila.«

In taku je tisti človk šov od kapelce prot vasi. Mat pa kækr še an drugikrat, je še mal pomolila tam pr kapelci. Henrik je pa tu vse šlišov, k je biv glih pršu, pa an cajt tam čaka. Dobro je vedu, de je tu njegova mat. Prec sa se mu na vse oči odprle. In se je skorej od vesele zjokov, k je slišov, kaku je mat imela zaupaje do Marije in glih tle pod Marijinim znamnjem se bova pa spet sešla. Henrik pride ke do kapelce in reče dobr večer ženski. Ženska ga pogleda, vid takule malo bæł gosposkega človeka in mu reče:

»Buhdej.«

In ga brž praša, kukr je mela navada vsacga prašat:

»Kam greste taku pozno zvečer?«

Henrik reče:

»Prov glih tle, prov bliz se bom nastanu ncoj čez nuč.«

Mat ga pogleda, prav:

»Jæst vas næč ne poznam,« prav. »Od kod pa greste, gospod?« mu je rekla, k je bæł gospojski zgliedov.

Prav Henrik:

»Iz Amerike.«

Prav mat:

»Lpu vas prosim, morde bi kej vedli od mojga sina, on je tud v Ameriki.«

Prav Henrik:

»Kaku se je pa pisov?«

Mat mu brž povej, kaku se je pisov. Henrik reče:

»Poznam tega čoveka in bo pršu damu.«

Mat od vesele prav:

»Ncoj greste pa z menoj, de bote povedal, kej je biv pa kaku je ž njim.«

Henrik nej mogu več prikriivat, kæ se je mat od vesele skorej zjokala, k je zvedla glas od sina.

»Mat,« prav, »takule je. Vi ste hodil tle k tele kapelci zmerej prosit Marije, de vam sina nazaj prpelja. In vidte,« prav, »čez dvanajst lejt je vas pa uslišala. In jæst sæm pa vaš sin!«

In taku sta si v roka segla in mat od samga vesele je jokala in sta šla proti domu.

Drugi dan brž pokliče mat župnika in vse prjatælnæ, kar jih je mela kej, so se dobru mel, mal pil pa jel in Henrik je prpoudvov soje težave, kaku je blu povesod. In reče soji materi:

»Nate, mat, tule je pa vaše.«

Pa je potegnu vən iz varžeta križ pa špaga. Prav mat:

»Kəga pa čəm zdej iz tem?«

»Mat, vidte,« prav, » tu je biv patrnoštr, kter je rejšu mene smrti in anga Angleža.«

Pa je konc.

To je meni oče prpovdvov včasih od sedmih do povnoči. To je samo površno povedano. Ko so ličkali včasih in səm opazvov, de je kdo jokav.

63.

Ad Višnje Gore

posnetek, 1959

Duol na Dolenjskəm stoji še dandənəs grad Podsmrejka. V starih časih sa mu rakli Smrejkovc. In v Višnji Gori, gor nad mejstam, na unmu hribə, je pa še dandənəs gor razvalina, kier je bu ankət grad. Raklə sa mu Borovc, tistmu gradi. Kətier grie pa železənc, če glieda gor na Višnja Gora, na hrib, vid gor še dandənəs gor razvalina tisga gradu. No, in takət, v tistih časih sta bla pa oba grajščaka taku trdna. Vsak je mu sijá – nejkej vujskié in taku bu abarəžən. Ta, gor v Borovc, je bu strašno duobr za sijié padluožne, za sijié tlačane. Tud pr desetini, kənè, jim je včas kar mal papustu. In pr družmu. Təku de sa ga strážnu rad imejl ga, tega Borovca. V vsəh stvarieh.

Imu je pa ana hčierka, Cvetana, ta Borovc, kətiera j mat fajn lpu učila, v mladosti, kənè, takət, tud v krščanski vieri je lpu spoučila, kier takət, k je, v prvih časih, sa mejlə še ti grajščaki, ta tud, samastan stiški, k je sezidov. In sa, in jəh je strážnu ləpu učila, punčke, rejs, ləpu vzgojila gor. Prmierla se je nasrieča, kənè, balejzən je pršla tud na grad in taku je gospa baronieza, kənè, umrla. In taku je ostav oče pa hčierka. Žalvòn je, kənè, za ženuó, hčierka pa za materja. Pokopál sa je v Višnja Gora. In tok je šlu naprej.

Ta, Krutingorc, azirama Smrejkovc, na grad Podsmrejka, ta – Krutingorc se je imenvov, pisov ta grajščak – ta j bu pa strážnə sovražən za sijié tlačane. Vse j muoglu bət pravilnu, če ne jəh je prec zapirov. Pretepál sa jih, kar sa mogəl, sa pačiel ž njim. In k je pa vidu, kənè, de je gor v Borovc, grad, gospa umrla, si je pa kar ankat ane noči zmislu, de bi napal grad. In taku je s sijuó vujskuó napov grad Borovc in pramagov. Kar je bu vojašne, kənè, njegove, se nej nəč zanesla, kier tista nuč je precej grmel in treskal, se nej ben truoštov, de b bla kašna nevarnast, niermin ne, in on je pa glih v tacmu gor napov in premagov grad. Nejkej jih je pabù, vojaku, druh pa, sa bli pa jim padložni. In prècej na suj grad sijié askrbnike gor pastavu. Grajščaka pa, sa pa ujiel, pa zvezal, pa de b ga bli odpeljal duol na Smrejkovc, na grad. In kier sa pa več stvari vən

jemal, kənè, iz gradu, zlatanina pa take stvari, vrədnústi, je pa, se je njegova hčierka Cvetana, se pa ni bən ni duost zaja zanimov, samu za grajščaka, sa ga zvezal. Punčka j bla mlada, j bla stara anih, anih štərnajst lejt, je pa, se ni ben dost zaja zanimov. Je pa ušla. Ačieta sa panoč adpelal v, v grad Padsmejka, azirama Smrejkovc, in zaprli v zapore, hčierka je pa ušla, je pa šla kje pa huosti, deleč nuot v huosta, je pršla pa da nga Davorina. Tu je bu pa n uóglar, kətier je bla že včas pr njemù še iz materja. In tist uóglar je bu strašnu duobr, tist je kopié zmierej žgav, za njegove kaváče, kier sa kavál aruožje, takat, kier takat je vsaki grajščak kaváv sijié aruožje. In je, pavej Cvetana, kaj se j nariedlə, de se, de j, de j ta Krutingorc jəh pramagov, ačieta adgnov, pasù vəs grad in vse vziev.

Prav Davarin, prav: »Cvetana, ti buoš kar pr men astala. Jəst mam ana hčierka Niežka, je glih an tuk stara,« prav, »pa buota kar vkəp.«

In rejs je bla punca pa kar pr təmu Davarini, več lejt. Prav: »Təku de se buoš navadla tud že uogu žgat.« In kapié razkapavala, kajti uóglar Davarin je glih taku še naprej uogu žgav, samù pad družmu grajščakam. In taku je, je məniv več lejt. Vəčkat je pa nasila, təku, vsak lejt, k sa blie jagade, ta Niežka, hčierka ad Davarina, v Krutəngor, v grad, se prav v Smrejkovc, jagade nuotar. Bla je ana hišna iz Hudga domá. Je mejla tud atrokje in je tistəm prnjasla jagade in je plačala ji, pa tudə grajski, grajščak je rad jagade zuobav, kənè, in taku naprej, pa jih je njasla kje dol. In taku jih je včas njasla tud ta Cvetana kje dol jagade, na Smrejkovc.

Ankət pa pride damov Cvetana, prav: »Vejste kaj,« prav, »stric,« prav, »ta hišna b rada ana pejsna, de bi mal atroke mierkala, pa mal, pa kot dekəlca bla, kənè, in taku naprej.« Prav: »Kaj pravte, al b šla žihər al ne? Vejtm, de je muj oče nuotar,« prav, »zaprt in bə mardə kədej muogla pərt da jegà, de b bla vsaj zvejdlə, al je še živ muj oče, al ga nej več živga.«

»Ja,« prav Davarin, ə, tej punci, kənè, »kar pejd kje gor,« prav, »Cvetana,« prav, »morde buoš mejla še srieča. Morde buoš še kədej vidla, kənè, sojga ačieta.«

In taku je šla pol kje duol za pejstna služət. In je bla rejs pridna, kənè, vse tu po riedi, kənè, jən hmal je zvuohala in spazla, v kətier jáci je oče zaprt. Kier ta hišnik, pa še n tak jiéčar, k sta včas nuot pa tistəh lincah, kier je blu, v vsacmu, vratih, vratih sa ble take lince, adpəru, pa nuot jəst dajav, kənè. Pa včas je tud ta njasla ž njim jejst nuotar. Pa je kmal apazla. Zatu kə ta je mislu, de je hčier uóglarska, ji je pa tud ankət pavedov ji, prav: »Tle,« prav, »če b kədej mənè na blu damá, de b ti jəst nesla, na tegale muorš nierbəl pazət,« prav, »de b ti vən na usù. Tu je,« prav, »an grajščak,« pa nej tu lih paviedat, katier, prav, »buoš žie še zvejdlə,« prav, »ampak zaenkət – tu je grajščak, ta b prec vən usù. Tega,« prav, »če bi vən usù, mənè precej diene, ə, Krutingorc ab glava. Prec umərijəm, če bi se tu pmierlo. De vejš,« prav, »de, de tega ti nenardiš,« prav, »si brəz skrb.«

No, ankət sa šli pa na jaga, tu se prav, vsi grajščaki: iz Kuozejka, iz Šumberka, iz Kravjeka, in vse tam akul iz tistih grejščin, in še nuot celú iz Buogənsperka. Ana

velika jaga. In taku nej blu benga damá, tud vujaki sa šli, vse j šlu, kənè. Nejk sa mejl tud ana taka pajejdna, jagrovska. Ta je pa prilka, ə, parabu, ta hišnik, je djav: »Jəst səm, kə səm pa damá s Hudga, grieva iz žənuó papovdne pa, k je damá, damú.« Prav: »Ti buoš pa že ankət dala jim təm jetnikəm jejt.«

Spazla pa je duobru že prejd, Cvetana, kej je tisti ključ, ad tistih vrat, kier je njen oče nuot zaprt. In taku, k je vidla, de je v gradə zlo vse brez skrb, je pa šla, pa je odklenila ačietna soba azirama tista jieča, pa nuot stapila. An mažakar je nuotar sedù, zravn kamnite mize. Čist bejla brada je mu, da tav in taku slabú zgliedov, kənè, tist človk. Pa Cvetana stuop kje k jemù, prav: »Pozdravljen, oče,« ga abgavari.

Oče je paglieda, ja nej nəč paznov. Prav: »Ad- adkuod si,« prav, »atrok božji?« prav. »Kakú te je prnjaslú k meni?« prav. »Kədú si, adkuod si?«

Prav: »Al nəč na paznate sijje hčierke, Cvetane?«

»Ja,« prav, »imù səm je ankət,« prav, »Cvetana, pa kuk lejt je že məniv,« prav, »od téga,« prav, »k je bla ... Nəč na vejim, tukat səm skrbù zaja, kej je atrok, al je še kej živ, al sa ja takat – vujaki sa rakli, de sa ja ubil, takat k je bu grad napaden.«

Nə, in taku je oče spaznov ja. Strášnu je biv vesiev, de se je od veselja zjuokov. Prav: »Prov prəc səm kontənt umərt, sam de səm sijgà atroka vidu še nkət,« prav, »in da smrt bit v jieč, če ənkul več vən na pridəm.«

In rejs tam nuotar, mal puojstla m je postlala – je mu vse slabu narjanu nuotar – in paštimala in taku naprej. Tisti čas, k ga je ona lpu akamandierala, kənè, pa pršla vən, sa pa glih prəd gradam, tak vpitje vstav – pa vən prleti.

»Jəzəs,« prav tista – je bla pa dama ad grajščaka, žjana, Anieza –, »muoj sinček Mojmir je nuot pov, v štiera!«

Sa mejl strašnə globoka štiera. Tu je bla, še dandənəs, kənè, če se kətier tu zanima, b ləhkù tud pagliedat, je stvarnu rejs.

»Moj sinček Mojmir nuot pov! Kədu b ga rejšu?«

Nobenga nej bu tacga, vse j šlu z duma. Tista pejstna, k je mierkala, se j nejkej nuotar v kuhni nejkej šnuoflala, kej pažrla məndè, pa je fantička təm zunej pəstila. Fantičək je pa zamierkov snička, k je v vedər se zaləte-, zalətela, k je nuot voda pila, se je pa nagnù, de b ja bu ujev, k je bu takle majhən, se je pa /.../²⁹⁴ zməknù, k je zlatu, fant nuot pov, v štiera. In glih, k je pršla Cvetana kje, ga j vidla, štiera je bla taka, uozka, pa kavəlne je mejla žəlejzne, skuz ab kraj, de kədr sa je trebil, de sa pa kavəlneh šli nuotr. In glih nad vrvjuo, nad vaduó, na nmu kavəlni, je fant pa za hlače gor abvísu. Təku de ni utonu, ampak le visu gor, pa juokov. Kədu buo šu nuotar? Bədən sə ni upov. Cvetana prav: »Jəst griem,« prav, »kar nuotar, de buom fanta rešila.«

Pa je šla v vedər, ana druga pejsna pa an star takle, je bu nuotar an vujak, k nej muogu it, sta pa kalú, kalú advijala, k je bla v tistmu kietna.

»Tuk časa,« je rekla Cvetana, »me dol spušajta, ko buom pršla vštric Mojmirčka, pa zaprita gor tist kamən, kənè, de se ustav.«

---

²⁹⁴ Nerazumljivo.

Prav: »Sej buova.«

Nə, k je pršla vštric dol tuk globok, pa je zavpila: »Stuojta zdej gor!«

Pa sta počakala. Zdej – nej muogla prt pa do fanta, je blu že tuk širok. Prav: »Mojmirček,« prav, »samù jəst se buom v vedri zaujčkala, k buom tuk pršla kje zravn, takat pa se me ti prim, jəst buom pa tebè prjiela.«

In se je z vedram zaujčkala, držala se je z ena rakuo za kietna, zaujčka kje prot fanti, pa je fanta prjela, fant se pa za njuo. In takat sa se pa hlače pa odtrgale. Se je pa, se je pa že tük blagu adtrgov, de je bu pa nuot pov, pa ga je zgrabla in pol sta pa, gor šla ž njim. Ga je rešila smrti.

Kə sta vən pršla, ə, gospa je bla vsa blejda, /.../²⁹⁵ Adinga sina sa mel, Mojmirčka. Je bla rejs taku nasriečna. Pa ga je – živga sa vən prnjasl, ga je prnjasla vən, kənè. Pa prècej ta Cvetana gor pakliče, prav: »Ti, hčierka,« prav, »uóglarska,« prav, »prəc gor prid.«

Kier je misəlla, de je uóglarska hčierka. Prav: »Kuk čəš,« prav, »de ti buoma plačal,« prav, »pa si zažel,« prav, »k buo pršù muj gaspud damú,« prav, »muož, grajščak, na buoš take stvari rakla, de bi ti na dav ne. Na svejt ni,« prav, »al v blagə al v dnarjə,« prav, »al oprostite. Nad vse buod sriečna ti in vsa toja držina. Kə si tu nardila, de si sina smrt rešila.«

Takət pa Cvetana dol pakliekne pred gaspuo, prav: »Milostljiva gospa,« prav, »jəst səm Cvetana Borograjska,« prav, »in pruosəm,« prav, »druzga ne, kəkr samù tist, kar je blu mojjà ačieta, pa ačieta nazaj. Tu je, tu je mija prošnja,« prav, »in tu je menè vlejklu v grad, de səm pršla nuotar kot za pejstna, čeprov səm žie mav vieči, kənè, punca, pač pa de bi rešila ačieta.«

Prav gospa: »Brez skrbi si,« prav, »kə si tu nardila,« prav, »jəst ti garantieram,« prav, »očə buo prost in šu na grad, taku k je šu prejđ.«

Kə sa pršli pa damú, drug večier, grajščak – brž mu pavej, kənè, žjana, kakú s je nariedlə s fantam.

»Ja,« prav, »tega pa ne,« prav. »Cvetana nagradim,« prav, »k je bla tle, vse v riedi,« prav, »ampak ačieta pa ne. Tu pa ne.«

Pol je pa rekla gaspa: »Pejđ,« prav, »sama pejđ kje prosət ga,« prav. »Ga buom jəst prasila.«

No, pa je šla punca gor h grajščakə. Prav: »A s ti Cvetana?« prav. »Jəst te buom nagradu, kə s mi fanta smrt rešila.«

Je pa dol pokleknila prəd grajščaka, prav: »Ləpu vas pruosəm,« prav, »grajščak,« prav, »samù ta prošnja mam, nəč družga na pruosəm, samù kar je našga, de bi dal. Nəč na maram ad vas, čist papolnama nəč ne, samù kar je našga, pa ačieta de b mi spustl.«

Nəč nej tu šlišat, grajščak.

»Ja,« j djav, »tist pa, kej, sploh ne!« prav.

²⁹⁵ Nerazumljivo.

Na tist pa pride kje gospa, pa fantiček Mojmirček. Pakliekne kje präd ačieta, prav: »Oče,« prav, »paglejte! Tule sa tiste hlače, kə səm bu v jəh. Kə b me na bla takat Cvetana prjela, jəst bi nuot v štierna pov in utonu. In Cvetana me j rešila. Dajte,« prav, »Cvetani,« prav, »kar je bu jienga. Kar vas pruos.«

In žjana prasila.

Nerad je ablubu. Trd je bu kə oreh, takle kaščak. Pa undar je rieku: »Nej pa buo,« prav. Prav: »Pejte pa ablejka takatna, kənè, grafovaska, azirama grajska, in ga oblecíte in ləpu uštimatej, taku k treba.«

No, in naprej je šla Cvetana nuotar v jieča k ačieti in rakla: »Oče, rejšən ste!« prav.

Nə, in taku sa se veselil polej v gradi, v tiem, kənè, de je hčierka rejšila fantička in zravn pa spiet grad nazaj. In mäd tistmu časam je pršla pa iz Dunaja – kier takät je tu pačas hadíl, kanè – puošta ad cesarja, kier se nisa smel tud takät ne grajščakə taku an družga ščuvat, de poslanik ad cesarja, de buo ta stvar uriedu. Je un ravnu takät pršù gor, de b se bli vriedli, k sa se bli že samí. No, in tud stiški sa iz samastana, je bu takratni apat, je bu še ta prvi mändè, je bu tud gor. In sa napravli pagodba takatna, de je grad nazaj in vse nazaj, kukr je mu grajščak Barovc, de se nazaj da, zatu k je Cvetana fanta rešila. Apat je pa še tu djav: »Nej se še tu zapiše nuotar: Kaj je,« prav, »narlejpš se šlišov?« prav. »Spoštuj ačieta in mater, de buoš dovgu živu in ti buo dobru na zjamli!«

Matičetov: Pa je to tud oče pravu?

Resnik: Oče, ja.

Matičetov: A je on bral kaj al kaj je reku?

Resnik: Ja, nejsəm ga vprašov, kaj. Tu gvišnu, tu je muogu nejkej brat. Ja. Ja.

Uganke, verzi, pregovori in reki

64.

Kaj je fant prnesu puncu v dar

rokopis, 1950

An fant pride k puncu v vas in ji prnese v dar tri stvari: rože celga sveta, glaž vina, k nej še obeden iz njega pil, jagode, k tri lejta zuorje. Kaj je tu?
(med, grojzd, brinave jagode)

65.

Kater je biv ta prvi v nebesih?

rokopis, 1951

Kater je biv ta prvi v nebesih?
Ta desni razbojnik, ker mu je rekel Kristus:
»Še danes boš z menoj v raju!«
Drugi so vsi čakali pr vratih.

66.

Brus

rokopis, 1950

Na zemli lejs,
nad lejsam voda,
nad vodo kamən,
nad kamnam želez,
nad železam mesu -
kej je tu?

67.

Prtena klobasa

rokopis, 1950

Doma zrejen,
v peč pečen,
na vrh smrejke
pod brinavo koreninco
pa snejden.

Tu je klobasa prtena.

Na klobuk je dal brinovo koreninco, pa je šu gor na smrejka za tičmi, gor pa klobaso snu.

68.

Čep v sodu

rokopis, 1950

Suh not, moker ven,
tišč ga not, var ga ven.

Koga je tu?

(čep v sod, vedro v štirni)

69.

Pipa

rokopis, 1956

Tam vzem, kir nej, pa ke daj, kir je.

70.

Pesem o Noetu in potopu (odlomek)

rokopis, 1951

Noe pridgov mnogo let:

»Obrnite se h gospudi,

sicer z vodó končan bo svet!«
Ludstvo se mu pa le posmehuje
Jæn predrzno govori:
»Le nej far tam seje mlati,
nor je, kdor verjame mu,
nekej more žlobudrati,
sej ga plačamo za tu!«
Se nebu strašnù zakrije,
Dež lije 40 dni in noči,
»Oh, božji mož,« so djali,
»ti prav učil si nas,
pa te nismo poslušali,
pokončan bo grejšni svet.
Marskter bo v stiski kdej veliki,
pa bo strašnó tulit začev,
oh, pridgarji in učeniki,
zakaj jøst nisem vam verjev!«
Pač gnade čas takrat bo preč,
treba bo v luknjo iti,
kjer se vøn ne pride več.

71. Mihelj ta petruški

rokopis, 1950; posnetek, 1959

Mihelj gori ta petruški
jagr biv je nartahujši,
kòdr Mihelj je streliv,
gotovo tudi je dobiv.
Če pa nej mu kej pobrati,
Mihelj se prčev lagati,
kaj za na reč je kriva bla,
de je zver od njega šla.
Jagri vsi taku so djali:
vzel bomo patent ta mali,
Mihelj je djav:
jest bom pa tavelcga vzev,
de m bo vsaki raj verjev!«

72.

Aljaž, kam krevlaš

rokopis, 1956

Aljaž, kam krevlaš?
Gor v Gradišče
po n platišče.

73.

V čast svetmu duh

rokopis, 1951

V čast svetmu duh,
da bi poteknilo v trebuh.

74.

Če te zgaga peče

rokopis, 1956

Če te zgaga peče, rec dvajstkrat: pōs pa zgaga sta šla v Rim, pōs je pršu, zgaga nej.
Pa nōč dōhōnt, pa nazadnjo prdōnt, pa ne bo nōč več peklo.

75.

Svoboda zlata

rokopis, 1951

Svoboda nam zlata aržete šlata.

76.

Star kozu

rokopis, 1951

Star kozu ima trd rog.

77.

Kdor enkrat da

rokopis, 1956

Kdor enkrat da, mu bo stotero povrnjeno!

78.

Kulk bæl star

rokopis, 1951

Kulk bæl star, tulk bæl nor.

79.

Vpije ko tica

rokopis, 1956

Vpije ko tica v precepu.

80.

Pasja jajca

rokopis, 1956

Smo bolj zadaj ko pasja jajca.

81.

Jæst raj vrjamem

rokopis, 1951

Jæst raj verjamem, ku da b sam šov.

III

Priloge

Priloga I:

Fonološki zapis Resnikovega govora

(transkripcija dr. Vere Smole)

Od leší:ce pa od zà:jca, pò:li prí:de jè:jš na vè:rsta

Blù: je aŋ'kat ta'ku xú:da zí:ma, de je u'se drè:uje puókaŋ. Gó:r, u Gradí:ščë, je mè:la pa leší:ca °svò:j bər'lax. In je dò:l u và:s hadi:la, ka'ne, na kakù:š in na tá:kale stvà:r, ka'ne, na tatví:na, in nasi:la nùotar u lù:kja. In sa'mu xadi:la je 'uon iz lù:kje, k'je za Gradi:šča, u-ana lù:šca, je bla 'tam, škò:pca, vò:da pi:t, 'kədər je bla žè:jna.

In takù: aŋ'krat mət puòtje, k-je š'la nazà:j gredië, je sriëčə'la zà:jčka. In ga abgovarí:~

»Pag'lej,« prà:u, »zà:jčëk,« prà:u, »kakú: se triëšëš,« prà:u, »'jçst mam pa tà:ka fã:jn,« prà:u, »nùotar lù:kje. Lëpù: na guòrkəm je,« prà:u, »če 'čëš 'jët, kà:r z mənùoj,« prà:u, »te na ba popò:lnama nëç ziëblu.«

Zà:jčëk prà:u: »Rè:is,« prà:u, »já:gri me ta'ku pragà:jëje,« prà:u, »jøn sovražje, 'pòsje me guónje,« prà:u, »od mà:jxne žië 'səm, ziëbe 'me ta'ku,« prà:u, de sà:m na vé:m, ká:m bë se abər'nu! Če buoš tù:k dò:bra,« prà:u, »pa rè:is bë se u-an kuòtëk stí:snu nùotər,« prà:u, »pa bë tà:le, vsà:j ta xù:da zí:ma prabi:u.«

'No, in griësta nùotar u lù:kje, u lešì:čje.

Prà:u leší:ca zà:jci, prà:u: »'Kar tle x 'mən se u'liëš,« prà:u, »pa buova u'këp ležá:la, pa se buova gré:la!«

»'Ne, 'ne,« prà:u zà:jčëk, prà:u, »'jçst sëm kan'tənt 'le çi:st pər krà:j 'bit,« prà:u, »in səm 'ká:r zadovuólən.«

Prà:u leší:ca: »'Nëç,« prà:u, »v riëdi, kà:r pər 'mən!«

Pa ga-j tù:k cà:jt, de je 'tam zrà:uon jië, de sta u'këp ležá:la.

Panò:č aŋ'kət prà:u leší:ca: »Vé:š kəgá: ba jù:tər?«

Prà:u zà:jčëk: »Jà:, 'nëç na vé:im,« prà:u, "pasiebəŋga!«

Prà:u: »Vé:jš, jù:tər ba sviët dà:n!«

»Jà:,« prà:u zà:jčëk, »lax'kə je,« prà:u, »tù:«

»Vé:jš,« prà:u, »jù:tər usà:ka žvã:u mesù: jè:ì.«

»Jà:,« prà:u, »'jçst ga 'ne,« prà:u, »na jè:m 'bëŋkat mesà:,« prà:u. »Ampëk z'dejle,« prà:u, »k-ba tá:kle,« prà:u, »bi dò:l šu u và:s,« prà:u, »pa bi ká:šne jà:bouka,« prà:u, »po vørtò:viç má:l abgłò:daŋ. Tista kuóža,« prà:u, »je p'rou dò:bra za pa'ist!«

Prà:u leší:ca: »'Jçst ga buom pa jè:la, mesù:!« prà:u, »na ba nəkù:l dò:st at tè:ga,« prà:u.

Pa je zà:jca zgrà:bla, pa rastò:rgala, pa snè:la. Pa je mesù: jè:la. Pa je bu sviët dà:n, ka'ne, je jè:la mesù:.

Sevè:jde, k-je bla pa žè:jna, ka'ne, pa miësi, k-je zà:jca pajè:ila, je š'la pa spiët k'je za Gradi:šča, x ti:sti lù:šci, vò:da pi:t. Nazà:j gredië dabí: pa jè:iza. Nùotar je bu zvi:t, pad ana

smré:jkava karení:na, prou slà:p se je bu prezí:mu nùòtər, in ga je ta'ku triěslu, ta'ku ziěblu, de je ká:r paskak'vou.

Je pa jè:iš abgovarí:, prà:u: »Lěsí:ca,« prà:u, »bùòt tù:k pərjà:zna,« prà:u, »de b-me uezíəla,« prà:u, »Tì: vé:im de mà:š lù:kje,« prà:u, »dò:bra in garkù: je nùòtər, de bi 'šu s tebùoj nùòtar.«

Prà:u lěsí:ca, ga paglięda: »Jà:,« prà:u, »tù: žię,« prà:u, »na rá:čem gli:x, de p-te na uezíəla, ampak ti: si ba'deč!«

Prà:u: »Se buòm u-an kuòtěk né:ikama stí:snu,« prà:u, »pa buòm nùòtar čiěpu.«

Prà:u: »Pa pé:jd z mnuój!«

In takù: sta š'la, u tiste šká:le, ka'ne, u tùò lù:kje, lěsí:ca na sù:j bər'fax lięč - je mè:ła nùòtar stiéle pa u'se, slá:me, azięrama trá:ve s-je nùòt nanjá:sła sexię, de je rě:is lępù: na mięxkəm nùòt ležá:ła.

Prà:u jè:iži: »Tì: pa gó:rle,« prà:u, »na 'təmle, na-n šká:l čiěp,« prà:u, »pa baš nùòtar.«

Pa je rě:is šu jè:iš gó:r na tista šká:ła, pa je gó:r čiěpu. Lěsí:ca je nùòt lępù: zaspá:-ła, jè:iš panò:č je glięda, ka'ne, pa se-j zatər'k'lou gli:x kje u guòpc ję, pa je 'fejst z'bou. Lisí:ca ga-j mi: sənła ugrí:zənt, se je pa še sá:ma zbò:ła!

»Vé:iš ká:j,« prà:u, »jè:iš, takù: pa na bùò šlù:!
« prà:u. »'Tębi səm rá:kła, í:maš 'bit gó:r na šká:l,« prà:u, »in ni:tì aŋ'kat 'več se nè:maš pradó:rzənt, de-p se x 'mənę na puójstle ulięgu!«

»Vé:iš ká:j,« prà:u, »lěsí:ca?« prà:u. »Sajá:ł se m-je,« prà:u, »de səm za-na mi:ška skó:ču, de b-je bu ujięu, pa səm dó:l 'pou, kə'ne, is šká:le.«

»Neč,» prà:u, »gó:r mùòrš!«

K-je lěsí:ca spięt šla kje spà:t, jè:iš je pa či:st na'lašč spięt, k-je ví:du, de je zaspá:-ła, pa se ji je spięt kje u guòbəc - še 'bəl z'bou, kę-j je prè:it. Lěsí:ca ga je mi:sənła spięt ugrí:zənt, se je spięt u guòbəc abò:ła! Pó: j-bu pa že jè:iš tù:k pradó:rzənt, de žię né:j a'tu jęť gó:r na tista šká:ła, k-je rá:kła, de ba jè:iš gó:r šu.

»Jà:,« prà:u, »na griēm gó:r,« prà:u, »gó:r je mó:rzlu,« prà:u, »u tá:ce,« prà:u, »bam rà:j tle pər krá:j,« prà:u, »nùòtar blí:žej,« prà:u. »'Tam je ana karení:na,« prà:u, »xrá:stava, in buòm na tè:j čiěpu.«

'Nə, pa sta se takù: pagaú:rła, de buò an'dę čiěpu na tist karení:n. Jè:iš je pa 'le tù: račù:nau, de je mùòra na usà:ka vi:že, lěsí:ce 'uon sprá:vit, iz lù:kje, pa de ba sà:m nùòtar na tist puójstli ljá:žou.

In 'še-ŋkat, kę lěsí:ca zaspí:, se-j rě:is jè:iš pa iz u'sa si:ła zavà:lu ji, kje u guòbəc. Takù: de j-je tù:k a'bou, de je lěsí:ca ká:r u 'lęft paskačí:ła! Ga-j mi:sənła zgrá:bit, de-b ga bla rastò:rgala, se je pa še abò:ła!

Prà:vi jè:iži, prà:u: »P'rəc uon iz lù:kje!« prà:u.

Prà:u jè:iš: »Z'dej se na admá:knəm ni'kul nakà:mar ne,« prà:u, »'jęst buòm tle fá:žęu,« prà:u, »na sré:it,« prà:u, »lępù: na guòrkəm, ti: pé:jt pa gó:r na šká:ła lięčt!«

In takù: je jè:iš dabi:u u'sa lù:kje, lěsí:ca je mùogła jęť pa 'uon. Tù: za kà:zənt, zatù: k-je bla zà:jčka rastò:rgala. In še dà:ndə'nəs je, ka'ne, jè:iš u tistix šká:fax, usà:ka zì:ma xuòd nùòtar u lù:kje in nùòt prazí:m.

Priloga II:

Kronološki prikaz Resnikovih pripovedovanj

3. 9. 1950, zapisane v Petrušnji vasi:

Oče Reciprestor v Ribanci ogenj gasi

Bridka martra na bukvi

Kaku je Ribančan v drek padu

Ad Pusta

Ad Paličarja s Čejšane

8. 9. 1950, zapisane v Petrušnji vasi:

Ad nore gliste al ad steklega polža

Kaku so v Ribanci cerkev predstavli

Menih in rajska ptička

Vojvodinja Virida

Ad Kapunavga pøsa

Fant in šocka in berač na peči

Trije deževski gospodje v Konjicah

Črne bukve

Hrstan kuha črnega mačka

Ad čudežne læhtierne

Uganka: Brus

Uganka: Kaj je fant prnesu puncu v dar

Uganka: Prtena klobasa

17. 9. 1950, zapisani v Petrušnji vasi:

Uganka: Čep v sodu

Seznam pripovedi, ki jih Resnik še ve

Preklov Jaka

30. 11. 1950, zapisane v Petrušnji vasi:

Minil je čas (pesem Resnikove matere)

Kaku je Tone iz Trnja dvajst let po nedovžnem zaprt biv

Ad Jožefa, kaku je šu v deveta dežela po Šestalena

Katujški kievdr

Ad srne in jejža

Mihelj ta petruški

1.2. 1951, zapisane v Petrušnji vasi:

Kralj Matjaž

Kralj Atila
Ribānčan in koza
Uganka: Kater je biv ta prvi v nebesih?
Ad lāsice pa ad zajca, poli pride pa jejž na vrsta
V čast svetmu duh
Ad Ribānčana, kaku je šov v Lublana
Ribānčan in kobilje jajce
Marija pomočnica
Žena in kačca
Dec iz gadam
Gadar pa Jurčkov Matija na slami spita
Kristus in svet Peter na Krasu

23. 10. 1951, zapisane v Petrušnji vasi:

Uganka: Kaku čez vodo?
Kaku se človk more obvarje
Jurij Kozjak
Noetovka – cupranca
Cupranca in Kristus na križu
Na Zaplaz si je šov dnar sposodit
Lubi svet Anton, dej mi stu kron!
Pesem o Noetu in potopu
Stiški opat in cesar
Glej, spet stoji!
Katujški kievdrc – odlomek

9. 12. 1951, zapisane v Petrušnji vasi:

Ad māgle v žaklji, pa ad tāme in rose
Lāsica in patrnōštr
Ad lintverna
Ribānški žedni, čebele in lintvernova jama
Lāsica, medved, volk in zajc

29. 12. 1956, zapisane v Petrušnji vasi:

Francozi pri Resnikovih
Mihelj ta petruški
Šentviški fajmoštr dav njivo v štant Venceljni z Omotc
Vencālnov koj na farovškem travniku
Svet Jurij, zakaj ga nej v litanijah
Sreča v nesreči

30. 12. 1956, zapisane v Petrušnji vasi:

Ad Kapunavga pāsa
Ad lāsice pa ad zajca, poli pride pa jejž na vrsta

Priča na sodnji molči
Berač prenočuje pri Binku v Pristavlji vasi
Hrstan kuha črnega mačka
Ad nore gliste al ad steklega polža
Ad Ribančana, k je mov vola Rjavca
Ribančan in koza
Ad Ribančana, kaku je po Lublan čez nuč prosu
Ad zlate ribce
Stiški opat in cesar
Hlapec in dekla v gozdi drva sekata
Prstavški mežnar in farovška kuharca

28. 4. 1959, posnete v klinični bolnišnici v Ljubljani:

Ad Pusta
Ad lasice pa ad zajca, poli pride pa jež na vrsta
Ad Kapunavga pāsa

29. 4. 1959, posnete v klinični bolnišnici v Ljubljani:

Ad čudežne lahtierne
Ad ačieta, k se je na n aku juokov, na nga pa smejav
Ad zlate ribce

30. 4. 1959, posneti v klinični bolnišnici v Ljubljani:

Ad lintverna
Ad Paličarja s Čejšanc

2. 5. 1959, posnete v klinični bolnišnici v Ljubljani:

Ad tristu zajcu
Ad srne in ježja
Mihelj ta petruški
Francozi pri Resnikovih
Ribančan in kobilje jajce
Sveti Jurij, zakaj ga nej v litanijah

22. 5. 1959, posnete v klinični bolnišnici v Ljubljani:

Katujški kievdrč
Stiški opat in cesar
Čiešpljeva kaša

23. 5. 1959, posnete v klinični bolnišnici v Ljubljani:

Ad prevžitkarja
Ad Višnje Gore
Petelin in mačka

Priloga III:

Pripovedi Resnikovih tet France in Micke

Preden je Matičetov našel Resnika, je odkril njegovi teti, 60-letno Franco Resnikovo in 74-letno Micko Resnikovo. Obiskal ju je trikrat: 31. 8., 1. 9. in 2. 9. 1950. Tako kot Resnik sta živeli v Petrušnji vasi, v kajži za prevžitek nad Resnikovo domačijo. Po pričevanjih drugih ljudi je predvsem Franca znala zelo lepo pripovedovati – poznala naj bi tudi dolge čudežne pravljice, ki se jih je naučila od očeta in ki naj bi jih govorila zelo živo in prepričljivo. Tu predstavljeno gradivo tega daru ne razkrije: več kot Franca je pripovedovala Micka, obe pa sta se odločali predvsem za kratke pripovedi ali verze. Njuno gradivo podajam v kronološkem vrstnem redu.

Stiški opat in cesar ²⁹⁶

Zgodba o stiškem opatu in hlapcu Anžetu, ki je reševal tri uganke cesarja Jožefa II.

Oče so znali tako, da je bilo v verzih.

Le tu in tam zna:

Ti bom tri trde orejhe za kratek čas dav,
da b jih sam Belcebub ne razdjav.

Ta prvi je biv ta:

kulk sãm jæst vredæn,
k v sojem cesarskem ornati sedim.

Ta drugi je biv ta:

v kolkmu çasi bi jest ves svet predirjav,
de b ne piv pa ne ju.

Ta tretji: kaj jest mislem, de rejs nej.

1. Kristusa so za trideset srebrniku prodali,
vam bi pa enga bolši v kup dali.

2. Ko bi vi takrat vstali,

ko sonce gori gre,
in ž njim vred divjali,
da zopet doli gre,

stavim palco, križec in brevir,
da nič več ko dvajset ur in štir.

3. Mislite, da pred vam stoji
stiški opat (ne vem, kaku m je blo ime),
pa je le njegov pastir Anže.

²⁹⁶ Povedala Resnikova Franca, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 58–59.

Kaku je Budnar čakov na smrt ²⁹⁷

Budnar, ko so ga prišli obiskat:

»Smrt ne vem, kod hod, mislim, de tamle po Gradišč. Pejd, no, pa jo poiskej, mende je pozabila name.«

Koledniki ²⁹⁸

Koledniki zapojo:

»Mi vam voščmo srečno novo leto ...«

Fantje od 16 let naprej do 20. Še zdaj hodjo.

Stiški opat in cesar ²⁹⁹

Marija Dremelj - Resnikova Micka, 74 let:

V sonci večernem se lice blešči:

»Ho, ho, koku je, delave božji,
molitev in post ti tekne, kajne?«

Polej so mogli pa vøn it:

»Za kratek čas ti bom pa tri trde orehe dav:

Prvi bo ta:

V kulkəm časi b jes svejt predirjov,
de b ne piv in ne jev.

Pa kulk se ti jæs vinarjev vreden zdim,
pa prec reč pa je preč.

Pa kaj jæs mislem, de rejs nej.«

V trijeh dneh je blu pa za jæt.

Zdej v tistih trijeh dnejh je pa opat toku shujšav, de je šu ke pastir Anže, k je čredo pasu,
prav:

»Kæga pa je vam gospud, de ste toku shujšal? Mogoče ste bovni?«

»Na,« je reku. »Cesar Jožef m je trde orejhe za kratek čas dav,
de b jih sam belcebub ne razdjav.«

Anže prav:

»Mene, pastirji, so pa take prgodbe močnù znane. Dajte mi kroglc, križec pa brevir, pa grem jest na Dunaj!«

²⁹⁷ Povedala Resnikova Franca, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 59.

²⁹⁸ Povedala Resnikova Franca, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 59.

²⁹⁹ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 60–63.

Zdej je pršu pa na Dunaj, so pa povedal, kadu je pršu, de je opat pršu.

»Ho, ho,« je reku, »si precej shujšav. V kulkmi časi b jes svet predirjav, de b ne piv in ne jev?«

»Če bi iz soncam vred vstali,
pa iz soncam vred dirjali,
stavim kragelc, križec in brevir,
de nač več ne kə dvejsset ur in štir.«

»Kulk se ti jəs pa vreden zdim,
pa prec reč pa je preč!«

»Kristus je biv za trideset srebrniku prodan,
vi pa če bi se kej napihval,
bi vas pa za n srebrnik več dal.«

»Kəga pa jes misləm, de rejs nej?«

»Vi mislte, de səm jes opat stiški,
pa səm le Anže, pastir njegov.«

»Kaj, vrag, kaj nemaš v Stični opatije?

Je boš pa zdej jemù!«

»Črke latinske mi nejsu nač znane,
ko se mladenč njesəm učiv,
starček tud ne.

Prosim pa vas z en dar,

de našga opata ne mučte nikdar.«

Od kedaj se Litija trg imenuje ³⁰⁰

Cesar Jožef je pršu v Stično, de morejo it vən v treh dneh. Pa de morejo anga človejka dobət, de bo cesarja spremlov v Litije. Zdej so pa dobil Katujčarja. Polej sta pa šla, se je pa cesar pogovarjov in je reku, de bodo šli v trijeh kukr menihi vən in je povedov, kədù de je, de je cesar Jožef, preden sta v Lətije pršla. Pa je reku, de ne smej v Lətiji povedat, de je cesar. De je šov na brod, de se je odpelov, potle je pa povedov, so pa začeli vpit:

»Živjo, cesar!«

Od tačas se pa Lətije trg imenuje. Toku so oče moj prpovdvali.

---

³⁰⁰ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 63.

Kaku je bla tlaka preč³⁰¹

Tavžent in osemstu
zamierkej si zvestò,
osem in štirideset
piše se lejt,
k tlaka je zdej preč,
ne boš je delav,
kmetič, več.
Oh, kulk težav je blu,
usmil se bogù.
Desetnik³⁰² pr kozuci stav,
snope je vøn jemav,
pulu brez vse vesti,
køkr se m zdi.
Cesar je køkr zid,
ne da se premaknit,
kdur če pa po starem prit,
jih pa dobi po rit.
Oče moj je to pravil.

Naš grunt je imu 70 dni: 40 dni pejš, 30 pa iz žvino (da je vozu, orav in vlaču).

Taku je slabu tele k desetinsko.

Kako je Krekar ženo nazaj podil³⁰³

Krekar, Laus Tone, cimerman pa krovc v Čejšencah, je pravil, kako je blo pa tačas, k je žena ojnrikuli³⁰⁴ z Meksikajnarji prostovoljci, k so bli z Maksimiljanom. Eden je hodil k ženi, enkrat je pa šla kar z njim. On jo je zamerkov in šov s kolom pa jo nagnov damù. Žena je bla Meta.

»Kaj si pa ti mela,
kø sva midva vkøp pršla,
dvej kikli pa nobena cela,
pa še tista s /.../³⁰⁵ bla.

³⁰¹ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 64.

³⁰² Ta, ki je hodil desetino pobirat.

³⁰³ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 65–66.

³⁰⁴ Nečitljivo.

³⁰⁵ Nečitljivo.

Al sëm tejga kej zapravu,
al zaslužek tuj zapiv?
Dota sëm pa ləhka spravu,
sej je nejsəm nač dobiv.«
Potle jo je pa domov napokov.
Je blo tud šmarn babi, k je zamierkala moža na strejhi!

Kaku je Nkolov Martin pršu z novim lejtam ³⁰⁶

Nkolov Martin je pev, ko je pršu z novim lejtam:

»Trije kralji so brali
ane bukve poprejd,
de Jezus bo rojen
odrejšu cev svejt.

Ko je v hišo pršu, je ta štikəlc zapev, potem pa kakšno foksnersko povedov. Kurje pero, petelinovo, velko, je nosu gor za klobukam.

Mihelj ta petruški ³⁰⁷

Če pa Mihelj kej ustrli,
on gotovo kej dobi.
Če pa Mihelj ni mu kej pobrati,
on se je začev lagati,
kaj je krivu blo,
da je zver od jega šla ...
Kaplan Podbrej je to zložil.

Ko se nebù odpira ³⁰⁸

Ko se nebù odpira, je treba poklekənt pa molt pa se vse izpovni.

---

³⁰⁶ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 66.

³⁰⁷ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 67. Pesmi ni povedala v celoti.

³⁰⁸ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 67.

Druje sorte zrak (I) ³⁰⁹

An Jurčkov Matija je prpovdov, da so šli ankət klenkat h dnevu na Gradišče, ana nedela. Pa so šli kele čez Prstavljjo vas, on pa še en trije fantje. Pa so zmerej prpovdval, de nekej vidje. Je reku: Jæs səm pasvejtju naprej, je bla taka nuč, de so bli težki oblaki nizko dol in dāž se je prpravlov. Je reku: Pa smo šli kele gor pa hosti. Pa je reku: Jejhata, glih zdej bom luč ke vrgu. Kej pa je kašna rejč? Je reku, pa se je tista luč začela klebnət, de je menj gorela. Pa se okul ozrem, pa je vse tokle mæglalo, kə bi an ogenjček šu. Kəgà pa je tu? Je reku: Pol smo pa pršli na Gradišče, pa še nej blu tri, da b bli začel klenkat. Je reku: Smo se pa undi za cvinger usel. Je reku: Zdej k je iz Gradišče ke not ana straža prot Stični, pa je vse mæglav gor. Pa je reku: Fantje, še ta pəru bomo, glejte, Stičenje, gredo gor. Pa smo undi na cvingeri sedel, pa je pršlo pa kar noter, undi k so vrata, pa je kar vse mæglal məm nas, pa naprej. No, zdej so imel pa dva lemanatarje tam, k je tist odšlo, smo jih šli pa klicat. Pa smo povedal, kəgà je blu. Pa so rekl, de se je zrak vžigov, de je biv druje sorte zrak pa je tist miglanje blo.

Kaku je Budnar orav pa žvižgov ³¹⁰

Budnar pa sin sta orala na polj. Pa sta žvižgála, pa žvižga nej bla še skoz, sta pa kar naprej po sosedovem travniku orala. Pa pride žena:

»I, kaj pa počneta?«

»I, kəga?« je reku. »Žvižga nej bla skuz!«

Je bil foksnar, da ga je vsa vas rada imela.

Druje sorte zrak (II) ³¹¹

Isti Matija je šov s pokrivanje – krovc je biv – sem od Čejšnc sam šu, pa je kar reklo klep, je reku, pa se je dovg curk pokazov pa je spet vkəp skočil pa je reklo klep. No, səm reku, kaj je pa tu? Tudi to je blo druje sorte zrak. Nebeška vrata so se odprla.

Vencəlnov koj na farovškem travniku ³¹²

Vencel z Omotc je imu koje pa je zmerej pasu po farovškem travnik. Babe so šle h prvi maš v Šentvid. On je pa konjem pod rep prvezov an mav žerjavce, pa so letel po travniki. Babe so pa rekle: »Svetije lejtajo,« pa so bežale nazaj damu.

³⁰⁹ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 67–69.

³¹⁰ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 69.

³¹¹ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 70.

³¹² Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 70. Pripoved je bolj jasno povedal tudi naš pripovedovalec Anton Dremelj - Resnik.

Vencəl je reku, k je mov prešiča ³¹³

Vencəl je reku, k je imu prešiča: Mati ga je zredila, pa je mov od levga ušesa pa do repa pet pedi pa tri cole. To je biv prešič! Vse moje, vse moje pa božje! Pa je buh soje zvev, Vencelni nej pa nač ostal.

Kaku je cupranca uro ukradla ³¹⁴

Pa je biv pr Svetmu Rok an Čaš pa je imu oštarije. Pa je an vinšček³¹⁵ vina prpelov, pa je tist sukje slejku, not v sukji pa je imu zlata ura. Zdej so pa pil noter, je pa nejkej šu v tista sukje noter potipat, pa ure nej blu.

»No,« je reku vinšček, »adən m je ura ukrov, adən vas v hiš. Nej šu obedən vən ne notr, ure pa nej!«

Vencəl je reku:

»Zdej bomo pa vestiral. Kater bo mu ura, mu bomo pa po hrbti jermenje udarli.«

Zdej so pa začel. Je šla držina vsa na vestirengo, pa nej blu nač. Pastir se je pa h Venceli spravu pa je reku:

»Stric, jəs səm jo ukrov.«

»Kar tih bod pa men povedej, kam si je djav, na bo nač hudga.«

Prav:

»Pod topjarjem stoji ana brusnica, pa səm jo v tisto djav, pa ana dilca gor.«

Prav:

»Zdej se pa kar lepu ozad usedi, kə bi nač na blo.«

Zdej se je pa pastir ondi usu, zdej je pa tisti Vencəl, je pa reku:

»Kar jih je v hiš, tisti nej že obedən ukrav. Ampak ana cupranca je pršla, pa je čez klučevco lukənco zvlejkla vən je.«

Ane kvarte je vrgu:

»Tle je pokazal, de je pod topjarjem v brusnic, pa ana dilca gor.« Prav: »Le pejte gledat.«

Pa jih je vəč šlo, pa je res bla tam ura. Prav:

»Zdej sem tu jəst zložu, zdej morete pa za pijačo dat.«

Polej so pa pil celo noč.

Je po sejmih hodu pa britve prodajev.

³¹³ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 70–71.

³¹⁴ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 71–73.

³¹⁵ Opomba ob besedilu: Vinščeki so bli Hrvatje, k so vin vozil in prašiče.

Slovenec sem ³¹⁶

Mihelj: Je blu glasvanje, če bi blu tod slovensko ali pa nemško. Je reku: Jæs sëm pa reku: Jæs bom Nenc! – pa so šli ke v Stično. Pa so bli tam gospudje s sodnije pa okrajni glavav. So rekli: Tist je tam gor piv pa jev, mi smo bli pa žejni in lačni. So rekli: Polej pa pride Libernik z Virje³¹⁷ pa spet kar ke gor. Pa so pil pa jel. Napøru je stiški občan glasvav, polej pa Šentvid. Je pršlo na Librnika, de je šov glasvat, pa je šov od gospode stran pa jim je zapev:

»Slovenka me rodila,
na Slovenskem je moj dom,
koderkol bom hodu,
povsod se skazov bom.
Še kot dete me je mati pestovala,
Slovenec sem, tako je mi dejala,
in sam to dobro vem,
da Slovenec sem.«

Pa je šu, pa je za Slovence glasvov. Pa je ke dol šov pa je reku:

»/.../ ³¹⁸ ke tle stojite. Jæs sëm se pa napiv in najev, pa za Slovence glasvov.«

Mihelj je pa glih taku reku, k je šov not, je reku:

»Nemških drekcü ne maram!«

Pa je blo.

Sestra Franca zna pesem od sv. Katarince.

Če pride pa od Kuma,
pa brez vsega uma (kar taku gre naprej).

Dekleta hodijo moža prosit ³¹⁹

Na Kum hodijo dekleta moža prosit. Pa da je tam ana buku, pa zaletijo se not z glavò, v tisto buku trkajo. Rajnk Ščitnik je to pravu.

---

³¹⁶ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 31. 8. 1950, zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, teren 5, tek. št. 25, str. 73–74.

³¹⁷ Nečitljivo.

³¹⁸ Nečitljivo.

³¹⁹ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 1.

Sveta Neža in sveti Jošt ³²⁰

Sveta Neža je po svejt popotvala, pa nej vejdlja, kej b se ustanovila. Je pa pršla k Jošti na Kum, je pa tla tam bat. Jošt je reku:

»Ne maram te! Le pejdi v Šentvid h svetmu Vid, k po cevmu svejt vid, pa bo povedov, kej boš.«

Pole je pa pršla Neža v Šentvid, je pa vprašala, kej bo žihr. Pa je reku svet Vid:

»Le pejdi h Jošti na Kum pa tam bod!«

Zdej je pa pršla ke na Kum, Jošt je pa reku:

»Ne maram, nej se hrib razpoč, pa bota dva hribčka, pa bova vsak na anmù.

Oče povedal.

Pr Jošti gori uole, pr Neži pa sal. Kə gre kir na Kum, more nest mav uole pa mav sala. Svet Jošt nuca uole, Neža pa sal.

Potokar je kuzlo zaklov ³²¹

Potokar je kuzlo zaklov,
Višnjanom koline poslov,
Višnjanje, glodajte kosti,
Potokar vas s kuzlo gosti.

Višnjanje so kozla topli ³²²

Višnjanje so kozla tri ure topli po senc zavolo greha poželjivosti, k je direktorji v zele gledov čez planke.

Oče gnal vola na semenj ³²³

Oče je prpovdvov, de so vola gnal v semaj. Pa je tist, k je /.../³²⁴ pobirov an dedec, zavpiv za njem:

»Fant, kej mate povža prklenjenga?«

Pa je reku:

»V direktorjev sekret pejd pa s kusam požežjej pa ga boš našu.«

³²⁰ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 1–2.

³²¹ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 2.

³²² Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 2.

³²³ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 3.

³²⁴ Nečitljivo.

Drva bukove ³²⁵

Dobrnčani so imeli anga organista, šmoštra so rekli, pa je mu zgovorjena drva bukve. Pa so mu tist lejt prpelal pa jevševe. Pol je pa po maši v nedele pa zapev in zaorglov:

»Luba dobrniška fara,
Malo brižna, nač poštena.
Lan ste mi prpelali
lepih drv bukovih,
lejtos ste pa jevševih.
Zdej je pa nehov mejh prtiskat fant, je pa naprej zapev.
»De b te bus,
zdej bo skuz,
fant potegni jermen.«
Pa je blu konc, nej mogu več naprej.

Katarina po polji tejkala ³²⁶

Katarina po polji tejkala,
rožce nabirala,
krancalne splejtala,
Jezusu jih zročala.
Zroči še mene,
mojga očeta,
mojo mater,
moje bližna in dalna žlahta,
amen.

Od Alekša so očetna mati znali zapet. Oče Janez. Mat je Marjana. Žen je blo pa Suzanka ime.³²⁷

---

³²⁵ Povedala Resnikova Franca, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 1.

³²⁶ Povedala Resnikova Franca, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 4.

³²⁷ Povedala Resnikova Franca, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 4.

Šuštar in uganke ³²⁸

Šuštarji so šival pa so uganke ugibal, ka so pršli v vas. Pa je eden zmerej sprašvov:

»Kej je pa tu?«

Zdej se je pa en rinc na okni pokazov. Pa je reku:

»Šuštar, kaj je pa ta rinc?«

Šuštar je pa šolen vzev, pa je po rinci udaru, pa je reku:

»Rinc, koga je pa ta šolen?«

Ščitnikov stric je vidu ³²⁹

Z mejsta sem prešiče pelov pa gor za hädèjim mejam sëm pa gor v læft pogledov, je pa gor po vrh buku an dejc belga koje jahov. Men so pa lasje v læft vstal, pa sëm dol prtiskov klobuk. Pa sëm pršu do ane oštarije, pa sëm povedov birti, koga sëm vidu.

»E,« je reku, »sej si ti že ta drugi, k je tu vidu!«

Pa si je sam zmislul.

Smo tako radi ličkal, če je Ščitnikov stric pršu.

Kaku je bla ta zadnja obejšena ³³⁰

Pr Višnji gori je ana hosta Peščenk. Tam so lædi obejšal, so rekli. Pa je ana žena moža umorila. In je bla obsojena, de b bla obejšena. Sodnik je pa reku, predøn je bla obejšena:

»Če je kaðu vzame za žena, pa je frej!«

Pa je stopu an cøgan s hoste in je reku:

»Jæst jo vzamem za ženo.«

Žena je pa rekla:

»Ne maram ga, nej bom raje obejšena.«

Ta je bla ta zadnja obejšena.

Moj oče so to slišal prpovdvat.

Če ima rdeče lase ³³¹

Če ima rdeče lase, pa kar pridejo pujga, pa ga odneso pa raztrančirajo.

³²⁸ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 5.

³²⁹ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 5–6.

³³⁰ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 6.

³³¹ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 1. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 7.

Kaku je Jozelj Radohovski ženo jemav ³³²

Špan Radohovski je biv svoboden kmet, de je žihr tudi meč nosu, zatu k je biv ankət smrti grajščaka rejšu. Polej se je pa ženu, je tam dolej iz Stranj ana Mucleva jemav, taka de nej nač imela. Pa so taku hudi bli, še ta Kadlovc grajščak je reku:

»Kaj pa t je, Jozelj, da tu jemlješ, kə nej nač, zravn pa še na dobrem glas nej.«

Pa nač nej marov, vselih je je jemav. Je šu pa ta graščak Kadlovc v Stično pa je reku svetniki:

»Rad bi poznov tisto babo, ki je Špaj Jozelj jemlje.«

Svetnik je pa reku:

»Sama se bo pršla pokazat.«

Polej so je pa hitro s sodnije beštelal, de je pršla v Stično, tam so jo pa sprašval, če bi nesla Kadlovci an pismo. Pa je rekla:

»O, bom že nesla.«

Pa so rekli:

»Moreš sama gospodi v roke dat pa počakat, če bodo kej odpisal.«

Pole je pa pršla tista noter v grajščina pa je pokazala, je pa rekla:

»Bom pa počakala in jutr nesla pa nazaj, če bote kaj odpisal.«

Not, k je odpru, je pa pisal:

»Tu je tista muca, Špajevga Jozeljna punca.«

No, potle je pa vse sklicov skəp, gospe, zrejele, da so jo vsi pogledal. Polej je pa reku Ščitnik: Drugi dan opoldne, k so jel, pa je pršu not pa je reku:

»Ha, ha, ha, Špajovga Jozeljna punca se je sama pršla pokazat.«

Polej pa rejs nej blu tist nač. Prodana je blu, k je tista vzev.

Farovške kakuš past ³³³

Mi se pa staramo, bomo šli kmal farovške kakuš past.

³³² Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 2. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 34–36.

³³³ Povedala Resnikova Micka, zapisal M. Matičetov, 2. 9. 1950; zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, teren 5, tek. št. 26, str. 36.

Priloga IV:

Dedov popis gospodarjev Resnikove kmetije

Resnikov ded se je l. 1886 odločil zapisati vse predhodne gospodarje svoje kmetije iz rodbine Dremelj (pred tem je bila kmetija v drugi lasti). Za štiri predhodne rodove (od l. 1731 naprej) je zapisal letnice rojstva in smrti gospodarja, njegove žene in otrok ter letnico prevzema kmetije. Droben zvezek, ki vsebuje ta popis, je zdaj v lasti Resnikovega sina Antona Dremlja. Na platnici je zapisano: Posestni zapisnik od leta 1756 naprej, naslovu pa sledita podpis Anton Dremelj in letnica 1886. V zvezku piše:

Zapisnik gruntnih posestnikov kolko časa je Resnikov grunt v posesti Dremeljnu.

Pervi gospodar ko jebil grunt v Lastninska pravica je bil, Lukež, Dremelj in nejegova žena Marija Bučar to jeblo leta 1756. pret je bil grunt Št. Viškiga farovža in sobli gori le najemniki šele fajmošter: Ignaci Kralj je bil Lukeža Dremeljna Pravega lastnika naredel leta 1756 da je mogel odrajtvati štivra in desetina in delati tlaka.

I. Gospodar

Rojen	Luka Dremelj	Gospodaril	Nehal in umaknil
1731	Luka gospodar	1756	1781
1730	Marija Bučar	1756	1773
	Žena		
Rojeni	Otroci		Vmrli
1757	Andrej		1799
1760	Katarina		1769

II. Gospodar

Rojen	Imena	Gospodaril	Umril
1757	Andrej Dremelj	1799	In umril
	Žena prva		
1760	Marija Sadar		1782
	Otroci		
1782	Anton		1862
	Žena druga		
1761	Urša Prčun		1812
	Otroci		
1784	Marija		1858
1787	Uršula		1865
1792	Mihael		1877

III. Gospodar

Rojen	Imena	Gospodaril	Umaril
Od 1801 do 1806 je bil grunt vštantu			
1782	Anton Dremelj	1807	1862
	Žena		
1789	Marija Kavšek	1807	1872
	Otroci		
1809	Anton		1872
1811	Marija		1880
1818	Franc		1847
1821	Jožef		1847
1825	Lizabeta		1847
1827	Janez		1836
1829	Ana		1896

IV. Gospodar

Rojen	Imena	Gospodaril	Umaril
1809	Anton Dremelj	1852	1872
	Žena		
1822	Marija Kastelic	1852	1891
	Otroci		Umarli
1853	Anton		1934
1856	Marija		1874
1858	Uršula		1862
1861	Franc		1863

V. Gospodar

Rojen	Imena	Gospodaril	Umaril
1853	Anton Dremelj	1876	1934
	Žena		
1848	Ana Kralj	1876	1911
	Otroci		Umarli
1876	Marija		1952
1879	Anton		1914
1882	Ignaci		1911
1883	Franc		1897
1886	Ana		1894
1890	Frančiška		1950

VI. Gospodar

Rojen	Priimek	Gospodaril	Umerl
1879	Anton Dremelj	1911	1914
	Žena		
1883	Marija Bučar	1911	1929
	Otroci		Umerli
1910	Anton		1960
1911	Marija		1944
1913	Jože		
1914			
Spis iz rodu Dremelj Resnik je do danes leta 1959–1756 je razlika 203 leta Naj osma generacija ta knižica upošteva in naj se v njo vpiše	Terezija		1962

VII. Gospodar V Petrušnji vasi dne 18/6 1959

Rojen	Priimek	Gospodaril	Umru
1910	Anton Dremelj	1933	19. 9. 1960
	Žena		
1907	Ana Mahkovec	1933	
	Otroci		(umerli)
1935	Anton		
1937	Pavel		1976
1939	Peter		2. 2. 1966
1942	Karel		25. 3. 1995
1947 Dremelj Anton (Resnik) V Petrušnji vasi št. 19 prej št. 22 Šentvid pri Stični Dolensko	Alojz		1987

VIII Gospodar

Rojen	Imena	Gospodaril	Umrli
1942	Karel Dremelj		25. 3. 1995
	Žena		
1942	Marija Nadrah		
	Otroci		Umrli
1969	Dragica		
1972	Alenka		
1975	Anica		
Po smrti gospodarja Korlna se generacija Dremelj točno po letih piše 239 let			

IX. Gospodar

Rojeni	Imena		Umrli
1971	Janez Avguštin		
	Žena		
1975	Anica Dremelj		
	Otroci		
	Janja		

Po dedovi smrti je podatke v zvezek vpisoval naš pripovedovalec Resnik, za njim njegovi potomci.

Priloga V:

Poročilo Milka Matičetovega o terenski raziskavi Šentvid pri Stični 1950

Poročilo o delu skupine za duhovno kulturo
v dolenski ekipi od 15. 8. do 15. 9. 1950

Lj. 25. 9. 1950

V naši skupini smo na terenu Št. Vid pri Stični – Dob – Radohova vas delali štirje: dr. R. Hrovatin, ki je preučeval glasbo in ples; Majda Jermanova je prevzela področje običajev, vendar je zaradi infekcije na nogi morala predčasno domov; na njeno mesto je uskočil dijak glasbene šole Jerko Bezić, ki je poleg običajev tudi pomagal Hrovatinu pri zapisovanju pesmi z melodijami; ljudsko pesništvo, verovanja, jezik je preučeval M. Matičetov; poleg teh je priložnostno pomagal na področju duh. kulture tudi Boris Orel z zapisovanjem podatkov o običajih in ljudski umetnosti.

Ker so dr. Hrovatin, Bezić in Jermanova podali posebej poročilo, se tu omejujem le na to, kar sem sam raziskoval, le tu in tam bi nakazal problematiko ostalih področij.

S pravim delom na svojem področju sem pričel šele takrat, ko sem se preselil z južnega sektorja KLO Št. Vid in našel v Češnjicah in Petrušni vasi primerne ljudi, da sem jih mogel vzeti kot merilo za to, koliko se hrani v tem kraju staro izročilo. V mislih imam Erjavčevi teti (78, 80 let) v Vel. Češnjicah, Resnikovi teti (60–70 let) v Petrušni vasi in Fidanovega oz. Hrstanovega Pepeta (64 let) v Petrušni vasi. S ponovnim izpraševanjem teh ljudi sem dobil dobro predstavo, kaj ta rod pravzaprav ve; to se mi je zdelo potrebno zato, ker je to rod, ki verjetno ne bo več dočakal, da bi prišla na teren druga ekipa. Tudi sem s takimi dobrimi hranitelji starega duh. izročila pridobil več, kakor če bi se vbadal z ljudmi, ki so usmerjeni v izrazito materialno, stvarno plat življenja. Na podlagi podatkov, ki sem jih dobil pri zgoraj omenjenih osebah, pa mi je bilo kajpak omogočeno povpraševati za razne podrobnosti tudi pri drugih, manj nadarjenih ali manj odprtih ljudeh, kjer bi sicer teže prodrl. Omenjene ljudi sem izprašal glede pesništva kakor glede verovanj. Njihove informacije bodo dragoceno ogrodje takrat, ko bomo pristopili k pisanju poročila in bo treba podati zaokroženo podobo raznih področij.

Na terenu Radohova vas s podobnimi ljudmi nisem prišel v stik.

V Dobu in Podborštu sem našel dve starki, ki sem ju podrobneje izprašal. Posebej lepe podatke sem dobil pri Florjanki (80 let) v Podborštu.

Enkratna pot v Hrastov dol in Lučarjev kal je bila zvezana z izredno srečo, da smo takoj naleteli na najbolj primerne ljudi, ali pa – bolj verjetno – kaže na to, da je tamkajšnji teren bolj konservativen. Ne da bi moral potrpežljivo grebsti v globino, sem, lahko rečem skoraj na površju, naletel na zelo arhaične stvari tako pri verovanjih kakor v ljudskem pesništvu.

Če bi hotel statistično podati sadove dela na celotnem področju, je podoba nekako takale: **I. Ljudsko pesništvo: pesmi** (celotni teksti, deloma odlomki) – ok. 50: tu so razpadle pripovedne pesmi, nabožne napol pripovedne (»zlati očenaš«), obredne, poskočne, otroške ipd.; v tem številu niso vštete vaške ali imenske zbadljivke, oponašanje glasov živali in zvonov ipd., s čimer bi se število povečalo še za kakih 20; tudi 7 variant zagovora zoper hudo uro nisem vključil v zgornje število. **Pravljice:** 10, od teh tri daljše, izredno dolge; naslovov imam veliko več; **pripovedke**, krajše in daljše: ok. 35 (z odlomki vred); **bajne prip.:** 26 o raznih nadnaravnih bitjih ali pojavih; **legende:** 13, **anekdote in smešnice:** 70 zapisov; **uganke:** 34; **pregovori:** 73. Po veliki večini je to gradivo zapisano fonetično, natančno po narekovanju pripovedovalcev. V anekdotah, v smešnicah, pa tudi v pravljicah in pripovedkah so pogostoma opisana dela, situacije, običaji, ki sicer pri rednem izpraševanju ne pridejo na dan. Po navadi gre za arhaične stvari, ki so že zdavnaj iz rabe. Kazalo bi, da bi vse bodoče mlade izpraševalce usposobili za natančno zapisovanje tudi takega anekdotičnega gradiva.

Ocene gradiva s področja ljudskega pesništva ni moči dati kar tako brez primerjav in podrobnega študija. Vendar že na prvi pogled smemo reči, da so n. pr. od pesmic zanimive tiste, ki so nastale nekako pred očmi uvodoma predstavljene generacije. To so pesmice, ki so jih zložili domačini: Nkolov Martin z Glogovce, Budnar iz Petrušne vasi in še kdo. Med pravljicami so posebej zanimive tiste, ki jih je povedal Resnikov Tone v Petrušni vasi: to je mlad mož (še ne 50 let star), ki pa je izredno lepo ohranil v spominu to, kar mu je pripovedoval ded Anton Dremelj, po zatrdilu domačinov (tudi dr. ja Kastelica) odličen pravljicar; pravljice niso toliko zanimive po svoji originalnosti kolikor po svežini in domačnosti – saj so skoraj vse lokalizirane v bližnjo okolico in presajene v domače razmere. Po lepoti, po izbranem jeziku se odlikujejo zlasti pravljice in pripovedke mlajše Erjavčeve tete iz Vel. Česnjic.

Verovanja: deloma odsevajo verovanja že iz raznih zgodbic o nadnaravnih pojavih, o izrednih dogodivščinah, ki jim ne vedo pojasniti vzroka, o čudnih močeh v naravi, med ljudmi in živalmi ipd. Takih zgodbic sem zapisal 26, kakor je že povedano. Nanašajo se na hudiča, Ahasverja, strahove, velikane, božje deklice, pogublence, sanje, modrasa, črne bukve, prerokovanja itd. Pri tem so seveda pomembna opažanja in beležke, kaj informator misli o vsem tem in kaj drugi pravijo o njem samem. Za današnje stanje praznoverja je vsak namig dragocen. Precej se verovanja odražajo pri običajih, tako da je tudi iz vernih zapisov raznih običajev mogoče sklepati, kako sodi ljudstvo o tem in onem. V Dobu sem glede tega dobil lepe podatke. Tudi pri ljudski medicini je bila priložnost, da smo se poučili o današnjem verovanju. Ljudsko znanje sem nekoliko preiskal, vendar bolj priložnostno.

Običaji: Ker je bilo to področje najbolj šibka točka našega dela, saj smo skoraj teden dni bili brez izpraševalca, sem se tudi jaz lotil običajev. Temeljiteje sem obdelal porodno-krstni cikel; deloma pa sem dobil zanimive podatke tudi o letnih in poročnih običajih, v zgodbicah pa tudi o smrtnih.

Dramatika: O tem bi moral pravzaprav poročati zgoraj pri ljudskem pesništvu, vendar storim to posebej zato, ker sem se letos posebej spraval na to doslej zanemarjeno področje. Že prejšnja leta (n. pr. 1948 v Škocjanu) sem bil na sledi raznim igram oz. dram. prizorom na ohcetil, kakor n. pr. »malen prodajat«, vendar sem šele tukaj mogel prodreti v ta prej skrivnostni svet. Z dvema sestrama iz Ilovca, ki sta se omožili v Št. Vid, sem prišel do njunega brata Franca Ilovčeka nad Mekinami, in tam smo mogli tudi videti uprizoritev kakih 15–20

starih igric, šal, od zgolj fizičnega postavljanja do bolj kompliciranih stvari z dialogom in pravimi dramatskimi prvinami. Povabljen je bil tudi 23-leten mladenič iz Stične, ki je pravi mojster. Ta je pokazal in potem tudi narekoval (celo z režijskimi opombami in popolnim dialogom) lutkovno igrico »Mlatiči«. Število iger, ki sem jih opisal v tem mesecu, dosega 30. 8 smo jih mogli podati v sliki na razstavi, drugih 8 jih ima Romih v skicirki. Za ostale pa bo treba ob drugem času na teren, više v hribe, zlasti v Metnaj.

V okviru skupine smo pridno sodelovali in si podajali naslove ljudi in tekstov, ko je šlo za pesmi z melodijami. Hrovatinovemu mnenju glede posebnega dnevnega reda za našo skupino se popolnoma pridružujem in predlog še konkretnije formuliram: **nastanitev v srcu naselja**, tako da si ob vsakem koraku v stiku z ljudmi; **delo zvečer** bi za nas moralo biti **obvezno**, sestavni del, pa čeprav bi zato žrtvovali dopoldne; v svoji terenski praksi (preden so sploh stekle naše ekipe) sem dobil najlepše podatke prav **v večerih**.

Poleg tega pa je na vsakem terenu za nas nujno delo v zimskih mesecih, najprimerneje v pustnem času. Predlagam, da bi to izvedli že letos, 14 dni.

Opombe

1. **Ad lāsice pa ad zajca, poli pride pa jež na vrsta.** Živalska pravljica, v kateri lisica poje zajca, ki ga je povabila v svojo luknjo, jež pa jo iz nje prežene. Zgodba združuje motiviko basni o lisici in ježu ATU 80 z motiviko, sorodno basni o lisici in štorclji ATU 60.

Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal trikrat: prvič 1. 1951, drugič 1. 1956 in tretjič 1. 1959. V tukajšnjem razporedu je kot različica št. 1 podana Resnikova tretja izvedba, ki je bila posneta 28. 4. 1959 v ljubljanski klinični bolnišnici v dneh, ko je Resnik čakal na operacijo. Hrani se v arhivu ISN na traku z oznako ISN 8. Različica št. 2 je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44), na str. 16–21. Oštevilčena je s številko 23 in naslovljena z naslovom Lisica, zajec in jež. Datum zapisovanja: 1. 2. 1951. Ob naslovu opomba: Oče povedal.

Različica št. 3 je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 27–32. Oštevilčena je s številko 23.a in ni naslovljena. Datum zapisovanja: nedelja, 30. 12. 1956.

2. **Ad srne in ježja,** ATU 275 + 44. Živalska pravljica o srni in ježu, ki tekujeta v teku. Srna se zaleti v bukev in se ubije. Jež prosi volka, da bi mu srno pomagal razkosati. Ker volk srno poje, se mu jež maščuje tako, da ga pelje v past.

Pripoved Ad srne in ježja je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, prvič 1. 1950 in drugič 1. 1959. Različica št. 1 je bila posneta 2. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, hrani se na traku ISN 10. Različica št. 2 je bila zapisana 30. 11. 1950 v zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 8 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 43) na str. 26–31. Oštevilčena je s številko 19 in naslovljena Od srne. Datum zapisovanja: 30. 11. 1950. Pripovedi sledi opomba: Stari oče. Pripoved je Matičetov že leta 1951 objavil v berilu za četrti razred; za objavo jo je poknjžil, pri tem pa je dosledno sledil izvirniku. Pripovedi je Resnik v obeh primerih dodal še pesem Mihelj ta petruški.

3. **Ad Kapunavga p̄sa,** ATU 101 + 103. Živalska pravljica o starem psu, ki mu volk s tem, da ugrabi otroka in se pusti pregnati, pomaga, da si ponovno pridobi ljubezen gospodarjev. Ker pes pri tem volka ogrize, mu volk napove vojno. Vsak si najde dva pomočnika, v spopadu zmaga pes.

Pripoved o Kopunovemu psu je Resnik Matičetovemu povedal trikrat: prvič 1. 1950, drugič 1. 1956 in tretjič 1. 1959. Različica št. 1 je bila posneta 28. 4. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani med Resnikovim čakanjem na operacijo. Hrani se v arhivu ISN na traku z oznako ISN 8. Različica št. 2 je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28), na str. 17–23. Datum zapisa je 8. 9. 1950; oštevilčena je s št. 9; ni naslovljena. Različica št. 3 je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 17–26; oštevilčena je s številko 9.a; naslovljena s tukajšnjim naslovom. Datum zapisa: nedelja, 30. 12. 1956. Resnik jo je končal pripovedovati ob 10.15. Ob koncu pripovedi je dodana pripovedovalčeva opomba: Oče stari pravil. Smo poslušali napeto!

4. **Ad Paličarja s Čejšanc,** ATU 155. Živalska pravljica, v kateri kmet reši kačo izpod skale,

ta ga hoče v zahvalo pičiti. Mimoidoče sprašujeta, kdo ima prav. Pes in konj pritrđita kači, lisica pa se s kmetom dogovori za dve kokoši in z zvijačo spravi kačo nazaj pod skalo. Ko pride lisica zvečer po plačilo, jo kmetica napodi.

Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat: prvič l. 1950, drugič pa l. 1959. V Matičetovem seznamu Resnikovih pripovedi je naslovljena tudi kot Kača pod počivalnikom. Različica št. 1 je bila posneta 30. 4. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, hrani se na traku ISN 8. V šol. l. 1963/64 jo je Matičetov objavil v članku Pri slovenskih pravljicarjih: za objavo jo je prenesel v knjižni jezik in jo rahlo pogladil, naslovil pa Kača pod kamnom. Različica št. 2 je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 5, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 27), na str. 2–8; datum zapisa 3. 9. 1950. Zvezek je založen ali izgubljen, pripoved pa kljub temu ohranjena, saj jo je Matičetov pretipkal z namenom, da bi jo objavil skupaj z drugimi Resnikovimi živalskimi pravljicami. Iz Matičetovega seznama Resnikovih pripovedi lahko razberemo, da sta pripovedi Od Pusta in Od Poličarja s Čejšenc edina zapisa Resnikovega pripovedovanja v izgubljenem zvezku št. 5, kar pomeni, da je ohranjeno vse gradivo, ki ga je Matičetovemu uspelo dobiti od Resnika.

5. Lāsica, medved, vovk in zajc, ATU 15, etiološka pravljica, ki razlaga, zakaj ima zajec kratek rep.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 98–103. Oštevilčena je s številko 42 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 9. 12. 1951, nedelja popoldne. Pripoved Lisica, medved, volk in zajec je Matičetov l. 1961 objavil v zbirki pravljic evropskih narodov Von prinzen Trollen un Herrn Fro, v slovenščini in nemškem prevodu I. Grafenauerja.

6. Lāsica in patrnoštr, kratka pripoved o lisici, ki najde rožni venec, a ga odvrže, ker se od njega ne more najesti. Ne gre za samostojno pripoved, ampak za priložnostni vstavek, s katerim pripovedovalec po potrebi oplemeniti različne pripovedi o lisici.

Zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 81; oštevilčena s številko 39; ni naslovljena. Datum zapisovanja: 9. 12. 1951, nedelja popoldne.

7. Ad Pusta, ATU 330, čudežna pravljica. Odpuščeni vojak Pust v zapuščenem gradu, kjer straši, karta s hudiči. Zapre jih v torbo in odnese h kovaču. Pretepeni hudiči zbežijo, z denarjem, ki ga Pust od hudičev dobi, pa se lahko leto za letom pustuje. Po smrti si Pust išče mesto v nebesih, peklu in spet nebesih.

Pripoved Ad Pusta je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, prvič l. 1950 in drugič l. 1959. Različica št. 1 je bila posneta 28. 4. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, in sicer kot prva, ki jo je Resnik povedal v magnetofon. Hrani se na traku ISN 8. L. 1999 je samostojno izšla v slikanici pod naslovom O Pustu in zakletem gradu. Različica št. 2 pa je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 26), na str. 66–76, in v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 5, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 27), na str. 1–2; datum zapisa je 3. 9. 1950. Naslovljena je Od pusta, oštevilčena z zaporedno št. 4. Zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 5, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 27), je založen ali izgubljen, vendar je pripoved v celoti ohranjena, saj jo je Matičetov pretipkal z

namenom, da bi jo objavil. Glede na to, da je pravljico o Pustu Resnik Matičetovemu povedal že ob njunem prvem srečanju in da se je tudi na snemanjih v bolnišnici najprej odločil zanjo, lahko sklepamo, da je spadala med pripovedi, ki jih je govoril najraje oz. jih je ocenjeval kot najboljše. Opomba med besedilom različice št. 2 (ob besedi odpustili Resnik doda, da je oče rekel oddonkali) kaže, da jo je prevzel od deda.

8. **Ad čudežne lahtierne**, ATU 561, dolenska priredba pravljice o Aladinovi čudežni svetilki.

Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, prvič l. 1950 in drugič l. 1959. Tukajšnja različica št. 1 je bila posneta 29. 4. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani; hrani se na traku ISN 8. Je najdaljša ohranjena Resnikova pripoved. Različica št. 2 pa je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28), na str. 31–62. Oštevilčena je s številko 14, zapisana z navedenim naslovom, datum zapisovanja: 8. 9. 1950. Pripovedi sledi opomba: Oče so jo prpovdval.

9. **Ad tristu zajcu**, ATU 610 + 570, čudežna pravljica. Trije bratje čevljarji skušajo ozdraviti bolno kraljevo hči s češnjami, nabranimi sredi zime. Uspe le najmlajšemu, ker je nekoč prijazno popravil čevlje beraču, medtem ko sta ga starejša brata zavrnila. Preden mu da kralj kraljično za ženo, zahteva, da pase 300 zajcev, pri tem pa ne sme nobenega izgubiti. Z beračevo pomočjo to fantu uspe, sledi poroka.

Pripoved je bila posneta 2. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, hrani se na traku ISN 10 in je edina ohranjena Resnikova različica te pripovedi. Matičetovemu jo je pred tem povedala Zefka Potolovčeva z Vrha nad Ostrožnikom, in sicer oktobra 1951, ko je ekipa Etnografskega muzeja raziskovala stanje na terenu v Mokronogu in okolici. Morda gre v povezavi s tem razumeti pogovor med Resnikom in Matičetovim, ki sledi tukajšnji pripovedi. L. 1961 je Matičetov isto pripoved posnel v izvedbi Franceta Hlebčevega, Zefkinega brata.

10. **Ad lintverna**, ATU 300, dolenska varianta čudežne pravljice o ubijalcu zmaja. Mladenič s pomočjo puščavnika premaga zmaja, ki ogroža kraljestvo, razkrije goljufa, ki se je hotel okoristiti z njegovim junaštvom, in se poroči s kraljično.

Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, prvič l. 1951 in drugič l. 1959. Različica št. 1 je bila posneta 30. 4. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani; hrani se na traku ISN 8. Različica št. 2 pa je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 82–94. Oštevilčena je s številko 40 in naslovljena z navedenim naslovom. Datum zapisovanja: 9. 12. 1951, nedelja popoldne. Ob naslovu pripovedi je zapisano, da jo je Resnik začel pripovedovati popoldne ob 3.25, ob koncu, da jo je končal ob 4.20. Pripovedi sledi Matičetova opomba: »Od lintverna ve še eno Resnik in o svetem Juriju, podobno oni, ki jo je povedala Brudarca. Pa je noče povedati pred otroki. Drugič jo bova ponoči.« Pravljico Ad lintverna je Matičetov l. 1961 objavil v zbirki pravljic evropskih narodov Von prinzen Trollen un Herrn Fro, v slovenščini in nemškem prevodu I. Grafenauerja.

11. **Ad ačieta, k se je na n aku juokov, na nga pa smejav**, ATU 556F*, čudežna pravljica. Trije bratje gredo v zakleti grad, kjer jim čarovnica nalaga nemogoče naloge. Najmlajši

s pomočjo mravelj in čebel, s katerimi je delil hrano, naloge opravi. S tem reši tri zaklete princeze, ki jih je zaklela njihova mati čarovnica, njihov grad in hkrati tudi svoja dva brata. Sledi poroka.

Pripoved je bila posneta 29. 4. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, hrani pa se na traku ISN 8.

12. Ad mægle v žaklji, pa ad tæme in rose. Čudežna pravljica. Trije sinovi se drug za drugim odpravijo po svetu srečo iskat. Prvi in drugi ne zmoreta priti čez vodo in se vrneta domov, tretji pa pomaga morskim deklicam peti, tega prepeljejo čez jezero in napotijo k čarovnici. Čarovnica mu naloži tri naloge: v vreče mora ujeti temo, meglo in roso. Pomagajo mu morske deklice. S tem, da naloge izpolni, jih reši prekletstva. Fant se vrne domov, pripelje brata, sledi poroka.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 61–81. Oštevilčena je s številko 38 in naslovljena z navedenim naslovom. Datum zapisovanja: nedelja, 9. 12. 1951.

Resnik jo je začel pripovedovati dopoldne ob 10.15, vendar je moral pripovedovanje zaradi nedeljskih obiskov dvakrat prekiniti. Pripovedovati je končal ob 15.15. Pripovedi sledi opomba: »To je pripovedoval stari oče: rojen je bil 1853, umrl je pa 1934.« Matičetov je pravljico *Od mæglé v žaklji, pa od tæmé in rosé* objavil že prvo leto po zapisu, in sicer v prispevku z naslovom *Živa slovenska pravljica* (prispevki za antologijo), *Novi svet*, 7, 1952, 542–553, kjer ji je pridružil še pripovedi *Hlapec in graščak* (povedal Lojze Adamle - Pirovec) in *Petelin in mačka* (povedala Cvetka Cenčič - Sužikna). Iz opombe, ki objavo dopolnjuje, je razvidno, da je bil njegov namen pokazati, kaj ima v mislih, ko govori o pristnih zapisih ljudskih pripovedi, in da želi s tovrstnim gradivom ponuditi možnost za spoznavanje njihove stilistike. Pripoved je bila za objavo prenesena v knjižni jezik, primerjava objave in rokopisa pa pokaže, da se je Matičetov v svojem prevodu razen v nekaj podrobnostih dosledno držal originala. O pripovedovalcu in njegovem pripovedovanju na istem mestu spregovori: »Tukajšnjo pravljico mi je povedal Resnik – moj najboljši pravljničar – 9. decembra lani v Petrušni vasi na Dolenjskem. Slišal jo je od ranjkega deda (umrl 1934), ki jo je menda znal speljati še bolje, posebno proti koncu; trajala pa je ves večer.« In: »Zadnjo pravljico – ostal ji je tudi izvirni naslov – pa sem uvrstil sèm zlasti kot primer prikupnega pripovedovanja.«

13. Ad Jožefa, kaku je šu v deveta dežela po Šestalena, ATU 516 (zvesti Janez), čudežna pravljica. Glavni junak Jožef se poda v deveto deželo po Šestaleno. S pomočjo zvestega služabnika jo pripelje domov in ob pravem času spodrine ministra, ki je medtem hotel zasesti prestol.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 8, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 43), na str. 7–21. Oštevilčena je s številko 17 in zapisana z navedenim naslovom. Datum zapisovanja: 30. 11. 1950. Pripovedi sledi opomba: Stari oče povedal.

14. Ad zlate ribce, ad ATU 300A, pravljica o ubijalcu zmaja oz. rešitelju zakletega gradu in princeze z začetnim motivom spočetja zaradi zaužitja mesa zlate ribice. Rodijo se sin, žrebe in pes z zvezdo na čelu, ki skupaj potujejo, vzklije zlata roža. V gozdu fant ubije zmaja, nato pa v zakletem gradu reši v kačo zakleto princeso.

Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, prvič l. 1956, drugič l. 1959.

Različica št. 1 je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959), na str. 41–51. Oštevilčena je z zaporedno številko 55 in naslovljena s tukajšnjim naslovom. Datum zapisa: nedelja, 30. 12. 1956. Med predstavljenim gradivom je to edini primer, da je rokopisna različica opazno boljša od posnete, vendar pripovedovalec tudi tu svoje pripovedovanje večkrat prekine z izjavami, ki kažejo, da jo je v primerjavi s predhodnikom pošteno okrnil: »Tle bom pa mal zgrešu je,« ali »kaku je blu že pol, sem tud tu zgrešu,« ali »pa sem še ven spustu.« Pripovedovati jo je končal ob 15^h. Različica št. 2 pa je bila posneta 29. 4. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, hrani se na traku ISN 8. Ohranjena je v zelo okrnjeni obliki: pravljicar se je – kot je zapisano v opombi k posnetku v Matičetovem zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 67 – »ne more domisliti, bi pa morda drugič nekaj še stolkel.«

15. **Stiški opat in cesar**, ATU 922, dolenska varianta mednarodne pravljice o opatu brez skrbi, ki mu cesar zastavi uganke, ki naj bi jih rešil v enem mesecu. Pomaga mu njegov pastir.

Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal trikrat: prvič l. 1951, drugič l. 1956 in tretjič l. 1959. Še pred Resnikom sta jo Matičetovemu povedali teti Franca in Micka Resnikova – njuni različici sta zapisani v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 25), na str. 58–63, sta pa obe manj dodelani kot Resnikova. Pomenljiv je komentar, ki ga je pripovedi dodala Resnikova Franca: oče so znali tako, da je bilo v verzih, ona zna v verzih le še tu in tam. Pripoved je torej nastala iz epske pesmi. Sledovi verzov se ohranjajo tudi v Resnikovih različicah, zato so vse tri ubeseditve razmeroma skladne.

Različica št. 1 je bila posneta 22. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, po Resnikovi operaciji; hrani se na traku ISN 10. Različica št. 2 je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45) na str. 21–25. Oštevilčena je s številko 36 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 23. 10. 1951. Različica št. 3 je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 52–57. Oštevilčena je z zaporedno številko 36.a in ni naslovljena. Datum zapisovanja: v nedeljo, 30. 12. 1956.

16. **Katujški kievdruc**, ATU 1889, realistična pravljica. Katujčar se spusti v jamo, ob vrnitvi pa se zlaže, da je bil na onem svetu in da je tam videl kosce. V dokaz pokaže prej nabrano travo. S tem pridobi posest. Pripoved je l. 1863 pod naslovom Jama, po kateri se pride na oni svet v Spominih na deda objavil Josip Jurčič. Do Resnika je prišla kot ustno izročilo (od deda). Resnikov ded je Jurčičev zapis pripovedi poznal, a se z njim ni strinjal – trdil je, da jo sam zna bolje.

Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal trikrat: prvič l. 1951, drugič aprila 1959 in tretjič maja 1959, vendar druga izvedba ni ohranjena. V zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 68 beremo: »Pozabil sem pritisniti na gumb za snemanje, tako da je cela zgodba o Katujškem kevdruc izpuščena; žal, ker jo je lepo povedal!« Tukajšnja različica št. 1 je bila posneta 22. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, po Resnikovi operaciji; hrani se na traku ISN 10. Različica št. 2 pa je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 8, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 43), na str. 21–24.

Oštevilčena je s številko 18 in naslovljena z navedenim naslovom. Datum zapisovanja: 30. 11. 1950. Ob naslovu je zapisana opomba: še dandanes jama.

V rokopisni različici Resnik pripovedi ne gradi kronološko urejeno: najprej spregovori o Katujčarjevem spustu v jama, šele nato o predhodnem dogodku, ki je bil vzrok za to. V posneti različici je vrstni red motivov smiselno zamenjan. Ko je Matičetov pripoved l. 1956 pod naslovom Zgodba o katujškem kevdrcu objavil v Slovenskem berilu III (posnete različice takrat še ni imel), je motive preuredil, da tečejo kronološko urejeno.

V zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 45) je na str. 26 zapisana naslednja razlaga o Katujškem kevdrcu: »Od Mekin ke, v znožju Gradišča proti severozahodu, je en posestnik Katujčar. Tam v bližini je pa jama, kakšnih 300 metrov stran od hiše. Škala je velika kukr zvelban kevd, mejčkən vis skraja, pol ke notr je pa brezno s konca. Nad Katujčarjem, njegov mejaš je pa Brezavšček in hosta je že brezavška. Kevdrcu pravjo pa vendarle katujški, čeprov stoji zdej na Brezavščkovem svetu. Prej je blu taku in taku vse meniško, Katujčar je biv samu oskrbnik. Katujška skala – visoka ko turn.« Zapis je označen kot dodatek k pripovedi št. 18 (torej zapisu pripovedi o Katujškem kevdrcu, ki je nastal skoraj leto pred tem) in je naslovljen z naslovom Jama, po kateri se pride na oni svet. Datum zapisovanja: 23. 10. 1951. Katujška jama, globoka 74 m, je bila prvič do dna raziskana šele 20. 9. 1987; vanjo so se spustili domačina Tone Vencelj st. in Tone Vencelj ml. ter Jože Stržišar.

17. **Ad nore gliste al ad steklega polža**, ATU 2271. Pravljična formula, s katero želi pripovedovalec končati pripovedovanje. Bolj znana je varianta Od jare kače in steklega polža.

Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, prvič l. 1950 in drugič l. 1956. Različica št. 1 je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 35–36. Oštevilčena je z zaporedno številko 51 in ni naslovljena. Datum zapisa: nedelja, 30. 12. 1956. Različica št. 2 je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28), na str. 11. Pripoved ni oštevilčena in tudi naslovljena ne. Datum zapisa: 8. 9. 1950.

18. **Petelin in mačka**, ATU 1650. Oče zapusti sinovoma petelina in mačko. Petelin ljudi prebujata, maček jih reši podgan, zato vaščani obe živali odkupijo za drag denar. Ko fant, ki je prodal mačka, odide iz vasi, se vaščani spomnijo, da so pozabili vprašati, kaj maček poleg podgan še je. Menijo, da ljudi, zato se želijo mačka rešiti, zažgejo celo vas.

Pripoved je bila posneta 23. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, po Resnikovi operaciji; hrani se na traku ISN 10. Je zadnja od pripovedi, ki jih je Resnik povedal Matičetovemu.

19. **Ribnčan in kobilje jajce**, šaljiva anekdota o Ribničanu. Kmet se mu zlaže, da je buča kobilje jajce. Ribnčan jo postavi pod kobilo, da bi izvalila žrebička. Čez čas bučo jezno vrže po bregu, buča zleti v grm, iz grma skoči zajec. Ribnčan obžaluje, da ni na žrebička še malo počakal.

Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, prvič l. 1951 in drugič l. 1959. Različica št. 1 je bila posneta 2. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani; hrani se na traku ISN 10. Različica št. 2 je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri

Stični, tek. št. 44), na str. 23–24. Oštevilčena je s številko 26. Nad besedilom je zapisan naslov Od Ribnčana, v Matičetovem popisu Resnikovih pripovedi pa jo zasledimo pod naslovom Ribničan in buča. Datum zapisa: 1. 2. 1951. Pripoved z istim motivom je Matičetov l. 1962 posnel pri Petru Jaklju - Smerinjekovem v Kranjski Gori.

20. Kaku je Ribnčan v drek padu, šaljiva anekdota o Ribničanu. Veliko potrebo opravlja tako, da stoji z eno nogo na konju, z drugo na ograji, vmes nepremišljeno reče »i«, konj se premakne in on pade v svoje blato.

Pripoved zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 26), na str. 66. Oštevilčena s številko 3, ni naslovljena. Datum zapisa: 3. 9. 1950.

21. Kaku so v Ribnanci cerkev prestavli, ad ATU 1326, šaljiva anekdota o Ribničanih. Župan sname suknjič in ga da na drugo stran cerkve. Med »prestavljanjem« se škopa zmane in župan meni, da cerkev že stoji na suknjiču.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28), na str. 11–12. Oštevilčena je z zaporedno št. 6, ni naslovljena. Datum zapisa: 8. 9. 1950.

22. Ribnčan in koza, ad ATU 1337: kmet obišče mesto – različne prigode. Ribničanu v Ljubljani ukradejo kozo. Prespi na policiji pod posteljo, ob neprimernem času vpraša prišleke, ki se zatečejo v sobo (zaljubljenca / tatova), ali vedo za njegovo kozo.

Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, prvič l. 1951 in drugič l. 1956. Osnovni motiv ostaja v obeh različicah isti, razlikujeta pa se po akterjih, ki se skrivoma zatečejo v Ribničanovo sobo na policiji. Različica št. 1 je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44), na str. 14–15, oštevilčena je s številko 22 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 1. 2. 1951. Različica št. 2 je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 37–38. Oštevilčena je z zaporedno številko 53 in ni naslovljena. Zapisana je bila v nedeljo, 30. 12. 1956.

23. Ad Ribnčana, kaku je šov v Lublana, ad ATU 1337: kmet obišče mesto – različne prigode. Zbadanje med Ribničanom in ljubljanskimi meščani.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44), na str. 22–23. Prvi in drugi prizor sta zapisana ločeno, kot dve pripovedi, ki sta oštevilčeni s številčkama 24 in 25. Nista naslovljeni. Datum zapisovanja: 1. 2. 1951. Ker prizora sestavljata smiselno celoto, ju objavljamo povezano.

24. Ad Ribnčana, k je mov vola Rjavca, ad ATU 1337: kmet obišče mesto – različne prigode. Ribničan po Ljubljani išče vola, ki ga je pred časom prodal. Sprašuje po Rjavcu in pride do zdravnika s tem priimkom. Misli, da je vol postal zdravnik.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 36–37. Oštevilčena je z zaporedno številko 52 in naslovljena s tukajšnjim naslovom. Zapisana je bila v nedeljo, 30. 12. 1956.

25. **Ad Ribončana, kaku je po Lublan čez nuč prosu**, ad ATU 1337: kmet obišče mesto – različne prigode. Ribničan sprašuje po Ljubljani, kje bi lahko spal. Ko ga neka gospa zavrne, jo brcne – zdaj bo lahko prespal na policiji.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 39–40. Oštevilčena je z zaporedno številko 54 in ni naslovljena. Zapisana je bila v nedeljo, 30. 12. 1956.

26. **Oče Reciprestor v Ribonci ogenj gasi**, šaljiva anekdota o gašenju ognja v Ribnici.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 26), na str. 65. Oštevilčena je s številko 1 – je prva izmed pripovedi, ki jih je Resnik povedal Matičetovemu. Zapisana je brez naslova; datum zapisovanja: 3. 9. 1950.

27. **Bridka martra na bukvi**, šaljiva anekdota o fantu, ki misleč, da bo poljubil križ na drevesu, poljubi past za polhe.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 26), na str. 65. Oštevilčena je s številko 2, zapisana brez naslova, datum zapisovanja: 3. 9. 1950. L. 1951 jo je Matičetov pod naslovom Ribničan in bridka martra na bukvi objavil v Slovenskem berilu IV.

28. **Fant in šocka in berač na peči**. Skriti berač prestraši fanta in dekle med zapeljevanjem.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28), na str. 23–25. Oštevilčena je s številko 10, zapisana brez naslova. Datum zapisovanja: 8. 9. 1950. Pripovedi sledi opomba: Te ni povedal oče.

29. **Glej, spet stoji!** Erotična šaljivka – stoji ura.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45) na str. 25. Oštevilčena je s številko 37 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 23. 10. 1951.

V rokopisu ji sledi zapis: »France Kragelj – Draga pod Veselo goro – zna strašno dosti črvivih za smeh! Pri vojakih v Škofji Loki. Pri bolničarjih z Resnikom.« Istega pripovedovalca Resnik omenja še enkrat, in sicer v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 105: »Kragelj Franc zna zgodbe (malin pa žago ima malo ven iz Šr. Rup). V Škofji Loki pod šotorom, za dol past pravil, govoru špasno, da se že pri tem moreš smejat.«

30. **Hlapec in dekla v gozdi drva sekata**, erotična šaljivka – gospodar zaloti hlapca in deklo, ki bi morala pripravljati drva, pri spolnem odnosu.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 58–59. Oštevilčena je z zaporedno številko 56 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: nedelja, 30. 12. 1956.

31. **Priča na sodniji molči**, šaljiva anekdota o človeku, ki na sodišču molči ob nepravilni priložnosti.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu,

in Ljublj., apr. 1959) na str. 32–33. Oštevilčena je z zaporedno številko 49 in ni naslovljena. Zapisana je bila v nedeljo, 30. 12. 1956.

32. Lubi svet Anton, dej mi stu kron! Anekdota. Neki mož hodi v Antonovo cerkev prosit za 100 kron. Mežnar mu vrže 50 kron, ker misli, da jih ne bo vzel. Mož jih vzame. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45) na str. 18–19. Oštevilčena je s številko 34 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 23. 10. 1951. Pripovedi sledi opomba: Pravil rajnik oče Anton, 1854–1935.

33. Prstavški mežnar in farovška kuharica, anekdota. Mežnar se v nebesa prebije tako, da si na hrbet naloži župnikovo kuharico. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 60–62. Oštevilčena je z zaporedno številko 57 in ni naslovljena. Zapisana je bila v nedeljo, 30. 12. 1956.

34. Kaku čez voda, anekdota. Volk, koza, zelje, ATU 1579. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44) na str. 60. Ni oštevilčena in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 23. 10. 1951 zvečer.

35. Črne bukve, ad ATU 325*, bajčna povedka. Čarovnikov vajenec priključuje duhove, a jih ne zna odgnati. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28), na str. 29. Oštevilčena je s številko 12, naslovljena z naslovom Črne bukve. Datum zapisovanja: 8. 9. 1950.

36. Hrstan kuha črnega mačka, kot je prebral v črnih bukvah. V gozdu se mu prikaže jezdec, ki jezdi prek dreves. Bajčna povedka. Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, prvič 1. 1950 in drugič 1. 1956. Različica št. 1 je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28), na str. 29–30. Oštevilčena je s številko 13 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 8. 9. 1950. Različica št. 2 je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 34–35. Oštevilčena je z zaporedno številko 13.a in ni naslovljena, zapisana je bila v nedeljo, 30. 12. 1956.

37. Menih in rajska ptička, ATU 471A, bajčna povedka. Ptica tako lepo poje, da menihu, ki jo poslušša, v trenutku mine 300 let. Zgodba poznana tudi kot pesem Duhovnik in ptica, SLP I/1970, št. 55. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28), na str. 12–13. Oštevilčena je s št. 7 in ni naslovljena. Datum zapisa: 8. 9. 1950.

38. Trije deževski gospodje v Konjicah, bajčna povedka. Prijatelji si obljubijo, da si bodo poročali, kako je na onem svetu. Prvi se po smrti res vrne, druga dva znorita. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri

Stični, tek. št. 28), na str. 26–28. Oštevilčena je s številko 11, zapisana brez naslova. Datum zapisovanja: 8. 9. 1950. Pripovedi sledi opomba: Povedal stari oče.

39. Kaku se človk more obvarje. Bajčna povedka. Pred moro obvaruje votel kamen nad posteljo.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44), na str. 60. Ni oštevilčena in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 23. 10. 1951, zvečer.

40. Kristus in svet Peter na Krasu, etiološka povedka – razlaga, zakaj na Krasu nimajo studencev. Kmet popotnikoma Kristusu in sv. Petru iz torbe vzame pleče in podtakne poleno. Kristus ga kaznuje tako, da posuši studence na Krasu.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44) na str. 58–59. Oštevilčena je s številko 29 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 1. 2. 1951.

41. Noetovka – cupranca, etiološka povedka – razlaga, zakaj so coprnice na svetu. Noetova žena je bila čarovnica, zato je ni hotel vzeti na ladjo. Bog mu je rekel, naj jo vzame, da bo za pokoro.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45) na str. 16. Oštevilčena je s številko 31 in naslovljena z naslovom Cupranca. Datum zapisovanja: 23. 10. 1951. Pripovedi sledi Resnikova opomba: »oče je pripovedoval več zgodb iz svetega pisma: o egiptovsem Jožefu, Noetu itn. Gornje o Noetu je samo košček, odlomek.«

42. Cupranca in Kristus na križu, etiološka povedka. Razlaga, od kod ima coprnica skrito znanje oz. zakaj je pred svetom skrita: ker je Kristusu na križu zakrila goloto.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45) na str. 16–17. Oštevilčena je s številko 32 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 23. 10. 1951.

43. Na Zaplaz si je šov dnar sposodit, legendna povedka o tem, kako Marija vrača obresti. Zapisana je v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45) na str. 17–18. Oštevilčena je s številko 33 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 23. 10. 1951.

44. Sveti Jurij, zakaj ga nej v litanijah, etiološka povedka – Sv. Jurij je zahteval, da so duhovniki obrezani.

Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, prvič – zelo kratko – l. 1956 in drugič l. 1959. Različica št. 1 je bila posneta 2. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani; hrani se na traku ISN 10. Različica št. 2 je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 110–111. Naslovljena je z navedenim naslovom in ni oštevilčena. Datum zapisovanja: 29. 12. 1956.

45. Kral Matjaž, zgodovinska povedka, dolenska različica pripovedi o človeku, ki pride k

Matjažu pod deveto goro. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44), na str. 12. Oštevilčena je s številko 20 in zapisana z navedenim naslovom. Datum zapisovanja: 1. 2. 1951.

46. **Kral Atila**, zgodovinska povedka o Atili, ki je na Gradišču podrl grad. Pokopali so ga v železni in zlati krsti. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44), na str. 13. Oštevilčena je s številko 21 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 1. 2. 1951.

47. **Vojvodinja Virida**, zgodovinska povedka, ad ATU 935*. Virida želi, da bi v apnenico vrgli starega strica, a po pomoti delavci vanjo vržejo njenega sina. Virida žaluje. Pokopljejo jo na mestu, kjer zdaj stoji stiški samostan. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28), na str. 14–17. Datum zapisa: 8. 9. 1950. Pripoved je oštevilčena s št. 8 in ni naslovljena.

48. **Dec iz gadam**. Anekdotična povedka: Resnikov ded je na vlaku srečal moža z gadom v žepu. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44), na str. 56–57. Ni oštevilčena in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 1. 2. 1951.

49. **Gadar pa Jurčkov Matija na slami spita**. Anekdotična povedka. Mlatiča sta zaspala na podu. Gadar je v spanju mislil, da spi z žensko. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44), na str. 57. Ni oštevilčena in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 1. 2. 1951.

50. **Žena in kačca**. Anekdotična povedka. Neka ženska ima doma kačo kot domačo žival. Kmet ji jo ubije. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44), na str. 55–56. Oštevilčena je s številko 28 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 1. 2. 1951.

51. **Berač prenočuje pri Binku v Pristavlji vasi**. Anekdotična povedka. Misleč, da je odprl vhodna vrata, odtoči v omaro. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 33–34. Oštevilčena je z zaporedno številko 50 in ni naslovljena. Zapisana je bila v nedeljo, 30. 12. 1956.

52. **Ribonški žedni, čebele in lintvernova jama**. Spominska povedka o pečini pri Ribnici, kamor se rade zatekajo čebele in kjer je bil nekoč zmaj. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 95–97. Oštevilčena je s številko 41 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 9. 12. 1951, nedelja popoldne. Resnik se je domisli in nanjo opozori sredi predhodne pripovedi o lintvernu.

53. **Francozje pri Resnikovih**. Spominska povedka iz preteklosti Resnikove družine: francoski

vojak se ziblje v zibelki, zato ga komandant kaznuje. Pripoved je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, prvič l. 1956 in drugič l. 1959. Različica št. 1 je bila posneta 2. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani; hrani se na traku ISN 10. Različica št. 2 je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 105–107. Oštevilčena je s številko 43 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 29. 12. 1956.

54. **Šentviški fajmoštr dav njivo v štant Venceljni z Omotc.** Povedka s socialno tematiko. Župnik zahteva najemnino od kmeta, ki je ne more plačati. Ta se potoži Bogu in župnik mu podaljša rok plačila. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 108–109. Oštevilčena je s številko 45 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 29. 12. 1956.

55. **Vencelnov koj na farovškem travniku.** Povedka s socialno tematiko: prigoda o konju, ki se je ponoči pasel na župnikovem travniku, kjer se ne bi smel. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 109–110. Oštevilčena je s številko 46 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 29. 12. 1956.

56. **Ad prevžitkarja**, ATU 982, povedka s socialno tematiko. Sinova zanemarjata starega očeta, zato mu da župnik kovance, da jih lahko glasno prešteva. Sinova mislita, da ima denar, in postaneta prijaznejša do njega. Pripoved je bila posneta 23. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, po Resnikovi operaciji; hrani se na traku ISN 10.

57. **Preklov Jaka.** V ohranjenem Resnikovem repertoarju zasledimo tri pripovedi (Preklov Jaka, Kaku je Tone iz Trnja dvajst lejt po nedovžnem biv zaprt in Čiešpljeva kaša), ki so po vsebini in zgradbi sorodne večerniškim povestim, a ker predhodnega literarnega vira zanje nisem našla, jih uvrščam v posebno skupino (pripovedi po vzoru večerniških povesti) in ne med pripovedi po literarnih vzorih. Slovenske večernice, ki so l. 1860 začele izhajati pri Družbi sv. Mohorja v Celovcu, so ustanovitelji že z izhodiščnim programom namenili širokemu krogu preprostih bralcev – glede na program in naslovnika se je izoblikoval poseben tip pripovedi s poudarjeno versko, gospodarsko in nacionalno vzgojnostjo. Literarna kritika večerniške pripovedi pogosto ocenjuje kot neinventivno, šablonsko pisanje, v katerem se skoraj obvezno pojavljajo elementi ljubezni, napetosti in cenena življenjska modrost. Predstavitve oseb so črno-bele. V mohorjanski pripovedni prozi predstavljajo poseben tip vaške večerniške povesti, ki se dogajajo v kmečkem okolju in so pisane predvsem za kmeta, da bi ga v privlačnejši obliki spodbujale k dobremu gospodarjenju. S svojo vsebino pa podpirajo delavnost, varčnost, poštenost, krepkost in obsojajo popivanje, kvartanje, lenobo, pretepaštvo, zapravljivost, nevernost itd. Krajše vaške večernice obdelajo po eno tako pregreho, v daljših jih je lahko predstavljenih več. Navadno se srečno končajo. Zaradi želje po večji fabulativnosti so v dogajanje neredko vpleteni kriminalni motivi. Pripoved Preklov Jaka navedeni označitvi v mnogočem ustreza. Gre za pripoved o pijancu, ki na poti na semenj zapravi denar in se stepe, ženi pa se zlaže, da so ga okradli razbojniki. Žena laž odkrije.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 7, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 29), na str. 57–66, oštevilčena s številko 15, zapisana z navedenim naslovom. Datum

zapisovanja: 17. 9. 1950. Pripovedi sledi opomba: Oče povedal.

58. Kaku je Tone iz Trnja dvajst lejt po nedovžnem biv zaprt. Pripoved o revnem kmečkem mladeniču, ki je po krivem obsojen, da je ubil svojega bogatega strica. Po skoraj dvajsetih letih se pravi morilec sam prijavi na sodnji – k temu ga spodbudi hčerkin ljubez do pokojnikovega sina. Nedolžni Tone je izpuščen in se po dvajsetih letih poroči. Besedilo uvrščam med pripovedi po vzoru večerniških povesti. Glej opombo št. 57.

Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 7, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 29), na str. 73–78, in v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 8, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 43), na str. 1–7. Oštevilčena je s številko 16 in zapisana brez naslova. Datum zapisovanja: 30. 11. 1950. Pripovedi sledi opomba: To je stari oče pravil. Kačji vrh je nekje pri Primskovem in Trnje tudi.

59. Čiešpljeva kaša. Pripoved o hlapcu, ki je zgled pridnosti in poštenosti, na tihem je zaljubljen v domačo hčer. Gospodarica in domača hči sta mu naklonjeni: čeprav nima denarja, mu predlagata poroko, saj bolj kot premoženje cenita pridne roke. Luka se od presenečenja usede v kašo. Besedilo uvrščam med pripovedi po vzoru večerniških povesti. Glej opombo št. 57.

Pripoved je bila posneta 22. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, po Resnikovi operaciji; hrani se na traku ISN 10.

60. Jurij Kozjak. Pripoved iz slovenske književnosti (Josip Jurčič: Jurij Kozjak), ki se je v Resnikovi družini ohranjala kot ustno izročilo. Zapisana je v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44), na str. 61–80 in v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45) na str. 1–14. Oštevilčena je s številko 30 in naslovljena z navedenim naslovom. Datum zapisovanja: 23. 10. 1951, zvečer. Pripovedi sledi opomba: Začel okrog 7^h, vmes večerjali in se razgovarjali, konec ob 11.15. Resniku jo je povedal ded, ta pa jo je slišal od duhovnika v Stiškem samostanu. Kajti – kot pravi Milko Matičetov – »... njegov ded je pa še hodil v Stično v samostan in je slišal tam v Stični, ko je izšel Jurčičev Jurij Kozjak, da je gospod popoldne, pri večernicah, tako nekajkrat, ker je to dolga stvar, je nekajkrat to z lece bral ali pripovedoval, jaz ne vem. In to je ta ded temu, ki je bil rojen 1910-ega, povedal. In ta si je zapomnil. Ni slišal tistega duhovnika, ni bral Jurčiča, je slišal od svojega deda.« (Posnela A. Š., 13. 4. 1995.) Matičetovo pričevanje se popolnoma ujema z literarnozgodovinskimi podatki, »da je stiški župnik tri nedelje zapored s prižnice bral in razlagal Jurija Kozjaka in iz vse okolice so ljudje kar trumoma drli v cerkev.«³³⁴

Primerjava Jurčičeve in Resnikove različice pokaže, da je Resnik ohranil vse glavne osebe in ključno dogajanje, vezano nanje, izpuščene pa so zgodovinsko-politične razlage o cesarjevi ogroženosti, turških vdorih, izvoru Romov ipd., opisi pokrajinskih posebnosti in obrobni zgodbeni dogodki (npr. obisk tujega viteza, Markovega znanca z Nemškega, ki mu Jurčič nameni celotno tretje poglavje). Besedili se opazno razlikujeta po dogajalni zgradbi in jezikovnem slogu. Jurčič pod literarnim vplivom Walterja Scotta in iz želje, da bi pripovedi povečal napetost, besedilo gradi tako, da postopoma niza izseke dogajanja, pri čemer preskakuje od prizorišča do prizorišča in od osebe do osebe. (Beremo npr.: Vrnimo se zopet k mlademu

³³⁴ Bogomil Gerlanc v spremni besedi k izdaji: Josip Jurčič: Jurij Kozjak, zbirka Domen, Ljubljana: MK, 1993.

Juriju Kozjaku, katerega je cigan odpeljal. Sicer smo že zašli v pripovedovanju malo dalje, povzamemo torej na kratko tukaj reči, ki bi jih imeli že popred razložiti.) Resnikova pripoved pa teče linearno, dogajanje je kronološko urejeno, kot je značilno za ljudske pripovedi. Osrednja vloga pripade ciganu Dolginu, ki v Resnikovi izvedbi povezuje dogajanje od začetka do konca. Opazna je razlika v načinu ubesedovanja dogajanja: Jurčič deluje proti Resniku razvlečeno in leporečno. Razliko v načinu ubesedovanja lahko ponazorimo že z uvodno predstavitevijo graščaka Marka Kozjaka. Jurčič pravi: »Marko, starejši brat, mož blizu štiridesetih let, bil je gospodar rodovinskega gradu in nekaj drugih lastnij, ki so bile kozjaškega imena in lasti. Bil je mož zastaven na telesu, krepke roke, pa tudi blagega srca – dobra duša. Ubogim kmetom ni bil noben graščak boljši oče ko Marko Kozjak. Ko je bil komaj otročja leta prerasel, poslal ga je oče na Nemško, da bi se izuril v tedanji vedi, edino imenitni in veljavni – v orožju. Mladenič se je bil večkrat skazal hrabrega junaka; v marsikaterem boju na tujem se je razvila gibčnost njegovega duha in telesa. In ko mu doma oče umrje nanaglo in ga pokličejo na dom, da bi prevzel lastnijo po očetu, odpustili so ga s pohvalo iz cesarske vojske. Doma so mladega viteza častili in ljubili vsi pošteni sosedje. /.../ Za meč ni prijel druge krati, samo kadar so Turki prestopili v razbojnih četah meje slovenske dežele, kar se je tačas skoro leto za letom zgodilo. Kadar pa je pritiskal Turek, tačas je Marko Kozjak radovoljno zbral in orožil svoje hlapce in kmete in pomogel deželi, kar je bilo njemu moči. Ko so pa Turki ali s pobitimi črepinjami ali pa siti ropanja, požiganja in krvi vrnili se spet na Turško, umaknil se je tudi on v svoje ozidje nazaj; ljudstvu pa je pomagal, da je zapaljena in razdrta domovja zopet postavilo, in na vse moči celil rane, ki so jih v neprestanem boju Turki bíli Kranjcem.« Resnik je kratek in jednat, ohrani le bistveno: »Ta starji sin Marko, on je biv taku fajn človk, močan, in je biv tudi zvežban v vojski.« Tudi v nadaljevanju Resnik pripovedi ne razvlačuje niti z opisovanjem oseb in prizorišč niti s podajanjem samega dogajanja. Živost vnaša v besedilo s premim govorom, ki je pogost in predstavlja skoraj tretjino besedila. Pripoved očisti Jurčičeve izrazite moralne in verske poučnosti in medkulturne nestrpnosti.

61. **Sreča v nesreči.** Pripoved iz slovenske književnosti (Janez Cigler: Sreča v nesreči), ki se je v Resnikovi družini ohranjala kot ustno izročilo. Zapisana je v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 111–120 in v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu in Ljublj., apr. 1959) na str. 1–15. V zvezku ni oštevilčena. Naslovljena je z navedenim naslovom. Datum zapisovanja: 29. 12. 1956. Resnik jo je začel pripovedovati ob 22.10, končal pa ob 23.40. Ob pripovedi ni navedeno, ali jo je Resnik slišal od deda ali sam prebral, je pa v družinski knjižni zapsuščini ohranjen izvod Ciglerjeve Sreče v nesreči iz leta 1836. V zapisu Pravljičarju Resniku v slovo Milko Matičetov posebej poudari ustno prenašanje literarnih pripovedi v Resnikovi družini. Tako pravi: »V tem repertoarju najdemo zraven kratkih šaljk in vseh mogočih pravljic – od živalskih do dolgih čudežnih in zgodovinskih – celo ‘Srečo v nesreči’ in ‘Jurija Kozjaka’. Dolenjsko fabulativno veselje! Žeja po živi besedi iz časov, ko pisana beseda ni bila vsakomur in vsak dan pri roki kakor danes ...«

Primerjava Ciglerjeve in Resnikove Sreče v nesreči pokaže, da Resnik ohranja le enega izmed treh delov Ciglerjeve pripovedi. Ta se po uvodu, ki govori o celotni Svetinovi družini, namreč razdeli na zgodbo sina Pavleta, ki postane škof, zgodbo sina Janeza, ki postane trgovec, in zgodbo očeta Franceta, ki je vojak. Resnik uvod o Svetinovi družini ohranja, nato pa spremlja

le usodo Janeza Svetina. S srečno razrešitvijo njegove stiske in napovedjo poroke pripoved konča. V pripovedi ohranja imena glavnih oseb (oče France, mati Neža, sinova Janez in Pavle, trgovčeva hči Kristina, Janezov nasprotnik Ludvik Budin (pri Ciglerju Bodin). Od krajevnih imen ohranja Ljubljano in Trst, francosko mesto preimenuje.

62. Marija pomočnica. Pripoved je zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44), na str. 25–54. Oštevilčena je s številko 24 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 1. 2. 1951.

Pripoved je do Resnika prišla kot ustno izročilo, pravi, da jo je njegov ded pripovedoval po ves večer in da so se poslušalci jokali ob njej. Ne ve, ali jo je ded kje prebral ali jo je slišal od svojega očeta. Ta naj bi bil tudi sam na Nemškem in Resnik pomišlja, da je morda tam kaj od povedanega doživel. Predhodnega literarnega vira očitno ni poznal, čeprav je do danes ohranjen v družinski knjižni zapuščini: gre za knjigo Marija naša pomočnica, povest za mlade in odraščene ljudi, natisnil in založil Jožef Rudolf Milic, 1864 v Ljubljani. Avtor besedila ni naveden. Potek dogajanja je značilno krištofšmidovski: dobri junak zadeva ob razne nesreče, vendar ne obupa, ampak se zateka k Bogu, ki mu na koncu pomaga. Ogrodno dogajanje je v celoti ohranjeno. Glavni junak je v knjižnem besedilu poimenovan Jožef, pri Resniku pa Henrik. Vsa številna imena drugih oseb so izpuščena.

63. Ad Višnje gore. Pripoved je bila posneta 23. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, po Resnikovi operaciji; hrani se na traku ISN 10. Resniku se pripovedovanje zatika opazno bolj kot po navadi.

Resnik ne poudari izrecno, da bi mu jo povedal oče: ne vemo torej, ali je prišla do njega kot ustno izročilo ali jo je sam prebral, gre pa za povest Cvetina Borograjska, ki jo je napisal Christoph von Schmid in poslovenil H. Majar. Pripovedi Christopha von Schmidta, najbolj priljubljenega in posnemanega nemškega mladinskega pisatelja 19. stoletja, so bile po Slomškovi zaslugi k nam prinesene že l. 1832, nato prevajane in natisnjene še v številnih samostojnih izdajah in v periodiki. Opazno so vplivale na izvirno slovensko prozno produkcijo. V besedilih je močno izražena moralno- in verskovzgojna funkcija, zgodbe so šablonske, osebe nimajo razvitih individualnih lastnosti, ampak utelešajo vrlino ali pregreho, pogovori med njimi so nenaravni in polni moraliziranja.

Med Resnikovimi navedbami pripovedi, ki jih še pozna, sta še dve Schmidovi, in sicer Bogomir puščavnik in Evstahij.

64. Kaj je fant prnesu puncu v dar? Uganka, zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28) na str. 62. Datum zapisa: 8. 9. 1950.

65. Kater je biv ta prvi v nebesih? Uganka, zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44) na str. 15. Datum zapisa: 1. 2. 1951. Dodana je opomba o predhodnem pripovedovalcu: stari Resnik.

66. Brus. Uganka, zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28) na str. 62. Datum zapisovanja: 8. 9. 1950.

67. **Prtena klobasa.** Uganka, zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 6 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28) na str. 63. Datum zapisovanja: 8. 9. 1950.

68. **Čep v sodu.** Uganka, zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 7 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 29) na str. 55. Datum zapisaovanja: 17. 9. 1950.

69. **Pipa.** Uganka, zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 62. Datum zapisovanja: 30. 12. 1956. Ob besedilu je v okvirčku zapisano Pipa. Kljub iskanju razlage po terenu ostaja uganka nerazumljiva.

70. **Pesem o Noetu in potopu,** zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 10 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45) na str. 20–21. Oštevilčena je s številko 35 in ni naslovljena. Datum zapisovanja: 23. 10. 1951. Po Resnikovih besedah pesem v začetku ni popolna.

71. **Mihelj ta petruški.** Pesem je Resnik Matičetovemu povedal dvakrat, obakrat po pripovedi Ad srne in jejža (posneta različica: 2. 5. 1959 v klinični bolnišnici v Ljubljani, hrani se na traku ISN 10; rokopisna različica: zapisana 30. 11. 1950 v zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 8 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 43) na str. 31. Obe izvedbi se besedno popolnoma ujemata. Pesem je Matičetovemu že prej (31. 8. 1950) delno povedala Resnikova teta Mica Resnikova – zapis je v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950 (Teren 5: Št. Vid pri Stični; tek. št. 25). Ob njej zasledimo opombo, da jo je zložil lokalni kaplan Podbrej in se je ljudem zelo priljubila.

72. **Aljaž, kam krevlaš.** Zmerljivka, zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 60. Datum zapisovanja: 30. 12. 1956.

73. **V čast svetmu duh.** Voščilo – drobni folklorni obrazec, zapisan v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 9 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44) na str. 22. Datum zapisovanja: 1. 2. 1951.

74. **Če te zgaga peče.** Folklorni obrazec šaljivega nasveta za zdravje, zapisan v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 59. Datum zapisovanja: 30. 12. 1956.

75. **Svoboda zlata.** Krilatica, zapisana v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11, 1951 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 46), na str. 60. Datum zapisovanja: 9. 12. 1951.

76. **Star kozu.** Pregovor, zapisan v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11, 1951 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, Tek. št. 46) na str. 60. Datum zapisovanja: 9. 12. 1951.

77. **Kdor enkrat da.** Pregovor, zapisan v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 59. Datum zapisovanja: 30. 12. 1956.

78. **Kulk bəl star.** Rek, zapisan v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11, 1951 (Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 46), na str. 60. Datum zapisovanja: 9. 12. 1951.

79. **Vpije ko tica.** Primera, zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 33. Datum zapisovanja: 30. 12. 1956.

80. **Pasja jajca.** Primera, zapisana v zvezku z oznako Resnik 12 (Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959) na str. 62. Datum zapisovanja: 30. 12. 1956.

81. **Jost raj vrjamem.** Frazem, zapisan v zvezku z oznako Št. Vid pri Stični 11 (Teren 5: Št. Vid, tek. št. 46) na str. 104. Datum zapisovanja: 9. 12. 1951.

Anja Štefan, Monika Krojež

Seznam pravljicnih tipov

ATU 15	št. 5 Lisica, medved, volk in zajec
ATU 80	št. 1 Ad lisice, zajca in ježa
ATU 101 + 103	št. 3 Ad Kapunovga psa
ATU 155	št. 4 Ad Paličarja s Čejšnc
ATU 275 + 44	št. 2 Ad srne in jejža
ATU 300	št. 10 Ad lintverna
ATU 300 A	št. 14 Ad zlate ribce
ATU 325*	št. 34 Čarovnikov vajenec
ATU 330	št. 7 Ad Pusta
ATU 471	št. 36 Duhovnik in ptica
ATU 516	št. 13 Ad Franca Jožefa
ATU 556 F*	št. 11 Ad ačeta, k je na eno oko jokal
ATU 561	št. 8 Ad čudežne lahterne
ATU 610 + 570	št. 9 Ad tristu zajcev
ATU 922	št. 15 Opat in ptica
ATU 935*	št. 46 Vojvodina Virida
ATU 982	št. 55 Ad prevžitkarja
ATU 1326	št. 23 Kako so v Ribnici cerkev prestavili
ATU 1337	št. 24, 25, 26, 27 Ribničan v Ljubljani
ATU 1579	št. 34 Kako čez vodo
ATU 1650	št. 18 Oče zapusti petelina in mačka
ATU 1889	št. 16 Katujški kevdrce
ATU 2271	št. 17 Ad nore gliste in steklega polža

Seznam informatorjev

V seznamu so navedeni informatorji, katerih pripovedi in izjave so bile uporabljene v tem delu. Podatki ob nekaterih imenih so nepopolni, saj jih zapisovalci v svojem gradivu niso navajali enotno.

1. Informatorji dr. Milka Matičetovega

Anton Dremelj - Resnik (r. 1910, u. 1960); kmet iz Petrušnje vasi

Frančiška Dremelj - Resnikova Franca (r. 1890, u. 1950); preužitkarica iz Petrušnje vasi

Marija Dremelj - Resnikova Micka (r. 1876, u. 1952); preužitkarica iz Petrušnje vasi

Ana Dremelj, r. Mahkovec - Résnica (r. 1907, u. 1997); kmetica iz Petrušnje vasi, Resnikova žena

Fidanov Pepe (podatki o rojstvu in smrti neznani; Matičetov srečal l. 1950); vaški posebnež, pritlikavec iz Petrušnje vasi

Franca Hrstanova (podatki o rojstvu in smrti neznani; Matičetov srečal l. 1950); kajzarica iz Velikega Kala.

2. Informatorji raziskovalcev Etnografskega muzeja na terenu Šentvid pri Stični 1950

Anton Bučar - Budnarjev; iz Petrušnje vasi

Kozlevčar Matija (81 let); iz Petrušnje vasi

Marija Dremelj - Resnikova Micka (r. 1876, u. 1952); preužitkarica iz Petrušnje vasi

Franc Miklič - pr Mlimon (r. 1898); iz Petrušnje vasi

Anton Dremelj - Resnik (r. 1910, u. 1960); kmet iz Petrušnje vasi

Hribar Jožefa (40 let); iz Petrušnje vasi

Jože Puš (pr Zeman); Šentvid pri Stični, Grumlof

Ana Potokar - Firarjeva mat (81 let); iz Velikih Česnjic

Jožefa Vidmar - Ankolova Pepa (77 let); iz Artiže vasi

Jožefa Medved - Anžlovska Pepa, ta gareja; iz Česnjic

France Bivic - Škufčov France (58 let); iz Pristavlje vasi

Anton Anžlovar - Domnov oče (79 let); iz Malih Česnjic

Jože Anžlovar - Hrstanov Pepe (66 let); iz Petrušnje vasi

3. Informatorji Anje Štefan

Anton Dremelj (r. 1935); čevljar iz Ljubljane, rojen v Petrušnji vasi, pripovedovalčev sin

Alojz Vencelj (r. 1943); mizarski mojster iz Šentvida pri Stični, rojen v Petrušnji vasi

Marija Vencelj - Aljažka (r. 1918); kmetica iz Petrušnje vasi

Anton Vencelj (r. 1944); pek iz Šentvida pri Stični, rojen v Petrušnji vasi

Andrej Vencelj (r. 1945); kmet iz Petrušnje vasi

Fani Ulčar - Budnarjeva (r. 1934); gospodinja iz Petrušnje vasi

Majda Verbič (r. 1945); upokojena učiteljica iz Šentvida pri Stični

Dragica Kastelic (r. 1944); upokojena učiteljica iz Šentvida pri Stični

Marica Klemenčič (r. 1920); mesarica iz Šentvida iz Stične, ki je izšla iz predvojne gostilničarske družine

Andrej Linec - Andrejčkov (r. 1928); kmet iz Šentvida pri Stični, ki je izšel iz predvojne gostilničarske družine

Andrej Klemenčič (r. 1951); mesar iz Šentvida pri Stični

Milko Matičetov (r. 1919); folklorist, znanstveni svetnik v pokoju, redni član SAZU

Fanči Šarf (r. 1924); upokojena kustosinja Etnografskega muzeja

Slovarček manj znanih besed

aftra – vrv za privez konja k jaslim
ampos – nakovalo
aplenca – kraj, kjer žgejo apno
aplenčarji – možje, ki žgejo apno
arcnije – zdravila
aržet – žep
Belcebub – poglavar hudobnih duhov
beretat – trgovati, barantati
beretavc – trgovec
beretija – kupčija, trgovanje
birt – gostilničar
boršt – gozd
bravljinci – mravljinci
brevir – knjiga z vsakdanjimi obveznimi molitvami duhovnikov
bridka martra – Kristus na križu
burgermajstr – župan
cajhkambra – prostor za shranjevanje orodje
cejgla – papir, list
cola – dolžinska mera, približno 2,5 cm
cvancgarca – dvajsetica, srebrnik
cvinger – obzidje pri cerkvi
desetnik – tisti, ki je hodil pobirat desetino
dgor – gnojišče
dovejžat – dokazat
enc – igra s kartami
facenetel – robec
falamuhar – lenuh, postopač
fana – zastava
flihtnik – dezerter
foksne – šale
frdierbat – pokvariti, pokončati
frišek – hiter
fucat – metati kovance (igra)
gadne – skale, v katerih živijo kače
gajžla – bič
gajžunuk – ročaj pri biču
gepirat – pripadati
glih, lih – ravno
gmah – mir
goldinar – denarna enota stare Avstrije
hiša – osrednji prostor v kmečki hiši

hištrna – vmesni prostor (med dvema prostoroma)
ízer – jezero
jerbas – okrogla košara z ravnim dnom in navadno majhnima ročajema
kašica – košarica
kievder – klet
kominka – trgovska pomočnica, tista, ki prodaja v trgovini (ž. sp. od komi)
kontent – zadovoljen
korba – košara
košarít – po hišah v košaro pobirati jajca za prodajo
košta – hrana
kovnice – preprosta postelja: ogrodje je bilo na vsaki strani sestavljeno iz dveh prekrizanih letev, te so bile med seboj povezane, na ogrodje je bilo pritrjeno platno, nanj naložena slama.
Resnikova razlaga: Tu je bla taka puojsla, ke je bla ku kobilca.
kragelc – ovratnik
krancel – venec
kravatec – sprednji del oblačila pod vratom
krepevc – poleno
krevel – kdor težko hodi, šepavec
krnica – tolmun, poglobljeni del rečne struge, kjer dela voda vrtinec
krošna – koš, lesena priprava za prenašanje predmetov za prodajo (ribniška krošnja)
kukl – hribček
kunde – zvit, iznajdljiv človek
kusje – kosišče, držaj pri kosi
lehtierna – svetilka
lintvern – zmaj
lon – plačilo
lupa – prostor za steljo (listje in praprot)
masa – zelo
maselc – vrček
mauəl – gobec
mavšel – igra s kartami
mojškra – šivilja
nagulit – nastradati, nasankati
natírlíh – popolnoma
nadložén – betežen, slab, onemogel (v nadlogo)
naspejšén – počasen
nazarensko – zelo zelo
nierbəl – najbolj
nierraj – najraje
niertahuda – najhujša
norihavs – norišnica
obojønca – deske, s katerimi je bil obit pod
oddonkan – odpuščen

oddonkat – odpustiti
oprta – trak iz tkanine ali usnja za nošenje bremena na hrbtu
orenga – red
ornat – svečana oprava
panat – zagovarjati
patrnoštr – rožni venec
pedientar – služabnik
pedientarca – služabnica
pirnpogača – netopir
pivcar – mlada, cepljena in pravkar posajena sadika sadnega drevja (največkrat jablana)
plaháčast – plah, bojzljiv
planke – plot
plavšat – nagovarjati, osvajati
plevnik – prostor za shranjevanje plev
pod – skedenj, kmečko gospodarsko poslopje
pokadit se – izmisliti si (ti si se mav pakádu)
pram – konj rjave barve
praprot – globoka jama s strmimi stenami
presejkanc – gaber, odsekan 2 m nad tlemi, iz katerega so spet pognale veje
puklast – grbast
puklež – grbavec
ragirat – upravljati (dober za ragirat oblast – vladati)
rajfnik – dimnik
raztalat – razdeliti
rihtar – sodnik
snica – prostor za shranjevanje slame
sobejek – podeželski človek, ki ni imel svoje zemlje in je hodil delat od hiše do hiše
škarpi – čevlji
škoba, škobca – naravno koritce v kamnu, v katerem zastaja voda
škompjek – slama, zvezana v snop, pripravljena za prekrivanje strehe
škuponca – leskova ali jesenova prekla, dolga 3–4 m, ki drži streho; lahko tudi za otresanje sadja
štok – nabiralnik, v katerega se v cerkvi daje denarne darove
šocka – dekle
špan – tovariš
štant – najem; stojnica
štantman – najemnik
štibelc – soba v kmečki hiši
štrafat – kaznovati
štrienca – šepati
tabrh – dnina
taler – krožnik
tištoh – prt

tlat – tukaj
tovčenc – jabolčnik
tron – prestol
uojscet – ohcet
urajmat – pripetiti
vahta – straža
vahtat – paziti, stražiti
vestirenga – pregled obleke
vinar – avstrijski novc za pol krajcarja
vorengi – popolnoma
zanetat – zakovičiti
zaprtèk – ničvredno jajce
zašafat – dobiti
zbirek – prebrano blago, ki ostane po odbiranju boljšega
zornce – zgodnje jutranje maše v adventu
žerh – kamniti sarkofag
žieden – ženin
žiegen – blagoslovljeno živilo
žihr – lahko
žlambor – vdolbina med vejami na gabru presekanču, v kateri je pogosto zastajala voda
žrd – drog, ki so ga položili čez voz, na katerem so vozili seno, da so seno povezali – bil je vsaj meter daljši od voza, dolg tudi po 5 m in debel okoli 10 cm

Viri

Terenski zapiski dr. Milka Matičetovega (iz zasebnega arhiva Milka Matičetovega).³³⁵

- zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 1, 1950, Matičetov, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 23
- zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 2, 1950, Matičetov, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 24
- zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 3, 1950, Matičetov, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 25
- zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 4, 1950, Matičetov, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 26
- zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 6, 1950, Matičetov, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 28
- zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 7, 1950, Matičetov, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 29
- zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 8, 1950, Matičetov, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 43
- zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 9, 1950, Matičetov, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 44
- zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 10, Matičetov, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 45
- zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 11, Matičetov, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 46
- zvezek z oznako Resnik 12, Dec. 1956, Petrušna vas pri Šentvidu, in Ljublj., apr. 1959

Terenski zapiski dr. Radoslava Hrovatina (hrani Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU, Ljubljana):

- zvezek z oznako Dr. R. Hrovatin, Terenski zapiski I, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 9
- zvezek z oznako Dr. R. Hrovatin, Terenski zapiski II, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 34
- zvezek z oznako Dr. R. Hrovatin, Terenski zapiski III, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 35
- zvezek z oznako Dr. R. Hrovatin, Terenski zapiski IV, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 36

Prepisi terenskih zapiskov raziskovalcev Etnografskega muzeja o delu na terenu Šentvid pri Stični 1950 (hrani Oddelek za dokumentacijo, Slovenski etnografski muzej, Ljubljana):

- zapiski Borisa Orla, teren 5, zvezek 1
- zapiski Vilka Novaka, teren 5, zvezek 5
- zapiski Vilka Novaka, teren 5, zvezek 6

³³⁵ Zvezek z oznako Št. Vid pri Stični 5, 1950, Matičetov, Teren 5: Št. Vid pri Stični, tek. št. 27, je založen ali izgubljen.

- zapiski Vilka Novaka, teren 5, zvezek 7
- zapiski Marije Bohinec, teren 5, zvezek 1
- zapiski Fanči Šarf, teren 5, zvezek 20
- zapiski Rože Strojan, teren 5, zvezek 22

Poročila raziskovalcev Etnografskega muzeja o delu na terenu Šentvid pri Stični 1950 (hrani Oddelek za dokumentacijo, SEM, Ljubljana):

- poročilo Milka Matičetovega
- poročilo Angelosa Baša
- poročilo Vilka Novaka
- poročilo Jerka Bezića
- poročilo Marije Bohinec
- poročilo Fanči Šarf
- razpredelnice z naslovom Iz socialne statistike

Rokopisni zvezek z naslovom Posestni zapisnik od leta 1756 naprej, Anton Dremelj, 1886 (iz zasebnega arhiva družine Dremelj)

Matičetovo kazalo Resnikovih pripovedi (iz zasebnega arhiva M. Matičetovega)

Posnetki Resnikovih pripovedi (posnel Milko Matičetov; hrani Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Ljubljana):

- trak z oznako ISN 8
- trak z oznako ISN 10

Posnetki s terena (posnela Anja Štefan; zasebni arhiv Anje Štefan):

- kaseta z oznako Pri Matičetovem, 13. april 1995
- kaseta z oznako Pri Antonu Dremlju, čevljarju iz Ljubljane, Resnikovem sinu, 12. 7. 1999
- kaseta z oznako Pri Matičetovem, 23. 8. 2001
- kaseta z oznako Pri Matičetovem – o Resniku, 30. 11. 2001
- kaseta z oznako Pri Matičetovem, 3. 7. 2002, Pogovor o Resniku
- kaseta z oznako Pri Antonu Dremlju, 20. 8. 2008
- kaseta z oznako Petrušnja vas in Šentvid pri Stični 6. 3. 2009
- kaseta z oznako Šentvid pri Stični, 6. 3. 2009, Petrušnja vas, 21. 4. 2009
- kaseta z oznako Petrušnja vas, 21. 4. 2009, Andrej Vencelj, pri Aljaževi mami
- kaseta z oznako Anton Dremelj, Resnikov sin, 8. 5. 2009
- kaseta z oznako Pri Antonu Dremlju, 4. 6. 2009
- kaseta z oznako Šentvid pri Stični, 1. 7. 2009, Majda Verbič, Marica Klemenčič, Andrej Linec: O Resniku
- kaseta z oznako Šentvid pri Stični, 1. 7. 2009, Marica Klemenčič, Andrej Linec, Andrej Klemenčič: O Resniku in o Šentvidu
- kaseta z oznako Dragica Kastelic, Šentvid, Fanči Šarf, Ljubljana, 1. 7. 2009, O Resniku in o terenu Šentvid 1950.

Izvor slikovnega gradiva

Slikovno gradivo iz Oddelka za dokumentacijo, SEM, Ljubljana – posnetki, narejeni v času terenske raziskave Šentvid 1950:

Del ekipe Etnografskega muzeja na terenu Šentvid 1950

Vabilo na predavanje raziskovalcev Etnografskega muzeja v Šentvidu 1950

Resnikova družina pred kozolcem

Petrušnja vas l. 1950

Sušilna jama za lan

Katina Bučar iz lanu izdeluje oprte

Vrtljak Resnikovih otrok

Resnikova družina pri domači hiši

Prešanje jabolk pri Resnikovih

Slikovno gradivo iz arhiva ISN ZRC SAZU, Ljubljana:

Resnik (portret I), v Petrušnji vasi, l. 1950

Jan-Öjvind Swahn na obisku pri Resnikovih

Resnik s sinom Lojzom

Slikovno gradivo iz zasebnega arhiva Dremljevih, Ljubljana:

Resnik v klinični bolnišnici v Ljubljani, l. 1959

Oporoka Resnikovega deda

Resnik – portret iz vojaške knjižice

Resnik s sinom Antonom in psom na domačem dvorišču

Resnikova hiša s štirno v ospredju

Pismo, ki ga je Resnik napisal med skrivanjem l. 1944

Resnikov zapis v dedovem posestnem zapisniku Resnikove rodbine

Ded Anton Dremelj (1853–1934), Resnikov pripovedovalski vzornik

Posestni zapisnik Resnikove rodbine (platnica in prva stran)

Molitev, ki jo je Resnikov ded sestavil in zapisal ob potresu l. 1895

Resnik v Petrušnji vasi, sredi petdesetih let (portret II)

Slikovno gradivo iz zasebnega arhiva Matičetovih, Ljubljana:

Milko Matičetov – portret (foto: Matija Gogala)

Matičetov seznam Resnikovih pripovedi

Platnica Matičetovega terenskega zvezka

Matičetov rokopis Resnikovih pripovedi

Slikovno gradivo iz arhiva uredništva Cicibana, Mladinska knjiga Založba, Ljubljana:

Ilustracija Zvonka Čoha Ad Pusta, objavljeno v Cicibanu 10 / 2008

Ilustracija Zvonka Čoha Ad Lintverna, objavljeno v Cicibanu 8 / 2007

Ilustracija Zvonka Čoha Ad nore gliste al ad steklega polža, objavljeno v Cicibanu 5 / 2009

Ilustracija Zvonka Čoha Ribānčan in kobilje jajce, objavljeno v Cicidoju 3 / 2009

Literatura

- Aarne, Antti in Thompson, Stith. *The Types of the Folktale: A Classification and Bibliography*. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 1961.
- Chiabudini, Ilde in Iussa, Raffaella. *Sada te povien – Ora ti racconto*. Čedad: Kulturno društvo Studenci, 1995.
- Cigler, Janez. *Sreča v nesreči*. Spremna beseda in opombe: Kmecl, Matjaž. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1977.
- Coblenser, Horst in Muhar, Franz. *Dih in glas*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, 2003.
- Dégh, Linda. *Narratives in Society: A performer-centered study of narration*. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 1995.
- Enzyklopädie des Märchens: Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung*. Begründet von Kurt Ranke. Berlin – New York: Walter de Gruyter, 2004.
- Harley, Trevor. *The Psychology of Language*. New York: Psychology Press Ltd, 2001.
- Hladnik, Miran. *Slovenska kmečka povest*. Ljubljana: Prešernova družba, 1990.
- Hladnik, Miran. Mohorjanska pripovedna proza. *Slavistična revija*, 30/4, Ljubljana, 1982, str. 389–414.
- Iussa, Raffaella. *Narrativa di tradizione orale in val Natisone: Il repertorio di Ilde Chiabudini (Cicigolis/Ščigla)*: tesi di laurea. Università degli studi di Trieste, 1993.
- Ivančič Kutin, Barbara. Dober pripovedovalec z zornega kota poslušalca in raziskovalca. *Traditiones*, 30/1, Ljubljana, 2001, str. 183–192.
- Jevnikar, Martin. Krištof Schimid in začetki slovenskega pripovedništva. Trst: Posebni odtis iz *Izvestja za slovenske srednje šole* 1966/67, 1968.
- Jevnikar, Martin. Vpliv Krištofa Schmida na slovensko pripovedništvo. Trst: Posebni odtis iz *Izvestja za slovenske srednje šole* 1967/68, 1968.
- Jurčič, Josip. *Jurij Kozjak – slovenski janičar*. Spremna beseda in opombe: Bogomil Gerlanc. Ljubljana: MK, 1993.
- Jurčič, Josip. *Zbrano delo I* (zbirka Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev), ur. Mirko

Rupel. Ljubljana: DZS, 1946.

Kmecl, Matjaž. *Mala literarna teorija*. Ljubljana: DDU Univerzum, 1983.

Kobe, Marjana. »Otroški bidermajer« na Slovenskem. V: *Zbornik ob sedemdesetletnici Janka Kosa (Primerjalna književnost, let. 24, posebna št.)*. Ljubljana: Slovensko društvo za primerjalno književnost, 2001, str. 115–127.

Krajevni leksikon Slovenije. (Ur. Milan Orožen Adamič, Drago Perko, Drago Kladnik). Ljubljana: DZS, 1995.

Kropej, Monika. *Pravljica in stvarnost*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 1995.

Logar, Tine. *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*. Ur. Karmen Kenda – Jež. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 1996.

Logar, Tine. *Slovenska narečja*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 1993.

Maily, Anton von. *Leggende del Friuli e delle Alpi Giulie*. Ur. Milko Matičetov. Gorizia: Editrice Goriziana, 1986.

Marija naša pomočnica: povest za mlade in odraščene ljudi. V Ljubljani natisnil in založil Jožef Rudolf Milic, 1864. (avtor ni naveden)

Marjanovič Umek, Ljubica, Simona Kranjc in Urška Fekonja. *Otroški govor: razvoj in učenje*. Domžale: Izolit, 2006.

Marjanovič Umek, Ljubica, Zupančič, Maja: Vloga branja in pripovedovanja v otrokovem razvoju. V: *Beremo skupaj: priručnik za spodbujanje branja*. Ur. Nataša Bucik, Tilka Jamnik ... (et al.). Ljubljana: Mladinska knjiga, 2003.

Matičetov, Milko. Brat in ljubi. V: *Zbornik primorske založbe Lipa*, 1956, str. 35–62.

Matičetov, Milko. Josip Jurčič, Regina Kramar in nosilci folklore. *Razgledi*, 3, 1948, str. 449–457.

Matičetov, Milko. K novi izdaji slovenskih pravljic. *Slovenske narodne pravljice*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 1989, str. 232–236.

Matičetov, Milko: Lisica, medved, volk in zajec, Od lintverna (dve pravljici Antona Dremlja - Resnika). V: *Von Prinzen, Trollen und Herrn Fro: Märchen der europäischen Völker*. Rheine in Westfalen, 1961, str. 231–247.

Matičetov, Milko: Ljudska proza. V: *Zgodovina slovenskega slovstva I*. Ljubljana: Slovenska matica, 1956.

Matičetov, Milko. Pravljíčarju Resniku v slovo. *Glasnik Slovenskega etnografskega društva*, 1, 1960/61, str. 3.

Matičetov, Milko. Pri slovenskih pravljíčarjih: Resnik iz Petrušne vasi. *Pionir*, 19, 1963/64, str. 43–44.

Matičetov, Milko. Srna in jež. V: *Slovensko berilo IV*, Ljubljana, 1951, str. 118–119.

Matičetov, Milko. Zgodba o katujškem kevdrču. V: *Slovensko berilo III*, Ljubljana, 1956, str. 7–8.

Matičetov, Milko. *Zverinice iz Rezije*. Ljubljana – Trst: Mladinska knjiga, Založništvo tržaškega tiska, 1973.

Matičetov, Milko. Živa slovenska pravljica: prispevki za antologijo. *Novi svet*, 1952, št. 7, str. 542–553.

O Pustu in zakletem gradu: slovenska ljudska pravljica. Povedal Dremelj - Resnik, Anton, zapisal Matičetov, priredila Anja Štefan. Ljubljana: Slovenska knjiga, 1999.

O Pustu in zakletem gradu: slovenska ljudska pravljica. Povedal Dremelj - Resnik, Anton, zapisal Matičetov, priredila Štefan, Anja. V: *Ciciban*, 10, 2008, str. 25–28.

Perpar, Janez. *Slovar izposojenk v šentpavelskem govoru okrog leta 1945: po gradivu Mihaela Prijatelja* (diplomsko delo, mentorica Vera Smole). Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2001.

Podbevšek, Katarina. *Govorna interpretacija literarnih besedil v pedagoški in umetniški praksi*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 2007.

Schmid, Christoph von. *Cvetina Borograjska* (po Krištof Šmidu poslovenil Hrizogon Majar). Ljubljana: A. Turk, 1907.

Siikala, Anna-Leena. *Interpreting Oral Narrative*. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 1990.

Smole, Vera. O zapisu in narečju. V: Marija Krejan: *Vse sorte je že blou*. Ljubljana: Kmečki glas (zbirka Glasovi), 1999, str. 229–232.

Stanonik, Marija. Antropološki vidik slovstvene folklore. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*, 41/1,2, 2001, str. 121–133.

Stanonik, Marija. Psihološki vidik slovstvene folklore. *Traditiones*, 22, Ljubljana, 1993, str. 7–36.

Stanonik, Marija. *Teoretični oris slovstvene folklore*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001.

Štefan, Anja. *Folklorno pripovedovanje kot prepletanje izročila in osebne ustvarjalnosti*: magistrska naloga. Filozofska fakulteta v Ljubljani, 1999.

Štefan, Anja. Pripovedovanje danes. V: *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja*. Ur. Nataša Bucik, Tilka Jamnik idr. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2003.

Štefan, Anja. Pripovedovanje kot jezikovno iskanje. V: *Kolokvij o umetniškem govoru II*. Ur. Katarina Podbevšek, Tomaž Gubenšek. Ljubljana: Akademija za gledališče, radio, film in televizijo, Katedra za govor, 2006.

Tista od lintverna: slovenska ljudska pravljica. Povedal Dremelj - Resnik, Anton, zapisal Matičetov, Milko, priredila Štefan, Anja. *Ciciban*, 8, 2007, str. 6–7.

Uther, Hans Jörg. *The Types of International Folktales, A Classification and Bibliography Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson I-III*. FF Communications, str. 284–286. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 2004.

Kratice

ATU: Uther, Hans Jörg. *The Types of International Folktales, A Classification and Bibliography Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson I-III*. FF Communications, str. 284–286. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 2004.

ISN: Inštitut za slovensko narodopisje

KLO: krajevni ljudski odbor

SEM: Slovenski etnografski muzej

ZRC SAZU: Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Slovene Storytellers 1

Anton Dremelj - Resnik

Much more than merely successors and mediators of tradition, storytellers re-create and innovate the wealth embedded in the centuries of tradition. Slovene folklorist and collector of innumerable folk tales and legends, Milko Matičetov had amassed this treasure primarily in the period between the 1940s and the 1980s. Initially he conducted research in areas situated in the Western part of the Slovene territory which had been separated from the rest of Slovenia for over a quarter of a century. His goal was to preserve from oblivion the still-living Slovene folktales in Slovene Istria, the Karst, Goriško, Slavia Veneta and Resia, in Bovško, Vipavsko, and later also in Prekmurje, Porabje, Austrian Carinthia, and other main regions in Slovenia. Encountering a number of storytellers, he has managed to preserve several thousand of their tales on paper and on tape, even on film. Some of the storytellers possessed exceptional memory and were very good at recounting the many tales they had remembered. One of these was Valentina Pjelih, called Tina Vajtava (1900-1984), from Stolvizza (Solbica in Slovene) in Resia. Between August 1966 and August 1970, she recounted to Matičetov over four hundred stories.

The first to be presented in the *Slovene Storytellers* collection is Anton Dremelj – Resnik (1910-1960). A farmer from Petrušnja Vas in Lower Carniola, Resnik was one of the most gifted and marked storytellers in the area. Discovered by Milko Matičetov in 1950, Resnik was repeatedly visited by Matičetov between 1950 and 1959. These fifteen interviews resulted in 63 recordings of tales and of several short folk riddles and proverbs. The analysis of Resnik's tales indicates following genres: six animal tales; eight tales of magic; two realistic tales; one formula tale; seventeen humorous tales and jokes; five belief tales; five religious tales; three historic tales; four anecdotes; two memorates; three tales on social issues; three tales retold after the *večernice*, a popular book series designed for the less sophisticated reader; four tales retold after literary themes. Some of them have been preserved in several variants, which provides an insight into Resnik's transformation of lore. In addition to other available data, the fact that he inherited most of his tale repertory from his grandfather indicates that the tradition of master storytellers ran in the family.

This book is a systematic presentation of the process of recording Resnik's stories both on paper and on recording tape. It also provides information on their place and time of publication; on the process of transcription and classification of Resnik's entire repertory; on the way of life in Petrušnja Vas at the time of Resnik's life; on Resnik's life story; and on his memories of Resnik as a storyteller. The publication contains the entire repertory of Resnik's tales which is outstanding not only because

of its size but also because of its marked stylistic quality particularly noticeable in the animal tales and in the tales of magic. The text also includes a list of folktale types and notes. Folktales are written down exactly as the storyteller had related them in dialect. As in every other artistic creation, the story's content and form remain an inseparable whole. A CD recording, which is enclosed, may be of use to other disciplines. In this manner, the material contained in this series will enable us to learn about the riches of the Slovene folk narrative that has been preserved well into the 20th, and possibly even into the 21 century.

Knjižna zbirka *Slovenski pravljicarji* predstavlja ljudsko pripovedno izročilo, ki ga hrani Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU. V zbirki bodo objavljene in ovrednotene pripovedi najboljših slovenskih pripovedovalcev. Prvi med njimi je Anton Dremelj - Resnik iz Petrušnje vasi pri Stični z nepozabnimi pravljicami in povedkami v živahnem dolenskem govoru.

Pripovedi je posnel in zapisal Milko Matičetov, za zbirko pa pripravila Anja Štefan.

Akademik dr. Milko Matičetov je vse svoje življenje posvetil ljudskim pravljicam in slovstvu. Zbral je več tisoč pravljic in povedk ter objavil okoli tristo znanstvenih člankov in knjig, med njimi *Sežgani in prerojeni človek* (1961), *Kralj Matjaž v luči novega slovenskega gradiva in novih raziskovanj* (1958), *Rožice iz Rezije* (1973), *Zverinice iz Rezije* (1979), ter rokopisna dela Baudouina de Courtenaya in povedke Antona von Maillya. Za znanstveno delo je bil nagrajen med drugim s Premio internazionale di folklore Giuseppe Pitre (1956), Levstikovo nagrado (1973), literarno nagrado Laštra landarske banke (1983), Premio Internazionale di Etnografia Michelangelo Mariani (1991) in s častnim članstvom ZRC SAZU (2009).

Mag. Anja Štefan, slovenistka in anglistka, pesnica in pisateljica, deluje kot samostojna umetnica. Piše pesmi in pravljice za otroke (*Bobek in barčica*, 2005; *Iščemo hišico*, 2005; *Štiri črne mravljice*, 2007; *Lonček na pike*, 2008), pripoveduje otrokom in odraslim ter od začetka vodi slovenski pripovedovalski festival *Pravljice danes*. Pripovedno izročilo raziskuje in ureja v sodelovanju z Inštitutom za slovensko narodopisje ZRC SAZU. V prepletu raziskovanja in ustvarjanja si prizadeva za odgovorno poustvarjanje izročila v govorjeni in zapisani besedi. Prejela je Levstikovo nagrado za leti 2001 (*Melje, melje mlinček*) in 2007 (*Kotiček na koncu sveta*) ter nagrado Izvirna slovenska slikanica 2007 (*Sto ugank*).

23,5 €

ISBN 978-961-254-183-5

9 789612 541835 >

Kolofon

Slovenski pravljicarji 1

Anton Dremelj - Resnik

Milko Matičetov, Anja Štefan

Prva e-izdaja.

Tehnično uredil Aleš Pogačnik

ZRC SAZU, Založba ZRC

Ljubljana 2018

Prosto dostopno na:

<https://zalozba.zrc-sazu.si/p/24>

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID= 297052416

ISBN 978-961-05-0133-6 (pdf)